

429-91

31a.

M. GORKIJ

ARTAMONOVVEZLƏN
D E L O

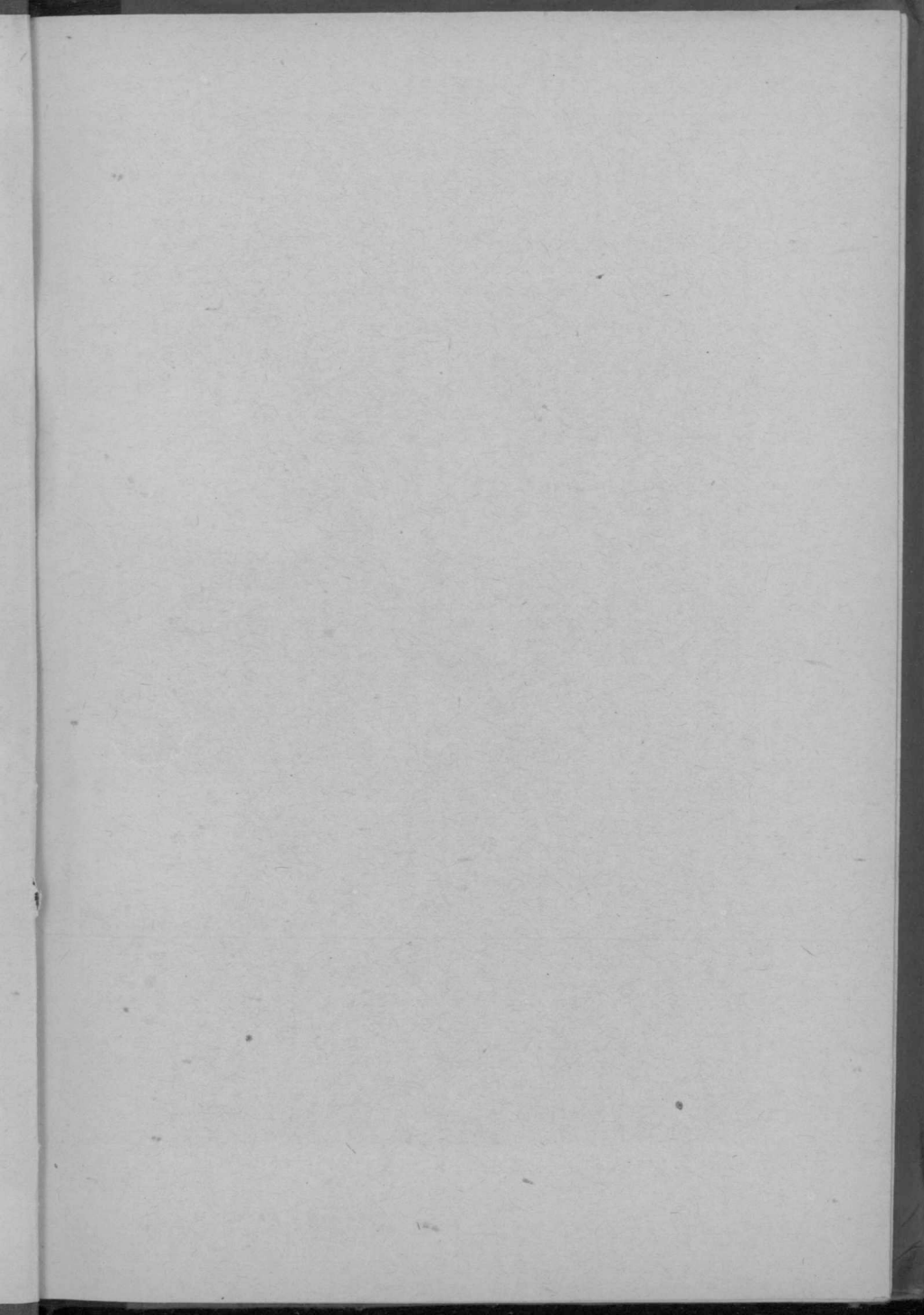
Допыс 3 г. Репролот 75 к.

KOMIGIZ

1936

KUDЬMKAR

F
a

A

Коми-П.

2-695

М. GORKIJ

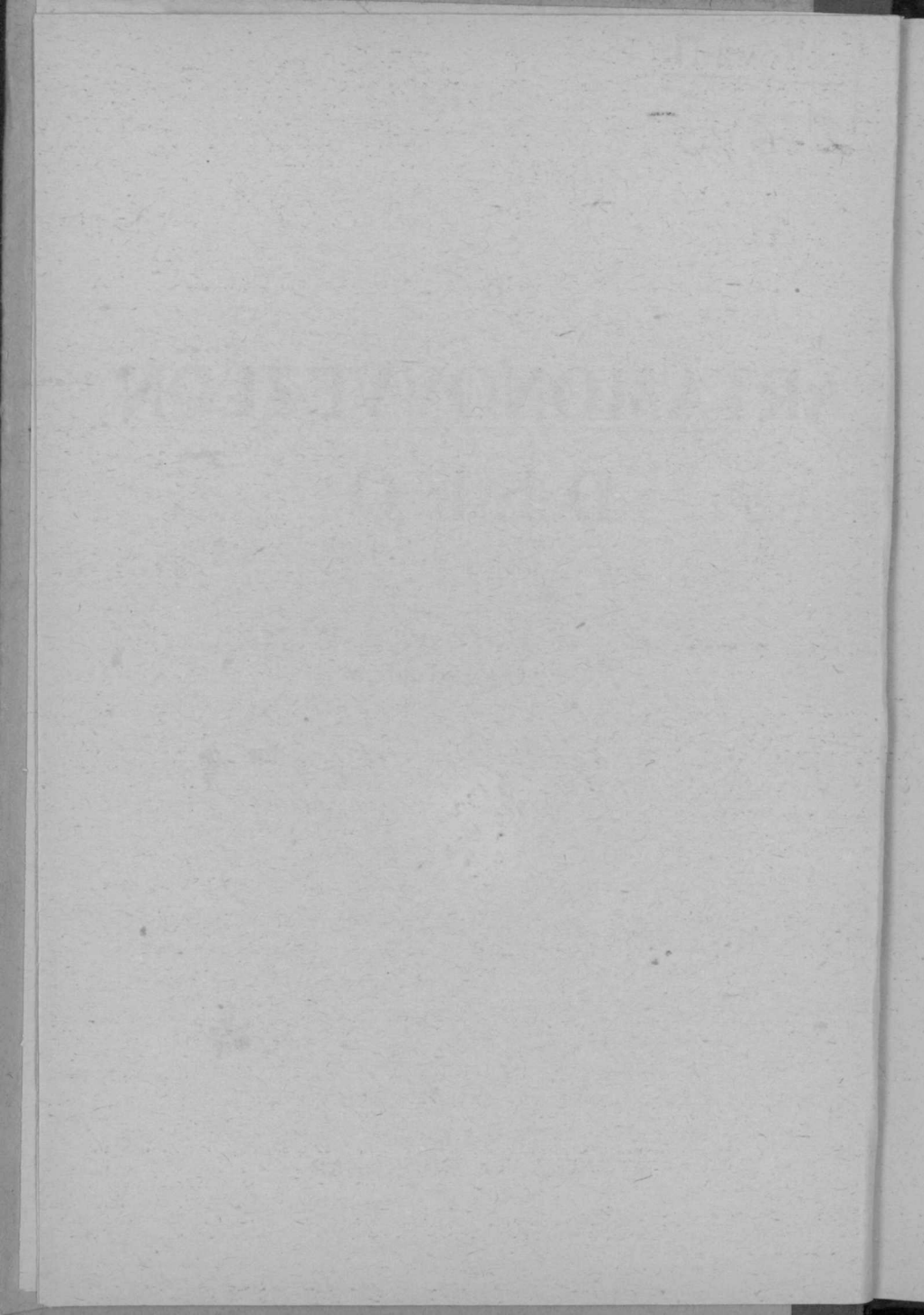
ARTAMONOVVEZLƏN D E L O

Vuzətis F. A. Tupicin

1936

КОМИГИЗ — КУДЪМҚАР

I

God kыk werti woja wєrшаn, preobrazenno lunə əwedna sajn, „Тычкаын Mikova“ nima wičkuiš prikozana kazalisə „jəzəs“ — vetlētis sija zeskыta sulalan oтиr kolasət, nevezlivəja nijə zangaləmən, da suvtətlis dona masiššez jennez oзə, kədnijə wurazыk radejtisə Drjomov gorodyn. Muzik wынаша-wына, ызыт, koļcookkezən kat-tišəm tosən, kədiја wura pondəm зормьнь, sapka kod şad, kыз сыганлən kudria jursiən, nырьс əddən ызыт, swala, suk şinkымmez uvtiš povtəg wižətəнь rudəş, newna goluwəj rəmokən, şinnez, i kazaləmaş, kər sija lezavləm kiezsə, sylən paşkыt ki dolonnes pavkəmaş pižəssezəzsis.

Kres dьnə sija şiwətçis znatnəj gorozana lozyn; etija əddən-ņi ez glenitçь ньлə, i kər əwedнаьс çulalis, medznatnəj oтирьс Drjomoviş suvtçisə wiçku posəzyn ətamədkəl baitçьснь jəz mort jыliš. Ətikkez baitisə — praçitə-pə, mədikkez — wurmistr, a gorodskəj starosta Jevşej Bajmakov, mort mirołubivəj, uməl zdorovjoən, no wur şələmən, kasłajтьslikə, zagənik wiştalis:

— Dumajta, drjomovsa oтиr kolasiš, jeger neto kin mədik warskəj zabavaez ponda.

A sukonsik Pomjalov, mestaьn neəsis da zenskəj-jez gəgər zəziş, ņimkodnas „Dəweç“, leçьt da ləg kьw-vez radejtiş, sadraa, zev noštəm mort, ləgən moz wiştalis:

— Азълит, кѣэмәш сълән лапаес кузәш? Von кыз муна, ровно вьдәс колokolһаез вьлас сь пonda зvonитәнъ.

Paşkыт peлpona, ьзыт ньра морт ошкalis дол улиҗа кузас чоҗта, кыз aslas му куза: пашташәм ләз кафта-нән бур сукноиш, бур јуфтаиш саpоггезән, киесә шујәм kormannezә, гьрзаesә тоҗта ьзмитәм bokkez вердас. Јуәdanskәј проsvирналә еәктәм вәҗн вьеәmika тәднъ kin eta мортъс, gorozanaъс, kolokollez зvon уvтн, munisә җеринаһез дьнә,— Pomjalov рьтша җај дорә вьдәнньсә kоris aslas маһинникә.

Әbed вәҗн мәдик дрjomoveҗез азъләмәш тәд-тәм мортсә ва сајьн „Мәс кьв“ мьс вьлн, Ratskәј кһазез му вьлн; vetlätis мортъс товга kussezьн, ровнәј да paşkыт ошкәvvezән, pesәka мьссә merјajtә-мән, ki dolon уvtätis vizätis gorod вьлә, Oka вьлә, да peklaokkezән kättišәм сь vozok вьлә,— нур ју Vataraksa вьлә. Drjomovьн olәнъ ostopozнәј отир, некin нь kolasiш ez льш gorätнъ сьлә, јуавнъ: kin seteәм, мьј керан? A шотaki ьstisә Miska Stupa вудоҗникәс, go-rodskәј sutәс да јуишәс; стьдтәг, отир шин озьн да zen-skәјjezliš povtәг, Stupa җәvtis kazonnәј vesјan, a нәit-җәм kiversә kolis јур вьлас, vuzis штинаа Vataraksasә brodән, дундәtis assis ьзыт, kod кьнәнсә, җерәmpetana, 3о3ог ошкәvvezән шивәтҗис јәз морт дьнә да, ашсә пe-полишән мьҗҗаләм ponda, gorән јualis:

— Kin seteәм?

Ez кьв, кыз җетis әtvet сьлә јәзьс, no Stupa sek-зә bertis aslas отир дьнә да vištalis:

— Јualis sija менҗим, мьј-пә te seteәм bezobraz-нәј? Сьриш шиннес сьлән ләгәш, ваҗкишә rozвојниклан.

Рьтнас, Pomjalov маһинникьн проsvирна Јerdan-skaja, зова иҗка, знаменитәј vorozitҗис да mudreҗ, strasnәј шинnezсә varәtәмән, vištalis medbur отирьслә:

— Суәнъ—Иһәән, һимkodьс Artamonov, vištalis, мә-дә-пә овнъ мијаньн aslas дело ponda, а кьеәм дeло-

ьс— eg vermь tэднь me. Loktis Vorgorod tuj kuza, sija-
zə tuj kuza kuim časъn munis vər.

Siz nem bursə etija mort jъliş ezə i tədə, i vәli
eta əddən nədolьt, vьtte kinkə ojnas jorkətçis əsъnə
da sajəvtçis, kьvvezтəg oзlan viştaləmən loktan veda
jъliş.

Çulalis nеdеl kuim, i gorozana pameъn ruвeçъs
çut ne vьdsən-ңi pədnəşis, drug etija, Artamo-
novъs asnas ңoлən javitçis veşkьta Bajmakov dьnə
da viştalis, kьz çerən keraləmən:

— То tenьt, Jevşej Mitriç, vił olişsez tenat mьvkь-
da ki uvtə. Mьj, otsav menьm pukşьnъ bur olanə te
gəgərъn.

Vьeəma da zenьta viştəşis, sto sija mort Ratskəj
kьazzeziş Raç ju vьlъn nъ Kurskəj votçinais; vələma
Georgij kьaz dьnъn prikassikən, a voļa vərəs munəm
sъ dьniş, vьeəma nagrađitəm da resitəm aslъs dєlo
suvtətnъ: polotno keran fabrika. Dəveç, çelədsə suəny:
vьtъzksə Petraən, gorbəsə—Nikitaən, a kuimətъs—Oļos-
ka, plemennik, no sija Цlаьs zon tujə pьrtəm.

— Lonsə mijan muzikkəs jeeə kəzəny,—dumajtəmən
viştalis Bajmakov.

— Zastavitam kəzнь unazъk.

Artamonovlən golosъs vәli suk da çorьt, vaitis sija,
rovno vьt varavanə vartis, a Bajmakov pьr aslas ola-
nъn mu kuza vetlētis ostoroznəja, vaitis zagənik, rovno
kьz polis kinəskə strasnəjəs sajmətnъ. Peçəlnəj, şireŋ
rəma şinneznas migajtəmən, sija vižətis Artamonov çə-
ləđ vьlə, kədnija iz moz, vərətçьtəg, sulalisə vьəs dьnas;
vьdənnъs nija vəlisə əddən nєətkođəş: pərişzъkъs vaç-
kişis aјъslan, paşkьt morosa, şinkьmmes oça loktəmaş,
şinnes uçitikəş, oslən kođəş; Nikitalən şinnes nьvkalən
kođəş, paşkьtəş da ləzəş, kьz sьlən jərnəsъs; Alekşej —
kudria, gərd çuzəma basək zonka, çoçkom kuçika, vi-
žətə veşkьta da gazən.

— Ətikсə saldatə?—jualis Bajmakov.

— Oz kov, men'ym čelačyś aslym koləny; kvitan-
cija em.

I, čelačyś vylə kinas əvtyštəmən, Artamonov əəktis:
— Petə tatiş.

A kər nija guşənik, şərsən-vərsən, ətaməd vərən,
starsinstvo sobludajtəmən, petisə, sija, Bajmakov pişəs
vylə şəkət dolonsə puktəmən, viştalis:

— Jevşej Mitrič, me ətlaən i svatən te dənə: şet
nəvtə menam pərişzykəs saşə.

Bajmakov nəlki povzis, çəçčəvntis skamja vylas, pon-
dis əvtn' kieznas.

— Məj te, jen tekət! Me tenə pervuiş əzzyla, kin
te em—og təd, a te—vişət məj! Nylə menam ətik, zənik
saşə sylə oz, da i te en əzzyv sija, on təd—kəəm...
Məj te?

A Artamonov, çitkyla tosas şeraləmən, viştalis:

— Me jlyiş—juav ispravnikliş, sija menam kəzələ
veštuma əvžazan, i sylə kəzən gizəm, medv' men'ym
otsavn' v'yd d'eləyn. Umələ on k'v, vot ten'—şvjatəj
jennez. Nəvtə me tenčit tədə, me setən, tenat gorod'yn,
v'ydəs tədə, nəliş m'čçəştəg vəli, v'ydəs juaşi. Pərişzy-
kəs sişzə tatən vəvli i nəvtə tenčit əzzylis,—en v'ezro-
koitčy!

Aşşə siş çuvstvujtəmən, rovno s' vylə os uşkətçis,
Bajmakov koris gəşşə:

— Te norovit...

— Nədyr verma, a d'yr vizçişn' — kad e'kə,—çor'ya
ta viştalis naporistəj mort da gorətis əsənət ətəras:

— Munə, prossajtçə kəzain'şkət.

Kər nija prossajtçisə da munisə, Bajmakov poləmən jen-
nez vylə vizətəmən, kuimiş pernapasaşis da əm uvtas suis:

— Gospod'i—pomiluj! Kəəm enija o'tir! Beregit ve-
daiş.

Sija zagənik, bedoknas stukətəmən, kəşşis sadə,
k'ytən, lipa uvt'yn i'nyś da n'lyś puisə varen'no. Jon,
v'šəəm da vasək i'nyś jualis:

— Къѣм енија молодеѣез ѣтарас сулалисѣ, Митриѣ?

— Тѣдтѣмѣс. А кътѣн Натаѣс?

— Кладовкаѣ сахарла мунис.

— Сахарла,—дункерѣмѣн јуалис Bajмаков, вудов-каовѣј скамја вѣлѣ лѣзѣѣмѣн.— Сахар. Не, а етѣ вѣлиѣс вѣитѣнѣ: волаѣаѣ ѣзѣт вѣспокѣјство лоас оѣирлѣ.

Сѣ вѣлѣ бурѣзѣк вѣзѣтѣм вѣрѣн, иѣс вѣспокѣйтѣ-мѣн јуалис:

— Те—мѣј? Вѣра он вѣрмѣ?

— Ѣлѣм менѣм вѣѣ. Думѣјтѣ—етѣја мортѣс локтис менѣ вѣзнѣ му вѣлас.

Иѣс пондис сѣјѣ ѣвнѣ да лѣнѣтѣнѣ:

— Тѣрмас тенѣт! Јѣѣ раз ѣни оѣирѣс дѣревнѣѣзѣс локтѣнѣ.

— Вот сѣја и ем, сто локтѣнѣ. Ме тенѣт кътѣѣз ѣем ог вѣѣтав, вѣј—думѣјтѣста...

Вѣт сутки вѣрти Bajмаков водис олпѣш вѣлѣ, а дас-кък вѣрти—кулис, и сѣлѣн кулѣмѣс руктис еѣѣ сукзѣк вѣзѣр Artamonov вѣлѣ ѣлѣдѣскѣт. Староста согаликѣ Artamonov къкиѣш вѣвлис сѣ дѣнѣ, нѣја дѣр вѣитисѣ ѣтнанѣс: мѣдрѣриѣс Bajмаков корис иѣсѣ да, мѣзѣмѣн морос вѣлас кѣзсѣ теѣѣмѣн, вѣѣталис:

— То, сѣкѣт вѣит, а ме, тѣдалѣ, му вѣлѣн дѣлоѣ-зѣн ави-ѣи ѣѣстѣник. Ѣтѣ—сотѣѣѣста.

— Мунѣм-ко мѣкѣт, Уѣлана Ivanovna,—ѣѣктис Artamonov и, вѣзѣттѣг, мунѣ-ја сѣ ѣѣрѣн кѣзѣјкаѣс, петис зѣрѣсѣс.

— Мун, Уѣлана; надејтѣѣ—етѣја судѣва, — гуѣѣник советѣјтис староста иѣлѣлѣ, кѣр кѣзалис, сто иѣс оз лѣс муннѣ гѣѣѣс ѣѣрѣ. Сѣја вѣли иѣка, мѣвѣкъда, харѣктерѣн, думѣјттѣг ѣем ѣз кер, а сѣтѣн къзкѣ петис сѣз, сто ѣас кад вѣрѣн сѣја вѣртис зѣнѣкѣс дѣнѣ да куз, вѣсѣк ѣин-лѣсѣзнѣс ѣинѣѣзсѣ ѣвтѣмѣн, вѣѣталис:

— Мѣј, Митриѣ, тѣдалѣ и вѣлиѣс судѣва, вѣлагословит нѣвтѣ.

Рѣтнѣс сѣја вѣјѣтис зѣнѣкѣс олпѣш дѣнѣ вѣѣѣма рѣѣ-таѣѣм нѣвсѣ, Artamonov зѣнгис зонсѣ, зонкаѣс нѣвѣка-

ьскәт, әтамәд вьлә визәттәг, кутчәсисә киш-киә, јурре-
нъсә мьскьртәмән ләзчәсисә ризәссеҗ вьлань, а Bajma-
kov пәдәмән вевттиҗ нијә вазша, ајьс јенән, кәдија
вәли вашитәм земчуггеҗән:

— Во имја отса і сына... Gosподі, ен кол аслат
милошән менчим әткаса чадосә!

І strәga vištalis Artamonovlә:

— Ен вунәт,—те вьльп јен озьп әтветьс менам
пъв pondal

Sija poklon шetis сьлә, зозәззис кинас pavkәтчәмән.

— Tәda.

І әтик laskovәј кьв vištavtәg loktiш monlә, цут не
vизәттәг сь вьлә да зоньс вьлә, јurnas кащкнитис вьвәс-
лаңас:

— Munә.

А кәр vlagoslovitәmmes munisә, sija pьkшьstis so-
galish олpaш вьлә, щорьта вaitәмән:

— Lo spokojnәјән, вьдәс pondas munь, кьз ко-
лә. Me—kuimdas шizim god nakazannотәg sluziti aslam
кнәззезлә, а mortьс,—не јен, mortьс—ави miloшtivәј,
ськәт щәкьт ләшәтщьп. І tenьt, svatта Ullana, вьвәм lo-
as, mam тujә loan менам zonnezlә, а ньлә loas prika-
zitәm кьвзьпь tenә.

Bajmakov кьвзис, сь шettәg ugәлә vizәtәмән, јен-
nez вьлә, да gorzis. Ullana siz-zә piskis gorzis, а
etija mortьс vaitis dosadaән:

— Ok, Jevшej Mitriч, оз те kulan, ен аштә veregит.
Меньм-вь vot те кьз kolin, әддән-ни vura!

Sija sarkнитис кинас poperjog tos кузас, vura кьлә-
мән ьс lovziшis:

— Tәda me tenчит dәloeztә: щestnәј те да і мьв-
кьда тьртәмән, ольснь-вь tenьt mekәт god vit гәгәр,
kerim-вь mijә tekәт dәloez,—no—voлаьс јенлән!

Ullana norән gorәtis:

— Мьј те, кьрпнь, карзан, мьј те mijанәс pov-
зәtlan? Novду esә...

No Artamonov çeccis da vura mьskьrtçəmən poklon şetis Bajmakovlə, kьz kuləmlə:

— Spаšivo doverjə ponda. Prosaјte, menьm kolə Oka vьlə, setçin barka kəzajstvoən loktis.

Kər sija munis, Bajmakova əviditçəmən pondis çuksьnь:

— Dєrevenskəj kertəmər, nəvestaьslə i laskovəj kьv ez aзьь vištavnь!

Zənikьs suvtətis sija:

— En çuksь, menə en vєspokoit.

Da dumajtəm vəryn vištalis:

— Te viзьь sь verdə: sija mortьs, nađejtçəmən, mijanişşezsa burzьk.

Bajmakovəs roçotnəja zєvis vьdsən gorodьs, vьdəs vit viçkuiş duxovenstvoьs. Artamonovvez munisə grov vəras, kuləmys in da nьv şəryn: etija ez glənitçь gorozanalə; gorbun Nьkita, kədiya oşkalis aslanişşez vərşən, kьlis, kьz oçirьs kolasьn piņnez kolasət vaitənь:

— Tədtəm mort, a srazu pervəj mestaə jursə şujьstə.

Dub zoluddez rəma gəgrəsa şinneznas bergətləmən, Pomjalov suskis:

— I pokojnik Jevşej, i Uļlana—ostoroznəj oçir, vєs nija çem ez kerə, kolə vištavnь, setən em kьeəmkə tajnoşt, mьj vaitnь, etija kьrnьsьs niјə mьjənkə vəvətis, a to raz loisə-vь nija sьkət rodnaezən?

— Da-a, pemyt çelo.

— Me-ed sija i vaita, mьsa pemyt çelo. Naçte—falşьvəj deŋgaez. A-ed kьeəm pravednikən vьtçe olis Bajmakovьs, mьj suat?

Nьkita kьvzis, jursə əsətəmən, da burazьk gorbə pətis, rovno viççis sətəm. Lunьs vəli təla, təlьs pəltis oçirьslə çlat, i soçna kokkezən levtəm busьs, єna kьmərən vətçis oçirьs şərə, suka pudritəmən sapkatəm jurrezliş via jurşieznьsə. Kinkə vištalis:

— Vizət, kыз Artamonovsə mijan busən gorməgalis,—rudşalis, cыgan...

Dasət lunə zəniksə zevəm vərşan Uļlana Bajmakova pьvnas munis monastьrə, a assis kerkusə şetis Artamonovlə. Sija i pijannezsə rovno təvçikən novjətis, asьvşan rьtəz vьdən şin oзыn nija melkajtisə, perьta oşkaləmən vьdəs uliçaezət, termaşəmən pernapasaşikə viçkuez vьlə; ajnьs vəli una baitiş da ləg, pəriş zonьs gaztəm, sьtəm, tьdalə, poliş da stьditçiş, vasək Oļoska—zonkaezkət kutçişis da povtəg migajtis pьvkaezlə, a Níkita sonđi petəmşan nəvətlis assis gorvsə va saje „Məs kьv“ vьlə, kьtçə çavkannez moz əkşьvlisə plotnikkez, kameņsьkkez, kerisə kuz kirpiçnəj kazarma, a sьşan vokьn, Oka uvtas, daskьk versoka kerreziş, kьkə-taza ьzьt kerku,—kerku, kəđija vaçkişə turma vьlə. Rьt-teznas Drjomovьn olişsez, Vataraksa bereg vьlə əkşəmən, jirisə tьkva da podsolnux kəzьs, kьvzisə kozə-təm da vizzitəm pilaezliş, sarkajtəm rьvanokkezliş, zu-вьta takajtəm leçьt çerrezliş da şerəm petəmən tədvьlə uşkətisə Vavilovskəj vasņasə, veşiş stroitəm jьlis, - Pomjalov dovoļnəja ozlaң kəsjis jəz oğirlə una ңesa çaşşoez:

— Tuļьsnas vaьs vətaş enijə bezobraznəj postrojkaezsə. Vermas i pozar lonь: plotnikkes kuritəнь tabak, a vьdlaьn struzka.

Çaxotosnəj pop Vaşilej sьlə otsalis:

— Pesce vьльn stroitəнь.

— Vajətasə fabriçnəjjezəs,—pondətças pjanstvo, guşaşəm, rasputstvo.

Əddən ьzьt, gosən kiştəm, ətmədərə pəltçəm melnik da traktirsik Luka Barskəj şivdəm golosən ləņşətis:

— Unazьk oğir,—verdşьnь koknitьk. Abu ңem, aş uzaləнь oğirьs.

Əddən şmesitis gorozanasə Níkita Artamonov; sija keralis da vuznas ңeekis ьzьt kvadrat vьльn taļnik kussez, vьdsa lunnezən gumalis gosa pattaşə Vataraksaiş,

vundalis nuras torf da, gorbso novolan levtamen, kbskalis sija tačkaen, pesək vlet šad çukərrezən te-
çəmən.

— Ogorodeç kerə,—dogadajtçisə gorozana.—Kb-
eəm durak! Pesəksə raz nazmitan?

Sondi ležçan doras, kər Artamonovvez şərşən-bər-
şən, ajnbs ozas, brodən vuzisə vasə, da, zelonəjlən rə-
ma va vlə uşisə nblən vuzərrez, Pomjalov mьççalis:

— Vizətə, vizətə,—kbeəm vuzərbş gorbaşlən!

I bьdənnbs əzylisə, kbz vuzərbş Nikitaşlən, kədi-
ja munis kuimətən, kbeəmkə əddən polana da kbz bьt-
te şəktzək vonnez vuzərrezşə. Kbzkə bьt zer bərşən
vaşş juaş levtişiş, i gorbunbs vaas bьdmassezə çuzzi-
şəmsən to-li jamaə şurəmsən, sajəvtçis va uvtas. Bь-
dəs vizətişşez bereg doras radujtçəmən pondisə vakş-
nь şeravnь, toko Orlova Olgaok, daskuim godşə nьv
juiş çasovsiklən, norən gorətiş:

— Oj, oj, vəjas!

Sylə şetisə şivlonas:

— En çirzь veşiş.

Alekşej, kəda munis medvərgn, nьrñitis, kvatitiş
vonsə, suvtətiş kok jьlas, a kər nija, kbknannbs lužva-
əş, naşn paçkajtçəməş, levtişişə bereg vlə, Alekşej
munis veşkəta oşirbs vlə, kədnija ətmədərə vessisə sь
oşn i kinkə poləmən viştalis:

— Kbeəm-ed zvir pijan...

— Ozə radejtə mijanəs,—perəta viştalis Petra; ajş
munikas vizəbtstis sь vlə:

— Şet srok—pondasə radejtnь.

I pondis vidnь Nikitaşə:

— Te, oboroņika! Vizət kok uvtat, en şmesit oşir-
sə. Mijanlə ne şmek vlə ovnь, varaban te eteəm!

Olišə Artamonovvez, nekinkət ezə tədsəşə, nliš
kəzajstvosə nuətiş kbz staruka, bьdsən şad paşkəmnь,
sija jursə kərtavlis şad çəşjanən siş, sto koneççes sula-
lišə şurrezən, baitis kbzkə nəitəm kbən, jeeə da vezərt-

təma, rovno ɲe roç; sʲsʲaɲ ɲem ez poz tədɲɲ Artamonovvez jʲlɲɲ.

— Kʲɲz manaxhez oləɲɲ, rozvojɲikkez...

Tədɲsə, sto aʲjs da pəriʲz zonyʲs çasto vetlätisə matʲɲ sulalan dɛrevɲæzət, eəktisə muzikkezsə kəzɲɲ ɲon. Ətrpəriʲs etija vetlätəm dʲɲɲi ɲɲa Artamonov vʲlə uʲçkətçisə pʲssaliʲs saldattez, sija ətikə ɲɲ kolasiʲs vijis kʲk funta girja kiʲštenən, kədija vəli kərtaləm sʲromjatnəj remeɲ verdə, mədikliʲ potkətis jursə, kuimətʲs pʲssis. Ispravɲik oskis eta ponda Artamonovəs, a tom pop gov ɲɲinskəj prixodiʲs puktis vijəm ponda əpitimja, — ɲoldas oj sulavɲɲ viçkuɲɲ molitvaɲɲ.

Arʲsa rʲttəzə ɲikita ɲəddətis aʲjslə da vonneslə zitiə sʲvjatʲx, viçku aʲjezliʲs velätəmmez, a aʲjs çasto əmavlis sije:

— Əddən vʲɲɲ etija premudroʲsʲs, ɲe vezərtɲɲ sije mijaɲ razumlə. Mijə—ʲəduza oçir, ɲe mijaɲlə sʲ jʲliʲs dumajtɲɲ, mijə prostəj dɛlo ponda sogmim. Pokojnəj knəz Jurij ʲizim ʲurs kniga ɲəddətis da setçəz enija dumæzə pʲris, ɲəlki jen verasə əstis. Vəddəs muezsə vetlätis, vʲddəs korolʲlez sije primitlisə — znamenitəj mort! A stroitis sukonnəjfabrika—ez pondʲ munɲɲ dɛlo. I mʲj-vʲ ez kerlə, ɲem aʲsə ez vestʲ. Siz aʲsʲis veksə i olis kreʲʲanskəj ɲaɲ vʲɲɲ.

Baitikas sija kʲvvezsə suvlis jatnəja, dumajtliʲs, kʲvzis aʲsʲis kʲvvezsə, da vilɲɲ velätis çɛladʲsə:

— Tijanlə ovɲɲ—ʲəkʲt loas, tije aʲɲɲt asʲɲɲt zakon da dorjəm. Me vot, oli ɲe aslam voləən, a kʲɲz eəktisə. I aʲzə ɲe siz kolə, a veʲkətɲɲ og vɛrmʲ, dɛloʲs ɲe menam, gospodskəj. ɲe toko mʲjkə kernʲ aslam dumaiʲs, a ɲəlki i dumajtɲɲ eg ɲʲs, kʲɲz-vʲ aʲsʲim uməs ɲe sorlavɲɲ gospodskəjən. Kʲɲan, Petra?

— Kʲɲa.

— To-to. Vezərt. Mort olə, a sija vʲttə i avu. Mʲj vaitɲɲ, uçətʲzʲk ətvət, ɲe açʲt vetlätən, teən pravitəɲɲ. Ətvettəg ovɲɲ kokɲitʲzʲk, da tovʲkʲs jeeə.

Mukədrьrşas sija vaitis ças, kьk, şo jualьslis, kьv-zəny-ja çelađny? Pukalə gorvьv dorьn kokkezsə əsə-təmən, vərjə çunneznas tos kolçookkezsə, da, termaş-təg dorə zveno zveno vərьn kьv çep. Ъзыт, səstəm kuhьaьn sonьt, pemьt, əsьn saьn vizgə təv, sovken moz volkətə ştoklosə. Neто zukətə ləz kəzьtьn moroz. Petra, pьzan dьnyн gosiş masiş oьzьn pukalikə, surətə gumaga-ezən, çevura taçətə şçoti sarikkezən, Alekşej otsalə sьlə, Nьkita vasəka gərzə satiş korzinaez.

— Vot, — vola mijanlə şetis sar - gosudar. Etiјə kolə vezərtny: kьz Ъddьny volasə? Ъdтəg i vaļa gid-jiş on lez, a setən— vьdsən otirьs, şurs-şurssez, lezə-ma. Etiјa loə: vezərtis gosudar — gospodaşan una on voş, nija aşnyс vьdəs vizəny. Kьnaz Georgij, volatəz esə, açьs dogadajčis, vaitis menьm: volatəg uz — avu vьgodnəj. Vot i şetisə mijanlə doverjo svobodnəj uz-ponda. Əni i saldat ne kьkdas vit god pondas novjət-ny pisal, a — mun-ko, uzav! Əni vьdənlə kolə aşsə mьççavny, kьtçə sija tuјə. Dvorjanstvolə — koneç gizi-sə, əni tiјə aşnyт dvorјana,—kьlatə?

Uļlana Bajmakova olis manastьryн çut ne kuim mişeç, a kər vertis gortə, Artamonov məd lunas-zə jualis sьliş:

— Çoza svadvasə keram?

Sija vura ləgaşis, şinneznas ləgən zar keris.

— Te mьj, vunətçin! Zьngod ez çulav ajnyс ku-ləm vərьn, a te... Aļi grek on təd?

No Artamonov çorьta siјə padmətis:

— Nekьeəm me setiş, svatťa, grek og azzь... Siјə raz toko gospodaьs kerəny, a jen terpitə. Menam — nuzda: Petraьslə kəzajka kolə.

Сьvəryн sija jualis: una-ja sьlən çengəьs? Inka viştalis:

— Vitşoşa unazьk nьlə şərə og şet!

— Şetan i unazьk, — nađejtçəmən da spokojnəj golosən viştalis Ъзыт muzik, veşkьta sь vьlə vizətəmən.

Nija pukalisē p̄zan sajas ētamēdlē pan̄t, Artamonov ḡr̄z̄aes v̄l̄ē n̄r̄b̄s̄s̄ēm̄ān, suk tos ḡn̄ā k̄k̄n̄ān k̄īšis çun̄ņezsē šuj̄stēm̄ān, in̄kās, šink̄mm̄ezsē çuk̄yrtēm̄ān, polēm̄ān vešk̄ta suvtis. S̄l̄ē v̄li una kuimdas sajn̄, no sija kazitçis unaēn tomz̄k, s̄ p̄t t̄rvira çuzēm v̄l̄n̄ stroḡja jugjalisē rud da m̄vk̄da šinnez. Artamonov suvtis, vešk̄tçis.

— Bas̄ek te, Uļļana Ivanovna.

— Es̄ē m̄j vištalan?— l̄ḡān da šerēm-p̄r̄ḡ jualis sija.

— Nēm og vištav.

Sija munis ñeokotn̄ja, š̄k̄ta kokkezn̄as sarkajtēm̄ān, a Bajmakova, s̄ š̄r̄ē vizētēm̄ān da s̄k̄osta-z̄ē zerkala vevd̄r̄ēt šinnezn̄as ñild̄stēm̄ān, ēm uvtas do-sadaēn suis:

— Tosa ves. Ļakašis...

Etija mort ožn̄ ašsē opasnoš̄n çivstvujtēm̄ān, sija kajis v̄l̄ē n̄l̄s̄ d̄n̄ē, no Nataļļa setçin ez v̄v; əs̄n̄ē ñozzəvtēm̄ v̄r̄n̄, sija kazalis n̄vs̄ē ogradāšis vorotaez d̄n̄n̄, ordçēn s̄k̄ēt sulalis Petra. Bajmakova peryta kot̄rtis lišniç kuza da, posəžas sulalikē, gorētis:

— Nataļļa — gort̄!

Petra šetis s̄l̄ē poklon.

— Abi eta porjadok, v̄v̄ēm̄ molodeç, mamt̄ḡ vaitn̄ n̄vkak̄ēt, med ez v̄v̄ etija ožlan!

— Sija menam ñevesta, — s̄l̄ē t̄dv̄las ušk̄ētis Petra.

— Šorovno, mijan aslan̄m əv̄çajjez, — gorētçis Bajmakova i sek-z̄ē ašsē jualis:

— M̄j me etij̄ l̄gaši, tommezl̄ē da ñe l̄v̄itç̄n̄? N̄v̄v̄ēm̄ siž. Rovno zavid kutis n̄l̄ē v̄l̄ē.

Ž̄bras sija ziv̄ta ñern̄tis n̄vs̄ē çikišētis, da šotaki ez eakt̄ vaitn̄ z̄ñik̄sk̄ēt ētnan̄s.

— K̄ēt sija i vlagoslovitēm̄ ten̄t, a es̄ē — novdu zerok, novdu ĩm, to-ļi loas, to-ļi oz, — l̄ḡān vištalis sija.

Peryt̄ trevoga gud̄rtis s̄liš dumaezs̄: lunm̄əd v̄rti sija munis Jerdanskaja d̄n̄ē vorozitn̄, m̄j loas ožlan, — t̄diš d̄n̄ē, k̄adija zova, k̄v̄z, vaçkišē kolokol-

lan, vьdəs inkaes gьrodšis novjisə grekkeznьsə, poləm-
mezpnьsə da ogorčennoeznьsə.

— Setən vorozitnь nem jьliš,—vištalis Jerdanskaja,—
me tenьt, mortinəj, veškьta vištala: te etija mort berdə viz-
šь. Menam ne veš šinnez kьməs vьlə kajənь, me nijə suč
azza, kьz ašim karta kolodasə. Te vizət, kьeəm sija
perьt, vьdəs deloes sьlən, kьz gəglan, tarəvtčənь, mijan
muzikkes toko ləg dułnьsə lezənь, sь vьlə zavidujtikə.
Siž, mortinəj, te sьliš en pov, sija ne ruč moz olə, a os moz.

— Sija vot i em, sto os moz,—sь dor pondis bait-
nь dəvaьs da, ьs lovzišəmən, vištalis vorozitčisьslə:

— Pola; pervəjšən-zə, kər sija korəšis nьləs, povzi.
Kьšənkə rovno kьməršən ušis vьdənlə tədtəm mort da
rodnə pьris. Ovlə raz etəž? Tədvьlam, baitə sija, a
me vizəta sь stьdtəm šinzuggez vьlə da vьdəs sь
kьvvez vьlə sua ətikə, siži da siž, vьdəsən soglasajtci,
rovno sija menə gorsəttəm kutis.

— Etija loə: veritə sija aslas vьn vьlə,—vezərtətis
əddən mudrjonəj prosvirna.

No vьdəs etija ez uspokoit prosvirnasə, kət tədišьs,
kər kollalis sižə aslas zьriš, kədiija vəli tьrtəm lekərstvo
dukən, vištalis prossajtčikas:

— En vunət: toko durakkez skazkiezas udačnəjəš...

Kьzkə veritnь ez pož, kьeəm gorən sija oskis Ar-
tamonovsə, siž gorən da una, rovno kьz vəli nєvəma.
A vot, ьzьt, pemyt da kəs, kьzi sola sudok, Matron
Barskəj baitis mədikə:

— Omən gorodьs ruztəmən-ruztə, Ułłana, te jь-
liš; kьz te on pov enija loktiššezliš? Oj, vizət! Ne veš-
ed ətik zonkaьs gorva, aj-mam ne jeeə grekkez pon-
da urodən sogmis...

Šəkьt vəli Bajmakova dəvalə, šo častozьk pondis
vartlьsьlnь nьvsə, ačьs čuvstvujtis, sto pričinatəg ləga-
lə sь vьlə. Sija peššis kьz požə jeeazьk azzьvlnь pa-
tersikkezsə, a enija ořirьs šo častozьk suvtlisə sьlə
panьt, trevogən pemdətəmən oləmsə.

Kazavtəg şibətçis təv, srazu uşkətçis gorod vılas purgaezən, jon morozzezən, tırtis ulıçaezsə da kerkuezsə saxar kod ımovəj mıssezən, paştətis vatais sarkaezən şadkajpozze da viçku jurrez, doris çoçkom kərtən juezsə da siməm nır vasə; Oka ju vıln pondətçisə kulaçnəj vojjez gorozana da eta gəgər derevnəziş muzikkez kolasın. Alekşej vıd praznikə petalis tıskaşnı i vıdprıiş vertlis gortə vartləmən da ləgən.

— Мъј, Олос?—juavlis Artamonov. Тьдалə, tatən tıskaşışses perıtzьkəş mijanşa?

Ləzinnezsə mednəj moçetaən ңeto jь kusəkkezən nırtəmən, Alekşej gəzətəma, sıtəg pukavlis, sviřtalısləmən kajvarış sinneznas, a Petra əprıiş viřtalis:

— Alekşej tıskaşə vura, etə sıjə aslanımişses, gorodskəjjes vartlənı.

İlla Artamonov, kulaksə pızan vılə puktəmən, jualis:

— Мъј ponda?

— Ozə ıubitə.

— Sıjə?

— Вьдənnıməs mijanəs, ətləın.

Ajnış sətis pızan kuzas kulaknas sız, ңelki masışs ceççəvtis podsveçnikşis da kusiş; pemyınas kılış murzəm:

— Мъј te меным, кьзи пьвка, şo ıubitəm jılış baitan? Med eg кьв me enıjə кьвvez seşşə!

Masış əztikə, Nikita guşənik viřtalis:

— Oz-вь Ołosaıslə kov vetlını tıskaşnı.

— Etə—med otırs şeralisə: povzis-pə Artamonov! Te çəv—ponomar! Smorçok.

Вьдənnışə vidəm vəgın, İllaş lunməd vərti, uz-najtikə, viřtalis pinnez kolasəttis laskovəja:

— Tıjanlə-вь, çeləd, ossez vılə vetlını, vur zava-va. Me vetlınli kıqaz Georgijkət Rjazanskəj vərrezə, ro-gatına vılə boşlim kəzainnezsə, inřeresnol

Ñevna povzəmən, sıja viřtalis sluçajməd vəraləm jılış da ңedələ vərti munis Petraşskət da Alekşejşskət

vərə, vijis jon osəs, starikəs. Sьvəgьn munisə ətnanьs vonnes da levtisə mamsə, sija Aļekşejlis neekis paşok-sə, gьzjalis ladvejsə, vonnes şotaki vermisə sija da va-jisə gorodas para ospijannezəs, vijəm zvirəsə kolisə və-ras, kəinnezlə uznajtнь.

— No, kьz tenat Artamonovvet oləнь?—jualisə Bajmakovalis gorozana.

— Oləнь, вьсəтə.

— Təvnas porşьs şmirjonəj,—viştalьstis Pomjalov.

Dəva aslьs ez verit, pondis çuvstvujtнь, sto vrag-gez vьlə moz gorozanalən Artamonovvez vьlə vizətə-mьs, pondis əviditнь sija, нь vьlə uməla vizətə-mьs kə-zьtən sija katə. Sija azzis, sto Artamonovvez oləнь trezvəja, družnəja, çorьta nuətəнь asşinьs delosə da nem uməlьs abu нь sajn. Şinən vizətəmən nьlьs da Petraьs şəgьn, sija tədis, sto una ne baitiş, jon zonka vizə aşsə ne goddes şərti şerjoznəja, oz dumajt Natalsə ьzmitнь remьt ugələ, gilətnь da pełas suskьnь uməl kьvvez, kьz etijə kerəнь gorodskəj zənikkez. Sija nevna trevozitis nevezərtana, kəs, no beregitana i, nel-ki kьz vьtə vezəktəmən vizətəm, Petraьs da nьlьs vьlə.

Ne laskovəj loas zənikok.

No ətrьriş, lişniç kuza lezçikə, sija kьlis ulьn ro-səzas nьlьl̄liş golossə:

— Bəra os vьlə minatə?

— Ləşətçam. A mьj?

— Opasno. Oļossə-ed pavkətis zvirьs.

— Açьs vinovat,—en termaş. Siztu—dumajtan me jьliş?

— Me te jьliş nem eg viştav.

— Azzan, kьсəт, —dumajtis sьnqaləmən mamьs da ьs lovzişəmən viştalis:—A sija prostoj.

Иlla Artamonov şo eəktəmənзьk sьlə baitiş:

— Termaş svaqbanat, a to nija aşnьs termaşasə. Sija tədis, sto kolə termaşнь, nьvkəьs uməla uzis ojjez-nas i ez vermь sajevtnь, sto sija muçitə telesnəj tos-

ka. Bзът lun kezә sija vilis sija kьskis monastьrә, a mişeq bәrti, kәр loktis gortә, kazalis, sto porjadoktәm sadьs sьlәn vьeәmika vesәtәm, tujokkes jogis vesәtәmaş, kьrçez puez vьlis çapkәmaş, jagәdnikьs vunda-lәm da kәrtalьslәm; i vьdәs vәli kerәma opьtnәj kiәn. Tujok kuza vadәrә lezçikә sija kazalis Nьkitaәs—gor-bun voçis tьn, kәdijә vәli kьrәtәm tulьssa vanas. Pi-зәssez uvtәz kuz, dәraovәj jәrnәs uvtis kьzkә norәn tәdçisә gorb koskaez, çuť ne sajәvtәmәn ьзът, veşkьt da jugьt jursieza jursә, med jursies ezә uşәkьmәs vьlas, Nьkita vәli kәrtalәm kьz ulokәn. Lja zәlonәj lissez kola-sьn sija, rud rәma, vaçkişis starik oiselnik vьlә, kәdija aşsә vunәtәm uzas. Sondi vьlas şerevrjannәj çerәn әv-tьslәmәn, sija perьta da kuzәmәn lәsjis majәgsә da nuzьla, guşәn moz, vәsnit golosәn şьlьslis mьjkә cerkovnәjә. Tьn sajьn zәlonәj rәmәn şvit्तalis solkovәj va, sondiьslәn zarnia vuzәrokkes karassezәn orsisә sььn.

— Bog pomoç,—asьs vižçistәg, nevьt golosәn, viştalis zenskәj; lәz şinneziş nevьt jugәrnas şvit्तәvtьstәmәn, Nьkita laskovәja şetis әtvet:

— Spaşi bog.

— Etijә te sadsә zimlalin?

— Me.

— Vьeәma zimlälәmьt. Raçejtan sadsә?

Pizәs vьlas sulalikә, sija zenьtika viştalis, kьz sija әkmьs voşa vәli kңaz varinәn şetәm sadovniklә velәt-çişә, a әni sьlә dasәkmьs vo.

— Gorbә, a rovno avu lәg,—dumajtis iңkaьs.

Rьtnas, kәр sija nьlьskәt juis çaj vььn, as ordas, Nьkita suvtis ьvәsas çvettez puçokәn kias da vez rәma, ne vasәk i gaztәm çuzәm vььn sьңnәlәn:

— Primitә buket.

— Mьjlә etijә?—divujtçis Bajmakova, açьs neve-ritәmәn nozzalis vasәka teçәm çvettezsә da turunnezә. Nьkita viştalis sьlә, sto sija aslas gospodaez ordьn vьd asьlә ovjazan vәli vajavnь kңağinalә çvettez.

— Von кыз, — гора̀тчис Bajmakova da, ɗevna gər-
dətəm vərɓn, ɕorɓta levtis jursə:—Me raz vaçkiša kɗa-
gina vɓlə? Sija-ed natte əddən vasək?

— Te-ed tozə.

Esə burazɓk gərdətəm vərɓn, Bajmakova dumajtis:

— Ɗe ajɓs-ja sija velətis?

— No, spašivo tenɓt poçot ponda,—vištalis sija,
no ɕaj dorə Nikitasə ez kor, a kər sija munis, kɓləmən
dumajtis:

— Vɓeəməş sɓlən şinnes; ɗe ajɓslənəş, a natte
mamɓslənəş.

Da ɓslovzişis.

— Tɓdala,—sudva mijanlə ɓɓkət ovɓ.

Sija ez əddənsə əv Artamonovsə viççişnɓ svaçva-
sə arəzşis, kər tɓras god zəɗikɓs kuləm vərşan, no re-
siɗelnəja vištalis svatɓslə:

— Toko te, sudar, Ɔlla Vaşillovic, ətkazitɕɓ etija
deloış, şet menɓm kernɓ vɓdəs mijan şərti, vɓeəma,
starinnəja. Etija i tenɓt vɓgodno, srazu ɓɓran mijan
bur otiɓ, —şin ozɓn levtišan.

— No,—ossaşəmən mɓkəstis Artamonov,—me i
siz ɓlişan tɓdala.

Sɓ zellaşəmşan Bajmakova əviditçəmən vištalis:

— Tenə tatən ozə luvitə.

— No mɓj, povɓ pondasə.

I şeraləmən, ɓelponnezşə ɓzmitɓstis:

— Vot i Petraɓs siz-zə ɓɓr luvitəm jɓliş şɓlə. Ɔu-
dakkez tijə...

— Da i me vɓlə etija ɗeluvitəmɓs kazaləmən uşə.

— Te, svatɓta, en vespokoitɕɓ!

Artamonov levtis kuz lapasə, gərdəz zmitəmən
ɕunɗezşə kulakə.

— Me otiɓsə ɕegɓn kuza, me gəgər ɗedɓr ɕeççalan.
Me vergətça i menə radejttag...

Iɗkaɓs sɓ ez şet, şələməz jizan trevogaən dumaj-
təmən:

— Къѣм зvir.

I vot sьlən səstəm da gaza kerkuьs tьrtəm nьlьs podrugaezən, gorodiš medbur šemjaeziš nьvvezən; vьdənnьs nija əddən vьѣema paštašəmaš starinnəj parčənəj sarafannezə, ki sosses kišejaiš da vəsniť polotnoiš pəltčəmaš, kьzi gaddez, sarafannes projmiezən da sovkan mordovskəja šerətəmən, kruzevaezən sos koneččes, kəzaovəj da safjanovəj basmakkezьn, kuz lentaezən nьvka čikišsezьn. Šəkьt šerevrjannəj parčaiš sarafanьn, zarnia azurnəj pugvičaezən vorotšan poduləž, zarnia parčaiš susunьn pəlponnez vьlas, čočkom da golubəj lentaezən, pukalə pədəmən, kьz jьovəj, oziš ugəlas da kruzevaa čьsjanən čьskə pьmaləm čuzəmsə da gorən nuzətlə „štikkez“:

—Vizez kuza da zəlonəjjez kuza,
Čvettez vьlət da basəkkez vьlət,
Kišsis vaьs da tulьssaьs,
Kəzьt vaьs, oj, gudьraьs...

Podrugaez gorən da družnəja nuzətəнь ozlan nьvkaьsliš norašana ruztəmsə:

— Ъstəнь menə nьvkaəs,
Ъstəнь menə vaьsla,
Menə kəmtəmsə, kəməttəmsə...
Oj, paštəmsə da paštəttəmsə...

Alekšej oz i təčь nьvkaes kolasьn, vakšə da gorətlə:

— Etija — šerəm petkətana šьlankьlьs! Šujьstəmaš nьvkašə parčəə, kьzi kurkaəs zeštənnəj vedraə, a — gorətlətə: paštəm, paštəttəm!

Matьn nəvestaьs dьnьn pukalə Nьkita, vił ləz kaftanьs urodlivəja da šmesnəja gorvьvьšənaš kajəm šivi vьlas, sьlən ləz šinnes paškьta oššəmaš da vižətəнь Nataљs vьlə kьzkə asmoznanьs, rovno kьz sija polə, sto nьvkaьs əni-zə sьlas, əsas. Ъvəsas sulalə, vьdsən sijə tьrtəmən, Matron Barskəja da, šinneznas bergətləmən, vovgə pьdьn vasən:

— Ne norən şlatə, pıvkaez.

Vəv moz paşkət oşkələn oşkəvtəm vərən, sija stro-
gəja vıdənlə vištavlə, kəz kolə şvınl postariannomu,
kəvəm poləmən kolə gotovitşnl veneç dorə.

— Viştaləma: „Zənik sajn — kəzi izovəj ştena
sajn“, vot tişə tədə: jon ştenab — on zugd, vıln —
on çeççəvt.

A pıvkaes uməla kəvzənl sija, zırjas zeskət, zar,
starukasə zangalənl, aşnl kotərtənl ətərə, sadə; n
koləşnl, kəz mos çvetteşnl, Alekşej sovkovəj zarnia
rəma jərnəşnl, plisovəj sarovarreznl, əml oz tupkas
da gaza, rovno kod.

Əvidaşan tırppesə ozlan nızətəmən, şinnesə svav-
jən paşkətəmən, vılna levtəmən ozlanış podıvsə jub-
kəşliş, kəz suk ebnış kəmər, Barskaja levtişə vılə
Ullanaş dnə da proroçeskəja vaitə:

— Gaza tenat nılt, abu etija pravilo şərti, abu
əviçaj şərti. Gaza pondətəmlə — gəztəm kəneç!

Bajmakova zavotitçəmən kəşişə ızıt, dorəm jas-
siknl, aşnl sş oznl sulalə pişəs vılas; sş gəgər vzas,
opraş vılas çarkaləmaş, kəz jarmarka lavkənl, stof
kusəkkez, kanaus, moskovskəj kumaç, kasamirovəj sal-
ləz, ləntoçkiez, şerətəm çşkəttez, sondıslən paşkət
jugərbş kujlə jugət tkəneç vılas, i nija una rəmən
sotçənl, rovno sonđi lezçan dorənl kəmər.

— Abu etija porjadok — ovnl zəniklə nevesta ker-
kuşnl veneçəz, kolis-vv mınnş Artamonovşelə...

— Baitin vv ozşk, şor əni vaitnl eta jılış, — əm
ıvtas moz gorətçis Ullana, jassik vevdşras mşkərtçə-
mən, medvş zəvnl aşşis ləgətəm çuzəmsə, i kələ kəz
golos:

— Te jılış vaitişə, te-pə mşvkəda, vot me i sş eg
šet. Dumajti, aşıt dogadajtçan. Меньм мьж? Меньм—
vəli-vv viştaləm pravda, oşir oz primitə, jən azzas.

Barskaja sulalə, kəzi statuj, jursə vişə vərəttəg,
kəzi vekər, kədişə dorrezəz tırtəm mudroşan; ətvetsə ez

vermь vižcišnь, petə ьvəs saǰə, a Ullaпaь, piзəs vьlas sulaləmən rəma tkanņez pozarьn, suskə toskaьn da strašьn:

— Jen vašusko,— otsav! En mьrdqđь razuməs.

Vilij ьvəsas kьsətəm, sija terməšəmən šujьstis jursə sundukas, med saǰəvtnь šinvaezsə, Nikita ьvəsas:

— Nataļļa Jevšejevna ьstis tədнь, oz-ja kov otsət mьjən ңenavid.

— Spašivo, miləj...

— Kuxņaas Olgunka Orlova vьvtas patoka kištəm.

— Da — mьj te vaitan? Mьvkьda пьvkaokьs,— vot ьь tenьt ңevestaьs...

— Kin me saǰə munas...

A sadas liрa uvtnь, gəgrəsa pьzan saǰьn, pukałənь, juəпь braga Iļļa Artamonov, Gavril Barskəj, ңevesta-ьslən vezajьs — Pomjalov da kučik torgoveč Zьtejkin, ңem ңe vezərtana šinnezən, țeleznik Voroponov; liрa verdə пьrьsšəmən sulalə Petra, šəd jursies vura mav-təmaš viən, i jursь sьlən kazitčə kərtovəjən, sija vңi-mațelnəja kьvzə pərišsezliš vaitəmsə.

— Əvičajjes tijan mədikəš,— dumajtəmən vaitə aj, a Pomjalov ossašə:

— Mijə-zə estən korennej otir. Velikəj Rušьs!

— I mijə — ңe prištəznəjəš...

— Əvičajjes mijan vazšaəš...

— Una mordva, čuvassez...

Vizzitəmən da šeraləmən, ətamədsə zangaləmən, kotərən pьrisə šadas пьvkaez da, pьzansə jugьt sara-fanneza venokən kьeəvtəmən, pondisə šьvnь veličanno:

— Oj, svatlə da velikəjlə.

Da Vašillovič Iļļaьslə

Ətrьriš pavkətcьнь—kok čegнь,

Mədrьriš pavkətcьнь—mədikə čegнь,

A kuimət pьrša—jur piņəvtnь.

— To kьz češtītənь! — divujtčəmən gorətiš Artamonov, zonьs vьlə bergətčəmən. Petra ostoroznəja še-

rēmčis, pŭvkaez vĭlĭ vizĭtĭslĕmĕn da ašsĕ pelĕttis dŕ-
rĕtĕmĕn.

— A te — kŭvzĭ! — sovetujtĕ Barskĕj da vakšĕ:

— Etĭja jĕĕa mijan svatnĭmlĕ
Da pŭvka gušališnĭmlĕ...

— Esĕ jĕĕa? — burazĭk ĩgašĕmĕn gorĕtlĕ Artamonov, ĩguvjas pĭzan kuza čunĕznas zukĕtĭslĕ.

A pŭvkaez esĕ burazĭk šĭlĕnĭ:

Šĭlĕmĕn-vĭ tenĕ piŕa verdĕ,
Kerĕs vŭvšaŕ-vĭ izzez verdĕ,
Med te mijanĕs en vĕvĕtlĭ,
En oskĭ-vĭ da en oskŭvlĭ
Čuzedaĭnĕj storŕnaezsĕ,
Očirtĕm slovodaezsĕ, —
Nĭja gorjoĕn kĕžĕmas,
Da šĭnvaĕn kiškĕlĕmas...

— Von sĭja kĭtĕčĕ, — ĕvidĭtĕmĕn gorĕtis Artamonov.

— No, me, pŭvkaez, ŕĕ ĩgĕtĕmĕn tĭjanĕs, aššĭm storŕnasĕ šŕtaki oska: mijan ĕvičĭjĕs ŕĕvĭtzĭkĕš, očĭ-
rĭs jĕz dorĕž burzĭk. Mĭjan ŕĕlĭki pogovorka ĩšĕtĕma:
„Svara da Usoza — Šĕjmĕ vizĭvtĕnĭ; slava tenĭt voze, —
ŕĕ Okaĕ!“

— Te, norovit, te esĕ on tĕd mijanĕs, — toĭi os-
sašĕmĕn, toĭi grĕžitĕmĕn, gorĕtĭs Barskĕj. — No koz-
nav pŭvkaezsĕ!

— Una-ja nĭlĕ šĕtnĭ?

— Mĭmda avu zaĭ.

A kĕr Artamonov šĕtis pŭvkaezlĕ kĭk šĕrevrjannĕj
rĭv, Pomjalov ĩgĕn vištalis:

— Paškĭta šĕtan, ossašan!

— No ĭ šĕkĭt tĭjanlĕ ugodĭtnĭ! — Siž-zĕ ĩgĕn go-
rĕtis ĩlĭa. Barskĕj pelĕz čanĕtĕmĕn pondis vakšĭnĭ, a
Zĭčĕjkin kištis vozduxas posŕit da lĕčĭt šĕrĕmok.

Devisŕĭkĭs končĭtĭs jugdan doras, gĕššĕz munĭsĕ
sek, kĕr čuť ŕĕ vĕdĕnnĭs laŕtisĕ. Artamonov pukalis
sadas Petrašĕkĕt da ŕĭkitĕšĕkĕt, volĕkĕtis tossĕ da ŕĕ-

gorən baitis, sadse ƚozzalikə da ŝinneznas rozovəj kь-
mərrezsə vəzvikə:

— Курькод отир. Не вьеэм отир. Те уз, Petruxa, вьдəs кер, мьj ƚossaət sovetujtas, kət etija i iŋkaezlən puŝtak, a — kolə! Alekŝejьs munis ƚьvkaezsə kollavnь? ƚьvkaezlə sija glanitčə, a zonkaezlə — oz. Lagən vizə-tə sь vьlə Barskəjlən zonzugьs... n-da! Te, ƚikita, las-kovəjzьk lo, te etijə kuzan. Lo aьtлə zamazkaən, kьtən me kera sel, te — sija tupkь.

Ət ŝinnas, ььt, puovəj zvanə vizətəm vərn, sija lagən moz ozlaŋ baitis:

— Вьдəs vakisə: juəнь, kьz vəvvez. Мьj dumaj-tan Petra?

Solkovəj kusak, ƚevestaliŝ kozinsə kieznas peslikə, zonyьzagənik viŝtalis:

— ƚerevnaьn — prostozьk, ləŋzьk ovnь.

— No... Мьj prostozьk, kьzi lunsə uzin...

— Kьskəнь nija svadbananьs.

— Terpitьs.

I vot loktis Petra ponda ььt, ŝəkьt lun. Petra pukalə gornicaьn oziŝ ugəlas, tədə, sto sьlən ŝinkьm-mes lagən ətlaaŝəmaŝ, ɕuvstvujtə, sto etija abu vьeəm, oz vaŝit sija ƚevestaьs ŝin oьn, no jansətnь ŝinkьm-mezsə oz vermь, nija jon sunisən vurəmaŝ. Kьməs uvt-ŝanas gəŝsez vьlə ƚozzalьsləmən, sija trekŋitьslə jurŝi-eznas, tagьs kiŝsə rьzan vьlas, Nataльs fata vьlə, sija siə-zə gaztəmtčəm, mьzəmən ŝinnezsə sajəvtəmən, əd-dən kełьd, povzəm, kьz kaga, da stьduvja drəzitə.

— Курьт! — Kьkdasətiŝ rjaksəнь gərd, gəna roza-ez, piŋneznьsə mьɕčaləmən.

Petra bergətčə, kьz kəin, ŝivisə mьkьrttəg, ƚevna levtə fatasə da kəs tьrppeznas, ƚьrnas ɕukətə eəkaas, ɕuvstvujtə atlasnəj kəzьt sь kuɕikŝan, polan drəzitəm sь pelponŝan; sьlə zal Nataлsə da tozə stьd, a juəm otiriŝ, ŝesкьt kolɕoьs rjavzə:

— Oz kuz zonkaьt!

— Търпезас метит...

— Ok, me въ vot okalъsti...

Kod zenskaj gosъs letъ vizloksъ:

— Me tenъt okala!

— Курът! — roksъ Barskaj.

Pinъezsъ etlaalamъn, Petra pavkътъ pъvkaъs vaa tърpez verdъ, nija drъzitъnъ, i sija въdsъn соџком, соџком, ровно къз сълъ sonди въльn къмър moz. Nija къknannъs еъгъs, нълъ tъnшаң ez setlъ sojnъ. Tаgшаң курът zapaxhezшаң da cimlânskaj въгja vinaшаң, Petra аssъ џuvstvujtъ nedolъta, kodъn da esъ polъ, med tom ипъs etъ ez kazav. Въдъs гэгър pojjalъ, to etlasa џukъrъ jиtшамъn, to гърд gaddeza neвъeъm rozaezъn etmъdъrъ roznitшамъn. Zonъs кеймишамъn da, лэгъn vizъtъ аjъs вълъ. Илъ Artamonov pasmъm, аџъs къз въпn, gorъtlъ, Bajmakova tърvira шinbanъ vizъtamъn:

— Svattъ, zuknitшamъ maoknas! Maъs tenat, kъzajkaъs шerti џъskъt...

Sija nъzъtъ gъgrъsa, соџком kisъ, jugjalъ sonди въlъs zarnia vrasletъs cvetnъj izzezъn, въльn moros въlъs pezjalъ zemџug struja. Sija siz-zъ juis, съ rud шinpeзъn mъzъm шъnпалъm nevna oштъm tърpez manitъmъn vъръnъ; џoknitшamъ vъръn sija juъ da kopъrtџъstъ svatъslъ, a svatъs zegnitъmъn kosmatъj vaskanas, raduvjas rjaksъ:

— Ok, къeъm tenat povadkaъt, svattъ! Kъnzlъn povadka, vij menъ jen!

Petra umъla, no vezъrtъ, sto аjъs neladno аssъ vizъ; gъшъs kod rjaksъmъn sija въeъma vezъrtъ Pomjalovliш pilskъmsъ, Barskajliш vasъn керitъmsъ, vъsnitika шeralъm Zъtejkinliш.

— Ne svadъba, a—sud,—dumajtъ sija da къlъ:

— Vizъtъ, къz sija, ves, vizъtъ Ullanaъs вълъ, oj, oj!

— Esъ svadъbalъ lonъ, toko poppeztъg...

Enija къvves minuta kezъ lakaшъnъ сълъ pellezas, no sija sek-zъ nijъ vunъtъ, kър piзъsъs neto гъръzъs Nataлъs-

lən pavkas sь berdə da kər omən sь telo vьlət pondas munnь trevoznəj drəz. Sija pessə ɲe vizətն sь vьlə, vizə jursə vərətətag, a šinneznas ɲem oz vermь kernь, nija asnьrən bergətčəнь sьlanə.

— Čoza-ja koneč etalə?—Suska sija, Nata||a siz-zə ət-večajtə:

— Og təd.

— Stьd vizə...

— Da,—kьlə sija i rad, sto tomьs čuvstvujtə sь-kət ətmoz.

Alekšej nьvkaezkət, nija pirujtəнь sadьn: Nikita pu-kalə ordčən kuz popkət, poplən tosьs va, da vez, med-nəj šinnez sadraa čuzəm vьlas. Ogradašan i uličašan ošta əsnnezas vizətəнь gorozana, unadas jur vərətčəнь ləz vozduxas, minutaiš-minutaə ətik vezšə mədik vьlə; ošta-əmmes suskəнь, vaskəнь, rjaksəнь; əsnnes, rovno kьz mesəkkez, kədnaiš enija zьka jurres tarəvtčasə zьras, kьz arbuzzez.

Nikita kьzkə torjən kazalis čuzəmsə mugarjis Tixon Vjalovliš, paškьt anneza, rьzəj, suk gəньn da gərd pjatnaezьn. Pervuiš vizətəmən rəmtəm šinnes kьzkə as-moznaпьs jugjalisə, migajtisə, no migajtisə toko šin ča-čəez, a šinьsses—ezə vərə. I vərətəg vəsɲitəš, asmo-zən—torьta zmitəm tьrppes ɲeьzьt əmas, čuť vevttišə-maš čitkьlə ussezən. A pelles ɲeьveəma zmitčəmaš jur-časka verdas. Etija mortьs, morosnas əsnь poduska vьlə uškətčəmən, ez sumit, ez vidčь, kər oťirьs sija zangali-sə, sija sьtəg tojlalьslis nija, pelponnezən da gьrəzezən kokɲita vərətьsləmən. Pelponnes sьlən vəlisə əddən gəg-rəsəəš, šivibьs nьə zevšišis, jurьs rovno veškьta vьdmis morosšanəs; sija kazitčis siz-zə gorvaən, i sь čuzəmnь Nikita kazalis mьjkə sьlanə kьskəmə, burə.

Krivəj zonka vizčistəg da gorən sətis vuvjonə, jo-na nuətis čunneznas sь kučik vьlət, vuvjonьs pondis ruztьнь, guditнь, kinkə suťɲəvtəmən ɲuzətis pizəs vь-las dvuxrjadka, i sek-zə zьr sərəs pondis bergavnь, to-

pətn̄ gəgrəsa kudria družka n̄vestalən, Ştəpasko Barskəj, muzyka şərti rjaksəmən:

— Ej ti, n̄vvez, pan̄t munışsez,
Къьн̄ orsişsez, gaz şələmmez!
Menam şətn̄s pyr zolətə, una şəm,
Petə pan̄t men̄m, gazətə şələm!

Aj̄s s̄lən suvtis veşk̄ta v̄dsən aslas ыз̄t m̄ygərən da rjakəstis:

— Ştəranko! En sramit gorodsə, m̄ççav kurəg tippeşlə!

Çeçəvtis İlla Artamonov, zegn̄tis, k̄zi gorl̄s, pasməm jursə, çuzəm̄s t̄ris virən, n̄r̄s gərdətis, k̄zi via som, aç̄s rjakəstis Barskəjlə:

— Miş̄ ten̄t n̄e kurəg tippez, a—kurəggez. Kinəs kin esə vermas jəktəm̄nas! Oļos!

V̄dsən şvit̄talana, rovno lakən vevt̄əm, Alekşej, s̄n̄n̄aləmən, vižətis v̄eəm̄ika drjomovskəj jəktişsə, srazu v̄lədətis da kazavtəg sup̄ta, n̄vka moz iksəmən, petis.

— K̄vvezsə oz təd!—gorətisə drjomovçi, i sek-zə k̄lis otçajannəja rjakəstəm Artamonovlən:

— Oļoska! Vija!

Suvt̄çyləg, jatnəja vartəmən drov, Alekşej şuj̄stis k̄k çuñ əmas, pellez çanətəmən suñn̄vtis da gorən pondis suvl̄n̄:

—К̄зи varinlən Mokejlən
Vita vələmaş lakejjez,
Əni varin Mokej
Aç̄s seteəm-zə lakej!

— Azz̄lit!—ossəçəmən rjavkn̄tis Artamonov.

— O, o!—bura tədçəmən viştalis pop da, çun̄sə ləvtəmən, pondis jurnas bergət̄l̄n̄.

— Alekşej̄s vermas tijanl̄s,—gorətçis Petra Natallələ. Sija poləmən moz s̄başis pan̄t:

— Kokn̄it.

Aj̄jes ыз̄jətisə çələdsə, k̄z t̄skaşis petukkezəs; kodkodəş, nija sulalisə ordçən, mat̄n p̄lponneznan̄s.

этѣс—ѣзѣт, вѣдса пуиѣ керѣм код, ровно зѣр месѣк, сѣ гѣрд, векнѣтѣк selleziѣ, шинкѣммез увтѣсѣ, вѣра лѣзѣи-сѣ кодѣвѣ радѣутѣѣмѣшѣн шинѣвѣз; мѣдѣс ровно лѣшѣтѣис ѣѣѣѣвѣтнѣ, вѣрѣтѣс кѣз кѣзнѣс, волкѣтѣслѣс кѣз гѣгѣрсѣ, шиннѣс сѣлѣн вѣлисѣ безѣмнѣжѣс. Петраѣс азѣзѣ, сто аѣйс-лѣн тѣсѣс анѣвѣвѣз вѣлас вѣрѣ, сѣжѣн сѣжѣ дѣмѣжѣтѣ:

— Пѣнѣзсѣ жѣрѣ. Вѣртѣс кѣнлѣкѣ ѣнѣ...

— Оссѣжѣмѣн жѣктѣ артѣмонѣвскѣжѣс!—Кѣлѣ тѣвѣа код голѣс Мѣтрѣнѣа Вѣрскѣжѣлѣн. Нѣстѣмѣа жѣктѣ!

Илѣа Артѣмонѣв вѣкѣшѣ сѣ рѣмѣт, гѣгѣрсѣа, кѣз ско-вѣрдѣаок ѣзѣжѣмѣ, сѣ рѣшѣтѣ нѣрѣ,—Алѣксѣжѣ вѣрмѣс, Вѣр-скѣжѣлѣн зонѣс сѣллѣжѣмѣн мѣнѣ ѣвѣс дѣнѣс, а Илѣа, ѣо-рѣтѣа кѣсѣ дѣрнѣтѣмѣн Вѣжѣмѣковѣлис, пѣрѣкѣзѣвѣжѣтѣ:

— А нѣ-кѣ, свѣттѣа, пѣт!

Вѣлѣдѣтѣмѣн, свѣбѣоднѣжѣ кѣнѣс ѣвтѣѣмѣн, сѣжѣа лѣгѣн мѣоз дѣа ѣсѣм мѣоз мѣздѣшѣ:

— Мѣжѣ тѣ! Мѣнѣм рѣз тѣжѣ, мѣжѣ тѣ ѣтѣ?

Гѣшѣсѣлѣн сѣ ѣз лѣ, сѣнѣнѣлѣслѣнѣ. Рѣмѣжѣлов вѣзѣтѣс-тѣс Вѣрскѣжѣа вѣлѣ, вѣн мѣвтѣмѣн мѣоз кѣлѣнѣ сѣлѣн кѣвѣвѣз:

— Авѣ нѣм! Рѣдѣутѣс, Улѣанѣа, жѣктѣс! Жѣн рѣшѣтѣс...

— Гѣрѣкѣс—мѣ вѣлѣ!—рѣжѣксѣ Артѣмонѣв.

Сѣлѣн ровно кѣз кодѣжѣрѣс пѣтѣс, дѣзѣгѣлтѣсѣ, ровно ѣѣ ас вѣлѣлѣс тѣскаснѣ пѣтѣс. Вѣжѣмѣковѣсѣа зѣнгѣсѣ сѣлѣ рѣнѣт; кодѣнѣкѣ инѣкѣ сѣтѣвтѣѣсѣтѣсѣ, зѣмдѣс дѣа вѣшѣкѣтѣѣм вѣгѣн, жѣрсѣа вѣрлѣн ѣрѣкѣмѣн, мѣнѣс кѣруг кѣзѣа. Петраѣс кѣлѣс дѣвѣутѣѣнѣа сѣѣз:

— Ож, мѣжѣ ѣтѣжѣа! Зѣнѣкѣс ѣсѣ год ѣз кѣулѣ мѣнѣн, а сѣжѣа ѣ нѣвсѣа шѣтѣс дѣа ѣ аѣсѣ жѣктѣ!

Илѣс вѣлѣ вѣзѣттѣг Пѣтрѣа вѣзѣртѣсѣ, сто мѣмѣс рѣн-дѣа сѣлѣ стѣд, ѣ нѣр увтѣс гѣрѣтѣсѣ:

— Оз вѣ кѣв ѣжѣлѣ жѣктѣнѣ.

— Дѣа ѣ мѣмѣлѣ ѣз вѣ кѣв,—гѣрѣтѣсѣ Нѣтѣлѣс гѣ-шѣнѣкѣ дѣа рѣѣѣлнѣжѣа, скѣмѣжѣа вѣлѣн sulalikѣ дѣа жѣrѣrѣз вѣ-ѣт зѣскѣтѣ кѣруг вѣлѣ вѣзѣтѣкѣа, аѣсѣ кѣзнѣс кѣutѣсѣс Пѣ-траѣс рѣлѣрѣн вѣрдѣа.

— Çav!—gorətçis laskovəja Petra, gırzaəttis inşə vizəsləmən.

Ošta əşnnezəttis, oğırəs jurrez vevdərət, kerkuas p̄ris r̄t̄ša zarjaəslən şvittaləməs, eta gərđkod rəma juḡt̄n, k̄zi şlepəjjez, bergalisə muzik da inka. Ətəras, sad̄n, ogradaəñ şeralisə, gorətlisə, a duka z̄r̄n lois şo lənz̄k. Bura zelətəm kuçik̄s vuvjonyəslən vumgis k̄- eəmkə pemyt s̄əñ, piksis garmon̄a; zonkaez da p̄v- kaez kolas̄n, z̄esk̄t kruḡn, şo esə, k̄zi sotəməs, ki- kok senlaşəmən kotraşisə k̄ka; p̄vkaes da zonkaes vizətisə p̄ jəktəm v̄lə s̄ şettəg, şerjoznəja, rovno k̄- eəmkə vaznəj d̄elo v̄lə, solidnəj oğırəs munisə ətərə, kolç- cisə toko lum̄məm şinaez, kokjlan̄s q̄əssana koddez.

Artamonov tap̄n̄tis da suvtis:

— No, vermin te menə, Ullana Ivanovna!

Ink̄as drəgn̄tis da tozə suvtis, k̄z ştəna oz̄n da, v̄d̄ənn̄slə poklon şetəm v̄r̄n, viştalis:

— Edə osud̄itə.

Çsanoknas əvtçəmən, sija sek-zə petis z̄r̄şis, a s̄- tujə p̄ris Barskaja:

— Torjətə tommez̄sə! Noko, Petra, lok me d̄nə; druzkaez,—nuətə sija konuvttəzəttas.

Aj̄s, druzkaezsə vokə vestəm v̄r̄n, puktis assis- kuz, şək̄t kiezsə zon̄s p̄lponnez v̄lə:

— No, mun, aş jen şetə şaşşo! Okaşam!

Sija zanḡstis, sija, druzkaes kvat̄tisə konuvttəttis. Barskaja, oz̄as munikə, ətmədərə şələşis:

— T̄fu, t̄fu! Med ne sogət, ne gorjo, ne zavid, ne besçes- şo, t̄fu! Bi da va— as kadə, ne veda v̄lə, a şaşşo v̄lə!

K̄r Petras̄ s̄ ş̄r̄n p̄ris Natals̄ z̄r̄jə, k̄t̄n v̄l̄i ləşətəm q̄ev̄t ol̄paş, starukās şək̄ta puk̄şis z̄r̄ s̄aras stul v̄lə.

— K̄vz̄, da—en vunət!—vaznəja baitis sija.

— To ten̄t k̄k polt̄inn̄ik, pukt̄ nijə sapoggezə, pjata uvtat; loktas Natalla, suvtas pişəssez v̄las, pondas tençit sapoggez̄tə çəv̄tn̄, te s̄lə en şet...

kinas mernəja əvtəmən, çuť ne mu berdəzzis mьskьra-
şəmən.

— Kejmə. A me—eg kejmь.

No kejmьнь neokota vəli.

— Natałla Jevşejevna,— guşənik pondis vaitнь sija,
te en pov. Me aşьm pola. Bura-ñi muçitçi.

Kьknan kinas jurşiezsə jur vьlas volkətsləmən,
peləttis aşşə dərətəmən, sija nьr uvtas bovğis:

— Nem etija oz kov, sapoggez çəvtnь i vьdəs.
Nemlə etə. Menam şələm vişə, a sija vəvalə. En
gorzь.

Ostoroznəja, voknas şivətçis Natałla əşьn dьnə,
guşənika viştalis:

— Gułajtəнь esə.

— Gułajtəнь.

Mьjişkə poləmən, oz lьştə şivətçьнь ətamədnьs
dьnə, nija dьr suvlisə kьəmkə nekolana kьvvez. Jug-
dan doras pondis źurkətnь lişniçьs, kinkə pondis ma-
laşнь kinas şena kuzas. Natałla munis vьvəs dьnas.

— Barskajasə en lez,— guşən suis Petra.

— Eta—mamə,—viştalis Natałla, vьvəsə oştikə. Pet-
ra pukşis krovat vьlə, kəkkezsə əsətəmən, asnas nedo-
volnəj, toskujtəmən dumajtis:

— Uməl me, eg lьş, şeralas sija me vьln, vižçişə...

vьvəsь oşşis, Natałla guşənik suis:

— Mamə korə.

Sija nьrşşis gor vьlas, vasəka şerətəm gor vьlas
uməla tьdalə, a Petraşь petis vьvəs sajas, i setçin, pe-
mьtinas sija panьtalis əviditçəm, pьma suskəm, Bajmak-
valən sь:

— Mьj te keran, Petr İliç, mьj te,— mədan stь-
ditнь menə da i nьləs mençim? Aşьv-ñi-ed şivalə, ço-
za loktasə tijanəs sajmətnь, kolə nьvka jərnəssə otirlə
mьççavнь, med əzьlisə: nьv menam çestnəj!

Baitikas sija ət kinas vizis Petrasə pelponəttas, a
mədnas zangalis, ləgaşəmən jualis:

— Мъј те етијә? Вьныт ави, окотаыт ави? Ен ров-
зәт те менә, ен çәв...

Petra рьдын golosән vištalis:

— Зај сija. Polәм petә.

Sija ez азь тоссаыслиҫ çuzәмсә, no сьлә кьлисә
сьез, иңкаыс зеньтика шерәмççis.

— Mun-зә, ker аштит музик делосә! Христофор му-
çеңиклә кеймьс. Mun. Vaj — okala...

Zельта kutәмән sija шивиттис, lolьстәмән соньт
vina dukән, sija okalis Petrasә çәскьт, lakәšana тырп-
pezән, sija ez jestь окьснь, gorән çурнитис vozduxсә.
Зьрокas пьрәм вәргьн да аs шәрас ьвәссә рәдналәм вәргьн,
sija resitelnәja нузәтис киезсә, пьвкaыс ушкәтçьстис оз-
лаң, пьрис сь киез колçоә, дрәзитан golosән вaитикә:

— Јуьстәм sija певна.

Petraыс vizçisis mәdik кьвvez. Petitçәмән олpaш
дьnas, sija пьр увтас вoвгис:

— Ен ров. Ме,—ави васәк, а—dovрај...

Сь verdә шо торьтцька змитçәмән, Nataлыс sus-
кьстис:

— Kokokkezә озә vizә...

...Pirujtnь Drjomovьн ljubitisә; svadbaыс кьс-
sis vit sutki; вәвиш гулајтисә асьвшаң ojsәрәз, unaән
vetlätisә uliçaezәттис kerkuiш kerkuә, bergalәmән tagja
ььnas. Әддән-ңи bogata да ossašәmән kerisә pirsә Bar-
skәјjez, no Alekšej vartlis nьliш zonsә сь ponda, мьла
sija әвидитис Olga Orlovaәs. Кәр ајьс да мамьс pora-
sisә Artamonovлә Alekšejьс вьлә, sija divujtçis.

— Кьтән sija em, med zonkaes ez тьскашә?

Sija naztištәg koznalis пьвkaesлә lentockiez да
gәštineççez, zonkaesлә — denga, kuvtәzzinьс juktalis
ajjeznьсә да mammezньсә, вьдәnnьсә kutalis сьвтырас,
zegәтыслis:

— Ok — oтиr! Olam aли ogә?

Vizis sija ашә вujнәja, una јuis, rovno vaән kusә-
tis vi аs пьрәsis, јuis да ez kodзь i kazalәmән umәlt-

çis enija lunnezə. Ullana Bajmakovaşan vişsis vokьn, a çelađys kazalisə, sto sija sь vьlə vižətə trebovatel-nəja, ləgən. Sija əddən ossaşis aslas vьnən, garnizon-nəj saldattezkət vermaşis palkaən, qaralis pozarnəjəs da kuim kamensikəs, sьvəgьn sь dьnə loktis mugarjis Tixon Vjalov da ez kor, a eəktis:

— Əni mekət.

Sь golosən divujtəm Artamonov, vižətis ulişan vьləz mugarjişliş jon tusasə.

— A te — kin seteəmьs: vьna ali ossaşis?

— Og təd,— şerjoznəja şetis otvet məđs.

Ətamədnьs berdə kusakkezət kutçisəmən, nija dьr taşisə ətik mestьn. İllaьs Vjalov peļpon vevdərət vi-žətis inkaes vьlə, stьdtəg orsis nykət şinneznas. Sija vəli vьlьnzьk mugarjişьssa, no vəsniťzьk da ñevna ləşytzьk. Vjalov, peļponnas sь morosə pьkşəmən, mədis sije çapkьnь as vevdərəttis. İlla kazalis etə da suьslis:

— Abu te, vonə, xitrəj, abu!

Da kьz ukñitas, i çapkis jur vevdərəttas Tixonə da, seteəm vьnən, sto məđs mu verdas zukniťçəmşan drəvətis kokkezsə. Turun vьlas pukalikə, çuzəm vьv-şis nьləmsə çьskikə, mugarjiş stьđitçəmən gorətçis:

— Vьna.

— Azzam,— viştalisə sьlə şeraləmən.

— Jon,— vəra suis Vjalov.

İlla ñuzətis sьlə kisə.

— Çeçь!

Mugarjiş kisə ez primit, pьtajtçis suvtнь, ez ver-mь da viliş ñuzətis kokkezsə, kьeəmkə as çuzəma, sь-lana şinnezan oñirьs şərə vizətəmən. Sь dьnə loktis Nikita, zəlejtəmən jualis:

— Zubьt? Otsavнь?

Mugarjiş şerəmççis.

— Koskaezə vişəнь. Me—vьnazьk tenat ajşa, da abu lovkəj. No, munam нь şərə, Nikita İliç, prostoj te mort!

I druzokəs moz gorbunsə konuvtəttas kutəmən, sija munis səkət otirbəs şərə, ačbəs kokkeznas torətslə, tьdalə, nadejtčis etən əstьnь zubьtsə.

Tomgozjaьs, ontəm ojjezşan mьzəmşan, aşnbs ezə tədə — mьjlə, otirlə mьççaşəmən, ujalisə uličaez kuza kod, sumitan da şera otir kolasьn; şojisə, juisə, stьd-təm eutkaez kvzikə stьditčisə, vura vьnşətčəmən pes-sisə ətaməd vьlə Һe vizətnь, da kutčişəmən, pьr ord-čən pukalikə, kьz çuzəjəş, sь ezə şetə. Eta əddən gla-nitčis Barskaja Matronalə, şija ossaşəmən juavlis İllaliş da Ullanaliş:

— Buşa-ja zonnьt velətəm? To-to-zə. Te vizət, U-lana, kьz me nьvtə tenčit veləti! A — zať? Pavlin moz vetlətə; me — Һe me, inə — Һe menam!

A kər munisə uznb, Petra da Natalla ətləbьn paş-kəmnanьs vokə çarkisə vьdəs, mьj nijə eəktisə voşnb, Һe as volaiş primitnb, i baitisə çulaləm lun jьliş:

— No i juənb-zə tijan, — divujtčis Petra.

— A tijan — jeeazьk? — Jualis inьs.

— Požə raz siz junь muzikkəslə!

— Odə vaçkişə tijə muzikkez vьlə.

— Mijə dvorovəjəş, etija mьjkə dvorjanalan vaçkişənb.

Mukədpьrşas nija kutčişəmən pukşьlisə əşbьn dьnə, lolalisə sadşanas vajətan çəskьt duxsə i sь ez şetə.

— Mьj çəlan? — Zagənik jualis inьs. Zənikьs siz-zə zagənika ətveçajtis:

— Neokota baitnb pьrşa kvvvezsə.

Sьlə okota vəli kvzьnbь kьeəmkə mədik kvvvez, a Natallaьs nijə ez təd. A kər Petraьs viştalis sьlə ko-nectəm paşkьta da ьlə munan zarnia şteppez jьliş, sija jualis:

— Ави Һекьeəm vərrəz, ави Һem. Oj, kьz poləm petə!

— Poləmbьs — vərbьn olə, — gəztəma kod viştalis Petra. — Kьeəm poləm ştepbьn? Setčin — mi, da Һovo, da — me.

I vot а̀тpьpи́ш, кaр нija пyкaлисә әсьн дьньн, сьтәг
лyвujтcәмән зvezdaa ojnas, sadas, ваҗа дьньн, кьлис
пessәм, кинкә kotärtis, маҗиҗик kussezsә pavkәtlәмән
da cәglalәмән, сьвәргьн pondis кьвнь җе gora,
ләг сь:

— Мьҗ te, sotana?

Natalla povzәmuvja cәcцәvntis.

— Etija—mamә.

Petraьs pьris tusanas әсьnas, sajәvntis әсьнсә aslas
шpinaән, казалис, кьз аҗьс тосsasә zmitәмән ньргьстә ва
җа шtәna verdas, pessә pәрәтнь ми вьлас, мәдьс casto
kieznas әвтәмән, vartә сьлә jur кузас да pәдәмән, го
рән suskә:

— Leз, ponda gorәtльнь.

Сьвәргьн җе aslas golosән rjakәstis:

— Rodimәҗ — en vәrәt! Zәlejт...

Petraьs гушәҗик pәdnalis әсьнсә, kvatitis иҗсә да
пукшәtis pizәsseз вьлас.

— En vizәt.

Sija pessis сь кiezьн, gorәtlis:

— Мьҗ etija, kin?

— Аҗә,— vištalis Petraьs, vura sija as verdas ze
ләтәмән. — On-ja мьҗ-ja vezәrt...

— Oҗ, мьҗ etija eteәмьс?— гушәҗик sija стьдit
cәмән да поләмән vaitis. Зәҗикьс нәвәtis sija олpas
вьлә, pokoritcәмән vaitikә:

— Aҗ-mamlә mijә avu sudqәez.

Jur verdas kieznas kutcәшәмән, Natalla, әtmәdәrә
pәrlaшәмән, иҗҗалис:

— Greкьс кьсәм!

— Җе mijan greкьс,— suis Petra да тәдвьлас ишисә
аҗьслән кьвvez:— Sija raz toko керәнь gospodaьs. I siz
burзьк: te дьнә оз pondь pelitcьнь. Nija, starikkeз —
prostәҗәс; нь ponda etija „kaj greк“, вәвavнь moцьскәт.
En gorзь.

Иҗьс шinvaез-пьр vaitis:

— Esə kər nija jəktisə, me dumajti... [Къзи сija naşilno, мьj-зə әни мijan loas?

Volnujtcikas мьзəмşаң sija çoza lančis, ez i çəvt-çь, a Petraьs oştis əşьnsə, gəgər vižətis sadsə, setçin ңekin ez vəv, lolalis jugdandor təv, puez zegəтьslisə çəskьt duka pemytsə. Əşьnsə oştən koləməң, sija vodis ordçən iңьskət, şinnezsə kuntəg, dumajtis sogməmьs jьliş. Вьсəт-вь vəli ovнь kьkən Natallaьskət ңeьzьt xutorьn...

...Natalla sajmis çoza, sьlə dumajtçis, sto sija sajmətisə mamsə zəlejtəmьs da sь ponda əvidəьs. Kəmtəg, ətik jərnəşьn, sija çoza ležçis ulə. Mamьs zьrjə ьvəşьs, kədija oj kezə pьr vəli pədana, әni vəli ңevna oştəm, etija esə vurazьk pəvzətis iңkasə, a kər ңozəvntis ugəlas, kьtən sulalis mamьslən krovəтьs, prostьna uvtiş kazalis çoçkom çukər da pemyt jurşiez, kədnija vəlisə çarkaləmaş poduska vьlət.

— Uzə. Pəttəzзas gorzis, gorjujtis...

Мьjkə kolə kernь, мьjəнкə radujtнь əviditəm mamsə. Sija munis sadə; ьsvaa turunьs kəzьta gilətis kokkezə, sondiьs jestis pətnь vər sajšaң, i ңəzməsa jugərres sьlən şinnez guşalisə. Jugərres vəlisə çuť sonьtəş. ьsvanas şerebritəm zьva ьis ңeekəvtəm vərn, Natalla puktis sija eəka verdas, məd verdas, i çuzəmsə ьrkətəm vərn, pondis əktьнь gərd setər rozzez, ləgtəp dumajtikə jəzajьs jьliş. Şəkьt kinas sija klopətis sija şpina kuzas da sьңnaləməң jualis:

— No, мьj — olan? Lolalan? No—ov.

Mədik kьvvez, tьdalə, sьlən sьşsa ezə vələ, a laskovəja şlopətəmmes sija ңevna əviditisə: siž laskajtəнь vəvvez.

— Кьсəт rozvojnik,— dumajtis sija, aşşə zastavljətis dumajtнь jəzajьs jьliş ləgən.

Şьlisə turun kajokkez, çizzez, guşənik, sovкən moz kьsətisə pu ьliszez, ьлн, gorod doras orsis pastux, Vataraksa vereg dorşan, kьtən vьdmis fabrikaьs, kьlisə

mort golossez, zagənika ujəmən jugyt lənas. Mьjkə sovkeris, Natalla drəgnitəmən, levtis jursə,— sь vevdərən, javloņa uv vьln əsalis kajjez ponda nalk, çizьs pessis vəsnit uvvez kolasьn.

— Kin zə etijə kьjə? Nikita?

Кьтənkə kaz keris kəs ulok.

Kər sija bertis gortə da nozzəvtis mamьs zьrjə, sija sajməm vərən kujlis çuzəmnas vevdərə, divujtçəmən levtəm şinkьmmezсə, jur vevdərəs kiezsə teçəmən.

— Kin... mьj te?—trevoztçəmən jualis sija, gьrza vьlas levtişəmən.

— Abu nem, to—setər çaj kezas tenьt əkti.

Krovař dьnas pьzan vьln sulalis ьzt grafin kvasən, çuř ne pustəj, kvasьs vəli kişəm pьzandərə vьlas, grafin provkaьs valajtçis zozas. Strogəj da jugyt şinnes mamьslən vəli kьəvtəmaş ləz kod vuzərən, no abu pьktəmaş şinvəezşanas, kьəmməzən mədis əzьvьnь ni-jə Natallaьs; şinnes rovno siz-zə pemdəmaş, vəjəmaş da ne ozzə moz çorьta vizətənь, a kьəmkə tədtəmaş, vizətənь ьlişən, dumajttəg.

— Nomməz uzьnь ozə şetə, amvarьn ponda uzьnь,—vəitis mamьs, şivisə prostьnanas kattikə.—Kurççalisə. A te mьj oz çəççin? Mьla kəmtəg vetlətan ьsva kuza? Podulyt va. Kьnmalan...

Bəitis mamьs ne laskovəja da ne oxotnəja, kьəmkə aslas duməez-pьr. Nььslən trevoztçəməs zagvьv vezşis kьəmkə nevьəəm da mьjkə jьliş dumajtəmən.

— Me sajmi—te jьliş dumajti... vətəşi te jьliş.

— Mьj dumajtin?—jualis mamьs, potolokə vizətikə.

— Da, mьşa, ətnat te uzan, metəg.

Natallalə kazitçis, sto mamьslən əkaes gərdəlisə, i kər sija sьnqaləmən viştalis:—Me ne poliş,—sьnqaləməs sogmis fəlsьvəjən.

— No, mun, tenat miləjyt sajmis, kьlan topətə?—şinnezsə kuçəm vərən, əəktis mamьs.

Zagvǔv lišnič kuza kajikə, Natallaǔs brezgujtəmən da ləgəšəmən dumajtis:

— Uzis sija sǔ dǔpǔn, etə sija kvassə juis. Šivibs mamələn pǔatnoezǔn, ǔe nommez šojisə, a okaləm šled-dez. Og vištav eta jǔliš Petǔalslə. Amvarǔn mədə uzǔlǔnǔ. A—gorətǔlis...

— Kǔtən vəlǔn?—jualis Petraǔs vura vizətəmən inǔs šinnezə. Sija lezis šinnezsə, čuvstvujtis ašsə mǔjǔnkə vinovatəjən.

— Setər əkti, mamə dǔnə pǔrali.

— No, kǔz sija?

— Nəm rovno avu...

— Siz,—gorətčis Petra, ašsə pełəttis dǔrnitəmən,—siz!

I, šeraləmən, šədkodǔrǔzəj eəkəsə čǔskikə, ǔslovzišis:

— Tǔdalə,—pǔavda vaitis Barskaja duraǔs: gorətǔləmlə—en verit, šǔnvaezlə—en verit.

Sǔvərǔn sija strogəja jualis:

— Nikitasə azzǔlin?

— Eg.

— Kǔz etə—en? Von sija—kajjez kǔjə sadas.

— Mǔj te,—povzəmən gorətis Natalla,—a me to etaz ətik jǔrnəsən vetləti!

— Sija vot i em...

— Kər sija i uzə?

Petraǔs sapogsə kəmalikə, gorən murzǔstis, a inǔs bokšan sǔ vǔlə vizətəmən, šerəmččis da suis:

— Gorva-ed, a vǔeəm, vǔeəmzǔk Alekšejǔšsa...

Zəņikǔs esə ətrǔriš murzǔstis, no ǔezǔk gorən.

...Bǔd lunə, sondi petan dorǔn, kər, stavunǔs əktikə, pastuxǔs norən orsis aslas šimətovəj šurən, va sajas pondətčis čerrezən kerašəm, a oǔirǔs, ətəras mǔssezsə da vałaezsə vasətikə, pǔlškəmən ətamədǔnslə vaitisə:

— Ču, pondisə, ǔe švet, ǔe zarja, kerašǔnǔ...

— Gorsǔs—spokojlə lutəj vrag.

Иlla Artamonovlə mukədpərsə dumajtçis, sto sija vermis-ni gorodьsliş sь vьlə uməla vizətəmsə; drjomov-çi sьkət paпьтаşikə voşlisə sapkaeznьsə, vпimatełnəja kvьzisə sьliş vištaşəmmez Ratskəj kпazzez jьliş, no çut ne pьr ətьs neto mədьs ne ossastəg suvliş:

— Mijan gospodaьs prostəjzьkəş, govzьkəş, a ti-janişsezsa strogəjzьkəş!

Rьtteznas, praznikkezən, Barskəj traktir sadьn Oka bereg dorьn, suk da vasək sadьn pukalikə, sija baitis boğaçceslə, Drjomovskəj vьna oțirlə:

— Menam deloşan tijənlə vьdənnьtlə loas vьgoda.

— Aş jen şetə,—ətveçajtis Pomjalov, açьs pilskəmən şeralis zenьt, pon şerəmən, i ez poz vezərtnь: laskovəja nuliьstas neto kurçəvtas? Sьlən naitçəm çuzəmbь zevəmpьsovəj tosokas, rud nьrьs neveritəmən vьdən dьnə nukajtçə, a zolud çuzəma şinnes vizətəmbь pilskəmən.

— Aş jen şetə,—mədpəv sija suə,—kət i tetəg olimə ne uməla, novdu i tekət kьzkə olam.

Artamonov kьmərtçə moz:

— Kьk moz vezərtəmən baitan, ne druzok moz.

Barskəj vakşə, gorətlə:

— Sija mijan—seteəm!

Barskəjlən çuzəmbь tujə uməlika lakəmaş bagrovəj jaj kusəkkez, sьlən ьzьt jurьs, şivьs, eəkaes, kies—vьdsən sija suka vevtışəm kьz sia os gənən,—pellez ozə tьdalə, nekolana şinnes sajəvtçəmaş gosa poduskaokkezьn:

— Vьdəs menam vьnə munis gosə,—baitə sija da vakşə, kajlosə paşkьta oştəmən, kьtən tьr nьz pinnez.

Artamonovəs pessə tədnь aslas əddən jugьt şinnezən teleznik Voroponov, sija velətə kəsьnik golosən:

— Deloєz kernь kolə, a i vozzəjsə oz kov vunətnь. Viştələma: „Marfa, Marfa, una jьliş zavoțitçan, a je-dinoje na potrebu suț“.

Jugьt, da rovno pustəj şinnes sьlən vizətəmbь siz, kьz vь Voroponovьs dogadьvajtçə mьjkə jьliş da vot

әни-зә сәтас виҫталас кьеәмкә кьв. Mukәдрьрҫас сija, кьз вьтте, i pondәтцьлис вaitнь мьjkә:

— Мьj вaitнь, i Xristos наң ҫojis, сiзту Marfa...

— No, no,—сувтәтлис куҫик тorgoveҫ Зьтeјкин, cerkovнәj starosta,—кьтҫә мунан?

Voroponov dugдьлис вaitнь, вәрәтьслис rud pellez-nas, a llla juavlis куҫик тorgoveҫлиҫ:

— Te менҫим делосә vezәrtан?

— Etijә мьjlә?—сәләмшаң divujtcis Зьтeјкин.—De-лоьт tenat, tenьt сija i vezәrtнь, ҫудак! Tenat—аслат, менам—аслам.

Artamonov јuis suk sur da viзәtis puez-пьр Oka gudьra polosa вьлә da сулҫалаң, кьтән сь вокә кәзpi-јанokais, нuriҫ, зәлонәj змејән, figuraән кәстиҫәмән petis Vataraksa. Setҫin, мьс вьлас zарня парҫаа pesәк вьлн viән југјалә ҫаg da струzка, гәрд viзә кирпиҫ, нәйтәм таҫник кusseз kolasьн нұzалис куз, јaj рәма фабрика vevtтәg groв вьлә ваҫкизана. Сонди вьлн sotҫә амвар, кәдија vevtтәm matovәj, esә крашittәм кәртән, i rovno voskiҫ, сьлә кькәтаза керкулән vez srub, зар нoвoә лeв-тәмән zельта veztәм zарня stropiloezsә,—Aleкšej uдаҫ-нәја viҫталис, керкуьс-рә ьлишаң ваҫкиҫә гушlieз вьлә. Aleкšej olә setҫin, ьлзьк иңдәм gorodскәj зонkaez da пьvkaez дьншаң: сәкьт ськәт, кьзи ҫир kutҫә, ҫоza ләга-ҫә. Petraьс сәкьтзьк сьҫҫа, Petraьн em мьjkә gudьra, сija esә oz vezәrt, мьмда vermas kernь ҫmelәj mort.

Artamonov ҫузәм вьләт мунә вузәр, сija, ҫәралә-мән, viзәтә suk ҫinkьmmez uvtшаң gorozana вьлә: etija—dontәм oтир, gorsньс пьлән делo berdә polana, a utлannәја делo berdә kutҫишнь озә vermә.

Oјjeznas, кәр gorodьс куләмән узә, Artamonov vor moz гушаҫә јu bereg куза, керкуез saјәт, Bajmakova дәва sadә. Соньт vozduxas uәтәнь номmez, i кьз вьтте nija novјәнь му vevdәрәттас ҫәскьт dukсә јablonaezлиҫ, oгуреҫезлиҫ, ukроплиҫ. Rud кьмәррез kolasәт tarәvtҫә тәлиҫьс, vasә volкәтәнь сьлән вузәррез. Тьн vevdәрәт

sadə oşkəvtəm vərən, Artamonov guşənik munə oğra-
dæ, vot sija pemyt amvarən, ugəvşəñ sija striçajtə po-
lana kod suskəm:

— Ezə kazalə loktikat?

Paşkəmsə çarkikə, sija ləgən bovğə:

— Dəsada etija menym,—zevşişn! Zonka-ja mьj-
ja me?

— A en zavodit podrugə.

— Rad vь eg zavodit, da gospod indis.

— Oj, mьj te baitan, jen kulitiş! Mijə tekət je-
nyslə panьt munam...

— No, ladno, etə vərənzyk. Ok, Ullana, oțir setən
tijan...

— A te—tьrmas, en gaztəmtçь,—suska inkaes da
dьr radujtə sija laskajtəmən i ñevna soççişəm vərən
viştaşə oțir jьliş: kinliş kolə povnь, kin əddən mьvkь-
da, kinlən soveşt avu, kinlən em lişnəj denga.

— Pomjalov Voroponovkət tədəny, sto tenьt una
pes kolə, mədəny vərsə etə gəgəriş vьdəs voşnь, ze-
lətnь tenə.

— Şormisə, kñazьs menym vərresə vuzalis.

Nь gəgər, nь vevdərən ñe tьdalana şəd pemyt,
nija nəlki ətamədliş şinneznysə ozə əzə i baitəny sь-
təm suskəmən. Vajətə kəs turun dukən, kьzovəj koroş-
sezən, guşəñ vajətə ul da dolьt ьrkyt. Şəkyt, rovno
şvineçiş kiştəm lən, vevttis gorodzugsə, mukədpьrşas
kotərtas krьsa, piksəny sьrpijannez, da çasiş-çasə Mi-
kola kolokolna vьlən potəm kolokolьs çarkalə pemytas
gəzəm, sogaləmən drəzitan sьez.

— Kьeəm-ed te jon!—lubujtçə Artamonov, pьm
da kьz tusasə volkətikə inkaesliş.—Ok, kьeəm te vьna!
Mьja-nə jeeə vajaşin?

— Natałlaşa—kьka vəlīsə, ñarənikəş, kulīsə.

— Sizkə—zənikьt vəli uməl...

— On verit,—suska sija,—me-ed te votəz eg i
təd, kьeəm em lubitəmys. Inkaes, mozžeə viştaşlisə, a

me—og verit, dumajta: вѣвѣтѣнь стѣдѣвѣань! Стѣдѣа-ед
me nem eg i tѣd zѣnikѣšan, кѣз plaka вѣлѣ vodli оl-
paš вѣlas. Kejma jenlѣ: lanѣtis вѣ, ez вѣ вѣrѣt! Bur вѣ-
li mort, lѣn, мѣуькѣда, a ѣubitнѣ talantsѣ jen сѣлѣ ez ѣet...

Сѣлѣn vištѣaѣmѣs sajmѣtѣ da ѣivujtѣ Artamonovsѣ,
sija jona malalѣ сѣliš вѣлѣn morossezsѣ da нѣr uvtas
vaitѣ:

— Von кѣз оvlѣ, a me eg i tѣd, dumajti: вѣd
muzik inkalѣ ѣaskѣt.

Sija ѣivstvujtѣ aсѣa вѣnazykѣn da umnѣjzykѣn
etija inkakѣt, kѣdija lunnas viзѣsѣ пѣr rovnѣja, spokoj-
nѣja, bur hozajkaѣn, kѣdijѣ gorodѣs uvazajtѣ сѣ мѣv-
кѣd da gramota ponda. ѣtrѣriš, пѣvka moz laskovѣn
vѣrѣtѣm вѣrѣn, Artamonov vištalis:

— Me vezѣrta, мѣj te keran. Veš mijѣ ѣeladнѣ-
mѣs gѣtralimѣ, kolis менѣm текѣt venѣajtѣсѣнѣ...

— ѣeladѣs tenat вѣeѣmѣs, tѣdasѣ nija mijan jѣ-
liš—avu nem, a vot кѣzi gorod tѣdas...

Sija drѣgnitis вѣdsѣn tusanas.

— No, avu nem,— vaskѣstis Иѣa. Кѣзкѣ Bajmakova
interesujtѣis:

— Vištav-ko vot—mort te vijin, sija oz tenѣt vѣtѣ
uшѣkѣtѣ?

Spokojnѣja tossѣ gѣzjalѣmѣn, Иѣa vištalis:

— Oz, me jona uza, ѣekѣeѣm vѣt og азѣvѣ. Da
i vѣtaшнѣ мѣjlѣ? Me eg i азѣvѣ, кѣeѣm sija. Sѣtisѣ
менѣm, me ѣdva kok jѣlam viзѣsi, urviti kinlѣkѣ kiшѣ-
нѣn jur кузас, сѣvѣrѣn мѣdiklѣ, a kuimѣtѣs пѣssis.

bslovziшѣm вѣrѣn, ѣviditѣeѣmѣn sija vištalis:

— Panѣtaшasѣ текѣt durakkez, a te нѣ ponda jen
озѣn ѣivet viзѣ...

Minutamѣd kujlis сѣtѣg.

— Sunavнѣ pondin?

— Og.

— Mun, ѣoza pondas jugdѣнѣ; strojka вѣлѣ munan?

Ok, i maitѣan-zѣ te mekѣt...

— En rov,— buddeņņez vĕlĕ tĕrmis, tĕrmas i praznik kezĕ,— paštašikas ossašis Artamonov...

Sija munĕ ыркѣтиньн оз асьвѣса лĕз jugданьн; vetlĕtĕ aslas mu vĕlĕt, mьskas, kaftan uvtĕ kiezсĕ sujĕmĕn; kaftanьs levtišĕm petuk vĕzĕn; Artamonov nьrьstĕ šĕkьt koknas struzka, čag, dumajtĕ:

— Oļoskalĕ kolĕ šĕtnь gulajtnь, aš sь vĕliš vьgьs čulalĕ. Šĕkьt zonka, a bur.

Vodĕ pesĕk vĕlĕ ņeto struzka čukĕr vĕlĕ da perьta lanĕtĕ. Želonovatĕj ņovĕnьn laskovĕja ĕzĕ zarja; to sondiьs ossašĕmĕn paškĕtis mu vevdĕras jugĕrrezis pavlin vĕz da ačьs, zarnĕa, levtišis nь šĕrьn; sajmisĕ ravočĕjjez da kĕr kazalisĕ paškĕtčĕm ьzьt tusa, ĕtamĕdnьslĕ vištalĕnь:—Setĕn!

Anjьla Tixon Vjalov, pelpon vĕlas kustan vižĕmĕn, vižĕtĕ Artamonov vĕlĕ jugjalana šinnezĕn siz, rovno mĕdĕ oškĕvtnь sь vevdĕrĕt da oz lš.

Kĕzьvkar pozьnьn moz očirlĕn pižĕmьs, rjaksĕm, jorkĕtĕm ozĕ sajmetĕ ьzьt mortсĕ, čuzĕmnas ņobolanь kujlikĕ, sija krapitĕ, kьz nьz pila,— mugarjiš munĕ voki, ņozzašĕmĕn, šinneznas kvarkьsalĕ, kinkĕ rovno jur kuzas niьjĕnkĕ vartĕm. Kerkušis petis Alekšej čočkom dĕraovĕj jĕrnĕsa, lĕz vešjana; sija koknĕita, rovno vozdux vĕlĕt, munĕ kupajtčĕnь, ostoroznĕja ordĕjĕ dĕdasĕ, polĕ sajmetĕnь kok uvtas struzkaezĕn gušĕnik kьsĕtĕmnas. Nikitaьs ešĕ jugьtnas munis vĕrĕ; čuĕ ņe kaznĕj lun sija vajalĕ vĕršis dođ kьkĕn sišmĕn nazom, čapkĕ sija sad uvtĕ vesĕtĕm mestĕ, sija sadĕtis-ņi kьzžez, kļon, revĕna, lĕmpu, a ĕni garĕjĕ pesĕkas rьdĕn janĕaz, tьrtĕ niĕjĕ siš nazomĕn, pukšĕtĕm muĕn, glĕnaĕn,—etiĕja plodovĕj puez ponda. Praznikkezĕn sьlĕ otsalĕ uzavnь Tixon Vjalov.

— Saddez sadĕtnь—ĕvidatĕm dĕlo,—vaitĕ sija. Peļattis ašsĕ dĕrĕtĕmĕn, vetlĕtĕ Petra Artamonov, ņozsalĕ ravotasĕ. Gorĕn vizzitĕ pila, šojĕ pusĕ, suĕnalĕnь rubanokkez, gorĕn keralĕnь čerrez, kĕlĕ izvjastkalĕn lakašĕmĕn slopĕ-

təm, sʙrkjalə təcila, ʃerdorsə ɲuləmən. Maʃıcaez levtikə
ʃyləny plotnikkez „Dubinuska“, tom golos gorən ɲızətlə:

— Marja dʙnə Zahar loktis,

— Sətis Marjalə kulaknas...

— Nostəma ʃyləny, — viʃtalis Petra mugarjiʃ Vjalovlə.

Sija piʒəsvi pesəkas sulalikə, gorətʃis:

— Ətkođ vʙdəs, mʙj-vʙ en ʃv...
— Kʙʒ siʒ?

— Kʙvvezʙn dusaʙs avu.

— Nevezərtana muzik, — dumajtis Petra, aʃʙs munis
vokə da tədvyłas voʃtis, kʙʒ kərkə aʒʙs eəktis Vja-
lovsə kutʃny naviʒudətələ izzez vʙlyɲ, a muzikʙs etija
ʃetis ətvet, aʒʙslə kok uvtə viʒətikə:

— Og, me og tuj etʃə, og kuz oʃirəs kʙsjətny. Te
menə dvornikən voʃ...

Ajə jona vidis sija.

...Kəʒʙt da ul loktis ar, saddez vevttiʃisə simən,
ʃəd, kərtovəj vʙkodaez siʒ-zə simisə rʙzəj pʒatnaezən;
suʃnalʙslis ul təv, vaas vasətis vʙlednyk, taləm struz-
kaezsə. Petraʙs pʒinimajtis tovar, zavoʃitʃəmən ʃleditis,
kʙʒ vʙ enija tosa, duzgyʒa muzikkəs ez ʃıjʂtə „ɲyləm-
ʃaləmə“, „ves ponda“ kətətəmən vaʙn, ez vʙ vuzalə
prostoj lon „dolgunec“ donən. ʃəkʙt vəli sʙlə muzik-
kezkət. Aʒʙs munis Moskvaə, sʙ ʃəryɲ munis ʃossəʙs,
vʙtʃte jenlə kejmny. Rʙtteznas, ʃaj juikə, uznajtikə
Aleksəjʙs ləgən noʒıʃis:

— Gaztəm estən ovny, og radejt me tatiʃʂezsə...

Etijən sija pʙr ləgətis Petrasə.

— Aʃʂt əddən bur! Vʙdənnʙskət kutʃıʃan. Ossaʙny
ʒubitan.

— Em mʙjən, vot i ossaʃa.

Kudrieznas zegətyʂləmən, sija ləʃətlis pelponnezsə,
mʙsəkən levtʙlis morossə da drazɲitəmən moz ʃınnezsə
kuɲʂləmən, viʒətis vonnes vʙlə, kenakʙs vʙlə. Natalla
ez una bait sʙkət, mʙjiʃkə rovno polis sʙny, baitis sʙ-
kət kəʂnyka.

Әвед бәрн, кәр зәңикъс да Аләкшејъс ветлисә виліш
уззеу вьлә, сја мулис уҗитик, монәсәскәј Никита зьрјә
да, вуршәнән кias, пуқъылис әсән дьнә креслоә, кәдија
вәли әддән басәка керәм кьзис сь ронда горвунән.
Горвун, конторсик уз нуәтикә, асывшән рьтәз гизис, льд-
дис, а кәр вовлис Наталла, сја җаркылис узсә, виштаҗис сь
јлиш, кьз олисә кнәззез, кьеәм җветтез вьдмисә нь
оранзерејаезьн. Сьлән вьльн, ньвка голосьс горалис бура
да ләсковәја, а Наталлаьс, вуршән вьлас јурсә әсәтәмән,
җәлис думәјтәмән, кьз җәлә морт әтнәс пукаликә.

Әтамәд вьлә визәттәг, нја пукалисә җас, кькә, по-
мукәдрьршәс Никитаьс осторознәја, кьзвь аҗьс ез ка-
зав, кутьлис иҗмонкасә ләз җиннеза ләсковәј соньтән, і
сьлән ьзьт, понлән код, pelles казаләмән гәрдәтисә.
Сьлән ләсковәја һоззаләмьс сиззә заставитис иҗкасә визә-
тсьнь иҗријаньс вьлә да җерәмҗҗьснь сьлә заләјтәм сьң-
нәлән,— асҗузәма җерәмән; мукәдрьршәс Никитаьс җув-
ствуйтис сетән кьеәмкә догадка сь јлиш, мьј сја вол-
нујтә, мукәд рьршәс етија җерәмьс сьлә казитҗә сја әви-
дәтәмән да і әвиднәјән, сја виноватәја ләзә җиннезсә.

Әсән сајьн сумитә, киштә зер, мишкәлә гоzumшә
рәмтәмшәләм крәскаезсә, кьлә Аләкшејлән рјаксәм, оҗра-
да угәльн, һевазьн җер јьлә доғәм оспіјанлән горзәм,
лон рьркәтис иҗкаез совкјәмән рьркәтәнь лон. Сумән
рьрә Аләкшеј; лүзва, һаҗәс, јурвәр вьлас пуқтәм сарк аьн
сььн җотәки тәдҗә тульсша лун; җерәләмән сја виштаҗә, сто
Тихон Вјалов җерән оратәм асҗис җүнсә.

— Вьтте казавтәг,— а җәлоьс јавнәј: салдатә му-
нәмиш ролә. А ме вь әддән охотнәја муні салдатә,
токо вь тәтиш рьссьнь.

І дузгьлҗәмән сја ергә, кьзи оспіјан:

— Локтимә җорттез дьнә карта вәрә...

Сьвәрән тревуйтәмән һузәтә кисә:

— Вәј витальһнаә, ме городә мунә.

— Мьјлә?

— Теньт кьеәм җәло.

Munikas sьbьslə:

Ньвкa uйцaэт кaжə,
Турəшok милəjlə vаjə...

— Ok, orsas sija umələz!— vaitə Nataļļa.

— Menam podrugaes Oļgunka Orlovakət çasto sija azzьləнь, a sьlə toko dasvitət god munis, mamьs sьlən avu, ajs— juiš...

Nikitalə oz glanitсь, kər sija etə vaitə, sь kv-vezьn sija klə una peçal, una trevoga da, kьz vьtte, zavid kutə.

Gorvun sьtəg vizətə əsьnə, ul vozduxas kaçajтсə-нь rozum lapaez, çapkaləнь zelonəj jemmez vьliš rtut kod zer vottez. Etə sija saditis pozummezсə; vьdəs pues kerku gəgəras saditəmaš sь kiezən...

Рьə Petra, gəzтəм da mьzəм.

— Kad çaj junь, Nataļļa.

— Oz esə.

— Kad, vaita!— rjaksə sija, a kər iңs munə, pukšə sь mestaə da siz-zə ньruvtas vaitə norəšəməн:

— Valitis aј menam peļponnez vьlə vьdəs etijə masinasə. Bergala kolosoən, a kьtсə muna — og təd. Kьzi menam ñe siz munə, kьz kolə,—šetas sija menьm...

Nikitaьs ñevьta da ostoroznəja vaitə sьlə Aļekšej jьliš, Orlova ньvka jьliš, a vonьs əvьtslə kinas, тьdalə oz kvzьь sьliš kvvvezсə.

— Avu menam kad ньvkaezən luvijтсьнь! Me i iңəs toko ojjeznas, vətən azzьla, a lunnas šlerəj, kьz šuz. Una vəvьs tenat jurat...

I peļəttis əšsə dorətəməн, sija ostoroznəja vaitə:

— Ñe mijan vь etə ñeləbьs, fabrika. Burzьk vь mijanlə vessьнь šterə, ñəvнь setçin mu, kreššanstvujт-нь. Sumьs jeeazьk vь vəli, a tovкьs unazьk...

Iļļa Artamonov bertis gortə gaza, tomšaləм, sija tossə eəkərtəм, esə otənzьk paškətəм peļponnezсə, šinnes vizətišə jugьtzьka, i vьdsən sija lois viliš dorəм plug. Divan vьlə varinən valitçəməн, sija vaitis:

— Dēloez mijan pondasə munņь, kьz saldattez. Uzьs tijanlə i tijan čeladlə, i nučokkezlə tьrmas. Kuimšo god kezə. Mu hozajstvosə bura vašitəm mijanšan, Artamonov-vezšan, kolə lonь!

Šinneznas vьekis moņsə da rjakəstis:

— Kьzan, Nataļļa? Vajan zonka,—bur kozin šeta.

Rьtnas, uzņь ləšətčikə, Nataļļa vištalis zəņikьslə:

— Вьeəm vašuskoьs, kər vešov.

Zəņikьs koso vižətьstis sь vьlə, nelaskovəja gorətčis:

— Esə vь ņebur, kozin kəsjis.

No ņedel kьk, kuim vərti Artamonov ləņis, mьj-kə dumajņь pondis; Nataļļa jualis Ņikitališ:

— Mьļa vašuskoьs ləgalə?

— Og təd. Sijə on vezərt.

Sija-zə rьtə, čaj juikə, Aļekšej drug vištalis jatnəja da gorən:

— Bašəj,—šet menə saldatə.

— K-kьtčə?— Mьgtaləmən jualis Iļļa.

— Og məd me ovņь tatən...

— Munə tatiš!— rjakəstis Artamonov čeladьslə, a kər Aļekšejьs munis ъvəs dьnə, sija rjakəstis sьlə:

— Sulav, Oļoska!

Sija dьr vižətis zonkaьs vьlə, kiezsə mьskas vižə-mən, šinkьmmezьsə vəgətəmən, sьvəgьņ vištalis:

— A me dumajti, to mьša menam orjol!

— Og vermь me ovņь tatən.

— Вəvətčan. Tenat mestaьs — tatən. Мамьт tenat šetis tenə menam voļə, —mun!

Aļekšej oškəvtis, rovno kərtaləm, no dačəьs kva-titis sijə peļponətčis:

— Ņe siž vь kolə vaitņь tekət,—mekət ajə kulaknas vaitis. Mun!

I esə ətrьriš kьtsəvtəmən, jurə puktəmən, sodtis:

— Tenьт vьt mortən lonь, vezərtin? Med ožlan me tešan ņekьeəm piksəm eg kьv...

Ətnas koļççəm vərən sija dər sulalis əsən dənən, tossə kulakas nəmərətəmən, vizətəmən, kəz mi vılas uşə va ləmbs, a kər əsən sajas lois pemyt, kəz guyn, munis gorodə. Bajmakovalən vorotaes vəlīsə pədanaəs-ni, sija jorkətçis əsənə, Ullana açs oştis sılə, nədo-vołnəja jualis:

— Мья te siz şorən loktin?

Şəşettəg, çəvtçytəg, sija munis zbrə, çapkis sarkasə zozas, pukşis ryzan dənə, gırzəez vılas nıgbsşəmən, çunnezsə şujbətis tosas, i viştalis Ałekşej jılış.

— Jəz: sojə menam varinkət orsətçis, sija əni i tədçə sbyn.

İnkaəs vizətis, topyta-ja pədnaləmaş əsən staveņnes, kusətis masışsə, — ugəlas, jennez ozyən sotçis şerevrjannəj podstavkaən ləz lampada.

— Gətrav sija çozzyka, vot i kərtalan, — viştalis Ullana.

— Siz, tьdalə, i kolə. Toko eta nə vьdəs. Petra-ьs — oz əzjь, vot gorjovь! Əzjytəg — nə çuztьnь, nə vijnь. Uzalə vьtte nə assis, şo esə varinlə, şo esə krepostnəj, oz çuvstvujt volasə, — vezərtan? Nıkita jılış me og bait: sija uvogəj, sılən juras toko saddez, çvettez. Me vizçisi — Ałekşej pinneznas kutças dəlo berdə.

Bajmakova lənşətis sija.

— Oz trevozitan aştə. Norovit, pondas kołosovь bergavnь supytzьka — pondas kьskьnь vьdənnьsə — nəitçasə.

Nija baitisə ojsərəz vok-vokə kujləmən sonьt ləņn zьras, — ugəlas çut vəris ləz kod rəma gudьra kьmər, drəzitis polan vi jugьtok. Çeladьs vьlə norəşikə, sto avu nьn dəlovəj zadorьs, Artamonov ez vunətlь i gorozanasə:

— Skupodusnəj oştir.

— Tenə ozə luvitə sь ponda, mьja tenat petə udaçnəja, udaça ponda mijə, inkaez, luvitam, a tijan kodə-mьslə jəz udaça — şinьn vєlmo.

Uļļana Bajmakova kuzis radujtnь i burətnь, a Iļļa Artamonov toko nedovolnəja murzьstis, kər Uļļana vištalis sьlə:

— Me vot ətikis kuvtəzjim pola, — nəvətnь te dьniš...

— Moskvaьn deloes — viən sotčəny! — kokjьlas suvtəmən, iņkasə sьvjaləmən, baitis sija ožlan. — Ok, kьz vь te muzikən vəlin...

— Prossaj, rođiməj, mun!

Uļļanasə jona okaləm vərьn sija munis.

... Mašleničanas Jerdanskaja vajətis Alekšejsə gorodiš rozvalьn ruklədəšəs, vartləməs, pamettəg. Jerdanskaja da Nikita dьr ņirtisə sьliš tusasə toritəm krenən vina sorən, sija ņem ez bait, toko ojzis. Artamonov zvir moz kotrašis zьr kuzas, jərnəs sossezsə to pužəmən, to lezəmən, pinņezsə jiris, a kər Alekšej sadašis, sija rjakəstis sь vьlə, kulaknas əvtəmən:

— Kin tenə, — bait?

Norən, ņevna ləg pьktəm šinsə oštəmən, pədəmən, virsə šəlalikə, Alekšej zerkətčəmən gorətčis:

— Vij koņečəz...

Povzətəm Natalla gərən pondis gorzьnь, jəzajьs sь vьlə topņitis da rjakəstis:

— Čəv! Mun tatiš!

Alekšej kvatajtis jursə kieznas, rovno ņeekəvtnь sija mədis, ačьs ruztis.

Sьvəgьn kiezsə paškətəmən, pərətčis vok vьlas, vi-rəš, čusьktan əmsə oštəmən, ušis sadtəg; pьzan vьlas olpaš dьnьn migajtis masiš; vura dojdəm tusa vьlət-tis kьššisə vizərrez, kazitčis, sto Alekšej šo burazьk šədətə, pьktə. Kokkez uvtas sьlən sьtəg sulalisə von-nes, ajьs oškalis zьr kuzaas da jualis kinliškə:

— ņeuzto oz lovzь, a?

No kьkjamьs sutki vərti Alekšej čeččis, krakətən kaslajtis, virən šəvzis; sija často pondis vetlьnь vaņəə, pьvšis, juis gorməga vina, sь šinnezьn pondis sotčьnь pemyt gaztəm vi, etašan nija loisə esə vasəkzьkəš.

Sija ez mäd vištavnъ, kin vartlis sija, no Jerdanskaja tädis, sto vartlis sija Štepan Barskaj, kыk pozarnaj da mordvin, Voropcnovlän dvornik. Kär Artamonov jualis Ajekšejslis, siz-ja?— sija vištalis:

— Og täd.

— Bävätčan!

— Eg аззѣв; nija меным вәршаңам kaftan, џeto мьjkә мәdikә, jur вьlam çарkisә.

— Sajlalan te мьjkә,— dogadъvajtçis Artamonov.

Alekšej џozzävntis съ şinvanә kьeәmkә џевьeәma jugjalan şinnezән da gorätçis:

— Me—veškala.

— Şoj burazыk!— sovetujtis Artamonog da tosas murzәmән baitis:— Seteәm dëlo ponda— erd petukv вь leзнъ, заритнъ вь ньлиş lapaezsә...

Sija lois esә vñimatelnәjыk, çorыta laskovәj Alekšejskәt i aşşis dumasә sajlavtәg uzalis napokaz: vьjәt-nъ çeladşә iz verdә.

— Bьdәs kerә, џemән ed brezgujtә! — velәtis sija da keris una seteәmә, мьj вь vermis џe kernъ, вьdla-ьп мьççalis зvir kod lovkoşt,—съ şәrti sija vermis top tәdnъ, kьtән мьj вьnsә burazыk paньtalә da кьз kok-ñitzыk verмынь sija.

Moңыs dьr ez verмы kagasә vajнъ, a kär Nataļ-лаьs, kыk sutki muçitçәm вәрн, kuimәzas vajis пьvka-ok, sija lәgән moz vištalis:

— No, eta мьj...

— Jenлә spaşivo vištav,— strogәja sovetujtis Uļ-lana,— talun lunъs Oļona ļon vәditişlән.

— Bьļ?

Sija kvañtis kaļendar, џozzävntis da çelad moz pon-dis radujtçынь:

— Nәvәt ньлт дьнә!

Moңыs moros вьlә rubinaezән peļkьeез da vit çervoneç puktәm вәрн, sija gorәtis:

— Poluçit! Kәt i џe zonkaәs vajin, a— bur!

I jualis Petraabliš:

— No, мѣ, çeri-som, rad? Me, kær te sogmin, rad vœli!

Petraab polœmæn vizætis virtœm, mucitœm, çut œe tœdtœm, iœb çuzœm vblœ: sblœn mœzœm çinnez vœjisœ œœd jama-ezœ da setçinœan vizætisœ otir i vessez vblœ, kbz vœ tœdvblœ voœtœmœn vazœn•vunœtœmœn; zagvœv kvœnas vœrœtœ-mœn sija œulis kurççalœm tœrpezsœ.

— Mblœ sija çœlœ?— jualis Petra toœsaabliš.

— Çirzœmœanœs mœzis,—vezœrtœtis Uœlœna, zœrœsis sija zangalikœ.

Kœk sutki, lun i oj kvœzis Petraab iœbliš gorzœmsœ, pervo zœlejtis, polis, med ez kuv, a sœvœrœn pœlsœddœs vœrisœ sœ rjaksœmœan, kerkuœn vœdœn zœzœmœan pœzmis, — mœzis i rovœn i zœlejtœn. Sija mœrœsis ktœçœ œena-vid munœn blœzœk, ktœn ez kvœ iœbœlœn unœalœmœs, no zœvœœrœ œz vermœ, vizitœmœs kœlis ktœnkœ jur pœekas, œajmœtœmœn kœœmkœ askodœma dumœez. I vœdœlœn, ktœçœ vœ sija ez mun, sija œzœblis Nœkitaœs œerœn œeto kœrtovœj zœrœn kias, gorbun mœjkœ keralis, lœs-jis, garjis jamaez, pœssis ktœçœ-kœ krot moz sumtœgkœ-tœrtœmœn, kazitœis — sija kotraœœ krug vblœt, sijaœn i ranœtaœœ vœdœlœn.

— Pozœlœj œz vermœ vajœn,— gorœtœis Petra vo-nœslœ. Gorbun tœekis zœrsœ pesœkas da jualis:

— Mœj vœvkaœs vœitœ?

— Radœjtœ. Kœœjœ. Te mœj drœzitan?

— Pœnœzœ viœœnœ.

Rœtnœs kaga vœjan lunas, Nœkitakœt da Tœxonkœt posœzœn pukalikœ, Petra viœtaœis, dumœjtœmœn sœnœalikœ:

— Toœsœœ puktis menœm kiez vblœm kagasœ, a me radœvjœm i œœkœtsœ eg kvœ, çut œe potolokœz levtœsti nœlœs. œœkœt vezœrtœnœ: etœœm uœœtœœan, a kœœœm œœkœt miœœœno...

Rœzœvœnsœ gœzœjalikœ Tœxon Vœjalov gorœtœis spo-kojnœja, kbz i œzœœk vœitœlis:

— Вьдәс mortьslән muçenņoes uçәtsaη.

— Кьз етә? — stroгәja јualis Nикita. Dvornik әmsә paškәtis da кьзкә znaçenņotәg suis:

— Да— siz, кьзкә...

Kerkuşaηas korisә uznajtnь.

Кагаьs sogmis ььт, шәкьт, no vit miшeç vәrti ку-
lis kolmәmшaη, mamьs siz-zә çuт eз kuv, әтлаьн sьkәт
kolmәmшaη.

— No, dak мьj-ed!—Mogila вьльн бурәtis әjьs Pet-
rasә.— Vajas esә. Mijan әni aslanьm estән mogila loas,
siz-tu јakorьs çapkәm pьдьна. Tekәт—tenat, te uvtьн —
tenat, mu вьльн— tenat i mu uvtьн— tenat, — to мьj
јona suvtәtә mortьsә!

Petra, иңьs вьлә vizәtikә, gogьsñitis јurnas; ñelә-
шьta шpinasә kәstәmән, Nataļļaьs vizәtis kok uvtas, ñe-
ььт мьsәk вьлә, kәda куza Nикitaьs vñimatәlnәja slo-
pәtis зьrnas. Çuñņeznas eәkaez вьvшis шinvaezsә әvтьs-
lәmән seteәm surьta, rovno polis sotнь çuñņezsә as-
las pьktәm ньr verdә, sija suskis:

— Gosподi, gosподi...

Kressez kolasьн, gizәmmезsә ььddikә, vetlatis, gәg-
ralis Aлeкшej; sija umәлçcis i kazitçis pәriшзьk aslas
goddezša. Sьлән ñe muziklән çuzәma шinваньs, шәd јur-
шәn vevttišanьs, kazitçis sotçәmән da saшәlәmән, ләg
da leçьт шinnes, шәd шinkьmmez uvtә pьrәmән, vizәti-
sә вьдәnnьs вьлә ñevьeәma, sija vaitis кьз gu pьeшәη
golosән, кьvsә çeglalәmән, rovno narosno ñevезәrtana
кьлән, a кәр sije mәdpәv јualis, sija vizzitәmән moz
gorәtçis:

— On vezәrt?

I vidçis. Vonnes kolasьн da sь kolasьн мьjkә lo-
is ñevьeәm, шerәm petkәtana. Nataļļa вьлә sija rјakәstьs-
lis, кьз stroсñiça вьлә, a кәр Nикitaьs кәritәmән viшta-
lis sьлә:

— Veш әviditan Natasasә!— sija әtvetitis:

— Me sogaliш mort.

— Sija şmirjonəj.

— No aş i terpitə.

Sь jьliş, sto sija sogalə, Aļekşej vaitis çasto da çuť ne pyr ossaşəmən, bьtte kьz sogətyş vəli sь pon-da mьjənkə vurən, kədən sija oz vaçkiş mədik morttez vьlə.

Ordçən daqəbьskət mogila vьvşəñ munikə, sija viş-talis daqəbьslə:

— Kolə vь mijanlə asьbьm mogilnik ləşətnь, a to enakət i kuləmən stьd kujьnь.

Artamonov şerəmçcis.

— Keram. Bьdəs mijan loas: viçku, mogila, skola ləşətam, volniça,—ncrovit!

Kər munisə pos vьlət Vataraksa-pьr, pos vьlas, gankaez verdə kutçişəmən, sulalis nişəjlan vaçkişana muzik, rьzəj, vьrəm xalatьn, vaçkişə juiş çinovniklan. Sь rusmət çuzəm vььn, kədija vevttişəm zorməm, britəm seřinaən, vərisə gəna tьrpep, şəd piñ torrezsə mьççaləmən, gudьrən sotçisə vazьkja şinnes. Artamonov bergəçcis, çurs şəvzis, no kər kazalis, sto Aļekşejş kьzkə əddən laskovəja gogьş keris jurnas uməl mortzugьslə, jualis:

— Eta mьj?

— Çasovsik Orlov.

— I tьdalə, sto Orlov!

— Sija—mьvkьda,—çorьta viştalis Aļekşej,—sijə eьkətisə...

Artamonov koso vizətis pļemennikьş vьlə da sь ez şet.

Loktis gozum, kəs da zar, Oka sajьn sotçisə vərrez, lunnas mu vevdəras sulalis, şin şojan, rud rəma eьn, ojeznas səstəm təlişьş vəli kьeəmkə nəstəm gərd rəma, zvezdaes ojša pemytas əstəmaş asşinьş jugərreznьşə, şin vьekisə, kьz mednəj kərttuvvezlən şlapkaez, jьbьslən vaьş, gudьra nəvosə mьççalikə, kazitçis kəzьt da suk eьnən mu uvtьn.

Artamonovvez, uznajtəm vərɣn, zaras pədikə, juisə çajsə sadas, klonnezis zɣvi kolçoɣn; pues vura vuzjasisə, no nylən paškɣt lisa uzəra sapkaez etija pemɣt oje ez vermə ţetnɣ aţţinɣs vuzərsə. Taçətisə sverçokkez, uətisə ətik ţura, kərtovəj zukkez (çorɣt borda gaggez), pizis samovar. Natałlaɣs, vliţ pugviçaezsə kovtaiţ pərcçaləm vərɣn, sɣtəg kiţlis çaj, kuçikɣs sɣ moros vɣln sonɣt rəma, rovno ţlivkieziţ vi; gorbun pukalis jursə əsətəmən, ləsjis saçokkez kaj kletkaez ponda, Petraɣs dərətis çunneznas peł gəçoksə, zagvɣv vaitəmən:

— Oçirsə draznitnɣ—uməl, a taçuə draznitə.

Aleksej kəsɣnika kaslajtɣslis, vizətis gorodlanas, mɣjkə vɣtə vizçisiţ, ţivisə ţuzətəmən.

Gorodas pondis unnavnɣ kolokol.

— Navat? Pozar?—jualis Aleksej, kɣməs verdas ki dolonţə puktəmən da mestaiţ çeççəvtəmən.

— Mɣj te? Zvonar çasbez vartə.

Aleksej çeççis i munis, a Nikita neɣr dumajtɣstis da guţən moz gorətçis:

— Sɣlə ţo pozarrez çuɣitçənɣ.

— Ləg lois,—ostoroznəja suis Natałla.—A kɣəm sija veţov vəlɣ...

Kɣz kolə vizçisnɣ pəriţzɣkţan, Petra jurə puktəmən, kəritɣstis vonţə da inţə:

— Tiçə kɣknannɣt glupəja vizətət sɣ vɣlə; sɣlə tiçan zəlejtəmɣt əvidno. Munam unɣn, Natałla.

Munisə. Gorbun vizətɣstis nɣ ţledə, tozo çeççis da munis beţedkaə, kɣtən uzlis turun vɣln, pukţis porog vɣlas. Beţedkaɣs suləlis mɣsək vɣln, kədiçə vəlɣ ołsaləm vudovka plassezən. Beţedkaţanţas zavor vevdərət tɣdalisə pemɣt stavunən gorodskəj kerkuez; kolokolnɣs da pozarnəj kalançaɣs karaulitisə kerkuezsə. Strapkaɣs pɣzan vliţ çimlalis posuda, trinətisə vekərrez. Zavor pələnɣis munisə tkaççez, ətik nəvətis bredən, mədik zolətis vedra kərtən, kuimət vɣla galaiţ vartis vi, peţţis əz-

тнь еаксә, куритнь трукәән. Ponds erzьнь pon, spoknoj golos Tixon Vjalovlän sätis län kuzas:

— Kin loktә?

Lәньс mu vevdәрәттis vәli zelyta veztәm, kьzi varavanlән kuçik, nelki tkaççez kok uvтьn neburika pesәklән çazәtәmьs kьlis nostәma peљьn. Nikitalә әddәn glәnitçisә sьtәm ojjes. Kьnym sьtәmьzk sija vәli, sьnym vьnәnzьk Nикitaьs vermis dumajтнь Nataλλάьs jьliş, sьnym jugьtzьka sotçisә Nataλλάьslән şinnes, kәdnija pьr vәlisә nevna povzәmaş da divujtçanaәş. Koknit sьlә vәli sek dumajтнь una çuzәma, çeşlivәj sovьtijaez jьliş: vot sija әzзis әddәn ьзьt klad, şetis sija Petralә, a Petraьs şetis sьlә Nataλλάsә. Neto: vot uşkәtçisә rozvojnikkez, a sija kerә seteәm ьзьt podviggez, kәda ponda ajьs i vonьs aşньs şetәнь sьlә Nataλλάsә nagrada tujә. Loktis seteәm sogәt, kәdaşәn ьdәs şemjәsis lөvjәn koļççisә toko kьka: sija da Nataλλάьs, i sek ьь sija mьççalis Nataλλάlә, sto çeşşoьs sьlән sь dusaьn.

Vәli ojeәr vәrьn-ңi, kәр sija kazalis, gorodas kerku stavun vevdәrьn, nevdәрәtçana sad kьmәrrez vevdәriş, petә esә әtik, zagvьv levtişәmәn, pemyt rud rәma gudьra novoә. Minuta vәrti sija ulişәn vәgrovәja jugdamis, Nикita vezәrtis, sto etija pozar, kotәrtis kerku dьnas da kazalis: Aļekşejьs supьta kajә pos kuza ambar korominna vьlә.

— Pozar!—rjakәstis Nикita. Vonьs, vьlәzьk kajтән, gorәtçis:

— Tәda. No?

— Vot, te vizçişin,—tәdvьlә uşkәtis gorbun da divujtçәmәn suvtis ograda sәras.

— No, vizçişi! Dak mьj setiş? Seteәm kәsas pьr pozarres ovlәнь.

— Kolә sajмәтнь tkaççezsә...

Tkaççezsә sajмәtis-ңi Tixon, i nija әtamәd vәrьn, gazәn gorәtlьslәmәn, kotәrtisә ju dorә.

— Kaj me dьnә,—әktis Aļekşej, korominna oku-

peŋ v̄las veržəmən pukalikə. Gorvun̄s̄ k̄vzəmən ka-
jis, vaitəmən:

— Med ez povz̄ Natasās̄.

— A te on pov, k̄z Petrās̄ ten̄t esə sodtas
gorv̄tə?

— M̄j ponda?—zagənik̄ jualis̄ N̄kita i k̄lis:

— En valət̄ šinneztə s̄ in̄ v̄lə.

Gorvun̄ d̄r nem ez verm̄ sun̄, s̄lə kazit̄cis, sto
sija n̄ldə korominna kuzas i əni-zə ušas, vrjakn̄it̄ças
mu verdas.

— M̄j te vaitan? Dumajtin-v̄, —n̄r uvtas gorət-
cis sija.

— No, ladno, ladno. Azza me... En pov,—Alekšej
gazən vištalis, siz vaz̄n-ŋi ez vait̄l̄; sija vizətis ki do-
loŋ uvtəttis, k̄z k̄z vik̄vves, ətmədərə pəlinašəmən,
vespokoitə̄n̄ ləŋsə, eəktisə sija uətn̄, da gorən vištašis:

— Etija—Barskəjjez sotčə̄n̄. N̄lən ogradaas k̄k-
das vočka gəgər d̄gəđ. Sušeddez d̄nəz v̄is oz lok,
saddes mesajtasə.

— P̄ss̄n̄ kolə,—dumajtis̄ N̄kita, k̄t̄çəkə̄ ɤlə vi-
zətəmən, pemytas, kədija v̄li potkətəm̄ binas; set̄çin,
gərd rəma kod̄ vozdux̄n̄, sulalisə puez, rovno kərtiš
dorəmaš, gərd rəma mu v̄lət zəzəmən kotrašisə çaçə
kod̄ uçət otir, ŋelki t̄dalis, k̄z nija šujə̄n̄ v̄ias vəsŋit,
kuz vagorrez.

— V̄eəma sotčə,—osk̄slis̄ Alekšej.

— Manast̄rə muna,—dumajtis̄ gorvun̄.

Ətərəs sunaləmən da ləgən vaitis̄ Petra, s̄lə pa
n̄t d̄sa ujisə k̄vves̄ T̄ixon Vjalovlən, i v̄tt̄te kartina
ramkān̄, kerku əs̄nas sulalis, pənapasašəmən, Natalla.

N̄kita pukalis̄ korominna v̄las̄ set̄çəz, k̄t̄çəz ro-
zər mestaas ez pond̄ jugjav̄n̄ zarn̄iən çukər som, kə-
da k̄eəv̄tis̄ gor truvaeziš̄ šəd kolonnaezsə. S̄vəḡn̄
sija lež̄cis mu v̄las, petis vorota sajà da pan̄tašisə
aj̄skət, kəda v̄li luž va, paçkaj̄t̄çəm̄ saən, kurazkatəg,
košašəm̄ kaftan̄n.

— Кътѣ?—æddæn lægæn gorætis ajъs, Nikitasæ ogradaaas zangæmæn, i, kær kažalis korominna vьlas Aļekšejlis çoçkom figurasæ, esæ burazъk lægæn eæktis:

— Те мьј setçin zæžan? Ležсъ. Тенът, duraklæ, zdorovjotæ kolæ beregитнъ...

Nikita munis sadæ, pukšis setçin ajъs æsьn uvтæ skamja vьlæ i çoza kьlis, kьз ajъs, vura gymñitis ъвænas, зьнvi golosæn, no pьdьn sьæn jualis:

— Сувитнъ аштæ mædan? Menæ sram pьekæ ŕujьsнъ, a? Vija...

Aļekšej vizzitæmæn vištalis:

— Ашт te menæ ъzjatin.

— Çæv! Vištav jenlæ spašivo, sto sija negodajlæn kьlsь avu...

Nikita çeççis da gušæn moz, no termašæmæn munis sad ugælas, vešedkaæ.

Asьvnas, çaj juikæ, ajнъs vištasi:

— Əztæmaš; æztišъs vælæm etija juisьs, çasovsikьs. Vartlisæ sijæ, kulas naštæ. Rozoritæm-ja mьjja sijæ Barskajъs, da i sь zon vьlæ, Štepankobb vьlæ, vælæm læg. Pemyt delo.

Aļekšej spokojnæja juis jæv, a Nikita çuvstvujtis, kьз sьlæn dræžitæнъ kies, ŕujьstis niјæ pižæssez kolasas da jona zmitis. Kær ajъs kažalis vætætçæmsæ, jualis:

— Те мьј jozgytçan?

— Vištæ.

— Bьdænnьtæ tijañæs vištæ. A me, vot, zdorov...

Læga zangæm væryn зьнңa çaj stokansæ, sija munis.

Artamonov deloezьn perьta sodis otir; kьk versta paštа fabrikašan, ponuļæn vevttišьm mьsæçoçkkes vьlat, soç kæzjain kolasæt, stroitçisæ učitik, mu verdæ lapkišæmæn, kerkuokkez, kartæztæg, ogradæztæg, ьlišan vaçkišisæ ullæz vьlæ. Ətkasa da gætьrtæm ravoçæjjez ponda Artamonov, ñepьdьn kьras vevdæras, košmæm ju ruslobьn, juьslæn ñimьs vunæm, stroitisæ kuз varak, ætik skata korominnaæn kuim trubaæn korominna vevdæ-

ras, učet, sonyt beregitəm ponda, əsnokkezən; əsn-
neznas varakəs vaçkişis koñusnalan, i ravoçəjjes şetisə
sələ niin— „Zereveç kerku“.

İlla Artamonov lois şo unazək ossaşişən da çirzi-
şən, no bogatəj mort moz ez zellaş, ravoçəjjezkət viz-
şiş prosto, piruñtis nə svadbaez vьльн, pьrtis çelad,
praznikkezən lubitis vaitnь vaz tkaççezkət, nija velətisə
šetnь sovet kreşşanalə kəznь loñsə vaz pasnaez vьlət
da sotçəm vər mestaezə. Estiş petis əddən bur. Vaz
tkaççes ossaşnь ez vermə bur kəzainən, azzisə sь-
ьн muzikəs, kədalə sudbaəs pañt şeralə, velətisə tom-
pələsəs:

— Vizətə, kьz kolə deloezsə bergətlьnь!

A İlla Artamonov velətis çeladsə:

— Muzikkez, ravoçəjjez—umazьkəş gorozanaşa.
Gorodskəjjeslən—vьtьrnьs nar, umzugnьs naitçəm, go-
rodskəj mortьs ləg, a abu şmel. Sьlən vьdəs petə pos-
nita, uməla. Gorodskəjjes nemьn toçnəj mera ozə tədə,
a muzikьs kreпьta vizə aşşə pravdaьn, sija oz jursə
şujь to əti, to mədilə. I pravdaəs sьlən prostəj: suam,
jen, nañ, car. Sija vьdsən prostəj muzikьs, sь berdə
i vizşə. Te, Petra, kəsa vaitan ravoçəjjezkət da şo de-
lə jьliş, etaz oz ləşav. Kolə kuznь i abu jьliş kьlən
ləsjьnь. Suñitьsнь koia; gaza mortьs burazьk vezərtana.

— Suñitnь me og kuz,—viştalis Petra da aslas
privьçka şərti dərñitis aşşə peləttis.

— Velətçь. Sutka — minutka, a zarjaditas ças kezə.
Aleksěj tozo oz kuz ovnь oñirkət, çirziş, veş kutçişis.

— Zuñikkez nija da dьs kuçikkez,—zellaşəmən
gorətçis Aleksěj.

Artamonov strogəja rjakəstis:

— Una-ja te tədan oñir jьliş?—Şerəmççis tosas i,
medvь ez kazalə şerəmsə, vevttis sija kinas; sьlə təd-
vьlas uşis, kьz povtəg da razumnəja sporitis Aleksějjs
gorozanaьskət mogilnik jьliş: drjomovçis eza mədə
şevnь asьnьs mogilnikə Artamonovliş ravoçəjjesə.

Kovšis нэвнъ Pomjaloviš ызт kusək vovpu ras da lə-
šətnь aslьnьs mogilnik.

— Mogilnik,— dumajtis Tixon Vjalov, Nikitakət
nar puezsə keralikə.— Šušə mogilnikən, i olənь setən
veko-večnəj.

Nikita aзыlis, kыз Vjalov uzalə koknita da vьeəma,
uzas mьcçalə unazьk mьvkьdsə, uezeli aslas remьt da
vižcištəm kьvvezьn. Siz-zə, kыз i ajьs, vьd deloьn aзыl-
lis medučəta panьtalan točka, veregitis vьnsə da voštis
xitrošən. No jatnəja tədciš ueztkoqьs: ajьs vьd verdə
kutcišis pьma, a Vjalov uzalis kызkə uezkotnəja, iz mi-
loštī, kыз mort, kədija tədis, sto sija vermə kernь i
burьkə. I vaitis sija siz-zə: neuna, vьtte kinləkə kolə
sьlən vaitəmbьs, ossašəmən moz, mьjkə namekajtəmən:

— Me esə una təda; i uez sija esə verma vištavnь.

I pьr sь kьvvezьn Nikitalə kazitcišə kьeəmkə nam-
jokkez, kьeəmkə dəsada etija mort vьlə, sь oзыn poləm
da— lečьt, trevozičəna ľuborьtstvo sь dьnə.

— Una te tədan,— vištalis sija Vjalovlə. Mədsь uez
ermašəmən gorətciš:

— Sь ponda ola. Me təda — estən abu veda, me
as pondašim təda. Menam tədəmbьs zevəm skupəj sьndu-
kьn, sija uezkinlə oz tьdav, en vьspokoitčьs...

Ez tədčь, medvь Tixon juəšis oťirliš sь jьliš, mьj
nija dumajtənь, sija toko mədikliš šinnez vьrətəmən,
nozalis mortsə kaj kod, jugjalana šinnezən i, kыз vьtte
jəz dumaezsə čupkəmən, drug vaitis sь jьliš, mьj sьlə
oz kov tədnь. Mukədpьršas Nikitalə vəli okotə, med
Vjalovьs kurčəvtis ašis kьvsə, keralis vь sija, kыз ke-
ralis ašis čuņsə,— sija i čuņsə keralis uez siz, kыз kolis,
uez veškьt kišis, a sulgašis, uezntəmsə. Ajьs, Petraьs
ľddisə sija glupəjən, no Nikitalə sija ez kazitčь setə-
mən. Sьlən šo esə vьdmis kьeəmkə interesujčəna čuv-
stvo Tixon dьnə, i poləm etija uezvezərtana, anjьla mu-
zik oзыn. Polan čuvstvoьs əddənzьk vьnšalis sьvərnь,
kər Vjalovьs, Nikitakət vəriš vertikə, drug pondis vaitnь:

— A te šo košman. Te vь, čudak, vištalin sьlə, novdu — zalejtas, sija, rovno, dobrəj.

Gorbin suvtčis; sьlən povzəmšanas jotkəp munis šələmьs, kokkes tuvdisə, sija əsəmən pondis baitnь.

— Мьj jьliš vištavnь, kinlə?

Vjalov nozzəvtis sь vьlə da oškəvtis ozlaņ. Nьkita kvatitis sija jərnəs sosəttis; sek Tixonьs ləgən moz kisə vestis:

— No, mьj ьlətlьnь?

Vəgьn garjəm kьzoksə pəlpon vьvšis mu vьlə čar-kəm vəgьn, Nьkita nozzəvtis, sьlə lois okota sətnь Tixonьslə surja čuzəm kuzas, okota vəli, med sija sь ez šet, a sija ozlaņ vižətəmən, čikьrtčəmən, baitis spokojnəja, rovno ņem avu i vəvləmə:

— A kьzi sija i avu dobrəj, dak tenat čas kezə vermas keršьnь, kьz tenьt kolə. Inkaes — ljubьrtnəjəš, vьdənlə okota mədik muzikəs pєslьnь, tədnь — em-ja mьjkə saxarša čəskьtzьk? Mijan kodlə — una-ja kolə? Ətrьriš, kьkiš, vot i pət, i zdorov. A te — košman. Te pondьv, vištav, novdu sija soglašitčas.

Sь kьvvezьn Nьkita kьlis kьeəmkə družva zalejtəm čuvstvo; etija vəli viļ, tədtəm sь ponda, da kurьta čer-lalis sьlən gorsas, no sьkosta-zə kazitčis, sto Tixonьs čəvtə, əzžə sija suč.

— Jerunda dumajtan te, — gorəttis Nьkita.

Gorodas zvonitisə kolokollez, korisə šor əvednə dorə. Tixon treknitit puezsə aslas pəlpon vьliš da munis, kərtovəj zьrnas mu kuzas zukətsləmən, ačьs šo siz-zə spokojnəja baitis:

— Te menčim en pov. Me-ed zalejta tenə, te mor-tьs menьm šələmvī, ljubьrtnəj. Tijə vьdənnьt, Artamonovves, straš kьeəm ljubьrtnəjəš. Te xaraktərnat-on i vačkis gorva vьlə, a-ed gorva.

Povzəmьs Nьkitalən sьlis žirьt toskaas, sьšaņ sьlən gudьrtčis šinnezas, sija čuzzašis, kьz kod, okota vəli vodnь mu vьlas da soččišьsnь; sija gušənik koris:

- Te çav etija jylış.
- Me vištali: kьz jassikə pədnaləm.
- Vunət. En sorlaş sьlə vištavnь.
- Me sьkət og vait. Mьjlə sьkət vaitnь?

I top gortəzəznьs kьknannьs munisə sьtəg. Ləz sinnez gorvunьslən loisə ьztyzьkəş, gəgrəsazьkəş da pe-ça[nəjzьkəş, sija vizətis otirys vokə, pelponnez vьləttis nьlə vizətis, sija esə burazьk ez pondь vaitnь, lois esə ɳe tədçanazьk. No Natałła kazalis mьjkə:

— Te mьla gaztəm vetlətan?— jualis sija. Nьkita vištalis:

— Deloez unaəs,— i surьta munis vokə. Etija əviditis inkasə, sija ɳe pervuis çuvstvujtis, sto içipijanьs avu laskov sьkət, ɳe siz, kьz ozьk. Sьlə ovşis gaztəma. Nəl godən sija vajis kьk nьv da vilış vetlətis şəktəmən.

— Mьj te şo nьvkaezəs vajalan, kьtçə nijə?— ləgalis jəzajьs, kər sija vajis mədsə, i ɳem sьlə ez koznav, a Petraьslə poraşis:

— Меньм нуçokkez koləнь, a ɳe zaţtez. Jəz otiy ronda raz me delosə pondəti?

Вьд kьльs jəzajьslən eəktis inkasə çuvstvujtnь aşşə vinovnəjən; sija tədis, sto i zənikьs ɳedovolnəj. Ojjeznas, ordçən sьkət kujlikə, sija vizətis əsnə bliş zvezdaez vьlə i kьnəmsə malaləmən, dumanas koris:

— Господи,— зонкаокəs вь...

A mukəpьrşas sьlə okota vəli gorətnь zənikьslə da jəzajьslə:

— Наросно, aş tijə ləgaşat, a ponda vajavnь nьvkaez.

I okota vəli kernь mьjkə setəmə, vьdənəs divujtanaə, mьj ɳekin oz vizçiş,— burə, med vьdənnьs sьdьnə loisə laskovəjzьkəş, ɳeto umələ, med vьdənnьs povzisə. No ɳe bursə, ɳe uməlsə sija ez vermь dumajtnь.

Jugdan doras çeççəm vərnь, sija ležçis kuxnaə da ətlaьn strjapkaьskət gotovitis çaj kezə zakuska, kotərtis vьlə verdnь pijannezsə, sьvərnь juktalis çajən jəzajьsə, zəniksə, içipijannezsə, vilış verdis çelədsə, sьvərnь vursis.

вѣдѣннѣслѣ воѣис јѣрнѣс-вѣсјан, ѣвѣд вѣрѣн мунис љѣ-
ладнас садѣ і пукалис сѣтѣин рѣтѣа љажѣз. Садас Ѡоззав-
лисѣ војкѣј спулѣиљаѣз, лѣсју оскисѣ вѣсѣк пѣвљкаоккѣзсѣ.
Натаѣѣа сѣнѣалис, по ѣз верит оскѣмсѣ, љѣладѣс сѣлѣ
казитѣисѣ Ѡостѣмѣн.

Mukѣd pѣrѣsas puez kolasѣn tѣdalѣslis Nѣkita, toko
ѣtik mort, kѣdija vѣli sѣkѣt laskov, a ѣni, kѣr Nataѣѣa
koris sija pukalѣsnѣ sѣkѣt, Nѣkita vinovatѣja ѣtveљajtis:

— En lѣgaѣ, ѣѣkѣr менѣm.

Kazavtѣg sѣlѣn juras pukѣsis seteѣm duma: gorvunѣs
ѣѣ љѣlѣmѣsanѣs vѣli laskovѣј sѣkѣt; zѣnѣkѣs sija suvtѣtis
sѣ dѣnѣ storoz tujѣ, med ѣleditnѣ sѣ љѣrѣn da Aѣkѣšej
љѣrѣn. Aѣkѣšejliѣs sija polis, Aѣkѣšejѣs gѣnѣitѣis sѣlѣ; sija
tѣdis: okota loas vѣsѣk ѣљipijѣnlѣ, і Nataѣѣalѣ ѣѣ vizѣsnѣ
loas sѣ oзн. No Aѣkѣšej ѣz zalajt, sija ѣlѣki ѣz vizѣt
sѣ vѣlѣ; ѣtija vѣli ѣvidno іnѣkѣslѣ, і ѣtѣѣan sѣlѣn sodis
lѣgѣs Aѣkѣšej vѣlѣ, seteѣm lovja, voјok zonka vѣlѣ.

Vit љasѣn јuisѣ љaj, kѣkѣjamѣsѣn uznajtisѣ, sѣvѣrѣn
Nataѣѣa kupajtis kagaѣzсѣ, verdis, vodtѣtis uzнѣ, dѣr keј-
mis jenѣ, pѣzѣs vѣlas sulalikѣ, vodis zѣnѣkѣs vokѣ nѣ-
љѣjtѣѣmѣn pondѣtнѣ novѣtѣѣнѣ zonѣn. Kѣzi zѣnѣkѣslѣ
vѣli okota, sija lѣgѣn moz vidѣis, krovat vѣlas kujlikas:

— Тѣrmas. Vod.

Termaѣѣmѣn, pernapassez teљikѣ, molitvasѣ dugdѣ-
tѣm vѣrѣn, sija kѣvzѣmѣn mунis da vodis. Mukѣd pѣr-
ѣsas, ѣddѣn soљa, Petraѣs sutitis:

— Mѣј una keјman? Bѣdѣssѣ-ed keјmнѣn on ver-
mѣ, mѣdikkezlѣ oz tѣrмѣ...

Oјnas, kaga gorzѣmѣan saјmѣm vѣrѣn, verdѣstѣm
da burѣtѣm vѣrѣn, sija loktis ѣsnѣ dѣnѣ da dѣr vizѣtis
sadas, Ѡovoѣ, kѣvvezтѣg dumajtѣmѣn as јѣvѣsis, mamѣs
јѣliѣ, јѣzajѣs, zѣnѣkѣs јѣliѣ, і vѣdѣs sѣ јѣliѣ, mѣј sѣlѣ љѣtis
љulalѣm lunѣs, ѣѣ koknѣt lunѣs. ѣz poљ vezѣrtнѣ, mѣјa
sija ѣz pondѣ kѣvnѣ tѣdsa sѣz, gaza da nora љlankѣv-
vez ravѣtнѣiљaѣzliѣ, una љuzѣma sѣzѣn јorkѣtѣm da ko-
zѣtѣm fabrikaliѣs, sѣliѣ mos moz uѣtѣm; ѣtija orlѣtѣg,

перыта уәтәмьс тьртис вьдсан лунсә, говкьс сьлән ужалис зьр кузас, кьсәтис ру лисезьн, коршис әсьн штоклоезә; узьслән сумьс еәктис әссә кьвзьнь, месajtis dumajтн.

A ojsa lәnas, вьдәс lovjaьслән sunәta lәnas, тәдвьлә ушисә повзәтана вишттез Никиталән инкаез јлиш, кәднija шурәмаш пленә тотараез дьнә, шьјатәј otseлнiчаезлән да велiкомученичаезлән оләмьс, тәдвьлә ушисә i skazkieз çeшlivәј da gaza оләм јлиш, no чаstozьксә pametә рьris әbiditәм.

Jәzajьs vizәtis сь вьлә, кьз pustәј mesta вьлә, i etija esә вь pozis тьрpitн, no не соча, кәр pantaшlis ськәт posәzas нето зьрн әтикән, sija стьдтәг peslis sija лецьта ноззаләмән morossанas piзәsseзәззis да ностәма крьмгәмән kaselтьslis.

Zәnikьs вәли кәс, кәзьт, Nataлла чуvstvujtis, sto мукәд рьршас sija vizәтә сь вьлә сиз, кьз вьтте sija mesajtә сьлә аззьнь мьјкә мәдикә, sajәvtәмә сь шина saјьн. Чаsto, чаvtчәм вәрн, sija ez vodль, a дьр pukalis олpaш dor вьлас, әт kinas ньрьсшәмән perinaas, a мәдnas әссә pelәттас дорәтәмән, нето еәка кузас tossә ниртәмән, ровно сьлән pinнес вишисә. Сьлән ностәм: чузәмьс चुkraшlis to norән, to ләгән,— seteәм minutaezas Nataллаьс ez льш vodнь олpaш вьлас. Baitis sija jeeә, toko gort јлиш, da i to соцьника, шо соцьька каштис kрешанскәј, помессинскәј оләм јлиш, кәда вәли неvezәртана Nataллаә. Tәвнас празниккез kosta, rozosvoән да машленiчаән sija вәлән ьслашis gorodәт: dodqavlisә әддән ьзьт voronәј zereвeч, сьлән вәлисә vez, medнәј шинез, кәднija вәли кьрлаләмаш вәснит sunisән moz vira зьвкәезән, sija ләгән gogьsalis јurnas да горән korskajtis. Nataллаьс polis etija зьviriш, a Tixon Vјalov esә буразьк повзәtis sija, кәр viштalis:

— Dvorjanskәј вәв, ләг јәз вләшт вьлә.

Чаsto vovlis mamьs; Nataллаьс zaviduјtis сь svobodнәј оләм вьлә, празничнәј svittalan шинез вьлә. Etija zavidьs лецьтьк да әbidнәјьк, кәр Nataллаьс azzis, кьз

tom moz suŕitə mamʹskət jəzajʹs, kʲz aʃsə oskəmən volkətə sija tossə, (ubujtčə aslas podrugzən, a sija vetlətə, kʲzi utu, kazokkezsə vərətʹsləmən, stʹdītčʹtəg ossaʃəmən sʲ ozʹn aslas basəkən. Gorodʹs vazʹn tədʹis sʲ oləm jʹliʃ svatʹskət, vura etə ponda sija osuđitʹisə, vokə kerʹsisə sʲ dʹniʃ, bogatəj morttes ezə pondə leznʹ assinʹs pʹvveznʹsə, Natallaliʃ podruzkaezsə vetʹnʹ sʲ dʹnə, gulajtiʃ inka pʹv dʹnə, jəz da pemyt muzik moŕ. dʹnə, ləg, ossaʃiʃ zənik in dʹnə; pʹvʃa olan učət radoʃʃes Natallʹasʹlə əni kazitʹisə ʹzʹtʹtezən da juĝtʹtezən.

Əbidno vəli vizətʹnʹ, kʲz mamʹs, ozʹyk veʃkʹt da bur ʃələma mort, əni kitritə oʹirkət da vəvətčə; sija, tʹdalə, polə Petraʹsliʃ, i med sija etijə ez kazav, baitə sʲkət leʃtītčəmən, oskə sʲliʃ dʹloa ussə; polə, natʹtə, sija i ʃeraləmən vizətan Alekʃej ʃinneziʃ, laskovəja suŕitə sʲkət, mʲjkə jʹliʃ pʹr suskətčə, často koznalə sija; niḡlunnaz koznalis sʲlə farforovəj časʹbez, kədna vəlʹisə vaʃitəməʃ vaʃaa figurəzən da čvettezən vaʃitəm inkaən; etə, basək, əddən vʹbeəma kerəm vesčʹs, vʹdənnʹsə di-vitis.

— Dolg ponda menʹm kolʹisə časʹbez, vʹdəssə nija sulalənʹ kuim rub, starinnəjəʃ nija, ozə vetlə,— viʃtəʃis mamʹs.—Kər Oʹloʹsʹs gətraʃas,— assis kerkusə vaʃitas...

— I me vʹ vaʃiti,— dumajtčis Natallʹalə.

Mamʹs una juʃis xozajstvo jʹliʃ, gaztəma velətis:

— Budənnezə salfetkaez pʹzan vʹlə en vajav, ussez da tossezʃan salfetkaes čəza pačkajtʃənʹ.

Nikita vʹlə, kədija ozʹyk glaŕitčis sʲlə, sija vizətis tʹrəpezsə ʹzmitəmən, baitis sʲkət, kʲz prikassikkət, kədə sajnʹ əzʃənʹ mʲjkə umələ, i pʹvʹslə zakazitis:

— Te veregitčʹ, əddən matə en ʃivət sija, gorvatəjjes — xitʹrəjəʃ.

Ne ətrʹgiʃ Natalla mədʹis poraʃnʹ mamʹslə zənikʹs vʹlə, mʲja sija oz verit sʲlə, i eəktis gorbunsə karaluitʹnʹ sija, no pʹr mʲjkə Natallʹasʹlə mesajtis baitnʹ etə jʹliʃ.

No esə uməzək, kər mamьs, kədija siz-zə pər bespokoitčə, mьla Natallaьs oz vermь vajnь zon, juaşə nьlslis zənikьskət ojsə deloetz jьlis, juaşə stьdtəg, veškьta, sьlən vazьkja šinnez, sьnqalьsləmən čikьrtčənь, kьzšaləm golosьs murzə moz, sьlən luvorьstvoьs bura vərzətə šələmsə Natallalis, i sija rad kьvnь jəzajьslis jualəmsə:

— Svattə,— vəvsə doqđavnь?

— Me vь podən munьsti.

— Ladno: me tenə kolła.

Zənikьs dumajtəmən vaitə:

— Mьvkьda mort tossaə; kuzə vižnь ajəs. Sь dьrni ajə nєvьtzьk mijankət. Sьlə vь vuzavnь assis kerkusə da mijan dьnə loknь ovnь.

— Oz kov etaž,— mədə vištavnь Natalla, no — oz lьs i esə burazьk əviditčə mamьs vьlə, mьla sije siz luvitənь da mьla sija češlivəj.

Sadlaq əsьn dьnas nєto kias vursənən pukalikə, sija kьlə vaitəm sьez Tixonlis Nьkitakət, nija mьršənə jagəd kussezən vaqa sajas i fabrikašənas nєvьt sumokpьr jizənь spokojnəj kьvvez dvorniklən:

— Gaztəmsь — otišən; ətlaaşasə nija čukərə i pondətčə toska.

— Kьz top vaitə!—dumajtə Natalla, no dolьt golos Nьkitalən burətə:

— Sorlašin kьvveznat. A—xorovoddez, orsəmmez? Otiirtəg—abu nєkьeəm vєžello.

— I etija verno,— divujtčəmən soglasajtčə zenskəjьs.

Sija azzə, sto vьdənnьs sь gəgər vaitənь iverenpəja, vьdən mьjkə vьeəma tədə, sija utlanno azzə, kьz prostoj, čorьt kьvvez, torьta ətaməd verdə vajətəmən, vьd mortlə jərgənь kьeəmkə jon pravdalis kusəçok, oti-rьs ətamədnьskət nєətkodəš kьvveznanьs, vašitənь ašnьsə nijən, kьvveznanьs orsəmən, kьz časьis zolotəj da šerebranpəj čeročkierzən. Sьlən abuəš setəəm kьvves, sьlə nєmə paš-

tətn̄ assis dumaezsə, i nekutalanaəs, ḡd̄braəs, k̄b̄z arša s̄nəd, nija toko p̄r̄stətn̄ sija, sija v̄v̄m̄ə n̄šan, šo castoz̄k̄ toskaən da dosədaən dumajtikə:

— B̄v̄ me, n̄m og t̄d, n̄m og vezərt...

— Os, sižtu, pesliš, pesl̄ə, k̄t̄ən ma,—vobgə malina kussezas Tixon.

— Siz i em,—dumajtə Natalla, i, dr̄agnit̄əm v̄ər̄n, t̄d̄v̄las ušə, k̄b̄z Alekšejs̄ vijis s̄liš l̄ubimečsə: daskuim mišečəz os̄s kotrašis ograda kuza, kipona, laskov̄j, k̄b̄z ron, p̄ravlis kuxn̄ə i, v̄ariš kokkez v̄las s̄v̄t̄əm̄ən, koris n̄an, n̄vura murzikə da šmesn̄j šinnezn̄as migajtikə. Sija v̄dsən v̄eli šmesn̄j, dovr̄j da vezərtis dovrošə. Sija v̄d̄ənn̄s radejtisə. Nikita d̄əzirajtis sija, suk ḡəna ḡn̄m̄əm komokkezsə s̄nalikə, nuətlis kupajtn̄ vad̄ə, i os̄s s̄burna velalis s̄ d̄n̄ə, sto k̄r̄ Nikitaš k̄t̄čə n̄ənavud̄ munas, z̄vir̄s n̄rsə levt̄əm̄ən, n̄kajtis vozduxsə, korsket̄əm̄ən kotrašis ograda kuza, pelit̄cis p̄ris kontoraə, aslas pestun z̄r̄jə, n̄ətr̄p̄riš zugd̄lis əšn̄ štokloez, čeglavlis rama.

Natalla l̄ubitis sija verd̄n̄ sogdiov̄j n̄an̄ən patoka sor̄ən, sija ač̄s velalis suek̄n̄ patakaən vek̄aras kusək̄ n̄an̄sə; raduvja murz̄əm̄ən, ḡəna lapaez v̄las p̄r̄lašəm̄ən, šujlis n̄an̄sə rozov̄j, piņa kajloas, lakašana, čəs-k̄t̄ lapasə n̄ulikə, s̄l̄ən dovr̄j šinokkes česliv̄ja jugjalisə, i sija jurnas zangalis Natalla pižəssezə, eəktis sija s̄k̄ət̄ orsn̄. Etija mil̄j z̄virk̄ət̄ pozis vaitn̄, sija m̄jk̄ə vezərtis-ni.

No ətr̄p̄riš Alekšejs̄ juktalis sija vinaən, kod os̄s j̄əktis, čəččalis, berezdašlis, kajis vaņa korominna v̄l̄ə, pondis razn̄ truvkasə da kirpiččezsə lezavn̄ ul̄; əksisə una ravočəjjez da s̄ v̄l̄ə vižətikə, vakšisə šeralisə. Sija lunšan, čuť n̄ v̄d̄ praznikə Alekšejs̄, oťir̄əs gazət̄əm̄ ponda, pondis juktavn̄ ossə, i z̄vir̄s siz velalis pirujtn̄, n̄l̄ki v̄ətl̄isis v̄d̄ ravočəj šər̄n, k̄dn̄ašan vaj̄ətis vina duk̄ən, i ez šet̄l̄ Alekšejs̄lə mun̄n̄ ograda kuza, med̄ s̄ v̄l̄ə n̄ ušk̄ət̄č̄n̄. Sija pukšətisə

cep vьlə, no os zugdis assis konurasə i cepnas šivi vьlas, ker mədən cep konečas, pondis vetlətnь ogradā kuza, lapaeznas əvtəmən da jurnas gogьsaləmən. Sijə mədīsə kutnь, sija gьzjalis Tixonliš koksə, uškətis kokjьvšis tom rabočas Morozovəs da dojdīs Nīkitasə, ordlьtītis lapanas kvatītəmən. Sek kotərən loktis Aļekšej rogačinaən, zvirlə taekis veškьta kьnəmas. Nataļļabьs əz- zьlis əbьnšanas, kьz osьs pukšis vəriš kokkez vьlas da pondis əvtnь lapaeznas, rovno koris prossenno otiрьs- šan, kədnija vəbšaləmən rjaksisə sь gəgərnь. Kinkə ugodlivəja šujьstis Aļekšej kiə lečьt, plotnišnəj čer, čeč- čəvtsləmən jьla ekaa ičipijanьs sətis lapa kuzas, məd kuzas, osьs rjakəstis, ležčis keraləm lapaez vьlas, nьiš ətmədərə rezis vir, toрьta taləm mu vьlas sogmisə suk gərd vira pjatnaez. Norən rjaksikə zvirьs ləšətis jursə vilis čerən sətəm uvтə, sek Aļekšejьs, paškьta kokkezsə paškətəmən, sətis černas osьs jurvərə, kьzi pes pasni- kə; osьs zuknītčis čukanas aslas virə, a čerьs seteəm pьdьna šivdis koskaezas, sto Aļekšejьs, gəna tusaas koknas pьkšəmən, odva vermis kьskьnь čersə jur čas- kašis. Zal vəli ossə, no esə zalьzk vəli tədnь, sto straš- təm, udav, gaza vəvališ, ičipijan kattišə kьeəmkə uməlik nьvkazugkət, a sijə, Nataļļasə, oz əzьzь.

Ičipijansə vьdənnьs oskisə sь udav, sь xrabrošt pon- da, jəzajьs pəlponəttis vačkьsləmən, rjavzis:

— A—vaitan—sogalan? Ok, te...

— Nīkitaьs pьssis gortšis, a Nataļļabьs siz gorzis, sto zənikьs divujtčəmən da dəsadaən jualis sь- liš:

— No, a kьzi mortəs vijasə te dьrni, mьj' sek te pondan kernь?

I, kьz učet vьlə, rjakəstis:

— Dugdь, dural

Sьlə kazitčis, sto sija mədə sətnь sьlə, i, šinvaez- sə vizəmən, sьlə tədvьlas ušis pervəjša oјьs sьkət,— kьeəm sija vəli sek bur šələma, poliš. Ušis tədvьlas,

sto sija ez esə vartl̄b sijə, k̄bz vartl̄n̄b̄ in̄ņezn̄b̄sə v̄b-
d̄əs muzikk̄es, i višt̄alis, gorzəm̄šan̄ vizšəm̄ən:

— En vid, zaļ əddən.

— Zāl̄ejtn̄b̄ kolə menə, a ņe ossə,—gorət̄cis ņe go-
rən, no laskovz̄b̄ka-ņi.

Kər sija pervuiš norāšis mam̄slə zəņik̄b̄s v̄l̄ə,
m̄b̄la sija l̄əg, m̄əd̄t̄ pamet̄ə pukt̄əm̄ən, s̄l̄ə višt̄alis:

— Muzik—mos, miļə muzik ponda—čvetokkez,
sija mijan v̄liš ma əkt̄ə, et̄ə oz kov v̄unət̄n̄b̄, kolə ve-
lav̄n̄b̄ t̄erpit̄n̄b̄, n̄l̄əj. Muzikk̄es—v̄bd̄ənn̄b̄s v̄l̄b̄n̄—v̄lašt̄,
n̄l̄ən zavotaes unaz̄b̄k̄ mijanša, niĵa, von, stroit̄ən̄b̄ vič-
kuez, fabrikaez. Te vizət̄, k̄bz j̄əzaj̄t̄ pust̄əj mest̄ən̄
stroitis...

Иlla Artamonov šo buraz̄b̄k̄ termašəm̄ən p̄essis zo-
rət̄n̄b̄ da krepit̄n̄b̄ ašsis d̄elosə, sija rovno čuvstvujtis,
sto srok̄b̄s s̄l̄ə kolis ņe una. Maj̄n̄, ņed̄r̄ m̄b̄jiš mi-
kolaəz, fabrikaas m̄əd̄ korpus ponda loktis parov̄əj ko-
t̄ol. Sijə vajisə barka v̄l̄b̄n̄, k̄ədija suvt̄cis Oka beregə
setč̄in, k̄t̄ən̄ s̄b̄ə d̄b̄sa ušə ņur vaən z̄el̄on̄əj Vataraksa.
Kov̄šis kern̄b̄ v̄z̄t̄ uz: kočolsə k̄b̄sk̄n̄b̄ šo da z̄n̄ sa-
zeņ pesək kuza. Mikola lunə Artamonov l̄əšətis rabo-
č̄əjjez ponda p̄ət̄əs, praz̄ņisn̄əj əved, vinaən, vragaən;
p̄yzannez v̄l̄i l̄əšət̄emaš ogradaas, in̄kaes bašit̄isə niĵə
k̄bz uvvezən, tul̄b̄ssa p̄erv̄əj čvetokkezən, ašn̄b̄s m̄əd̄ət̄-
cisə vasəka, k̄bz̄i čvetokkez. K̄əzain̄b̄s šemjanas da ņeu-
na ḡəššezk̄ət̄ pukalis p̄yzan saĵn̄ vaz tkaččez kolasn̄,
əddən voln̄əj k̄l̄ən̄ sušt̄itis, k̄v̄j̄lan̄b̄s leč̄b̄t̄, spuņica-
ezk̄ət̄, una ĵuis, kuzəm̄ən v̄z̄j̄ətis oțirsə gazət̄č̄n̄b̄ i, zor-
šaiəm̄ tossə kinas pavk̄nit̄əm̄ v̄ərn̄, gorət̄lis əz̄zət̄əm̄ən:

— Ok, čelad! Ali ogə olə?

S̄b̄ən, ašsə n̄b̄ kolasn̄ vizəm̄ən l̄ubujt̄cisə, sija
et̄ə čuvstvujtis da esə buraz̄b̄k̄ koz̄šis raduvjas, lois set-
eəm̄, k̄b̄eəm̄ sija em. Sija v̄l̄i əddən gaza, k̄bz etija
tul̄b̄ssa, sondia lun̄b̄s, k̄bz v̄bd̄əs miub̄s, k̄ədija v̄l̄i m̄ə-
d̄ət̄č̄əm̄ən paštašəm̄ turun da lis z̄elenən, k̄ədija ebn̄ašis
k̄bzzežšan̄ da tom pozummezšan̄ zapaxən,—tul̄b̄s̄s eti-

ja godə vəli oşsa da zar, cvetitisa-ŋi ləmpu da şiren. Vədəs vəli prazniçnəj, vədəs veşelitcis; nəlki oŋirəb eti-ja lunə kəz vətte cvetitisa vədəs medburnas, məj toko vəli nən.

Vazşa tkaç Boris Morozov, uçətik, nekoda staricok, vosk kod çuzəmən, kədija ləşta zəvşisəm zor, zelonəj-şaləm toşə, vədəsən çoçkom da mişşətəm, kəz pokoj-ŋik, suvtis, nəgəşşəmən pərişzək zonəb pəlponə, kvat-das vo gəgərşa muzik vələ, məmda vermis rjaksis, kos-kaa, jajtəm kinas əvtəmən:

— Vizətə,—əkməsdas vo menəm, əkməsdas voşa unazək, voştə menə! Saldat, Pugaçəs vartli, açəm vuntujti çumaa godə Moskvaən, vot siz! Bonapartəs vartli...

— A laskajtin kinəs?—gorətliş Artamonov sələ pələs, tkaçəb vəli gukəj.

— Kək in, vədəs mukədressa. Vizət: şizim zon, kək nən, dasəkməb niçok, vita pravnukkez, to məmda kəji! Von nija, vədəs te ordən olənə, von pukalənə...

— Vaj esə!—gorətliş İlla.

— Loasə. Kuim car, da caricaəs oli—voştə-kə! Kə-nəm kəzain dənən oli, vədənnəb kulisə, a me—lovja. Una versta polotnoez kəji. Te, İlla Vaşilloviç, nastojassəj, tenəb dər ovnə. Te—kəzain, te dələsə ləbitan i tenə sija. Oŋirəs on əvidit. Te—mijan pulən uv,—uzav! Tenat udaça—zakonnəj in, a nə podrugə: vəvaləstin, da i avu sija! Uzav, məmda verman. Lo zdorovən, vonə, to məj! Lo zdorovən, vaita...

Artamonov kvatitisi sija kiez vəlas, levtis, okalis, şələmşanə gorətlikə:

— Spaşivo, kagaok! Me tenə upravləjussəjən kera...

Oŋirəb rjaksisə, vəkşisə, a pəriş, kozzəstəm tkaç, vələna levtəm oŋirəb vevdərə, treşitisi vozduxas kəşənək kiezən da vizzitəmən şeralis:

— Sələn—vədəs asmoznas, vədəs nə siz...

Ullana Bajmakova, stədiçtəg, çəskis çuzəm vöv-şis radujtçan şinvəz.

— Мымда радуйтчамъс,—горатçис сьлэ нььс. Сija, сулшэмэн, вишталис:

— Seteám sija mort, radošt ponda sija jen šetám...

— Velətçə, çelad, кьз колə oтirkət ovny!— goratlis Artamonov çelađьslə.—Vižət, Petruxa!

Әвед вəрьн, рьзан вьлиш зимлалəм вəрьн, иңкаес pondətisə šьlankьvvez, muzikkес pondisə pesьнь šilapьsə, кьssisə palka вьльн, pessisə. Artamonov вьдлаьн jestis: jəktis, ңarəsis; pirujtisə jugdan dorəз, a pervəjša sonđi jugərnas šizimdas gəgər raboçəj, kəzain nuətə-mən, suma vatagaən munisə, кьзи rozvoj вьлə, Oka вьлə, šьlankьvvezən, suтңaləмən, kodəš, peļponnez вьлapьс пəвətisə кьз katokkez, dubovəj poeeez, gezzez, нь šəрьн pesək kuza žurlikəsis vaz tkaç da vovgis Nьkitalə:

— Sija ašsis voštas! Sija? Me təda...

Вьeəmika кьskisə barka вьлиш beregə gərd, кьз çudovisso, jurtəm əska вьлə vaçkišanaə, kaттisə sija gezzezən da uksəmən, druznəja rjaksəmən, кьskisə pəvvez kuza katokkez вьльн; koтolьс kaçajтçəмən vessis ozлаң, i Nьkitalə kazitçis, sto gəgrəsa, ньз əмьс koтolьsləн divujтçəмən ošsis oтirьс gaza šila ozьн. Kod əjьс sizə otsalis кьskьнь koтolsə, вьнšəтçəмən gorəтьsləмən:

— Zagənzьk, əj, zagənzьk!

I kərtovəj çudovissoliš gərd vokсə dolonnas vašкьsləмən, vištavlis:

— Munə, koтol, munə!

Зьнšo sazeңsa jeeazьk koļççis fabrikaəз, kər koтolьс kruto pərystis da terməštəg niłdis vokə ozis katok вьvьsis, taekis is ньз çukanas pesəkə; Nьkita azzьlis, кьз сьлəп gəgrəsa kajloьс lolьstis əjьс kokkezə rud busəп. Oтirьс ləgəп ləkəsisə šəкьт tusa verdə, peslišisə šujьснь сь uvtə katoksə, no nija sadтəмšalisə-ңi, a koтolьс mugšəмən ləkəsis pesəkas, i ңeмьmda ңe šetçəмən ньлə, rovno рьдьнзька mərtçətçis pesəkas. Artamonov kias zorəп pessis raboçəjjez kolasьн, rjaksьsləмən:

— Molodçikkez, kutçə druznəjzьka! Uk-k!

Kotolъs neoxotnэjа vэrzэтчis da vilъs ŝakъta pukŝis, a Níkita kazalis, kъz ravočэjjez kolasiŝ petis tэdtэм po-xodkaэn аjъs, čuzэмъs sълэн siз-zэ vэli tэdtэм; munis sija, эt kisэ tos uvtas ŝujъstэмэн, gorsэтtis аssэ vizэмэн, a mэдnas peslis vozduxsэ, kъz etijэ kerэнь ŝlepэjjez; pэriŝ tkačъs, sь ŝэръn čeččalъslэмэн, gorэтъslis:

— Musэ ŝoj, musэ...

Níkita kotэrtis аjъs dьnэ, sija vieьk-keris, virэн ŝэvзis kok uvtas da gorэтчis pьdьna:

— Vir.

ŝinванъs sълэн lois rud, ŝinnes polэмэн migajtisэ, annes treŝitчisэ, i vьdsэн sълэн umnэj tusaъs polэмэн бzmitчis.

— Dojmin?—jualis Níkita, kiэтtis siјэ kutэмэн. Аjъs sь vьлэ satэvtčэstis, zangis siјэ da не vura viŝtalis:

— Siz, тьdalэ,—zъla oris...

— Musэ ŝoj, me sua...

— Dugдь,—mun!

I vilъs una virэн ŝэvзэмэн Artamonov bovгьstis не vezэrtэмэн:

— Vijalэ. Kъtэн Ullanaъs?

Gorvunъs mэдis kotэrtнь gortэ, a аjъs kreпъta vizis siјэ pелponэтtis, i jursэ mьskьrtэмэн kokkeznas sarkajtis pesэк kuza, вьтте kьvzis kьsэтэmsэ da žurkэ-tэmsэ, kэdija эdva kьlis ravočэjjes лэг rjaksэмьн.

— Mьj seteэмъs?—jualis sija i munis gortlanas, ostoroznэjа oŝkalэмэн, kъz poeok kuza pьdьn va vь-lэт. Bajmakova prossajтчis ньльskэт, posэъn sulalikэ. Níkita kazalis, sto kэр sija nozzэvntis аjъs vьлэ, sълэн vasэк čuzэмъs, rovno koloso, vьdsэн piнэvtчis veŝkьt-ladorэ, sьvэръn sulgaladorэ i keldэtis.

— Jь vajэ!—gorэтis sija, kэр аjъslэн kokkes kэs-tiŝisэ i sija leзčisis posэъ pos vьlas, ŝo esэ častozьk vieьktэмэн da virэн ŝэvзэмэн. Kъz vэтэн, Níkita kь-lis Tixonliŝ golossэ:

— Jьs—va; vanas virсэ on vez...

— Mu kolə sojny...

— Tixon, gənjajt popla...

— Levta, nəvəta,—komandujtis Alekšej. Nikita kutis ajsə gırza uvtəttas, no kinkə siz zubyta talçcis sь kok çuñ vьlə, sija nəlki minuta kezə şlepəjšalis, a sьvəryn pondis azьny esə leçytzьka, vьdəs tədvьlas uşkə-təmən, mьj kerisə oğrьs ajsə źeskьt zьryn da ətəras. Ograda kuzas çəççalis Tixon ьzьt, şəd vələn, ez vermь provoritny vəlyskət, vəlyz ez pet vorotaas, çəççalis, vergalis, ləg çukasə levtəmən, oğrsə vasətləmən,—sija, tь-dalə, povzətis pozarys, kədə şinnez guşaləmən əztis sondiь novoa; no vot, seşsa vəliş petьstis, pondis çəççavny, no kołoliş gərd massasə kazaləm vəryn, çəççəv-tis vokə, çarkis vьvşis Tixonsə, i korskajtəmən vьrtis ogradaas.

Kinkə gorətlə:

— Zonkaokkez, kotəran...

Əşyn poduska vьlyp, remьt, jьla tossə gardəmən, pukalə Alekšej, sьlən nəvəəəm, nə muziklən kod çuzəmys jьvmis da rovno busən vevttəm, sija, şinnezsə vərəttəg, vizətə oğrьs jur vevdərət olpaş vьlə, setçin kujlə ajsə, nə aslas golosən vaitə:

— Siz-tu sorlaşi. Jenlən voļa. Çeləq, şeta prikaz: Uļjana tijanlə mam-tujə, kьlatə? Te, Uļa, otsav nьlə, radj Xrista. Əx! İndə jəzzesə zьrşis...

— Çəv te,—nuzlyla da norən ojzə Bajmakova, jь kusəçokkez sьlə əmas şujikə.—Abu estən jəzzes.

Ajnьs nьlalə jьsə da, şəkьta lolalikə, vaitə:

— Menam greklə tijə abu suddəez, a sija nə vino-vat. Natalla, ləgəv me tekət vəli, no, nəçevo. Zonkaok-kez! Petruxa, Oļosa—druznəja olə. Oğirkət laskovzьka. Oğrьs vur. Bəjəm. Te, Oļos, gətraş, etakət, aslatən... olas!

— Aja, en kol mijanəs,—korə Petra, pižəs vьlas lezçişəmən, no Alekšej zangə sьlə mьskas, suskə:

— Mьj te, me og verit...

Nataŕla strjapajtan purtən keralə tazjən jə, sətaləm-mezsaŕ kazətəmkət ətlaaşəny midlən zolətəmys da iŕkaəslən lŕpkəmys. Nĭkitalə tɔdalə, kɔz sɔlən ŕinvaes uŕaləny jə vɔlas. Sondilən veznyĭk jugər pɔris zɔras, tɔdalə zerkalaəny da formatəm pɔatnaən drəzītə ŕtəna vɔlasmədə ɕsĭkəny, kɔzi ojsa ɔvo, ləz ovojjez vɔliŕ gərd da kuz usa kitajeççezliŕ ĭguraezsə.

Nĭkita sulalə ajɔs kokkezɔny, viçɕiŕə, kər təd-vɔlas uŕas ajɔslə. Bajmakova to sɔnalə sɔnanən suk, ɕitkɔla jursisə ɔlɔəslis, to ɕsĭkəslə salfetkaən sɔ əm tɔrpeɔz koləsət kotərtana virsə, kɔməŕŕis da kəŕiçəezŕis ɔləm vtokkezsə, sija mɔjkə suskə sɔ gudərtçəm ŕinnezə, suskə pɔma, kɔz molitva, a sija ət kisə pəlpon vɔlas puktəmən, mədsə sɔ piçəs vɔlə, ŕəkɔtɔləm kɔv-nas vėrgətlə medvərja kɔvvez:

— Təda. Aŕ xristos tenə vėregitə. Ževə aslanym mogilnik vɔlə, ɔe gorodas. Neoxota setçin, no niŕə...— I əddən ɔzɔt, piçan toskaən, sija suskis:

— Ok, oŕvka menam sogmis, gospodĭ... Oŕvka...

Loktis vɔlən mɔgəra, mɔkɔra pɔp, xristos tosoka da təzdiŕan ŕinnezən.

— Sulav, vaŕusko,— gorətçis Artamonov da vilis pondis vaitny ɕeləɔyskət:

— ɕeləɔ, edə jansətçə! Olə druznəja. Deloəys vidçəmsə oz lŕvit... Petra,—te pəriŕzɔk, te vɔlən vɔdəs otvetɔs, kɔlan? Munə...

— Nĭkita,— ez vunət viŕtavny Bajmakova.

— Nĭkitasə — lŕvitə. Kɔtən sija? Munə... Svėrgɔny... I Nataŕla...

Sija kulis, una vir əstis, lunsər vėrgɔny, kər esə sondis əddən jugjalis zėnitas. Sija kujlis, jursə levtɔstəmən, voskovəj ɕuzəmsə ɕukərtəmən, sɔ vɔlən tədçis zavota, i ɔetopɔtə kuŕŕəm ŕinnez rovno dumajtəmən viçətisə moros vɔlas, pokornəja teçəm, paŕkɔt kieɔ vɔlə.

Nĭkitalə dumajtçis, sto vɔdənnys kerkuas ɔe siz bura povzəmaŕ etija kuləmən, kɔz burazɔksə divitəmaŕ sijən.

Etija nыз divujtčamsə sija čuvstvujtis vьdənnьsn, ətik Bajmakovaša, sija sьtəg, šinvaetztəg pukalis kuləmsь dьnnь, rovno mestaas kьnməm, nem ez kьv, kiezse rižassez vьlas tečəmən, orlytəg vizətis izšaləm čuzəm vьlas, kəda vəli vašitəm lьm kod tošən.

Petra nuzətčis, baitis unaəv, kьzkə gorən; zьras pьrikə, kьtən kujlis aьs, poperemenno Nikitakət, kьz monaxiņa nuzlalis psaltirliš norašəmmez. Petra juaşəmən nozzalis aьs čuzəmə, pernarpasašis da, minuta, kьk sulaləm vərnь, ostoroznəja petlis, sьvərnь sьlən korenastəj figurašs kotrašis sad kuza, ogradaət, rovno, mьjkə sija kossə.

Alekšej dugdьvtəg sujetitčis, gotovitčis zevikkezə, vasətlis vələn gorod kuza, vertlis, pьrьslis zьrə, juaşis Uļanalis, kьz čulətnь zevəmsə, kьz kaštəvнь.

— Norovit, — baitis sija, i Alekšej əslis, luз pьmaləm, da mьzəm. Vovlis Nataļļa, poləmən da zəlejtəmən vəzjis mamьslə junь čaj, šojьsnь. Sija vnimətelnəja kьvzəm vərnь, mamьs baitis:

— Norovit.

Nikitašs aьs olik dьrni ez təd, lubitə-ja sija, sija toko polis, kət poləmsь i ez mesajt sьlə lubujtčьnь sija mort uzən, kədija nelaskovəj šь dorəz da kədija čut ne vьdsən ez aьzь sija — olə-ja gorvatəj zon? No əni Nikitalə kazitčis, sto sija ətnas, vьliš, kьz kolə, lubitə ajsə, sija čuvstvujtis ašsə gudьra toskaən tьrtəmən, zəlejtəg da bura əviditəmən etija vьna mort vizčistəg kuləmsən, etija toskašən da əvidašən sьlə nelki šəkt vəli lolavнь. Sija pukalis ugəlьn jassik vьlьn, vizčis is ašs is očeredə psaltir lьddьnь, dumaņas suvlis psalommeziš tədsa kьvvez da nozzašis. Šonьt pemdan kod tьrtis zarsə, sьn vərisə vez, lovja čvettez voskovəj masišis. Štenəz kuza fokusnəja lakašəmaš kuz usa kitaječčez, koromьsləz vьlьn čaj sьvikkez nəvətəmən, kaznəj ovoj polosən vəlisə daskьkjamьs kitaječən, kьkən ordčən, ətik loz munis potoloklan, a mədьs lez-

çişis ulə. Ştəna vılas uşis təlişlən via rəm, sььп kitajec-
çes vəlisə perьtzьkəş, supьtzьka munisə vьlə i ulə.

Drug ətik tonən İddəm psaltir kьvvez-рьr Nıkita
kьlis ңəgora, çorьt sьa golos:

— Мьj te — ңeuзto — kulis? Jeniңaj!

Etə jualis Ułana, i sьlən golasas kьlisə seteəm
kurьtəş da şələməz jizana sьez, sto monaxiңaьs dug-
dətis İddətнь da vinovatəja otvetitis:

— Kulis, matuska, kulis bozzəj vołaən.

Lois bьdsən ңe terpitana. Nıkita levtişis da sumən
petis zьrşis, nəvətis ңevьeəm, şəkьt əvida monaxiңa vьlə.

Vorota dьnas, skamja vььп rukalis Tixon; ьzьt
çagış posnit çaggez çuңneznas çeglaləmən, sija mərtalis
niyə pesəkas da koknas sətəmən vartis рьdьnzьka siz,
sto niya tьdavнь ezə pondə. Nıkita rukşis ordçən, sьtəg
vizətis sь uz vьlə; sija sьlə kaşьlis ңostəm gorodskəj
duraçokəs Antonuskoəs: etija pasmən jura, şəd şinvana
zonka, pižəs veştas petəm kokən, şuz kod gəgrəsa
şinnezən, palkaən gizis pesək vьlas kruggez, нь centрьп
çagokkeziş da satokkeziş keris kьeəmkə jərtəttez, a
mьjkə sogmən vəryп, sek-zə nьrьstis koknas assis
postrojkasə, ңirtis pesəkən, busən i şьkosta gnuşitəmən
şьlis:

— Xiristos voskireşe, voskireşel!

Kivitka əstəm kołoso.

Вутьрма, вай, вай вустар а,

Важу, вaju, вай Xiristos.

— Dəloьs kьeəm ed, a?—gorətçis Tixon i aşsə şivi
kuzas kloпnitəmən, vijis nom; çьskis dolonşə pižəs ver-
das, vizətis təliş vьlə, kədiya əsətçəm va vevdərьп vad
uv verdə, sьvəryп suvtətis şinnezsə kołolьs jaja massa
vьlə.

— Oz tavo nomьs sogmis,— spokojnəja oźlaң vai-
tis sija.—Siş, vot, nom—olə, a...

Gorvun mьjişkə povzəmşan, ez şet sьlə konçitнь,
ləğən viştalis:

— Te-ed nomse vijin.

I termašəməŋ munis đvorŋikəššəŋ, a minutaməd vər̄ti, kər ez təd, kətčə aššə vostəny, višiš mьččišis ajs zyrə, vezis monaxinasə da pondətis lьddьny. Psalom kьvvez aššis toskasə kištəməŋ, sija ez kьv, kər pьris Natalla, i drug sь mьskьn pondis kьvny sь go-loslən gušənik lьpkəm. Pьr, kər sija vəli matьn sь gəgər, gorvun čuvstvujtis, sto vermas kernь ŋeto vištavnь mьjkə askodəmə, novdu, strasnəjə, i ŋelki polis etija časə, sto ŋe as volašis mьjkə vištalas. Jursə mьskьrtəməŋ levtis gorbsə, gorətčis gušənzьk golosən, i sek, ordčən əkmьsət kafizma kьvvezkət, petisə kьk go-loslən lьpkana kьvvez:

— To, kressə sьliš čəvti, ponda novjьny.

— Mamiŋəj, i me-ed tozo ətnam.

Ŋikita višiš gorənzьk pondis lьddьny, medvь pəd-tyň, ŋe kьvny etə šinvaa suskəmsə, po šotaki kьvzьs-lis niјə.

— Ez tərpit jen greksə...

— Јəz rozjьn, ətnas...

— „Kamo grjadu ot lica tvoјego i ot gŋeva tvoјego kamo vegu?“ — mьršəməŋ ŋuzlalis Ŋikita straxliš, otčajəŋŋoliš gorzəmsə, a pametьs sьlə vištalis pečəlnəј rogovorka: „Lьbittəg ovny — gorjo, a lьbitišlə — kьkiš gorjo“, i sija stьdicitčəməŋ čuvstvujtis, sto Natallalən gorjoьs sьlə jugjalə nadejaən čəššo vьlə.

Asьvnas gorodšəŋ tєlegaən loktisə Barskəј da gorodskəј golova Jakov Zьtєjkin, tьrtəŋ šina mort, ŋimkodьs kədylən vəli „Nedozarennəј“, gəgrəsьŋik i vьliš kьz-vь kerəm ulŋəŋiš; loktisə pokojnəј dьnə, šetisə sьlə poklon, i kьknannьs ny kolasiš ŋozzəvntisə šədətəm čuzəmas poləməŋ, ŋeveritəməŋ, niја, tьdalə, siz-zə divujtčisə Artamonov kuləmlə. Sьvəryň Zьtєjkin kurtčalana, piškan golosən vištalis Petralə:

— Kьvšə, vьtte tijə mədətə ževny əjnytə aslanьt mogilŋikə, siz-ја, ŋe-ја? Etija, Petr llič, mijanlə, goro-

dьslə, əvida loas, kьz vьtte tijə odə mədə mijankət tədьnь da odə mədə druzva viznь, siz-ja, ɲe-ja?

Piɲnezsə gьɲirtəmən Ałekšej suskьstis vonьslə:

— Vasət nijə!

— Kuma, — sumitis Barskəj, Ułłana dьnə. ʃivatɲə-mən. — Kьz-zə etə? Əvidno.

Zьtejkin ozlan juəʃis Petraliʃ:

— Etə ɲe Glev ropьs-ja tijanlə sovetujtis? ɲe, ti-jə etə vezə, tijan vaʃuskonьt pervəj fabrikant ujezdьn, vił delo pondətiʃ, — gorodlən ɲuzəm i vaʃitəm. ɲelki ispravnik ɲivujtɲə, juəʃis: pravoslavnəjəʃ-ja tijə?

Sija baitis dugdьvtəg, ez kazav Petraliʃ ropьtkaez padmətnь sьliʃ ʃorɲisə, a kər Petraьs viʃtalis vəliʃ, sto seteəm vola ajьslən, Zьtejkin srazu lənʃis.

— Siz-ja, ɲe-ja — zevnь mijə loktam.

I vьdənnьslə lois vezərtana, sto sija ɲe sь ponda loktis, mьj jьliʃ baitis. Sija munis zьr uɲəlas, kьtən Barskəjьs, Ułłanasə ʃtəna verdə ьzmitəmən, mьjkə sьlə vovgis, no ozьk, kьtɲəz esə ez jestь loknь nь dьnə Zьtejkinьs, Ułłana rjakəstis:

— Durak te, kum, mun!

Sьlən drəzitisə tьrppes i ʃinkьmmes, ləgən levtis-jursə da viʃtalis Petraьslə:

— Enija kьkьs i Pomjalov Veroponovkət eəktənь vaitnь tijankət, medvь vuzavnь nьlə fabrikasə, nьlə ot-saiəm ponda ʃetənь menьm denga...

— Munə... gospoda! — gorətɲis Ałekšej, ьvəs vьlə mьɲɲaləmən.

Kasłajtəmən, sьɲɲaləmən, Zьtejkin indətis Barskəj-sə ьvəslənə, gьrza uvtas zangaləmən, a Bajmakova lez-ɲis is jassik vьlə da pondis gorzьnь, aɲs poraʃis:

— Pamət mort jьliʃ mədənь zьrtьsnь...

Ałekšej, Artamonov ɲuzəm vьlə viʃətikə, viʃtalis kьləmən da ləgən:

— Uməzьk loas, a eteəmmezən, kьz enija, ovnь og pondь! Luɲse aʃim jurəs rez-paz potkəta.

— Аззисә кад тorgujтсьнь, — ләгән горәтчис Petra, азьс вьлә ринәлән визәтикә.

Никита дьнә локтәм вәгьн Наталла гушәник јualis сьлиш:

— А те мьј нем он су?

— Sija вәли әддән доволон, сто сь јлиш езә вунәтә, sija вәли рад, сто Наталлалә тәдвьлас ушис, i, radувјас ez vermь vizсьнь, siz-zә гушәник горәтчис:

— Мьј меньм... Mijә текәт...

No inkaьs dumajтәмән munis сь дьниш.

Ила Artamonovәs зевнь локтис чуҗ не вьдәс бир отирьс gorodьsis, локтис ispravнiк, вьльн мьгәра, кәсьник, kus еәкаа, зормәм баккеза, велічественнәја чотәмән, sija ошкalis pesәк кузас ordчән Petраьскәт да кькiш viштalis сьлә әтикә i niјә-zә кьввез:

— Pokojнәјәs әддән вира oskis меньм јego шијәтствo княз Georgij Ratsкәј, i етә osкәмсә sija opravдајtis.

No чоza viштalis Petралә:

— Kerәsә нәвәтнь pokojнiккезәс — шәкьт!

Viштalis da vokән отир kolasiш petәм вәгьн, зельта змитәмән assis бритәј тьррепзә, сувтис pozum увтә, визәрә, pondis leзавнь дьнәтәс, кьз parad вьльн soldat-tezәs, gorozanasә da равоцәјјезсә.

Lunьs вәли сондиа, дольта југјалис сондиьс, vez da zelonәј gosa pјatnoez kolasьн југдәтис отириш шера чукәрсә; sija zagвьв кьссьис кьк pesәка мьсок kolasәт kuимәз вьлә, кәдија вәли вашитәм не әтик дас kresән, golubәј новәә рькшәмән да vaz, чукьла pozum уввезән saјәвтәмән. Pesәк југјалис алмазнәј бијиррезән, нәзәтсьлис отир kok увтьн, нь јуррез вевдәрьн дуттәшис сука шьләм poppezlән, вьдәнньс вәршаң чуззәшәмән да чәчәльсләмән munis duraчok Antonuska; sinkьmmезтәм гәгрәса шиннезән sija vizәтис асльс kok увтас, мьскьртчьлис, бошталис вәснит ulokкезә туј вьвьсис, шьјлис niјә piас da siz-zә pellez чанәтәмән шьлис:

— Xīristos voskireše, voskireše,
Kīvitka əstis koļoso...

Blagočestīvāj oṭīrbs vartlisə sija, ez sylvə šetə etə švvnb,
i əni ispravnik, čunnas grəzītīsləmən, rjakəstis:

— Čəv, durak...

Antonuskəəs gorodas ezə lūbitə, sija vėli mordvin,
neto čuvas i sijaņ ez poz dumajtnb, sto sija jurodivėj
Xrista radī, no sylvš polisə, lēddisə ozlanša nescəšsoez
mьččališən, i kər, kaštišan časə, sija mьččišis Artamo-
nov ogradaə i munis kaštišan rьzannez kolasət, vėviš
kьvvez rjaksəmən:

— Kujatьr, kujatьr,— čortьs kolokolna vylvə, oj,
aj, zer loas, va loas, kajamasčernenko gorzə!— mu-
kədьs dogadlivėj oṭir kolasiš ətaməd kolasьn suskətčьs-
tisə:

— No, siz-tu Artamonovvezlə čəššo oz lo!

Petra peļəz jestis loknb etə suskəmbьs. A ņeuna
kad vėrti sija kazalis, sto Tixon Vjalov zmitəm dura-
čoksə ograda ugəlas, i kьlis spokojnėj, no rьtajtan
voprossez dvornikliš:

— Etə mьj loas — kajamas? On təd? Na. Rьssь!
No, no — mun...

...Рерьта, кьзи арша гудьра сор керəs vьvšan, ču-
lalis godьs; ņem seteəmbьs ez sogmbь, toko Uļlana
Bajmakovaь əddən žormis, i kəšičəzas sylvən mьččišisə
toskaa pəriš kьrəvvez. Bura vezšis Aļekšej, sija lois
ņevьtzьk, laskovьzьk, no sьkosta-zə sььn sogmis kьeə-
kə ņevьeəm termašəm, sija draznītьslis vьdənnьsə ve-
šoləj sutkaokkezən, lečьt kьvvezən, i medbura trevo-
zitis Petrasə sylvən uməļa vizətəm dələ vylvə, kazitčis,
sto sija orsə fabrikanas siz-zə, kьz osьskət, kədiјə sь-
vərnьn ačьs-zə vijis. ņevəzərtana vėli sylvən varskəj pred-
mettez verdə kutčišəm; časьbezša, kədnijə sylvə koznalis
Bajmakova, sь zьrnьn kьšanьkə loisə kьeəməškə ņekola-
na, no vasək stučkaokkez, štena vylvas əsalis višerən
bašitəm kartina — nьvkaezlən krugən orsəm. Aļekšej

vəli berezlivəj, no mɔjlə vɔ dɛŋga veʃ viznɔ? Sija i paʃtaʃnɔ pondis modnəja da donən. Dəzəritis aʃʃis pe-
mɔt, jɔla tosoksə, britis rozabannezsə i ʃo burazɔk əs-
tis prostəj, muzik kod vidsə. Petraʃs ʃuvstvujtis oʃa
vonis kinəskə jəzəs, ɛjətnəjə, ɛzəmetnəja, ɛveritə-
mən vizətis sɔ vɔlə, i ɛdoverjɔʃs ʃo sodis.

Petraʃs dɛlo vɔlə vizətis ostoroznəja, opasajtcəmən,
siz-zə, kɔz oʃir vɔlə. Sija asas pozətis ɛtermaʃana
poxodka, i guʃaʃəmən ʃivətʃis iz dɔnə, ɛvna os ʃin-
nezsə ʃikərtəmən, rovno kɔz vizʃisəsə, sto sija, mɔj
dɔnə sija ʃivətʃis, vermas sɔ dɔniʃ pɔʃʃɔnɔ. Mukəd-
pɔrʃa, dɛlo jɔliʃ zavotaɛzʃan mɔzəm vərn, sija ʃuv-
stvujtis aʃʃə kəzɔt kɔmərɔn, kɔɛəmkə askodəma, tre-
vozitʃana gəztəmɔn, i enija minutəzə fabrikaʃs sɔlə
kazitʃis izovəjən, no lovja zvirən, zvirɔs lazmatʃis, lap-
kətʃis mu verdas; kɔz borddez, ʃapkis mu vɔlə vizərsə,
vəzsə levtis trubaən, ʃukaʃs sɔlən nɔz, strasnəj, lunnas
əʃɔnnes jugjalənɔ, kɔzi jɔa pinɛz, təvʃa rɔttəzən nija
kərtovəjəʃ i ləguvja gərdəz kalitʃəmaʃ. I dumajtcə, sto
utlannəjɔs, fabrikaʃn zəvʃəm dɛloʃs ɛ sɔn, medvɔ
kɔjnɔ verstaɛz polotnosə, a mɔjɔnkə mədikɔn, Petr
Artamonovlə vrazdɛvnəjɔn.

Ajɔs kulan godovsinaə, mogilɔnik vɔlɔn paɔixida
vərn, vɔdsən ʃəmjaʃs ʃukərtʃis basək da jugɔt
zɔrn, kɔtən olis Alɛkʃejɔs; Alɛkʃej volnujtcəmən, viʃ-
talis:

— Ajə əktis mijanəs ovnɔ druznəja; siz i kolə,
mijə tatən kɔz pɔnɔn.

Nikita kazalis, sto ordʃən sɔkət pukaliʃ Nataɔlləʃs
drəgnitis, divujtcəmən vizətɔstis iʃipijanɔs vɔlə, a sija
oʃlan əddən ɛvɔta baitis:

— No ʃotaki druznəja olikə mijanlə ətamədlə me-
sajtnɔ oz kov. Dɛloʃs — vɔdən ponda ətik, a olanɔs vɔ-
dənlən aslas. Siz?

— No?— ostoroznəja jualis Petra, vonɔs jur vev-
dərət vizətikə.

— Tija vьdənnьt tədat, sto me ola Orlova pьvka-kət, əni məda gətrašnь sьkət. En vunət, Níkita, sija ətnas zalejtis, kər te vaas ušin?

Níkita jurnas gogьs keris. Sija pervuiš seteəm matьna pukalis Natallaьs vokьn, i eta seteəm vьeəm, sto neoxota vəli vessьnь, vaitnь da kvьzьnь, mьj vaitə-nь mədikkez. I kər Natallaьs mьjsənkə drəgnitəm və-rьn, koknītika zangьstis sija gьrzanas, Níkita šerəmt-cis, pьzan uvtə da sь pižəssez vьlə vizətəmən.

— Меньм sija — sudьa, me siz dumajta,— vaitis Aļekšej.— Sьkət požə ovnь kьzkə mədnoz. Vajətnь gortə me sija og məd, pola, odə pondə ləšavnь sьkət.

Uļlana Bajmakova šəkt pečələn tьrtəm šinnezsə levtьstəm vərn, otsalis Aļekšejslə:

— Me sija vьeəma təda, seteəm rukodelničaes sočəš. Gramotnəj. Ajsə, juišəs, aslas učet goddezšan verdis da i ašsə verdis. Toko — xarakternəj; Natallaьs, novdu i oz pondь sьkət ləšavnь.

— Me vьdənnьskət ləšala,— əviditčəmən suis Nata-lla, a zənikьs, pičələn sь vьlə vizətəm vərn, vištalis vonьslə:

— Eta, vьl, tenat dəloьs.

Aļekšej pondis vaitnь Bajmakovakət, medьv sija vuzalis sьlə kerkusə:

— Мьjlə tenьt sija?

Petraьs vaitis vonьsdor.

— Tenьt kolə mijankət ovnь.

— No, me muna, radujtьsta Oļgasə,— vištalis Aļek-šej. Kər sija munis, Petra zangьstis Níkitasə peļponas da jualis:

— Te mьj sunalan? Mьj jьliš dumajtan?

— Aļekšejьs vьeəma kerə...

— No? Aззьlam. A te šərti kьz, matuska?

— Mьj vaitnь, bur, sto sija sьkət gətrašas, a kьz pondasə ovnь, — kin tədə? Sija—askođa. Duralən vač-kišə.

— Spasibo seteam rodņas ponda, — šeramtčystis Petra.

— Novdu, me i ne sija vištali, — baitis Uļlana, kыз вѣтте vizētis remьtas, kытэн вьдэс juklašis i ez šetšь šinlэ.

— Sija—xitrэj; a jьslэн dona veršaьs una vэli, sija вьдэс etэ me dьnэ зевлывlis, med a jьs ez ju, i Oļosaьs o jjeznas nijэ vajavlis me ordэ, a sьвэргн me вѣтте koznali nijэ sьlэ. Etija, to veršaьs sь dьnьr, sьlэн kozin. Setэн donaэš emэš. Ne эddэн me sija лубита, šota ki—as мьvkьda.

Mьsnas tosaьslaņ sulalэмэн, Petraьs vizētis эсьнэ. Sadas sutņalisэ šэdkajjez, вьдэс, мьj em švetas, dražnitэмэн. Sija tэdvьlas uškэtis Tixonliš kьvvezsэ:

— Og rađejt šэdkajjezэs, — čorttez vьlэ vačkisэнь. Glupэj mort eta Tixonьs, sija i tэdčэ sija, sto эddэн-ņi glupэj.

Siz-zэ zagvьv, neoxotnэja i, tьdalэ mэdik duma ez-рьr, Bajmakova vištэšis, sto Oļga Orlovalэн mamьs, pomessiča, gulajtiš inka, Orlovkэt атlaašis esэ aslas zэņikьs dьrņi i vitvo gэгэр olis sьkэt.

— Sija—mašter; mebel keris da časьez vočis, puis figuraes keris, me dьnьr эtik зевэм—paštэм inka. Oļgэьs lьddэ sija mamьs portret tujэ. Nija kьknannьs juisэ. A kэр zэņikьs kulis—venčajtčisэ, sija-zэ godэ inkaьs vэjis, kod uvjas, kэр kupajtčis...

— To kыз otiьrs лубитэнь, — drug gorэтčis Nataļlaьs. Eņija nelэšalana kьvves zastavitisэ Uļlanasэ nozэvntь nьls vьlэ kэritэмэн. Petraьs šeramtčis, gorэтčэмэн:

— Ne лубитэм jьliš vašņiьs munis, a juэм jьliš.

Ne kin sь ez šet. Nataļla šэргн pavludajtikэ, Nikita kazalis, sto mamьslэн vištэšэмьs sija volnujtis, sija ne as volaiš vэran čuņņeznas čepлalэ pьzandэra vaxroma-sэ, prostэj, dovrэj čuzэм sьlэн gэrdэтьstis, lois tэdtэma lэгэн.

Uzun vāgьn, sadьn pukalikə, šireņ sattain kolasьn Nataļļa zьr əsьn uvьn, Nikita kьlis aslas jur vevdāgьn Petraьslis dumajtana kьvvez:

— Кузə kernь Алексејьс. Мьвкьда.

I sek-zə košəvtis, šələm vundalan, Nataļļalən gor-zəm:

— Вьдənnьт тижə мьвкьдаəш. Токo me—вəвəв. Верно сija vištalis—рлєнн! Etə me ola тijaнн рлєнас...

Nikitaьs kьnmьstis mestaas povzəmsəņas, zəlejtəmsəņas, kutčis sija kьknan kinas skamja verdas, kьeəmkə tədtəm šila levtis sija, zangalis kьtčəkə, a setčin, sь vevdāgьn, šo gorənzьk kьlis ļuviməj inkalən golosьs, sajmətis sььn zarkəj nađejaez.

Nataļļaьs kьjis čikišsə, kər zəņikьsləņi kьvves drug əztisə sььn ləg vi. Sija pərətčis štєna vьlas, mьsnas kiezsə nьrьstəməņ, kədnьlə oxota vəli vartlьnь, ņeekьnь, kьvveznas, pədəməņ, kəsьņika ļupkəməņ, sija vaitis, ašsə ez kьv, ez kьv gorətьsləmmєzsə ləgəšəm zəņikьslis, vaitis sь jьlis, sto sija kerkuas jəz, ņekin sija oz ļubit, olə kьz strošņica.

— Te menə on ļubit, te mekət on i vait ņem jьlis, uškətčan me vьlə izəņ, sьmda i em! Mьļa te menə on ļubit, me raz tenьt ņe in! Mьjəņ me uməl, vištav! Vižət, kьz mamə ajtə tenčit ļubitlis, vəvli—šələmə menam zavid uvja ņeekəvtčə...

— Vot siz-zə menə i ļubit,—ožlan vaitis Petraьs, əsьn poduska vььn pukalikə da pemytas, ugəlas vezšəm čuzəmsə inьslis ņozzalikə. Kьvvezsə sьlis sija ļьdčis glupəjjezəņ, no vura vezərtəməņ čuvstvujtis inьslis zakonnəj gorjosə, sto etija—mьvкьда gorjo. I meduməļs etija gorjəvн vəli sija, sto sьšəņ vermis sogmьnь ətaməd kolasьn dьr ņe ləšaləm, viļ zavotaezəņ da trevogaezəņ, a zavotaes i sьtəg vəlisə tьr.

Čočkom, ojša jərnəsa, kitəm figuraьs inьslən drəzitis, ləšətčis əsnь. Nataļļaьs to suskis, to gorətьslis, rovno dūtтан vььn dūttaşis, kajəməņ da ušəməņ.

— Vižat to, kыз Alekšejs luvitə asšis... I sijə lu-
bitn koknit,—sija gaza, varinən paštašə, a te — mьj?
Vetlatan, nekinkət abu laskov, nekər on i šerəmtčь.
Alekšejskət me vь dusa dusakət olimə, a me sьkət
kьv eg lьš nekər gorəčьnь, te me dьnə storozən as-
sit gorbuntə suvtətin narosno, šinən ne azzana xitrəj
mortsə...

Nikita čečcis i, jursə əsətəmən, kыз nəsən kinkə
vartis, munis sad pьdəsas, kieznas pu uvvezsə əvtslə-
mən, kədnija kutčislisə sь pelponnezə.

Petra tozo suvtis, šivətčis aslas in dьnə, kvačitis
juršiatčis da jursə čatərtəmən, nozəvčis šinnezas:

— Alekšejkət?— jualis negorən, no suk golosən.
Sija siz vəli divujtəm inьs kьvvezən, sto ez vermь sь
vьlə ləgašnь, ez məd vartlьnь; sija šo unazьk vezərtis,
sto inьs pravda baitə: gəztəm sьlə ovnь. Gəztəmtčəmsə sija
vezərtis. No kovšis burətnь inьs i, med kernь etə, si-
ja inьs jurvərnas zukətis štəna verdə, zagvьv jualikə:

— Te mьj, dura te, vištalin, a? Alekšejkət?

— Lez,—lez—gorətlьnь ponda...

Sija kutis inьs məd kinas gorsəttas, zelətis sijə,
inьslən čuzəmьs srazu ləzətis, sija pondis karčiktьnь.

— Stram,—gorəčis Petra, taekis inьs štəna verdə
da munis; inьs veškətcьstis da munis sь vokət zьvka dь-
nə; vazьn-qi lupkis kagaьs. Petraьslə kazitčis, sto inьs oš-
kəvtis sь vevdərət. Sь ozьn duttəšis, kьskašis ətmədərə pe-
mьt-ləz rəma novo kusək, čečcalisə zvezdaez. Bokas,
čuť ne ordčən, pukalis inьs, sьlə pozis naotmas sətnь
čuzəm kužas čeččətəg. Inьslən čuzəmьs nьz, rovno puo-
vəj, no rozavannes kuza zagvьv, dьsa kotərtisə šinvəez.
Sija verdis nьvkaoksə, šinvəez-pьr ugələ vizətəmən, ez
kazav, sto kagaьslə neudovno nimavnь sьliš morossə,
gorizonta[nə]ja vizšan nana jurьs ni|dlis sь tьrpeziš,
kagaьs gorzikas čupkis vozduxsə, bergətlis jurnas. Zeg-
nitčьstəmən, rovno ožen šəkьt on vərnь, Petraьs gorəčis:

— Veškət morostə, on azzь!

— Gut kerkuas, — нѣр uvtas suis Natalla. — Bord-
deztəg gut.

— I me-ed siz-zə ətnam; nē kyka Petra Artamo-
novvez oləny.

Sija nē jatnəja čuvstvujtis, sto vištalis nē siz, mьj
sija mēdis vištavnь, i nēlki vištašsis kьeəmkə nєpravda.
A medvь uspokoitnь inšə da aššanəs ьlətnь opasnoštə,
kolis vištavnь utlannəj pravda, əddən prostəjə, sporit-
təg jatnəjə, medvь inьs srazu vezərtis sija, kьvzis etə
pravdasə da ez pondь sьlə mesajtnь glupəj norašəm-
mezən, šinvaeznas, nijən inka šinvaezən, kədnija etə
kadəz ez-na vəvlə. Vizətikə, kьz inьs beregittəg, nē
kuzəmən vodtətə nьvsə, sija vaitis:

— Menam — dєlo! Fabrika, — etə nē nān kəznь,
nē kartovki saditnь. Etə — zadača. A tenat mьj jurzu-
gat?

Pervo sija vaitis strogəja, jurə puktəmən, pessis
šivətčьnь sija nєkutana pravda dьnə, no etə pravdas
pьssalis, i sьlən golosьs pondis goravnь čut nē nora-
šəmən.

— Fabrika — etə abu prosto, — mədrəv sija gorət-
cis. Čuvstvujtis, kьz kьvvez əsəny, i vaitnь sьlə nєm
jьliš. Inьs sь ez šet, zьbkasə kačajtikə, zənikьslən sula-
lis mьsnas. Sijə vьručitis Tixon Vjalovlən nєgora, spo-
kojnəj golos.

— Petr Illic, əj!

— Mьj kolə? — jualis sija, əsьn dьnə šivətčəmən.

— Petьsь me dьnə, — trevujtəmən vištalis dvor-
nik.

— Kьeəm veləttəm! — vovgis Petraьs da inšə kə-
ritьstis: — Ažzan? I ojnas spokoj ozə šetə, a te setən
səmmin...

Tixonьs sapkatəg, šinneznas jugjaləmən, panьtalis
sijə posəzas, nozzəvtis ogradasə, kədija vəli jugdətəm tə-
lišən, da vištalis zagənik:

— Me Nikita Illicə əni petlajš kьski...

— Мъј? Къѣтѣ?

I rovno skvoz zemlu ušəmən, Petraбs lezčis is pos ros vьlas.

— Da te en pukšь, munan sь dьnə, sija tenə vižčišə...

Çeççьtəg, Petraбs suskəmən jualis:

— Мъј-зə sija etijə? A?

— Əni — vezərtə-ni, me sija vaən kiškali. Munam-zə. Gьrзаəttas kəzainsə levtəm vəгьп, Tixonьs nuətis sija sadə.

— Sija vaəəə ləšəttəma, peredvaənikas, lezəma petlasə vəskšənas, stropilina vьvšəп, da i pondəm...

Petraбs lakəšis mu verdas, mədrəv gorəttis:

— Мъј-зə etija? Aјьs ponda toskujtəmšəп-ja мьјја?

Dvornik tozo suvtčis:

— Sija setčəz loktis, sto jərnəssezsə sьliš okavнь pondis...

— Къеəм jərnəssez, мьј te?

Kəmtəm kokkeznas musə pesləmən, Petraбs noz-zalis dvornikliš ponsə, sija petis kussez kolasiš da jua-šəmən vižətis sь vьlə, vəznas kivilələmən. Sija polis munь vоньs dьnə, çuvstvujtis ašəə pustəjəп, ez təd, мьј vištavнь Nikitaбslə.

— Ok, šintəg olatə, — vovgьstis dvornik. Petraбs sь ez šet, vižčišis, мьј esə vištalas.

— Sьliš jərnəssezsə, Natałła Jevšejevnaбsliš, nija setəп əsalisə, košmisə peslaləm vəгьп.

— Мьја-зə sija... Sulav!

Petraбs zangis ponsə koknas, dumaas puktəmən, zenьtik, gorbatəj figurasə vоньsliš, kədiја okalis zen-skəj jərnəssez; etija vəli əddəп šmesnəj i Petraбs vrez-gujtəmən çurs šəvzis. No sek-zə juras, кьз çerəbukəп sətis, tədvьlas ušis; dvorniksə pelponnezəttis kvažitəmən, zegnitis sija, piñnez-pьr jualis:

— Okəšisə? Aззыlin te — no?

— Me — vьdəš əзза. Nəlki i Natałła Jevšejevna nem oz təd.

— Вэвэтчан?

— Къеэм меным полза вэвэтцьны? Ме теҗаң оғ виҗсиҗ наградә.

I къз вь җерән пиҗкәтә југьтсә пемьтә, Тихон ңе-
уна кьввезьн виҗталис кәзайнслә воньс ңесҗәҗсо јьлиҗ.
Petraьс vezәrtis, sto dvornikьс waitә pravda, sija аҗьс
ңе әддән јатнәја vazьн-ңи казалис воньс ләз җиннезьн,
къз sija кьсјалис Nataљасә, dugдьвтәг zavoтitҗәмән сь
јьлиҗ.

— Si-iz, — әм uvtas sija suis da кьләмән dumaj-
tis: — Некәр меным вәли етә vezәrtнь.

Сьвәргьн, Тихонсә озлаң zangәмән, gorәтҗис:

— Munam.

Sija ez мәд pervәјән җиниҗ җинә panьтаҗнь Nикитаьс-
кәт i, lazьmьtik ваңа ъвәсә рьрәм вәргьн, кәр есә ez тәд-
сь пемьтәс воньс, Тихон мьс сајсаң drәzitan gelosән
јуалис:

— Мьј te keran, Nикита?

Gorьun сь ez җет. Sija җут тьдалис лавиҗ вьлас әсьн
дьньн, ңе југьт җветьс уҗис сь кьпәм да kokkez вьлә.
Petraьс vermis азьрьнь, sto Nикитаьс pukalә җтәна бердә
gorьnas пьрьсҗәмән, аҗьс јурсә әсәтәм, јәрнәс сь вь-
льн вәли potкәтәм voroтсаң podуләз, ва, лакаҗәм озиҗ
gorьс бердәс, јурҗиьс siz-зә ва, а rozаван јьлас пемьт
zvezda i сьсаң vizzeзән munәнь ләззез.

— Vir? Doјmin? — suskәмән јуалис Petra.

— Ne, етә ме sija ңевна doјди, termaҗikam, — виҗ-
талис Тихон вәвиҗ gorән да оҗкәвтис वोка.

җивәтцьнь воньс дьнә поләм petis. Assis кьввезсә
кьвзикә, къз јәз кьввез, Petraьс җорәтис аҗсә peләтҗас,
нораҗис, кәритис.

— Стьд. Јенлә panьт, vonә. Ok, te...

— Тәда! — җивдәм i siz-зә ңеаслас golosән виҗталис
Nикита. — Eg vermь җерpitнь. Те менә leз. Ме — mo-
настьрә мuna. Кьлан? Вьдсән җәләмnam kora...

Suтнәвтәмән kaseltәм вәргьн, sija dugдис waitнь.

xitrəj uzərrezsə, petləezsə, gərəddezə, kədnija kattisə sija, Natallasə, Alekšejsə, Nikitasə, Tixonə, v̄dənn̄sə k̄b̄eəmkə kattəm xorovodə kərtaləmən, kədiija bergalis əddən sup̄ta, a sija s̄aras eta kruḡn, ətnas. K̄v̄vezən sija dumajtis əddən prostəjə:

— Kolə, med tossaə çozz̄ka loktis mijan̄ d̄nə, a Alekšejəs — vasətn̄. Natallasə kolə laskajt̄sn̄. „Vižət, k̄z̄ l̄vitən̄“. Sižtu-ed sija n̄e l̄vitəm̄šan, a aslas ivo-gəjšən petlaas p̄ris. Bur, sto sija munə monaxə, oğr̄n s̄lə n̄em kern̄. Eta — bur. Tixon — durak, s̄lə kolis ozz̄k men̄m vištavn̄.

No eta v̄līsə n̄e nija n̄e kutana, k̄v̄veztəm duma-ez, kədnija sorlalisə da povzətisə sija, eəktisə opasajt-çəmən nozzavn̄ suk da ojša ul̄səta pemytə. B̄ln, fab-riçnəj poşolokas, viklaşis, çuť jugjaləmən, gəztəm ş̄-lank̄vlən v̄sn̄iřik sorok. Uətisə nommez. Petra Artamonov jatnəja çuvstvujtis, k̄z̄ rozə çozz̄k vasətn̄, p̄r̄s̄n̄ trevogasə. Sija ez i kazav, k̄z̄ loktis şireñ kus-sez d̄nəz, aslas uzlan z̄r əşn̄ uv̄t̄n sija d̄r pukalis, ḡr̄zəeznas pižəssezas p̄r̄s̄şəmən, dolon̄eznas çuzəm-sə zmitəmən, şəd muas vižətəmən, muş kokkez uv̄tas v̄ris da pollaşis, rovno ləşətçis v̄j̄n̄.

— Divo voştə, k̄z̄ Nikitaş verm̄s pesəksə. Munas monast̄rə — sadov̄nikən loas setçin. Eta s̄lə bur.

Ez kazav, k̄z̄ şivətçis in̄s, sija povzəmən çecç̄s-tis, kər s̄ oz̄n, rovno mu p̄bekiş levtişis çoçkom fi-gura, no tədsa golos̄s n̄evna sija ləşətçis:

— Proştit menə, Xrista rad̄i, sto gorə'li me...

— No m̄j setiş, — jen proştitas, me-ed i açm̄ go-rətli, — bur şələmən vištalis sija, açs radujtçis, sto in̄s loktis i s̄lə əni oz kov koss̄n̄ niyə n̄ev̄t̄ k̄v̄vezsə, kədnija v̄ lakisə da i t̄rtisə vidçana seļsə.

Sija pukşis. Natalla n̄evna poləmən lezçişis ordçən ş̄kət, şotaki s̄lə kolis m̄jkə vištavn̄ şələm burməta-naə. Petra vištalis:

— Me vezārta, sto tenēt gaztām. Gazys mijan kerkuņp avu. Mj̄ ponda gazētčybņ? Aļā gazētčāmsā uziš azzvylis. Sylān siz petlis: prosto oṭir avu — ņissejjezsa da gospodaša vьdāņņys uzališsez. Vьdāņņys olāņ de-lo ponda. Delo saļņp oṭirās azzybņ oz poz.

Baitis sija ostorozņaja, polis vištavnь mj̄ ņenavid lišnāļ i, ašsā kvzvika, dumajtis, sto sija baitā, kvz ņerjoznāļ mort, utlāņņāļ kəzain. No sek-zā sija kvylis, sto vьdās enija kvvves sylān kvēamāškā vevdāršaas, ņildāņ dumaез vьlēt, niļā mьčcavtēg, vьntām pьņp vārjišņ, sylā dumajčcis, sto sija pukalā jama dorьņ, kvčā loktan minutā vermas sija kinkā zangьņ, kin, sь ņorņi ņarьņ ņleditikā, suskā:

— Nepravda vaitan.

Əddāņ-ņi askadā, iņys, sь peļpon vьlā jursā puktā-māņ, gušāņ gorātčis:

— Te-ed меньм — vek kezā, kvz-zā te on vezārt etijā?

Petrays sek-zā zmitis sija moros verdas, kvvzis sь liš rьma suskāmsā.

— Eta — grek, ņe vezārtņ. Boštin vьēam pьlās, sija tenēt piļannez vajalā, a ačyt vьtte i avu, — ņalām-tām te me dorāz. Eta — grek, Petra. Kin te dьņāz mešsa matьnzьk, kin tenā zalejtas ņakьt časā?

Sylā dumajčcis, sto iņys levtьstis sija, bergātis vozduxas, dolьta vьntāmšātis; ьrkātan kəzьtokā pьrāmāņ, sija čuṭ ņe vlagodarnāļa pondis vaitņ:

— Kəsji me sylā sь ņe ņetņ, — og vermy!

I termašēmāņ vištalis sylā vьdās, mj̄ kvylis dvorņikšāņ Nĭkita jьliš.

— Jārnəssezsā tenčit okalām, — sadas košmisā, — to kvčāz vьvšālis! Kvz-zā te en tād, en kazav etā sь saļņp?

Iņyslāņ peļponys sь ki uvtyņ vura drəgnitis.

— Zalejtā, — dumajtis Petra, no iņys termašēmāņ, ləgāņ moz vištalis:

— Nekər, nem uməlsə eg kazav! Ok te, kʙeəm sija? Bʙl, gorvatəjjes — xitrəjəş.

— Brezgujtə? Nəto siz lezçişəm? — jualis aşşə Artamonov da tədvyʙlas uşkətis iñbʙslə:

— Sija vəli tekət laskovəj...

— No, dak mʙj setiş? — zelləşəmən viştalis sija.

— I talun-ed laskov.

— No mʙla-zə... Talunʙs — pon.

— Siz-tu te sija pon tujə i suvtətin me dʙnə, međ sija vəzzis me şərn, beregitis jəzajəşən, Alekşejşən, — me-ed vezərtə! Ok, kʙz me sija şinnam og azzə, kʙeəm sija əvidnəj vəli...

Vəli vezərtana, sto Nataʙʙaʙs əviditəm, ləgətəm, eta tədçis sʙ kuçik drəzitəm şərti, kʙz ojtələn moz kʙskalis çunnezsə, kədnijən sija dərətis da çəpləlis jərnəssə, no muziklə dumajtçis, sto ləgəşəmbʙs sʙlən əddən-ñi bʙzət, i verittəg eta ləgəşəmlə, sija medvərn gorətçis iñbʙslə:

— Sija Tixonʙs peklaşis kʙskis. Bañərn kujlə.

Iñs narmis, siz i pukşəstis sʙ ki uvtən, bura povzəmşən gorətəmən:

— Ən-zə vait... Mʙj te? Gospodī...

— Siz-tu vəvətçis, — dumajtis Petra, no sija siz zegnitis jurnas, rovno kinkə sʙlə kʙməs kužas sətis, pondis lupkəmən suvlənbʙ:

— Mʙj-zə eta loas? Toko ajə kuləmən nəvna sa-jəvtçim oțir suditəmşən, a əni vərə mijan jʙliş ponda-sə vaitnə, — oj, gospodī, mʙj ponda? Ətik von — pek-lə pʙrə, mədik, nəkin oz təd, kinkət, mozʙskət gətra-şə, — mʙj-zə etija? Ok, Nīkita İllic! Kʙeəm eta stədtəm delo? No — spaşibo! Kerin mortə, şələmtəm...

Koknəmən lovzişəm vərn, zənikʙs krepyta malis iñbʙslis pəpsonsə.

— Ən pov, nəkin nəm oz təd. Tixon oz viştav, sija sʙlə — druzok, a mijanşən vʙdsən dovoʙon. Nīkita-ʙs monaxə ləşətçə...

— Kær?

— Og tæd.

— Ok, çozzÿka vÿ! Kÿz me æni sÿkæt?

Şÿtæg ñedÿr çulalæm vægÿn, Petraßs æaktis:

— Vetÿ sÿ dÿnæ, viçæt...

No, kÿ, vÿekişæm vægÿn, iÿßs çeççævtis da rjakæstis:

— Oj, en ыstÿ, og mun! Ñeoxota, pola...

— Mÿjiç? — surÿta jualis Petraßs.

— Zagætçæmşis. Og mun, mÿj ugodno ker! Pola.

— No — munam uzÿnÿ, — gorætçis Artamonov, çotÿt kokkez vÿlas suvtæmæn. — Taluÿna lun kezæ tÿrmas, muçitçim.

Ordçæn iÿßskæt zagvÿv oşkalikæ, sija kÿlis, sto eta lunÿs ætlæÿn umæÿskæt koznalis sÿlæ mÿjkæ i buræ i sto sija, Petra Artamonovÿs, mort, kÿæmæn sija taluÿna lunæz aşşæ ez tæd, — ædçæn mÿvkÿda da xitrøj, sija æni toko jestis kinæskæ vævætÿnÿ, kin şir moz laçaşæmæn bes-pokoitis sÿliş lovsæ pemÿt dumæezæn.

— Mÿj vaitÿnÿ, te menÿm medmatÿn mort, — vaitis sija iÿßslæ. — Kin matÿnzÿk teşşæ? Siz i dumajt: medmatÿnÿs menÿm te. Sek—vÿdæs loas bur...

Daskÿkæt lunæ eta oj værşan, sonði petan dor, rÿskÿt, pesæka tujok kuza, kædija væli şædætæm ыzt ÿsvaşan, Ñikita Artamonov oşkalis kias palkaæn, kuçikovøj mesækæn gorv vÿlas, oşkalis perÿta, rovno termaşis çozzÿka rÿşşÿnÿ nija dumæezşan, kÿz sija kollalisæ rodnøjjes; vÿdænnÿs nija, ñe pættæz uzæmşan, ækşisæ ævedajtan zÿræ, ordçæn kuxÿnæskæt, pukalisæ vaznøjæ, vaitisæ viçşæmæn, i væli siz vezærtana, sto ñekinlæn ñÿ kolasiş Ñikita ponda abu şelæmşan gorætçæn ætik kÿv. Petraßs væli laskovøj da çut veşoløj, kÿz mort, kædija keris vÿgodnøj ñelo, ætÿriş, kÿkiş sija gorætçis:

— Vot æni mijan, şemjaanÿm aslanÿm jenlæ kejmîş mijan grekkez ponda loas...

Natalla tæzdiştæg da ædçæn vÿnimætelnøjæ kişlis çaj, sÿblæn uçætik, sÿrlæn kod pelles tædçæmæn sotçisæ i ka-

zitčisə naitəməš, sija kymərtčylis moz da často petavlis-
zəršis; mambs sylan dumajtis da sь ez šet i, čunšə duļ-
lalamən, volkətyslis žorməm jursiezsə kəšičaez vьvšis,
toko Aleksej, kьžkə sьlə ez ləšav, volnujtčis, juāšis,
ačsь pəlponnezsə vərətšlis:

— Mьj-zə te etə, Nьkita, dumajtin? Kьžkə drug,
a? Og vezərt me...

Ordčən sьkət pukalisnežьt, lečьt nьra nьvka Or-
lova, i šad šinkymmezsə levtəmən, bavšin moz vьdənnь-
sə ņozzalisə šinneznas, kədnija ez glānitčə Nьkitašlə,—
šinnes čuzəmьs šərti gьrišələš, ņe nьvka šərti lečьtəš
da ədčən často migajtisə.

Šəkt vəli pukavnь enija čtir kolasьn i poləmən
dumajtčis:

— Drug Petrašs vištalas vьdənnьslə? Čozььka vь
ležisə...

Petrašs pervəj pondis prossajtčьnь, sija šivətčis, kutis-
da drəgnitan golosən, ədčən gorən vištalis:

— No, rodnəj vonə, prossaj...

Bajmakova suvtətis sija:

— Mьj te? Pukalьsnь pervo kolə, sьvəgьn jurgь-
tьsnь da vəliš prossajtčьnь.

Vьdəs etija vəli kerəm perьta, viliš šivətčis Petra-
šs, kьvvezən:

— Proštit mijanəs. Giz klad puktəm jьliš, sek-zə
iņdam. Šəkt uzə en soglasajtčь. Prossaj. Kejmь una-
zьksə mijan ponda.

Bajmakova pernapasalis sija, kuimiš okalis kьməs-
sə da rozavannezsə, sija mьlakə pondis gorzьnь; Alek-
sej vura moros verdas sija ьzmitəmən, ņozzəvtis šin-
nezas:

— No, — jenkət. Vьdənlən — aslas tuj. A me šo-
taki og vezərt, kьz te etijə resitčin...

Natalləšs šivətčis medvəgьn, no verdəžis ez lok,
ьzmitis kisə moros verdas, lazmyta mьskьrtčis i gušə-
ņik vištalis:

— Prossaj, NİKita İlliç...

Morosses sġlan vġlisġ şo esġ vġġnġş, pġvkalġn kodġş, a kuim pijan-ġi verdis.

Vot i vġdġş. Da, esġ Orlova: sija şujġstis çorġt, kġz çag, uçġtik, pġm kisġ, — matişan çuzġmġş vġli esġ postġmġşk. Sija ġlupġja ġualis:

— Vġġ mġdan monaxġ kerşġnġ?

Ogradaas sġkġt prossajġcisġ kuimdas ġagġr vaz tkaççez, vazşa, ġġkġj Boris Morozov, ġurnas ġvtġmġn, ġorġtlis:

— Saldat da manak — pervġj — kusġalişşez mirlġ, voşġtġ-ko!

NİKita pġris mogilġnik vġlġ, prossajġçġnġ ajġş mogilakġt, suvtis pişġssez vġlas mogila oşas, ġurġittġġ ponġdis dumajġnġ, to kġzi bergġtġcis olanġş! Kġr sġ mġş saġġjn petis sonġdi da ġşvaġn mişkalġm mogila vudovka vġlġ uşis paşkġt, pelġsa vuzġr, kġda formanas vaçġkişis ġġġ Tulun pon nora vġlġ, NİKitaşş, muġz poklon pġkġtġmġn, ġorġtġcis:

— Proşġit, vaşusko.

Asġvşa vura kġlan ġġnas sġlan ġolosġş sġşişis pġdġna da zerkġtġçġmġn; sġ ez şet ġorġvun mġmdakġ dġrġġi, sġvġrġn mġdpġv ġorġnġşk suis:

— Proşġit, vaşusko.

I — ponġdis ġorzġnġ, kurġta, zensġkġj moz ġupġkġmġn, ġġrpittġġ zaġlois aslas oşzġkşa ġatġnġj, ġora ġolosġş.

Mogilġnik dġnşan versta ġġna munġm vġġnġ, NİKita viżçistġġ ġazalis Ĥixon dvornikġş; zġrġn pelġpon vġlas, çġrġn koskas sulalis sija tuj doras kusseşġn, kġz çasovġj.

— Munin? — ġualis sija.

— Muna. Te mġj setġn?

— Revġna mġda sedġnġ, aslam storozka dġnġ, ġşġn uvtas, sađita.

Sulalisġ minuta, sġ şġttġġ ġtamġd vġlġ viżġtġmġn, Ĥixon vokġ viżġtis aslas sġlan şinneşġn.

— Oşkav, me tenə kollala ɲevna.

Munisə sýtəg. Pervəj pondis vaitn̄ Tixon.

— L̄svaes k̄eəm ḡrişəş. Enija vrednəjəş l̄svaes, zasuxa oзын, ɲeurozaj oзын.

— Spaşi vog.

Tixon Vjalov vištalis m̄jkə ɲevzərtanaə.

— M̄j suan? — jualis N̄kita, ɲevna povzəm vəḡn, — sija p̄r vizçişis etija mortşan askodəma kv̄vez, kədnija şələm piŋəvtisə.

— Novdu, spaşitas, vaita.

No N̄kita v̄li uverennəj, sto mu garjiş vištalis m̄jkə seteəmə, kədişə oz məd mədrəv sun̄.

— M̄j te, on-ja m̄jja verit jen̄s miloştə, — kəri-təmən jualis sija.

— M̄la? — spokojnəja vištalis Tixon, — əni zerres koləny. I eak ponda enija l̄svaes vrednəjəş. A vur kəzainlən v̄dəs as kadə.

bslovzişəm vəḡn, N̄kita gogin-gogin keris jurnas.

— ɲev̄eəma te, Tixon, k̄zkə dumajtan.

Vil̄iş munisə sýtəg z̄nşo gəgər oşkəv. N̄kita vizətis kok uvtas, aslas paşk̄t vuzər v̄lə. Vjalov oşkaləm şərti taçətis çun̄nas çerpu verdas.

— Me lokta, N̄kita Illic, god v̄rti, vizət̄n̄ te v̄lə, — ladno?

— Voll̄. Te l̄vorytnəj-ed.

— Eta— siz.

Sija voştis sapkasə, suvtçis:

— No, raz siz, prossaj, N̄kita Illic!

I anj̄v̄sə ḡzjal̄sləmən, sija dumajtəmən sodtis:

— Gl̄anitçan te men̄m, me şərti. Te—ram mort̄s.

Aj̄t tenat v̄li m̄vk̄da tusanas, a te duxovnəj, dusa şərti...

Mu v̄las v̄dşə çapkis, med kəjiçasə ləşətn̄, gorv̄nas zegnit̄stis, s̄vəḡn sýtəg as verdas zmitis sija, a Tixon̄s zel̄ta kutçişəm vəḡn, vištalis gorən, çor̄ta:

— Siztu—lokta.

— Spasiwo.

Setcin, kbtan tujys kruto kezis pozumašnikə, Niki-
ta nozzəvtis vəras,— Tixon, sapkasə konuvtas šujstə-
mən, zyg vblas pryššəmən, sulalis tuj səras, rovno
resitis ne leznə nekinəs sь vblət; pəltəslis asəvša təlök
i vərətəslis juršisə sь noštəm jur vblış.

Blišəñ Tixonys vačkışis mьjənkə Antonusko dura-
çok vblə. Etija pemyt mori jliš dumajtikə, Nikita Ar-
tamonov pondis perytzьka oškavnь, a sь jurəñ vьekə-
mən goralis:

— Xiristos voskireše, voskireše,
Kiritka əstis kołoso...

II

Toko ajnys kuləm vəgьñ əkməsət godovsinaə Ar-
tamonovvez končitisə stroitnь vičkusə i švetitisə sijə Illa
prorok nimən. Stroitisə šizim god; zagəna stroitəmn
vinovniknas vəli Aleksej.

— Jenys—vizčışas, sьlə nekytčə termašnь, — vojkaja,
nevьeəma sušitis sija da vičku ponda kirpičsə vizlis kьkiš,
ətrьriš—fabrika kuiməz korpusə, mədprьriš—vołničəə.

Švetitəm vəgьñ, Artamonovvez sluzitisə pañikida
ajnys da aslanys çelađ mogiləez vьlьñ, vizčışisə, kər oti-
rys munas mogilnik vblış, i vьtte ez kazalə, sto Ullana
Bajmakovaь kołčcis šemja ogradaas, kьzzez uvtyñ skam-
ja vblas, munisə, ez termašə; termašnь vəli nekytčə,
torzestvennoj əvedəš duxovenstvo, tədsəez da sluzassəj-
jezlə ravočəjjezkət vəli ləšətəm kuim časьñ.

Lunys—rud kod: novoьs, arša moz, kьmərtčis; çu-
səktəslis, kьzi mьzəm vəv, ul təv, kəz jьvvezsə nokra-
ləmən, kəsjis zer. Pesəka tuj kuza gьzəj polosa vьlьñ
pəliñəšəmən munisə otir, lezčisə fabrikalanə; sьlən kuim
korpusьs, radiusən suvtəmən, kutčışəmaš mu verdas,
kьz ojtələn kьskalikə gərd çunnez.

Aleksej əvtəstis vednas da gorətčis:

— Radujtčis vь rokojnəj ajnьm, kьz vь azьylis, kьz mijə uzalam!

— Ləgašis vь, kər carsə vijisə,—vištalis dumajtьstə-mən Petra, med ne ətdor vaitnь vonьskət.

— No, ləgašnь sija ne ədčən radetlis. I olis ne car mьvkьdən, a aslasən.

Рьдьпзька kurazkasə ležəm vərn, Aļekšej suv-tis, ңozəvntis iңkaez vьlə: sьlən iңb, učitik, ləšьt, prostəj, remьt plačtoa, koknita oškalikə ңaitəm pesək kuza, čьskis aslas čьsjanokən očkieszə i vačkisis šelskəj učitelnica vьlə ordčən muntən ьzьt mьgəra, jən Nataļ-lakət, kədija vəli paštašəm šəd, solkovəj talmaən, pel-ponnez da sossez vьlas šteklarusən; remьt-lilovəj sap-kaok vevttis sьliš vьlna levtišəm gərd rəma juršisə.

— Basəkzyk šo ləə tenat iңьt.

Petraьs sь ez šet.

— A Nikiťaьs vəra ez lok godovsina kezə. Ləga-lə-ja mьjja mijan vьlə?

Ul pogodčaa lunnezə Aļekšejьslən višьylis morosьs da kokьs; sija munis kromlikašəmən da beđ vьlas nь-rьssəmən. Sьlə oxota vəli gazəťsнь vьdənnьsə nora paņikida vəršaņ da rud luna toskašaņ; vьdlaьn mugiš, sija mədis zastavitnь vonьsə vaitnь.

— Tossəť kolčcis mogila vьlas gorzьsнь. Šo esə tədvьlas. Bur staruxa. Me gušən vištali Tixonьslə, sija med vižčiьstis da koļlalis sijə; norašə tossəť pədəm vьlə, vetlətnь, suə, šəkьt.

Pərišzyk Artamonovьs ңegorən da ңexotnəja sijə-zə mədrəv suis:

— Šəkьt.

— Te—sunalan? Mьj—šəkьt?

— Tixonlə* kolə kernь rasčot,—vištalis Petra, vokə vizətəmən, mьsokkez vьlə, kədnija seťinaən moz vevtti-šəməš kəzpijannezən.

— Mьj ponda?—divujtčəmən jualis vonьs. — Mu-zik česnəj, akkuratnəj, avu dьs...

— Dyrak, — soddis Petra.

Loktisə inkaez; Olgəbs ləşyt golosən, sʙ uçət tusa şerti vizçıştəg vʙnaən, gorətçis zənikəslə:

— Eakta Natasasə, med sija şetis Illasə gimnazijə, a sija — polə.

Şəktəm Nataλλαəb oşkalis pət utka moz, ətmədərə pərlaşəmən, pərişzək golosən, zagvʙv da nʙr-pʙr, sija suis:

— A me dumajta, — gimnazija vrednəj moda. Vot Jelena seteəm kʙvvezən gizə pişmoez, nəlki vezərtnʙ on vermʙ.

— Velətnʙ vʙdənnʙsə, velətnʙ! — strogəja viştalis Aləksej, kurazka voştəm vərn da pʙmaləm kʙməssə da oşəv pʙessaləm jurpʙdəssə çəkikə; pʙesʙs lezçişis jur pʙdəssənaş kəşiçaezas jʙla pələssezən, etəşən vura nuzalis sʙlən çuzəmbʙ.

Juaşəmən zənikəb vʙlə vizətʙsləmən, Nataλλαəb jualis:

— Pomjalov pʙr vaitə: velətçəmşən oçirʙs vəvşalənbʙ.

— Siz, — gorətçis Petra.

— Sija vot i ern! — əssə oskəmən gorətçis Nataλλα, no zənikəb sek-zə soddis:

— Kolə velətnʙ.

Vonʙs da Olgəbs pondisə şeravnʙ. Nataλλαəb nişə kəritʙstis:

— Mʙj tijə etə? Vunətit? Paşikida vʙvşən loktat.

Ətaməd verdə kutçişəmən nija munisə supʙtzʙka, a Petra çintis oşkəvvezsə:

— Me vizçişə maməs.

Sijə ləgətis nədolyt mort Tixon Vjalov. Paşikida oşnʙ, mogliņik vʙln sulalikə, ʙlişən fabrikasə vizətikə, Petraəb viştalis kʙləmən, aslʙs, nē ossaşəmən, a prosto vaitəmən sʙ jʙliş, mʙj əzʙylis:

— Vʙdmis dēloəb.

I sek-zə kʙlis aslas pəlpon sajnʙ spokojnəj vazşa mugarjışliş:

— Dēloəb, kʙzi vag guʙn — aslas şiləən vʙdmə.

Petra nem sylə ez su, nelki ez i nozzəvt, no šin vʲekana da əviditana glupošʲs dvornikʲslən ləgətiš sija. Mort uzalə, šetə naŋ kusək ne ətik šo mortlə, lun i oj dumajtə delo jʲliš, oz ažʲzʲ, oz čuvstvujt ašsə sʲ jʲliš zavotaŋ i drug kʲeəmkə pemyt durak vaitə, sto deloš olə aslas šilaən, a ne kəzain mʲvʲkdən. I pyr etija mortzugʲs mʲjkə vovgə dusa jʲliš, grek jʲliš.

Artamonov pukšis tuj doras keraləm pozum vaz mʲr vʲlə, dorətystis ašsə peləttas i tədʲvʲlas ušis, kʲz ət-pʲriš sija norəšis Olgalə:

— Dusa jʲliš dumajtnʲ nekər.

— Sija kʲlis kʲeəmkə nevezərtana vopros:

— Dusaŋt raz olə tekət torjən?

Enija kʲvʲvezʲn sylə kazitʲcis inka sutka, no kajlən kod čuzəmyš Olgalən vəli šerjoznəj; pemyt šinokkes sylən jugjalisə laskovəja očki štokloez sajʲn.

— Og vezərt,—vištalis sija.

— A me og vezərt, kər dusa jʲliš vaitəny torjən mort dʲniš, kʲz vʲtʲte širotə—prijomyš jʲliš.

— Og vezərt,—mədrəv vištalis Petra, i neoxota lois vaitnʲ etija inkakət; əddən jəz mort, jeeə vezərtana sylə, sija šotaki glanitʲcis aslas prostəjən, no sek-zə pozis dumajtnʲ, sto eta prostota uvtʲn sajlašə xitroš.

A Tixon Vjalov pyr ez glanitʲčʲ sylə. Nədolyt vəli vizətnʲ etə, noštəm, anjʲla, pʲatnaə čuzəmsə, aščuzəma šinnez da jurčaska verdas lakašəm pellez, kədnija zevšišəmaš gərd jurši uvtas; etijə suka vʲdman tossə, roxodkasə Tixonʲsliš, ne supʲt, no ozlaŋ vessana, i vʲdəs sʲliš neləšyt, torʲta tečəm tusasə. Nədolyt, i vʲtʲte zavid kutis sʲ spokojstvija vʲlə; nelki akkuratno-šʲs uzas ləgətiš. Uzalis Tixon kʲz masina, i pozə vištavnʲ, nekər ež vəv siz, med sija vidʲsnʲ mʲjkə ponda, no i etija petkətiš dosada. I šo vʲurazyk nədolyt vəli vizətnʲ, kʲz etija mortʲs, godiš-godə pʲdʲnzʲka vuzjašəmən xozajstvoas, tʲdalə, čuvstvujtə ašsə kolana pələčən Artamonovvez olan koʲosoŋ. Ne vezərtana

vəli, mьlakə ʧeladьs sija lubitisə siz-zə, kьz ponnes i vəvves. Kəin zagjiş pəriş Tulun, kədiya vəli domaləm ser jьlə i eta ponda sija vьdənnьs vьlə ləgalis, nekinnəs Tixonьssa as dьnas ez lez, a pərişzьk zonьs, as-mьvkьda llla, kьvzis dvorniksə burazьk ajьssa da mamьssa.

Medвь žimlavнь Vjalovsə šin oziş, Artamonov vəzjis sьlə mesta viçku storozə, objessikə,—Tixon jur-nas verinalis, ez soglasajtь:

— Og me tuj setçə. A kьz šintə bura-ŋi vьeka, soççişьs, lez menə mişeç kezə, me Nikita lliç dьnə vetla.

Utlanno siz sija i viştalis: soççişьs. Eta glupəj da povtəg viştaləm kььs, vonsə kaştləmən, kədiya zevşi-şis kьtçəkə ŋurrez sajə, vərn gov monastьrə Petrasə eəktis trevozitçəmən dumajtnь: sьşsa, mьj Tixonьs viştalis Nikitaьs jьliş, kər sija kьskis peŋlais, sija, tьdalə, mьjkə esə tədə, tədə mьjkə stьditanaə, sija rovno viž-çişə vil neşçaşsoez, sьlən jugjalan šinnez sьlə viştalənь:

— En vərət menə, me tenьt kola.

Sija kuimiş-ŋi vetlis monastьras: əsətas mьskas kotomkasə, da kias vedçən munə ŋe termaşəmən; dumajt-çis—munə sija mu kuzas miloşt kerəm ponda muьslə, da i vьdəssə sija kerə rovno kinləkə miloşt ponda.

Kər vertlis, juaşəmmez vьlə Nikita jьliş Tixon otveçajtis zelyta, ŋe jurə puktəmən; pьr dumajtçis, sto sija ŋe vьdəs baitə, mьj tədə.

— Zdorov. Bur mortən lьddənь. Poklonnez, gəşti-neççez ponda—spraşivo eəktis viştavnь.

— Mьj-nə sija baitə?—peslişis Petra unazьk tədнь.

— A mьj monaxlə baitнь?

— A şotaki?—termaşəmən juaşis Aleksej.

— Jen jьliş. Pogodaən interesujtçə, zerres, suə, ŋe as kadə munənь. Nom vьlə noraşə: nomьs nьlən setçin unaəv. Tijan jьliş juaşis.

— Мъј?

— Zavoŭitčə, zalejtə.

— Mijanəs? Мъј ponda?

— Вьдəs ponda. Vot,—tijə jenkət olatə, a sija suvtčis, no i zalejtə tijanəs vespokoitčəm ponda.

Alekšej vakšis šeralis, rjakəstəsləmən:

— Къеəm jerunda!

Šin çaçəez Tixonəslən sьlisə, šinnez tьrtəmšalisə.

— Me ed og təd, мъј sija dumajtə, me vištaša, мъј sija vaitis. Me—prostoj.

— Siz, prostoj!—piłskəmən soglasajtčis Alekšej.—Anton duraklaŭ vačkışan.

Təlys Petra Artamonovəs kutьstis zapaxa sonьtən, i lois sonьtzьk; kьmərrez kolasiš əddən pьdьn jamašan ŋozzəvtis sonđi. Petraəs ŋozzəvtis sь vьlə, šinnezsə gušalis, i esə pьdьnzьka pьris aslas dumaezə.

Vəli мъјkə əviditana, sto Nikiťaəs puktis monastьrə šurs ruv seteəm uslovija šərti, kər vьd godə kuvtəz pondas polučajtnь šo kьkjamьsdas ruvən, otkazitčis aslas pajiš ajšs bəršaŭ našledstvcis, pajsə šetis vonneslə.

— Къеəm enija kozinnez?—ləgən vaitis Petra, no Alekšej radujtčis:

A kьtčə sьlə deŋgasə? Vešnašoiššezlə, monaxhezlə gos əkьnь? Ne, sija vьeəma resitis. Mijan—dolo, čelad.

Natalalən ŋelki šələmys ŋevzis.

— Šotaki ez vunət sija ašsis vinasə mijan ožьn! dovoldnəja vištalis sija, tьrvira eka vьvšis ətnasa šinvasə vasətəmən.—To i kozin Oļonlə.

Vonьslən posturokьs Petraəs šələm vьlə pukšis vuzərən,—Nikiťaəs munəm jьliš monastьrə gorodas vaitisə osuditəmən, ezə oskə Artamonovvezsə.

Alekšejkət Petraəs olis mirnəja, kət tədis, sto udav vonьs boštis as vьlas unaən kokŋitьk doloez: sija vetlis Nizegorodskəj jarmarka vьlə, əpьris, kьkis vəvli Moskvaьn, i setčiniš vertəm vəgьn sumən vištavlis skaz-

kiez sь jьliš, kьz stolіcнəj promьslennіkkez munənь
ozlaп aslanьs deloezən.

— Prazdnujətən olənь, ңe uməzьka dvorjanaša.

• — Barinən ovnь—prostə,—namekajtis Petra, no
etə ez vezərt vonьs, ossəšis ozlaп:

— Kupeç seteəm kerku kamgas,—dak vьdsa sobor!
Pijanneznьs obrazovannəjəš.

Kət sija i bura pərišmis, no sь dьnə bertis tomša
udavьs, i sьlən varьskod šinnez gazən šviṭṭalisə.

— Te mьj šə duzgyṭčən?—jualis sija vonьsliš i
neṭki velətis:—Delosə kolə kernь suṭitəmən, deloes
təzdišəmsə oz ṭubitə.

Petraьs pondis sьnь primečajtnь ajьslənə vaçkišən,
no Aṭekšejьs lois sьlə šə burazьk ңevəzərtana.

— Me mort sogališ,—šə esə sija kazmətlis, no
zdorovjosə ez beregit, una juis vina, ojjeznas, azartnə-
ja, orsis kartiezən, ṭədalə, kattišis inkaezkət. Bajmako-
valən kerkuьs vazьn-ņi koris ьzьt remont, no Aṭekšej
ez i vižət etə vьlə. Čeləqьs sogmьlisə ңarəņikəš i ku-
lisə vit godəž, olis toko Miron, ңostən, vevdər koskaa
zonkazug, kuim godən pərišzьk Illəbьssa. I Aṭekšejьs, i
iņьs zaražitčisə kьeəmkə šmek petkətana, gorsa uškət-
čəmən ңekolana berša dorə, nь zьgrezə vəli zev šujə-
ma una čuzəma varskəj mebel, i kьknannьs ni ja ṭubiti-
sə kožnavnь sija. Natallalə kožnalisə zavavnəj skap,
kədi ja vəli bašitən farforən, ṭossəbьslə—ьzьt, kuçikovəj
kreslo da əddən basək, karelskəj kьziš, bronzaən, kro-
vat; Olgəbьs basəka vuris bišerən kartinaez, i zəņikьs
sьlə goroddeziš vajalis seteən-zə bišerən bašitən kar-
ṭinaez.

— Čuditan te,—vištalis Petra, kər poluçitis vonьs-
šaп podarok, monumentalnəj pьzan, əddən una jassik-
kezən da basəka šerətəmə, no Aṭekšej, dolonnas pьzan
kuzas klopətəmən, gorən baitis:

— Šьlə! Eteən stukaes sьšša ңekər ozə loə, Mosk-
vaas etə vezərtisə.

— Те вѣ луѣсе ѣеребро нѣвин, дворжаналѣн ѣереброуѣс уна...

— Ѣет срок—вѣдѣс нѣвам! Москваиѣс...

Кѣз веритнѣ Алекѣејлѣ, дак Москваѣн олѣнь вѣвѣв код отир, нѣја не сѣмда делѣезѣн занѣмајтѣнѣ, кѣз вѣдѣннѣс рѣсѣнѣ овнѣ вѣрскѣја, етѣ рѣнда двѣржанствѣлис нѣвѣнѣ вѣдѣс, мѣј роѣвѣвоѣнѣ, усадѣвѣаѣн ѣѣјнѣј ѣскаѣѣз.

Вѣнѣс орѣн гѣѣѣн рѣкаликѣ, Петра рѣг ѣвѣдѣтѣмѣн ѣувствѣјтѣс аѣсѣ сѣстѣмѣзѣк олѣнинѣн, нѣзѣли гѣртѣс, ѣ етѣја сѣлѣ вѣли сѣз-зѣ нѣвѣзѣртѣна, кѣз сѣја ез вѣзѣрт, мѣј сѣлѣ глѣанѣтѣс Олѣгаѣн? Орѣѣн Натѣллѣвскѣт сѣја вѣѣкѣсѣс гѣрнѣѣнѣј вѣлѣ, нѣ Олѣгаѣслѣн ез вѣв глѣрѣј полѣмѣс кѣроѣшѣновѣј лампѣез оѣнѣ ѣ сѣја ез верѣт, сто кѣроѣсѣнѣ сѣлѣтѣнѣ студѣнтѣтез вѣјѣѣм мѣртѣтез гѣсѣѣ. Долѣт кѣвѣзѣнѣ сѣлѣс нѣвѣт гѣолѣссѣ да вѣѣѣмѣѣс сѣлѣн ѣннѣс; оѣкѣез оз сѣјѣвтѣ нѣлѣѣ лѣскѣовѣја ѣвѣтѣталѣмѣсѣ, нѣо делѣез да отир ѣлѣѣ сѣја вѣйтѣ доsadнѣја, ѣѣлѣд мѣоз, кѣѣѣнѣкѣ ѣлѣѣнѣ; етѣја дѣвѣјтѣс ѣ лѣгѣтѣс.

— Мѣј-зѣ тенѣт—вѣновѣтѣјѣѣс ѣвѣѣѣ-ѣја мѣјѣја?—ѣѣрѣлѣмѣн ѣуѣлѣс Петра. Олѣга отѣвѣѣјтѣс:

— Вѣновѣтѣјѣѣз емѣѣс, да судѣтнѣ мѣ ѣг ѣубѣт.

Петраѣс сѣлѣ ез верѣт.

Зѣнѣкѣвскѣт сѣја сѣз вѣзѣсѣс, кѣз вѣтѣте сѣја рѣрѣѣзѣкѣ да аѣсѣ рѣuktѣс мѣвѣкѣdѣзѣкѣн зѣнѣкѣвскѣѣ. Алекѣѣј ез ѣвѣдѣтѣѣ етѣлѣ, сѣис сѣјѣ ѣтѣtkaѣн ѣ токо соѣѣнѣка, кѣкнѣт dosadѣн, вѣйтѣс:

— Дугѣдѣ, ѣtѣka, уммѣтѣс! Мѣ согѣлѣѣс мѣрт, мѣнѣ гѣзѣтѣснѣ ѣвѣ вѣред.

— Гѣрмѣмѣвѣ нѣзѣтѣм, тѣрмас-нѣ!

Сѣја сѣнѣнѣлѣвскѣс зѣнѣкѣвскѣлѣ сѣтеѣм сѣнѣнѣлѣн, кѣдѣјѣ Петраѣслѣ охѣтѣ вѣли аѣзѣвнѣнѣ ѣнѣс ѣузѣм вѣлѣѣс. Натѣлла—ѣдѣн вѣур ѣн, вѣур кѣзѣјѣка, сѣја ѣдѣн вѣѣѣма солѣлѣс огѣрѣѣѣѣз, мѣрѣнѣјтѣс еѣк, рѣис вѣрѣннѣо, стрѣјѣрѣkѣѣз ѣзѣлѣс кѣркуѣс, кѣз ѣсѣѣн мѣxѣнѣзм, ѣдѣн тоѣнѣја; Натѣллѣвскѣ мѣзѣтѣг ѣубѣтѣс зѣнѣкѣсѣ spokѣjnѣја ѣубѣтѣмѣн, кѣ-ѣјѣ нѣк, рѣukѣѣм ѣубѣтѣмѣн. Сѣја вѣли вѣрѣзлѣvѣј.

— Una-ja mijan әни bankas?—jualis sija trevozit-
cәmәn:— Te vizәt, bur-ja bankъs, med trubәә ez pet!

Kәр sija kias boşlis denga, sьlәn basәk çuzәmьs
lois strogәjәn, maļina rәma tьrpeз zelyta zmitçisә, a
şinnezas mьççişlis mьjkә via da kurьt. Unarәma, ңatәş
bumazkaezsә lьddikә, sija vәrәtis niјә ңevьt çunңeznas
seteәm ostoroznәja, rovno polis, sto dengәez sь kiiş
levzasә, kьz guttez.

— Kьz tijә doxoddezsә Aļekşejьskәt jukalatә?—jua-
lis sija olpaş vьlьn, pәttәzзas Petrasә laskәezәn tьrtәm
vәгьn.—Sija oz i vәvәtль tenә? Sija ed kuzә! Nija iңьskәt
gorәsәş. Siz i kurьmьstәnь vьdәs, siз i kurьmьstәnь.

Sija çuvstvujtis aşsә zuļikkeз kolasьn i vaitis:

— Nәkinlә, Tixonşa, og verit.

— Siз-tu, duraklә veritan, — mьzәmәn bovгis
Petra.

— Durak—da soveşә tәdә.

Kәр Petrasь pervuiş vetlis iңьskәt Niзegorodskәj
jarmarka vьlә, i bura siјә divujtis Vşeroşsijskәj ьzьt
torgьs, iңьsliş jualis:

— Mьj suan, a?

— Әddәn bur,—gorәtçis iңьs.—Vьdәs una i vьdәs
mijanşa dontәmьzk.

Sьvәгьn sija pondis lьddьnь, mьj kolә ңәvнь:

— Maғeg kьk pud, jassik masiş, meşәk saxar da
rafinad...

Sьrkьn pukalikә, sija vevttьlis şinnezsә, kәр arena
vьlas petlisә artisses.

— Ok stьdtәmmez, ok, kokkezпьs! Oj, tujә-ja me-
пьm vizәtнь nь vьlә, vьeәm-ja eta kagaә ponda? En-вь
te menә novjәt enija polәm petanaez vьlә, novdu me
zonkaәn şәkti!

Seteәm minutәezә Petra Artamonov çuvstvujtis, sto
siјә pәdtә gәztәm, kьeәmkә zeļonәj rәma da suk, kьz
Vataraksa julәn tiпaьs, kьtәn olis toko әtik çeri—gosa,
bestolkovәj liп.

Nataļļa šo siz-zə delovitəja da una jurbitis, a jurbitəm vərɣn da krovatə gae vodəm vərɣn, korəmən -koris zəniksə časmašn̄ aslas ɲev̄t̄ t̄eloən. S̄ kučikšān vajētis čulan dukən, k̄tən xranit̄cisə vērša solaləmən bankaez, marinaddez, kopčonəj čeri, okorokkez. Petra ɲesoča čuvstvujtis, sto in̄s buraəv pessə, s̄lən laskaes kerən̄ sijə pustəjən.

— Mun-zə, me m̄š̄i,—vaitis sija.

— No, uz, jen tekət,—pokornəja gorətčv̄lis in̄s i perɣta lan̄təm vəršān, divujtčəmən levt̄ylis šink̄m-mezsə, s̄ɣɣnalis, rovno pədana šinneznas k̄tčəkə vizētis, m̄jkə v̄lə əddən bur v̄lə, kədə esə ɲekər ez az̄v̄n̄l̄.

Nija čassezə, kər Petraš k̄z̄kə əddən jatnəja, təzdišəmən čuvstvujtis, sto Nataļļas s̄lə oz kov, sek eəkt̄v̄lis ašsə təd̄n̄ pervəjša zon̄sliš šək̄t̄ čuzan lun-sə. Mučitčəmən k̄š̄sis dasəkm̄sət čas in̄slən stradaɲ-ɲoez, kər tossaš, povzəmən, šinvaez̄n̄ vajētis zətšə s̄ z̄rə, kədə v̄li t̄rtəm k̄eəmkə askodəma dukən. Nəitəm oļpaš v̄l̄n̄ kəstašəmən, ləg zub̄tnas šinnezsə valətəmən, ki-kok čarkəmən, ɲl̄əma, as v̄las ɲevačk̄išana paɲ̄t̄alis sijə in̄s z̄vir moz uɣɣaləmən:

— Peṭa, prossaj, kula. Zonka sogmas... Petra prošt̄it...

S̄lən t̄rppes, kədna v̄lisə p̄ktəməš kurtčaləmšān ezə i vərə, k̄vves petisə rovno ɲe gorš̄sis, a kokkez d̄nas lezcišəm k̄nəmšān, kədija v̄li əddən ɲostəma poļdəm, gotov v̄li pot̄n̄. Ləzətəm čuzəm̄s siz-zə p̄ktəm, sija lolalis, k̄z̄ m̄zəm ron, i siz-zə m̄ččalis p̄ktəm, kurtčaləm k̄vsə; kutalis jurs̄iezsə jur v̄v̄šis, ɲuzlalis nijə, ɲeekis da šo oksis, uɣɣnalis, kinəskə eəktis, vermis, kin ez verm̄ ɲeto ez məd s̄lə šetčn̄:

— Z-zonkašs...

Lun̄s v̄li t̄la, əš̄n̄ sajn̄ ɲokrašis da sumitis ləm̄pu, štokloez v̄las drəzitisə vizərrez. Petraš az̄v̄lis n̄liš čēcčaləmsə, k̄lis k̄sətəmsə, i jursə əstəmən moz, r̄jakəstis:

— Veztə əşnas zanaveskasə! Odə azzə?

I povzəmuvjəs kotərtis, i sijə kollalis zenskəjlən vizzitəməs:

— O-o-j...

A ças da zən vərti tossaəs, çəşsoşə da məzəm-
şə qeməjšaləmən; vilış vajətis sijə inəs olpaş dənə.
Natallaəs pañtalis sijə əddən şvittalana nozzələn, kəz
Veļikomučeniça, da narənik golosən, kod kələn, gorətçis:

— Zonka. Zon.

Petra məskərtçis, vajətis eəkəsə s̄ peļpon verdəz,
pondis vovgəñ:

— No, mam, etə me tenyt kuvtəzzim og vunət,
siz i təd! No, spaşivo...

Pervuiş Petraəs suis inşə mamən, vьdəs assis pov-
zəmsə da vьdəs radujtçəmsə etə kələ puktəmən; inəs
şinnezsə kuñstəm vəryn, malaləstis s̄liş jursə şəkt,
saqtəm kinas.

— Bagatyr,—gorətçis sadraa, ьzət n̄ra akuserka,
seteəm ossaşəmən kagasə məççalikə, kəz vьtçe açs
sijə vajis. No Petra ez azzəv zonsə, s̄ ozyñ vьdəs
sajəvtçis kuləmləñ vaçkişana inəs çuzəməs, kətən şin-
nez tujə vəlisə pemyt jamaez.

— Oz kuv?

— No-o,—gorən da gazən viştalis sadraa akuser-
ka,—kəz-vь etəşəñ kulisə, sek-vь i akuserkaes ezə vələ.

Əni vagatyr̄slə munis əkməsət god, zonkaəs vəli
ьzət məgəra, zdorovəj, ьzət kyməsa, çangylan̄ra, çu-
zəm vьlas jugjalisə ьzətəş, ləz suk rəma şinnez, seteəm
şinnes vəlisə Alekşej̄s mamlən, da seteəməş-zə Niki-
taəslən. God vərti sogmis esə zon Jakov, no vit god-
şəñ kyməsa Illaəs lois medzametnəj mortən kerkuas.
Vьdənnəsən nəzitikə, sija nəkinəs ez kəvz̄v, olis askət-
taş, divujtçana çor̄t məvkədnas mukədp̄ras şurlis ne-
udovnəj da opasnəj položen̄noezə. S̄lən vəvaləmmes
vəlisə p̄r k̄eəmkə askodaəs, i etija sajmətis ajšlis
ossaşana çuvstvo.

Ətrəriş Petra zastañitis zonsə sarajəñ, zonkaəs pes-
şis læşətnə vaz ər verdə taçka kołosoez.

— Məj eta loas?

— Paroxod.

— Oz pondə munñ.

— Menam—munas!—gorətçis zonə ossaşana kə-
ləñ dədəs moz.

Petraəs ez vermə dugdətnə sija veşiş uzaləmiş, no
viştalikas, dumajtis;

— Dədəsləñ məvkədəs.

İllaəs assis moggezsə suzətəməñ vəli əddən çorət,
no şotaki sələ ez udajtçə kernə paroxodsə əriş da kək
taçka kołosois. Sek sija kołosoezsə risujtis ər vokas so-
məñ, kəkis ərsə vadərə, leşis vaə da şibtis şinaə. Ez-
ed povzə, a sek-zə rjakəstis inkaezlə, kədnija miçkalisə
paşkəm:

— Əj, inkaez! Kəskə, a tə vəja...

Mamə əəktis keravnə ərsə, a İllasə şlorətəstis,
etija lunşəñ sija pondis vizətnə mamə vələ siz-zə şin-
nas nə əzəmən, kəz vizətis aslas kək godşa Taña so-
jok vələ. Pozə viştavnə, sija vəli dəlovəj mort, pər
məjkə struzitis, keralis, zugdis, læşətis, i, etə nabludajtikə,
ajəs dumajtis:

— Tolk loas. Stroitel.

Mukədrəşas İllaəs vədsə lunnezən ez əzəvə aj-
sə, i drug loktas kontoraə, kajas ajəs pizəssez vələ da
əəktas:

— Viştav məj nənavud.

— Nəkər mənym.

— Мənym tozo nəkər.

Şeraləsləmən, ajəs bumagaəzsə vestəlis vokə.

— No, voç: olisə-vəlisə muzikkez...

— Muzikkəs jəliş me vədəs tədə; şmesnəjzəkə
viştav.

Şmesnəjsə ajəs ez təd.

— Te mun vavət dənə.

- Sija talun ɲesjə.
- No—mamьt dьnə.
- Sija menə mişşətnь pondas.

Artamonov şeralis; zonьs vəli ətkasa seteəm sus-
sestvo, kədija vermis petkətnь sьliş bur, koknīt smek.

— Sek me muna Ƨixon dьnə,—vaitis Ƨla, ajьs
pižəssez vьliş çəçəvtнь pьtajtçikə, no ajьs sija ez lez.

— A mьj Ƨixonьs vaitə?

— Bьdəs.

— A şotaki mьj?

— Sija bьdəs tədə, sija Balaxnaьn oləm. Setçin
varzaez stroitənь, pьzzez...

Kər Ƨlaьs uşis kьşəñ ɲenabud, aşşis çuzəmsə doj-
dəmən, mamьs sija vartlis, seteəm kьvvez gorətləmən:

— En kaj kərominnaez vьlə, urodən loan, gorba!

Əvidaşəñ gərdətəmən, zonьs ez gorzь, no grəzitis
mamьslə:

— Mrəzitçəmtь kula, kər pondan vartlьnь.

Eta grəzitçəm jьliş mamьs viştalis ajьslə, sija şe-
rəmtçьstis:

— Te en vartlь sija, a inđь me dьnə.

Zonьs loktis, suvtis koşak verdə, kiezə mьskas
teçəmən; luvorьtstvoşa da volnujtan ɲeznoştşa ɲem zo-
nьs dьnə ɲe çuvstvujtikə, Petraьs jualis:

— Te mьla mamьtkət vidçan?

— Me ɲe durak, — ləgən viştalis zonьs.

— Kьz etə ɲe durak, koļi raz vidçan?

— Siž, sija tьskaşə. Ƨixon viştalis — toko durak-
kezəs vartlənь.

— Ƨixon? Ƨixonьs açьs...

No Petraьs mьlakə beregitçis dvorniksə sunь du-
rakən; sija vetletis zьrəttis, ɲozzalьslis mortsə bьvəs
dьnşis, ez təd—mьj viştavnь?

— Te vot tozo Jakov vontə vartlan.

— Sija — durak. Sьlə — avu zivьt, sija kьz.

— Von mьj: kьz, dak kolə vartiьnь?

— Sija gors.

Petra čuvstvujtis, sto oz kuz velətnь zonsə, sto zonyb etə vezərtə. Novdu vəli vь koknιtzьk da i burzьk neekьnь sija pellezəttas. No ez lev ki eta trevozitčana, una dumaeza jur vevdərə. Nełki i dumajtnь nakazaņno jьliš vəli nevbeam, kər sь vьvłə vižətisə, rodnej vižčišana nozəla, ləz šinnez. I sondiьb mesajtis: kьzkə pьr siz vəvli, sto Цлаьb burazьk otcajannəja vəbalis sondia lunnezə. Zonkaьslə velətan kьvvez vištavlikə, Petra kaštьvliis kadsə, kər ačьb kьvzьvliis enijə-zə kьvvezsə, i nija ez lovlə šələməz, ezə kolččə pameťn, vajətlisə ətik gaztəm, i toko qedьr kezə poləm. A vartləmmezsə, nełki kədnijə vəli mьj ponda polučitnь, etə Petra Artamonovьb vьeəma tədis.

Məd zonyb, Jakovьb, gəgrəšьnik da tьrvira, čuzəmnas vačkis̄is matьbslaņ. Sija una i kьz vьtče vura oxoťitəmən gorzis, a sь ozьn kьz kišnь šinvaezsə, piskis, pəltis eəkaezsə, da kulakkeznas tükətis aslas šinnezə. Sija vəli poliš, una da gorsən šojis, i, šojəmšaņas šəkьtšaləm, ņeto uzis, ņeto norəšis:

— Mama, меньм газтəm!

Oļon nьbьb vovlis toko gozumnas, sija vəli kьeəmkə jəz varosņa.

Šizim godšaən Iļa pondis velətčьnь gramotə Gļev pop ordьn, no kər tədis, sto Nikonov kontorsiklən zonyb velətčə ņe psaltьr šərti, a kartinkaeza knizka „Rodnoje slovo“ šərti, vištalis ajslə:

— Me og pondь velətčьnь, menam kьlə višə.

Kovšis dьr da laskovəja juasņnь, med sija vištalis:

— Nikonov Pasa velətčə rodnəj šərti, a me čuzəj šərti.

No mukədrьršas eta supьt zonkaokьb, mьjə ņepavid čuzzišəm vərn, vьdsa čassezən pukalis pozum utьn mьsək vьlьn, kəs goļiezsə čapkalikə Vataraksa juə, gudьra-želonəj vaə.

— Gaztəmtčə, — kazavlis ajs. Sija tozo ņedələez, mišeččez olis dəlo sumən pədtəmən, bergalis, bergalis i

drug šurlis nejasnāj dumaā suk tumanā, azzētāg ka-
tišlis gāztāmtčāmēn i ez vermь vezērtнь, mьj sija una-
zьkьs šintāmtāta: delo jьliš zāvotāьs, aļi gāztāmtčāmьs
eniја, vārjišнь-kā, ētik čuzāma zāvotāezšān? Často et-
eām lunnezā sija panьtašlis mortkēt i šinnas vь sija ez
āzь piņēlēn vizētām ponda, neladno vištālēm kьv
ponda: siz etiја kьmēra lunokā sija šinnas vь ez āzь
Tixon Vjalovēs.

Vjalov šivalis matēzьk, tōssasē konuvtētis nuētā-
mēn, vištašis:

— Mijā, Vjalovvez, ēzēt šemја...

— Mьlā-inā te aslatiššezkēt on ov? — јualis Petra,
Bajmakova dьnā šivētčikā da gьrзāttas sija kutikā. Ti-
xon ez pondь vaitнь, oškāvtis vokē; Artamonov trebuj-
tāmēn da čorьta јualis mādprāv. Sek rāmtām šinnezsē
veknētāmēn, dvornik spokojnēja vištalis:

— Da ņekin-ņi avuēš niја, aslanьmiššes, vьdānnь-
sē izvodalisē.

— Mьj seteām — izvodalisē? Kin izvodalis?

— Kьk von Ševastopol uvtā vasētisē, setčēn niја
i ēsisē. Pərišzьkьs — bunt ponda šuris, kār muzikkēs
voļanas vāvāšisē; āj — siz-zē bunt ponda — kartovkiēn
ez sōglasajtčь, kār kartovkisē šilēj ēaktisē šojнь; sija
mādisē vačкьнь, a sija kotārtis zēvšišнь, šuris јь uvtā,
vājis. Svārьn esē kьka vālisē mamēlān, mād zānikьs-
šān, Vjalovьššān, čerikьjiššān: me da von — Šerga.

— A kьtān vonēt? — јualis Uļlāna, šinvāezšānas
pьktām šinnezēn migajtikā.

— Sijā vijisē.

— Vištašān te, kьz pominalnik lьddātan, — lēgān
gorētčis Artamonov.

— Eta Uļlāna Ivanovnalē luvorьtno... Gāztāmtčь-
нь pondis ņevna, vot me i...

Kьvvezsē končittāg, sija mьskьrtčis, lēvtis tuj vьv-
šis kēs uv da čapkis sija vokē. Minuta kьk munisē
sьtāg.

— A kin vijis vontə? — drug vizčistəg jualis Artamonov.

— Kin vijlə? Mort vijə, — ləna gorətčis Tixon, a Bajmakova, ʙslovzišəm vərən, sodtis:

— Virdʙstəmən siž-zə...

... Gozum səras loktisə šəkt lunnez; mu vevdəras, vezlaŋ rəma, ɛna ɲovoas sulalis ɲetərpitan zara ləŋ, gəgər sotčisə torfa vərrez. Drug vujnəja uškətčɛvlis kəs, žirət təv, ləgən pižlis da suŋnavlis, ɲeekylis košməm lissez puez vylis, məjmuša, gərd ləssə, levtylis kəmərrezən pesəksə, vasətlis sižə mu vevdərət ətlaɲn struzkakət, šujogkət, kurəg gənkət; zəngalis oŋirsə, ɲɛ vylis paškəmsə ɲeekəvtɲɛ pessəmən, i sažəvtčylis vərrezas, esə zərənzɲk pozarsə pəltəmən.

Фабрикаɲ vəlīsə una sogališsez; Artamonov kylis čərssez uzzitəm da susəz kɛsətəm-pyr kəs, nadsəditčəmšəŋ kasel, əžɛylis stanokkez dɛniš gəztəm, ləg čuzəmmez, nabludajtis dɛsa vərətčəmmez; kernɲ pondisə jeeəzɲk, tovarɛs lois uməlɲk; əddən vura sodisə progulnəj lunnez, muzikkəs pondisə unazɲk junɲ, iŋkəezlən sogalisə čeləd. Vešoləj plotnik Šerafim, kagalən kod rozovəj čuzəma staričok toko i tədīs, keris učətik grovokkez, ɲesoča kerlis kelɲdətəm, kəzovəj pəvvezis ɛzət grovbez gɛriš oŋir ponda, kədnija tɛrtisə əšɲinɛs uroksə.

— Guləŋŋo kolə kernɲ, — əəktəmən vaitis Aləksej, — vešelitɛsnɛ kolə, lovzətɛsnɛ oŋirsə!

Iŋnas jarmarka vlə munikə, sija esə ətprɛiš sovetujtis:

— Ləšət guləŋŋo — lovzasə oŋirɛ! Te — verit: vešello — ɛɲd bedəšəŋ sprəŋŋo!

— Kutčis, — əəktis Petraɛs iŋslə. — Burzɲka ker, unazɲk vəršəsə.

Natalļa ɲədovolnəja vidčis, Petraɛs ləgən jualis:

— No?

Paɲt munəmsə mɛččaləm ponda Natalļa gorən sulis zɛrɛmsə zapon pełəsas da vištalis:

— Къла.

Гулаңносә pondätisә молевенән. Әддән вьеэма слузитис поп Глеб; сija lois esә умәлзък да кәсьникзък; һевна зerkätçana golosъs сълән, һерьr kolana кьввезсә суикә, goralis norән, кьз rovno medвәрja вьниш кеймишәмән: rud çuzәmmes çakotkaa tkaççezlән ләгән duзгьltçisә, vlagоçeštivәja puovәjşalisә; una iңkaez gerjaşәmән gorzisә. А кәр popъs еьна һовоas levtъlis assis peçalнәj şinnezsә, oтirsъ sъ şәrә siz-zә, кеймишәмән vizәtisә еьnas һе jugjalana, plesa sonди вьлә, dumajtikә, nattәpә ramъnik popъs аззә kinәskә һовоşis, kinkә tәdә да кьвzә sijә.

Молевен вәгьн iңkaez petkәtisә poşolok uliçaezas pьzannez, i вьдәs ravоçәj şilәs vaznәja pukşis puovәj bekәрrez дьнә, kәdnija vevdәрәzzas вәли tьrtәmaş gosa lapsaән varan jajән. Вьд bekәр гәгәрә pukşisә das mortән, вьд pьzan вьлн sulalis kreпьt, gort surән vedra да çetvert vinaән; eta supьta lovzәtis gatzәmtçәm, мьzәm oтirsә. Ләһs, kәda žirьt sapkaән vevttis musә, vәрzis, vessis һurrez вьлә, вәр pozarrezлаң, poşolokъs pondis uәtnъ gaza golossezән, puovәj paңnezән jorkәtәmән, çelәd şeralәmән, iңkaez әlәmән, tempәlәs baitәmән.

Pәtәs, bogatәj әbed sajьn pukalisә kuim ças гәгәр; сьвәгьн, koddezsә gorttezә iңdalәm вәгьн, tempәlәsъs çukәrtçis sästәm, akkuratнәj Şerafim plotnik гәгәр. Сълән pestrәdinnәj ләz jәrnәsъs da seteәm-zә vesjanъs, kәdna unaiş mişkalәm вәрşәң, loәmaş golubәjәş, kod kod, rozovәj çuzәmok, jьla ньrән gazән jugjalis; şvitәlisә migajtәmән udav, һepәriş şinokkez. Etija gaza grov kerişьn tәdçis, съ һim şәrti, мьjkә һовоa radujtçana, кьeәmkә koknita вәрәm. Skamja вьлн pukalikә, jьla piзәssez вьлас guşliezsә puktәmән, pemьt çunңeznas strunaezsә вәрjikә, çunңezsә kren vuzzezән kәstәmән,—sija pondis şьvнъ şlepәj һissejjez proglaşән, кьзкә rovno narosno norән да gnuşitәmән, ньr-пьrjәt:

— Zavava ponda tijanlə, otir, viştala skaz,
Tijə med etə mudroştə vermitə tədnı!

I, pıvkaeslə mignıtəm vəgıñ, kədna kolasın ləşta
sulalis sılən nıls, Zina spuñıça, moros vevja, vasək,
suç azzana şınnezən, sija nızətis esə vəsñitzək golosən
da norən:

— I vot, pukalə Xristos jugıt rajın,
Çəskıt duka, doğa ıkkıtın,
Vılın, zarña çveta lipa uvın,
Pukalə nınovəj prestol vılın,
Şetalə sija şerebro da zoloto,
Şetalə donasulalan izokkez,
Bıdəs bogatəj otirlə kozınə,
Sı ponda, sto nija bogatejjez,
Gov otirlə dobro kəsəmən,
Gov otirsə lıbitəñ,
Nıssejjezəs, ıvogəjjezəs pəttəz verdəñ.

Sija vilış mignıtis pıvkaeslə da drug golosoksə
vızətis jəktan-şylan kın vılə, a sılən nıls, sığanka
moz, kiezsə jurvəras kerəmən, morosseznas zegətəmən,
ikəstis da petis jəktəñ ajs gora şlankın şərti da
strunəz zvenıtəm şərti.

— A kin şerebro boştas,—
Sija kokkezsə dojdas!
A kin zoloto boştas,
Bıən seteəmsə sotas!
Jaxontez da zemçuggez
Şınnez vılə belməez!

Guşliezliş goraləmsə da Şerafimliş gazən orsana
şlankıvsə pədtis zonkaezlən suñnaləm, sıvəgıñ pıvkaez
da ınkaez pondisə şvını jəktan şlankın.

— Morjoşanas koravlikkez loktəñ,
Basək pıvkaezlə kozın vajəñ!

A Zınaş, kokkeznas torətəmən, pellez çanətəmən
şlis:

— Paskaşan— Palaskalə
Rogozəz jərnəslə,
Tereñkoşan— Matronkalə
Pełkəeez,— kızış pessez...

Ила Artamonov pukalis tos gruda вълн Pasa Никоновкѣт, кѣсьник зонкаоккѣт, кѣдија куз шиви вълн, спокој ез тѣд, бергалис кѣѣмкѣ пѣриш, соѣник јурѣја јур, а rud, њездоровѣј љузѣм вълн гorsa kotраѣсѣ rud, polana шиноккез. Илаьслѣ ѣдѣн гланитѣис голубѣј старичок, долѣт вѣли кѣвзънь гушлѣзлѣш орсѣмсѣ, ѣзѣтѣна, шмеснѣј голоссѣ Шѣрафимлѣш, по drug пѣкнитис, pondis бергавнѣ кумаѣовѣј кофтаьн етија инкаьс и вѣдѣс зугис, ѣзѣтѣис вуйнѣја сућналѣм, њелѣшѣт, рјаксѣна шланкѣв. Етија инкаьс lois вѣдсѣн ње шѣлѣм шѣрти, кѣр Никоновьс зънви golosѣн вишталис:

— Zinka—gulajtiш, вѣдѣннѣскѣт олѣ. I tenat ajkѣт тозо, ме аѣьм ѣзъли, кѣз сѣја Zinkasѣ нѣитис.

Мьјлѣ?— dogadajтѣьтѣг јualis Ила.

— No, тѣдан!

Илаьс лѣзис шинезсѣ. Sija тѣдис, мьјлѣ нѣитѣнѣ пѣв-каезсѣ и сьлѣ вѣли dosadno, мьла сѣја јualis ета јьлѣш јортѣслѣш.

— Вѣвѣтѣан,— brezgujтѣмѣн вишталис сѣја и ез pondѣ кѣвзънь Никоновлѣш suskѣмсѣ. Ета полиш, volatѣм зонкаьс ез гланитѣь сьлѣ zag мьвкѣдѣн да ѣтик љузѣма виштезѣн фабриѣнѣј пѣвкаез јьлѣш, по Никонov vezѣртис tolк вѣрѣлан dudieзън, а Илаьс љувитис dudieзсѣ да pukтис don њар догънѣ зонкасѣ фабриѣнѣј зонкаезшѣн. Никонov kuzis вѣѣма вишѣашнѣ сь јьлѣш, мьј сѣја ѣзълис, кѣт ѣзълис токо ѣтик умѣлѣ и вѣитис вѣдѣс јьлѣш кѣз Јakov vonokьс, — кѣз вьѣтѣ норѣшис вѣдѣс отѣрѣс вьлѣ.

Minutamѣд сьтѣг pukalѣм вѣрѣн, Ила munis гортас. Setѣин, sadьн, bussѣн rudшѣлѣм пuez vuzѣр uvтѣн, јuisѣ љaj. Бьѣт пѣзан сѣјьн pukalisѣ гѣшсѣз: ramьник pop Глѣв, mexaнѣк Корѣов, шѣд да љиткьла јурѣја, кѣз сьган, сѣстѣма мишшѣм kontorsѣк Никонov, љузѣм сьлѣн setѣѣз мишшѣтѣм, њѣлки шѣкьт тѣднѣ кѣѣм сѣја. Вѣли уѣѣтик, usa ньр, кьмѣсѣс вѣли svav, ньр да svav kolасѣс paшкѣ-льслѣс шьнѣлѣм, шинезлѣш vekнѣтик seлokкѣзсѣ дрѣзитѣн куѣик љукьррезѣн vevтѣмѣн.

Ила пуксис ордчан ајьскәт, ez verit, медвь етија
невеџов мортъс каттисис стьдтам спулңицаьскәт. Ајьс
сьтәг малалъстис сьлиџ пелпонасә шәкыт кинас. Вьдәппны
муцитцисә заршаң, сорән котәртис ңләмьс, вайтисә ңеохот-
нәја, токо Кортывлән гора голосъс кылис, кьзи тәлән,
krustalnәј moroza oјә.

— Рошолокас мунам? — јуалис мамъс.

— Мунам; мунa пашташа, — горәтцис ајьс, чәццис
ръзан сајиџ да мунис керкулаңас. Minuta вәрти Илаъс
котәртис сь шәрә, вәтис сијә посәзас.

— Те мьј? — ласковәја јуалис ајьс. Зонъс сиј-зә
јуалис, сьлә шиннезас вижәтәмән:

— Те Зинаидасә нәитин али ен нәит?

Илаъс думайтис, сто ајьс повзис; ета сијә ez дивујт,
сија льддис ајьсә полиџ мортән, кәдија вьдәнлиџ полис, си-
јән i jeea вайтис. Siја ңесоча казавлис, сто ајьс i сьлиџ
полә, vot — әни полә. Med lovзәтнь повзәм ајьсә, siја
вишталис:

— Me — og verit, me toко јуали.

Ајьс зангалис сијә посәзас да, коридор куза зан-
гәтмән аслас зьрә, торьта пәдналис ас шәрас ъвәссә, а
ацьс чуськтәмән пондис ошкавнь угәлиџ угәлә, сиј siја
ошкалис, кәр вәли ләг.

— Lok tatçә, — горәтцис пәриџ Artamonov, рьзан
дъпнь sulalikә. Tom Artamonov шивәтцис.

— Те мьј вишталин?

— Etә Paska вайтә, а me og verit.

— On verit? Siј.

Petra pessis әстнь ас пьсис ләгсә, вешкьта вижә-
тис зонъс кьмәса јур вьлә, сь шәрjoznәј да ңеласковәј
чизәм вьлә. Siја дорәтис ашә пеләттис, думайтис бур-ја,
умәл-ја ета лоә, сто зонъс оз verit глупәј вайтәмә set-
еәм-зә зонказиґлә, кьеәм siја ацьс, оз verit i, тьдалә,
radujтә ајьсә етән ңeveritәмнас? Siја ez аззь, мьј i кьз
колә виштавнь зоньслә i сьлә әддән ңеохота вәли вартль-
нь Иласә. No-ed kolis-зә мьјкә kernь, i siја resitis,

sto med prostoŷs da vezərtanaŷs — vartlŷnŷ. Sek, ɲe-
əddən kŷzana kisə ŷakŷta levtəmən, sija ɲunɲeznas
kutis ɲorŷt kod jurŷiəttis zonsə i, sija dergajtəmən,
pondis bovɣŷnŷ:

— En kŷvzŷ durakkezəs, en kŷvzŷ!

I zangəm vəɣŷn, eəktis:

— Mun. Pukav aslat gornŷiəŷn. I—pukav setɲin. Siz.

Zonŷ munis ɷvəs dŷnas, jurŷə vokə əsətəmən, sija
nəvətis kŷz ɲuzəjəs, a ajŷs, sŷ vlə vizətikə, aŷsə vurətis:

— Oz gorzŷ. Me sija — ɲe zuvŷta.

Pesliŷis ləgəŷnŷ:

— Azzan kŷeəm! Og verit! Vot me tenŷt i mŷɲɲali.

No eta ez vermŷ əstŷnŷ zalejtan ɲuvstvosə zonŷs ver-
də, sŷ ponda əvidasə da asnas ɲedovolŷtvosə.

— Pervuiŷ vartlŷsti,— dumajtis sija assis gərd, gə-
na kisə, brezgujtəmən ɲozzalikə.— A menə das god
gəgərəzzim, naŷtə sotŷa raz vartlisə.

No i eta ez uspokoit. ɲozzəvtis əvŷnas sondi vŷ-
lə, kəda vəli kŷzi gos kapli gudŷra vaŷn, poŷolokŷis
kŷtsalana sumpsə kŷvzəm vəɣŷn, Artamonov ɲeoxotnəja
munis kŷvzŷnŷ guŷanŷosə i tuj kuzas guŷənik viŷtalis
Nikonovlə:

— Tenat pasŷnokŷt menam Illalə juras verŷa glu-
poŷtsə ŷujə.

— Me sija kuŷa,— vŷdsən gotovən i nelki, kŷz vŷŷte,
əddən dovolon vəli kontorsikŷs, sto kovŷas pasŷnokŷs
vartlŷnŷ.

— Te sŷliŷ kŷvsə vizŷs,— sodtis Petraŷs, piŷələn
vizətikə Nikonovŷs ɲem ɲedumajtana ɲuzəm vlə da
kokŷnaməmən dumajtikə:

— To kŷz prosto.

Poŷolokŷs panŷtalis kəzainnezsə sumən da vŷeəma;
jugjalisə kod kod sŷŷŷaləmməz, vura tədcis leŷŷitɲəm.
Viŷ ɲinkəmmeza, ɲoɲkom ɲamətteza, mordovskəja gərd
vonɲezən kokkezə kərtaləmən, ŷerafim, kokkeznas
topətəmən, bergalis Artamonov oŷŷn da ŷlis:

— Oj, kin eta loktə?
Eta — ačs loktə!
A kinəs-nə vajətə?
Ašsə vajətə!

Žor tosa, kuž juršia Ivan Morozov vačkışis pop
vblə, sija baitis kыз golosən:

— Mijə teən dovoļonəš. Mijə — dovoļonəš.

Mədik starik, Mamajev, radujtčəmən gorətliš:

— Artamonovvezlən oțir ponda zavoțitčəmьs barskəj!

A Nikonov baitis Korčovlə, siz, sto vьdənnьs kьlisə:

— Spašivo tədiš oțir, kužə bur oțirə puktьnь as-
šis vlagoditellezsə!

— Mama, menə zangaləny!— norəšis Jakov, kədiža
vəli paštašəm rozovəj sovkiš jərnəsə, ačs gəgrəsə; ma-
mьs vižis sija kiəttis, vaznəja iŋkaeslə sьŋŋaləməŋ, da
burətis zonsə:

— Te vižət, kыз staričokьs jəktə...

Golubəj plotnikьs mьžtəg bergalis, çeçčalis, kištis-
šьlis privautkaez:

— Ok, torŋitьs menam kok!

Častožьka jəktь!

Ŋinkəm buržьk, čem sapog,

Iŋka — pьvša — čəskьt!

Artamonov ŋe pervuiš kьlis ašsə oskəmsə, sьlən
vəlisə vьdəs osnovaŋŋoez ŋe veritьnь enija oskəmmezlə,
no šotaki nija sija ŋevzətisə; sьŋŋaləməŋ sija baitis:

— No, ladno, spašivo! Nečovo, olam družnəja.

I dumajtis:

— Žal, oz azьz Ičəbьs, kыз čestvujtəny ajsə.

Sьlən mьččišis kьeəmkə zelaŋŋo kernь mьjkə burə,
mьjənkə radujtьsny oțirsə; dumajtьstis, dərŋitis ašsə
peļəttis da suis:*

— Čeləd ponda voļŋicasə kolə kьkišəŋ ьzdətnь.

Kieznas paškьta əvtьstəməŋ, Šerafim çeçčəvtis sь
dьniš.

— Kьlitə? Gorətə— ura kəzainьslə!

— Nedruznəja, no gorən oṭirəb rjavknitise ura; sə-
ləm vərzəmšan, iŋkaezən gəgərtəm Nataḷla, vištalis nyr-
pər, ŋuzlyla:

— Munə, iŋkaez, voštə esə voçonok kuim sursə,
Tixonəb šetas, munə!

Eta esə burazyk əztis iŋkaezliš ōskəmsə; a Nīkonov
jurnas kaçajtəmən, šələmšan baitis:

— Arxirejskəj streça...

— Ma-am,— меньм зар,— zeksis Jakov.

Enə radujtçəmmesə ŋevna ečkətis, žugis, šəd tosa,
əddən ьзѣт, кѣз šlivaez, šinneza, koçegar Volkov; sija
çeççəvtis Nataḷla dənə, ŋekuzəmən sulga ki vylas kəb-
ŋik, zaršənas sadtəmšələm kagaəs puktəmən, ləz kuçik
vylas kədblən korostaez,—çeççəvtis da pondis vəviš
gorətləb:

— Мьј-зə kernь? iŋə kulis. Zaršan koçajtçis, o-oj!
То — uv koḷis,— мьј kernь?

Сь vəvšələm šinneziš vizəvtise kbeəmkə vez šinva-
ez; Nataḷla dənšan koçegarsə zangalikə, iŋkaes baitise;
rovno proseŋno korise:

— Te sija en kəvzə, sija, ažzan, vəvšələm. Iŋb
sələn gulajtiš vəli. Çakotəsnəj. Da i sija açəb ŋezdorovəj.

— Voštə kagasə sь dənš,— ləgən sovetujtis Ar-
tamonov, i sek-zə ŋaršələm kagaəb tusaok dənə ŋuzət-
çise paraməd iŋkaezlən kiez, no Volkov vura pondis
vidçəb da pəssis.

Pozə vištavnə, vədəs vəli bur, šera da gaza, kəz
kolə lonə prazŋikən. Viḷ raboçəjjezliš çuzəmmesə kaža-
likə, Artamonov dumajtis ašsə vьlna vizəmən:

— Sodə oṭirəb. Ažzylis vь ajə...

Drug iŋb zəlejtis:

— Ne kadə te nakazitin Iḷasə, oz ažzə sija teŋ
šubitəmsə.

Artamonov sь ez šet, kəməs uvtəttis ŋozəəvtis Zi-
naidaəb vьlə, kədiya munis das gəgər nəvkaez ožən da
šylis ŋevbeəm, kəz golosən:

-- Vetlā voki,
Šin —viokān,
Mədə-mədə,
Ak, ljubitnĭ!

— Uməl, — dumajtis sija. — I ūlankĭlys uməl.

Kĭskis časĕzsā, vizātĕstis nĕ vĕlā i mĭlakā vāvātis:

— Me vetla gortā, natĕtā telegramma Alekšĕjĕššan loktis.

Sija munis perĕta, munikas dumajtis, mĭj kolā vištavnĕ zonĕslā, dumajtis mĭjkā āddān strogāja da tĕr-māmvi laskovāja, no, zagānik ĩvāssā Iļlāys zĕrā oštām vāgĕn, vĕdās vunātis. Zonĕs sulalis stul vĕlĕn pižāssez vĕlas, grĕzāeznas āsĕn poduska vĕlā nĕrĕššāmān, sija vizātis bagrovāj eĕna ņovoas; pemdan kadĕs tĕrtis uĕtĭk zĕrsā vugāj busān; ūtĕna vĕlas, ĩzĕt kĕtkaĕn, kĕsātĕis javĕr: uzĕn lāšātĕikā, vesātis āssis vez nĕrsā.

— No, mĭj, pukalan?

Iļlāys drāgnĕtis, bergātĕis, ņe termašāmān lezĕis stul vĕvĕsis.

— To-ed mĭj! kĕvzan verša stramsā.

Zonĕs sulalis jursā āsātāmān, ājĕs vezārtis, sto sija kerā etā narosno, med tādĕvĕlas ājĕslā uškātĕnĕ vartlām jĕvĕsis:

— Mĕjlā kāstĭšan? Viž jurĕtā veškĕta.

Iļlāys ĩvĕtĕstis ūinnezsā, no ājĕs vĕlā ez vizāt. Jāvĕgĕs pondis ĕĕĕĕavnĕ roĕokkez vĕlātĕtis, ņegorān, sut-ņāĭslāmān.

— Lāgalā, — dumajtis Artamonov, āĕĕs pukĕsis krovaĕ vĕlā da ĕĕnnas ĕuvĕjis poduskasā. — Avutāmsā kĕvzĕnĕ oz kov.

Iļlāys jualis:

— A kĕĕz-zā, kār vaitānĕ?

Sĕlān ūerjoznāj, vĕĕām golosĕs radujtis ājsā. Petra pondis vaitĕnĕ laskovājĕzĕka da povĕtāgĕzĕk:

— Vaitānĕ, a te-en kĕvzĕ! Te vunāt. Vištalasā te dĕrĕņĭ kĕĕām ņenāvudĕ strām, a te — vunāt.

— Te vunətlan?

— No, a kьz-zə? Kьz vь me vьdəs, mьj kьla, tədvylam vizi, sek vь mьj meiš lois?

Sija baitis terməštəg, zavoŋitčəmən vərjis kьvvəzsə prostəjzьka, əddən vьeəma vezərtis, sto vьdənnьs nija oz kolə, i supьta sorlašəm vərьn prostoj kьvveza pemy mudroštьn, ьslovzışəmən vištalis:

— Lok me dьnə.

Цла šivətčis ostoroznəja. Ajьs, ьliš vokkezsə, pi-zəsseznas zmitəmən, kokŋitika nьrьstis doloŋnas paškьt kьməs vьlas i, kər čuvstvujtis, sto zonьs oz məd levтьnь jursə, əviditčis.

— Te mьj kaprizŋičajtan? Vižətьs me vьlə.

Цлаьs vižətis veškьta ajьs šinnezə, no etija petis esə uməlzьka, sija sek-zə jualis:

— Mьj ponda te menə vartlin? Me-ed vištali, sto eg verit Paskaьslə.

Pərišzьk Artamonovьs ŋe srazu šetis otvet. Sija kazalis, sto zonьs kьeəmkə čudoən lois ətzьda ьkət, ačьs levtišis ьzьt mortəz ŋeto lazmatis ьzьt mortсə as dьnəzзis.

— Ne goddes šerti kuzə əviditčьnь,—melkŋitit ьlən juras i sija čeččis, peryta baitikə, pessiс čozzьka miritnь zonсə asnas.

— Me-ed tenə ŋe zubyta. Velətnь kolə. Menə ajə kьz vartliс, oj-oj kьz! Mamə i. Vəv verdišьs, prikasikьs. Lakej ŋemeč. Kər tenə vartlə ajьt-mamьt—ŋe siz əvidno, a vot, kər jəz—əddən kurьt. Rodnəj kьbьs—kokŋit.

Zьr kuza oškəlikə, kvəŋ oškəv ьvəs dьnšəŋ əšьn dьnəz, sija əddən terməšis koŋčitnь etə baitəmsə, čut ez pov, med esə mьj ez juav zonьs.

— Azzan tatən vəršəsə, kьlan mьj oz kov,—vov-gis sija, ačьs zonьs vьlə ez vižət, kəda vəli ьzmitčəm krovaŋ špinkə verdas.—Velətnь tenə kolə. Gubernəə kolə. Oхota velətčьnь?

— Oхota.

— No, vot...

Oxota vәli luvitъsnъ zonsә, no mъjkә mesajtis. I sija ez vermъ tәdvъlas uškәtnъ: luvitisә ezә sija ajъs da mamъs sъ vәrşan, kъz vәvli, әviditasә?

— No, mun, gulajt. Da te vъ en druzitъ: Paska-
bъskәt.

— Sija ņekin oz luvit.

— I ņem ponda, seteamsә, sişsә.

Aslas zъrә rъrәm vәgъn, әzъn oзъn sulalikә, Artamonov pondis dumajtnъ: ņevъeama sъләn petis zonъskәt.

— Potaçita me sija. Oz pov sija.

Poşolok ladorşan vajәtis şera sumokәn, kъlis viz-
zitәm, pъvkaezlән şъләm, kъtәnkә ьлн vaitәm, garmonna
piksәm. Vorota dъnъn vъeama kъlisә Tixonlән kъvvez:

— Te mъla-inә, dïta, gortъn? Gulanno, a te gor-
tъn? Velәtçъnъ munan? Eta vur. „Velәttәмъ, vъtte
sogmъtәm mort,“ to kъz vaitәnъ. No, menъm tetәg
gaztәm loas, dïta.

Artamonovlә oxota vәli rjakәsnъ:

— Bәvәtçan, menъm loas gaztәm! Aзşan, leştitçә
kәzain zon dъnә, stram mort,—dumajtis sija lәguvjas.

Zonsә indis gorodә, Glev ponъs von ordә, velәtiş
dъnә, kәdalә kovşis Illasә gotovitnъ gimnazijaә,—Petraъs
vъliş aşsә pondis çuvstvujnъ kъeәmkә pustәjәn da vъt-
te gaztәm lois kerkuas. Lois seteәm ņedolyt, kъz vъtte
uzlan zъrjas lampadka kuis; sъләz rәma kod biok dъnә
Petraъs siz velalis, sto ontәm ojjezәn sajmysis, kъzi
biokъs mъjşan ņenavud kuslis.

Munan ozas Illaъs siz vәvalis, kъz vъtte vezәrtә-
mәn mәdis as jъvşis kolnъ umәl pamet, siz lәgәtis
mamsә, sija ņelki pondis gorzъnъ; lezalis Jakovъsliş
kletkaeziş vъdәs kajjezsә, a javъrsә, kәdijә kәsjisә sълә,
koznalis Nïkonovlә.

— Te mъj etә, siz vәvalan?—jualis ajъs, no Illaъs
sъ ez şet, toko jursә vokә pәlintis i Artamonovlә du-
majtçis, sto zonъs draznitә sija, viliş sълә tәdvъlas uş-

kətis, mьj sija mədis vunətnь. Kьzкə ңevəzərtana vəli, kьeəm una mesta zənimajtə jurьn eta učet mортьs.

— Ңеузəли ајə siz-zə vot vespokoitčьlis me pondais?

Рамеčьs sьлə oтвeчajtis, sto ңekər sija ez təd aslas ајьн seteəm matьн, лүbitiš mортəs, a toko strogəј kə-zainəs, kədiја unaən vңimatelнəјzьka vəditčis Аlекšej-kət, ңezeli sьkət.

— Mьj me, dovrəјzьk ајəša?—jualis аssə Artamonov i ez vezərt—dovrəј sija ali ləg? Dumaes mesajtisə sьлə ңeudovнəј čassezə mьččišəmən, uzalikə uškətčəmən. Deloьs vьdmis sumən, vižətis kəzainьs vьлə una šo šin-pezən, trevujtis pyr ьzьt vңimanəңo, no kьz toko mьj ңenavud kašьlis Иlла јьlis,—delovəј dumaes ңeekišisə, kьz sišəš, tərməməš, i kovšis ьzьt vьн, med viliš kər-tavнь niјə zelьt gərəddezən. Sija peslišis Иlла munəm-šaң sogməm pustotasə tьrtнь tomьk zonnas vugazьk vəditčəmən, no ьzьt dosadaən kazalis, sto Jakovьs oz radujt siјə.

— Tətə, ңev menьm koza,—koris Jakovьs; sija pyr mьj ңenavud koris.

— Mьjlə kozasə?

— Me ponda verzəmən gəңajtnь.

— Uməla dumajtin. Vedmaez kozaez vьльн gəңaj-təнь.

— A Oļonka koznalis menьm kңigaok kartinkaezən, setčin koza vьльн vьeəm zonka...

Aјьs dumajtis:

Иlлаьs kartinkalə ez vь verit. Sija sek-zə vь kutčis-sis: vištav vedma јьlis.

Ez gļanitčь sьлə, kər Jakovьs аčьs-zə dražnitas fabričнəј čelədsə, sьvəгьн porašə:

— Əviditəнь.

Pərišzьk zonьs tozo kutčisš da tьskašis, no sija ңekər ez noraš, kət ңesoča siјə i vartlьvlisə jorttes pošolokas, a etija poliš, dьs, pyr mьjkə ңimalə, səskə. Mukədpьršas Jakov postupokkezьн pozis kazavнь mьj-

kə ɲevɛzɛrtanaə da rovno ɲevʲeətmə; ʃaj sajn mamʲs, sʲlə jəv kiʃtikə, pavkətʃis kofta sosnas stokanə, pəɾətis siʃə, sotis asʃis kisə zirʲt vanas.

— A me aʒʒʲli, mʲʃa, te kiʃtan,—paʃkʲta sʲɲɲa-ləmən ossaʃis Jakov.

— Aʒʒʲlin, a—nem en su: eta ɲevʲeətm,—gorətʃis aʒʲs.—Vot mamʲt kokkezsə zavaritis.

Migajtəmən da ʃusʲktəmən, Jakov ozlan sʲ sʲettəg ʃojis, a lunməd vərti aʒʲs kʲlis, mʲj siʃa vaitə ətəras, kʲvʲveznas pədəmən:

— Me aʒʒʲli, sto siʃa mədə vartʲlʲnʲ; munis, munis, ʃivətʃis, da kʲʒ vəʃʃanas sə-ə-tis!

Əʒnə viʒətʲstəm vəʒn, Artamonov kazalis, sto zonʲs, kulakkeznas əvtikə, supʲta vaitə uməlik Paska ʒikonovkət. Siʃa koris Jakovsə, ez eəktʲ sʲlə druzitʲsʲnʲ ʒikonovkət, mədʲis viʃtavnʲ mʲjkə velətanaə, no, ʃireŋ rəma ʃin kagaezas viʒətəm vəʒn, ʲslovʒiʃis da tojʲstis zonsə:

— Mun, tʲrttəm ʃin...

Ostoroʒnəja, rovno ɲilʲg vʲlət, Jakov munis, gʲr-zaezsə vokkezas ʲzmitəmən, dolonʒezsə ɲuzətəmən vi-zəmən, rovno nəvətis nʲ vʲlʲn mʲjkə ɲeudovnəjə, ʃə-kʲtə.

— ʒe ləʃt. Oz vezərt,—dumajtis aʒʲs.

ʒe vaitʃ, ʲzʲt nʲʲslən mʲjkə vəli ətkod Jakovʲs-kət, seteəm-zə gəztəm. Siʃa radəjtis kujʲlʲnʲ, kʲɲigaez ʲddətikə, ʃaj juikə ʃojis una vareŋno, a əvedajtikə kʲk ʃuŋokən, vrezgujtəmən, ɲaŋsə ʃeplalikə, tarelkaʲn veʃ sorlalis paŋən, kʲʒ vʲtʲte kutalis sʲdʃis guttez; virən pəltʃəm, əddən gərd tʲrpepsə zelʲta zmitlis da ʃasto ɲe pʲvkaok golosən mamʲslə vaitis:

— Əni siʒ ozə keʒə. Etija əni petis-ɲi modaiʃ.

Kəʒ aʒʲs sʲlə viʃtalis:

— Te mʲj-zə, uʃonəj, on ɲozzəvt, kʲʒ tenʲt jəʒ-nəslə polotnosə kʲjəŋʲ?—Siʃa vizis otvet:

— Ladno.

Paštalis prazdnisnəj platto, voštis zontok, Alekšej dadliš kozinsə, da ajs sərən kvzəmən oškaliķə, vni-matelnəja šleditis: ne pavkətčəpn̄ v̄ plattonas m̄jkə verdə. Razmədiš nəsjis, a kər rabočəjjez kəsjisə s̄lə tuj v̄las bur zdorovjo, sija gərdətəmən, s̄təg, šerəmtč̄təg ču-zəm v̄las, kədija v̄li vaznəja pəltčəm,—goḡsalystis n̄lə jurnas. Ajs baitis s̄lə uz j̄liš, no čozə kazalis, sto sija vizətə ne stanokkez v̄lə, a aslas kokkez uvtə, s̄ ez pond̄ šetn̄, čuvstvujtis ašsə əviditəmən, m̄lā siz n̄lys vizətə s̄ xlopotlivəj delo v̄lə. K̄janiniš ətə-rə pətəm vəḡn, sija šotaki jualis:

— No m̄j?

— Əddən busa,—vizis sija otvet, ašsis plattošə vizətəmən.

— Nəvna əz̄ylin,—šerəmtč̄is Petrašs da dosada uvja rjakəstis:

— Da tē m̄j šo poduvtə levtan? Ogradašs səs-təm, a podulyt i siz zen̄t.

İn̄s povzəmən mezdətis k̄k čuņoksə, kədnijən vi-zis jubkasə da vinovatəja gorətč̄is:

— Vi dukən əddən vajətə.

Sijə əddən ləgətisə enija k̄k čuņok̄s, Artamonov ləgən vidč̄is:

— Vizət, k̄k čuņnat-ed una on voš!

Uməl pogoddaa lunə, kər sija l̄ddətis divan v̄-l̄n kujlikə, ajs s̄ d̄nə puksəmən tədsəsis, m̄j sija l̄ddətə:

— Ətik doktor j̄liš.

-- Siz. Nauka, značit.

No knigaə nozəvntəm vəḡn, ləgašis:

— M̄j tē vəvətčən? Enija štixhez. Naukasə raz gi-zən̄ štixhezən?

Termašəmən da sorlaləmən sija vištalis k̄eəmkə skazki: jēn̄s ləzəm sotanaəs vəvətn̄ ətik doktorəs, nē-mečəs i sotana inđəm doktor d̄nə čortəs. Ašsə pələt-tas d̄orətəmən, Artamonov v̄eəmika pēšsis vezərt̄n̄ etə

skazkasə, no vėli dosadno kǝvny, kǝz nylys baitə velətan golosən, etə mesajtis vezərtny.

— Doktorǝs—juis vėli?

Sija kazalis, sto sylvən voprosys stǝditis Oļonsə, i kǝvzbtəg sylvis ozlan vištašəmsə, gorətcis ləgən:

— Nəm on vezərt. Bašna. Doktorres čorttezə oz veritə. Kǝtiš tenat knigaht?

— Mexanik šetis.

Petralə tǝdvylas ušis, kǝz mukədrǝršas Oļony kənlən kod rud šinnezən vizətə kǝtčəkə as ozas, i resitis panəvtny nǝvsə:

— Korčon tenyt ne para, te sǝkət ne əddən kikšy.

— Nəm vaitny. Oļon da Jakov vėlisə gəztəmykəš, zagzkykəš Iļabšša, sija šo vugazyk etə azzis. I ez kazav, kǝz zagvǝv zonsə lǝvitəm tujə sylvən sogmis uməla vizətəm Pasa Nīkonov vylə. Kəšnyk zonkasə panbtalikə, sija dumajtis:

— Eteəm stramššan...

Zonkəys sylvə əddən ez glənitčy. Vetlėtis Nīkonov špinasə myskǝrtəmən, sylvən jurys trevozitčəmən bergalis vəsnit šivi vylas; nəlki kər sija kotərtis, Artamonovlə dumajtcis, sto sija gušasə, kǝz poliš zulik. Sija una uzalis, vesətis sapoggez da paškəm aslas ǝerodnəj ajliš, potkətis da pǝrtlis pes, kuxnəiš pətktlis pomoj vedraez, vadəryņ gǝvjalis vonysliš pəlönkaez. Xlopotlivəj, kǝz vorovej, nətəš, ǝeekišəm, sija vǝdənnyslə šerəlis kǝəmkə pon šerəmən, a Artamonovsə kazalikə, ilyšan šetis sylvə poklon, zozog kod šivi kəstəmən, moros vylas jursə uškətəmən. Artamonovlə čut prijatno vėli vizətny zonkəys vylə arša zer uvtyn livo təvnas, kər Pasaš potkətis pes da lolaləmnas sontis kǝnməm čuņņezsə, kǝz zozog ətik kok vylən sulalikə, kədaiš kǝššis vǝrəm, ošta sapog. Sija kaslajtis, ləz lapaokkeznas moros vėrdas kutčišəmən, stoporən kəstašəmən.

Kər tədīs, sto zonkəys vaņa podvovkəyn vizə kǝk para dudi, Artamonov əktis ležny enə dudiezsə Ti-

xonlə da şleditn̄, med zonkaəs ez kajl̄ podvov-
kaas.

— Uşas korominna v̄vşan, doymas. Von k̄beəm sija
sişməm.

K̄bzka r̄tnas kontoraə r̄rəm v̄r̄n̄, sija kažalis,
sto zonkaəs zoz̄sis z̄rtə purtən da mişkalə va trepiçən
kiştəm çerñiloez.

— Kin kiştis?

— Ajə.

— A ne te?

— Jejvogu—ne me!

— A m̄la çuzəmt̄ gorzəm?

Pižəs v̄las sulalikə, jursə vartl̄n̄ ləşətəmən, Pa-
sa nem ez su, sek Artamonov̄s, noz̄zəvtəm̄nas n̄r̄s-
təmən, dovoļnəja viştalis:

— Siž ten̄t̄ i kolə.

No, drug, minuta kezə s̄n̄n̄ sajmis vezər, sija şe-
rəmt̄ç̄stis tosas, kažalis, k̄beəm çeladlən kod da şmek
petkətana eta uməla vižətəmt̄s avutəm kod zankaokzug
d̄n̄ə.

— To, m̄jən zavav̄ajt̄ca!—vuraşəmən moz du-
majtis sija da çarkis zozas şək̄t̄, mednəj pjatak.

— Na, voş asl̄t̄ preñikkez!

Zonkaəs seteəm ostoroznəja ŋuzətis aslas çun̄nezliş
ŋaţəş koskaokkezsə d̄n̄ga d̄n̄ə, rovno polis, sto mid̄s
sotas sija.

— Vartl̄ə tenə ŋerodnəj aj̄t̄?

— Vartl̄ə.

— No, m̄j-ed? V̄d̄ənn̄sə vartl̄ən̄,—radujt̄sliş
Artamonov. A lunməd v̄rti Jakov norəsis, sto Paska-
s̄ m̄jən̄kə əviditəm sija, i p̄riş Artamonov̄s, kəţ i ez
verit zon̄slə, toko priv̄ç̄ka ş̄rti, sovetujtis kontorsikl̄ə:

— Te kuļ pasonoktə.

— Me kuļa,—k̄v̄zəmən viştalis N̄ikonov.

Gozumnas, kər Iļlaəs loktis gozum kezə lezaləm
kad kezə, tədtəma paştəşəmən, voļk̄yta s̄r̄əm, da ešə

burazьk kьmьsa—Artamonov esь burazьk ez pondь lu-
vitнь Paskasь, kьr азььlis, sto zonьs dugdьvtьg ozlan
nuьtь druzitчьm eta kiщьmkьt, чьkoдьчьk mortzugkьt.
Aчьs Илльs kьzkь tozo чьвьььema ponclis vizьtнь, bait-
нь ajmamьskьt, baitis ajьslь i mamьslь „tijь“, vetlьtis,
kiezsь kormannezь шujьmьn, gortas olis gьшьn, drazьti-
tis vonсь, vajьtlis шinvьezь, lьgьtis mьjьnkь sojsь, kь-
da sentalis sijь knigьezьn, bьdsьn vizьis aщьь эддьn
вьвьn.

— Me baiti!—poraщьs NataИльs зьчьkьslь,—i вь-
дьnnьs baitьнь: velьtчьmьs nuьtь dьrzoщьzь.

Artamonov сь ez шьt, trevozitчьmьn navludajtis zo-
ньs шьrьn, сьль kazitчьs, sto kьt Ильs una вьваль, no
kьzkь gьztьma, narosno. Baчьa korominna вьльn vilьш
mьщьчьisь dudiez, nija urьtьmьn vetlьtisь okupeчь vьlьt,
a Илль da Pasa, trьva дьньn pukalikь, вьdsьa чьassezьn
mьjkь jьlьш sumьn baitisь, kьr ezь vasьtlь dudiezsь.
Esь pervьjьsa lunnezas zonьs loktьm вьrьn, ajьs eьktis
zonьslь:

— No, viщьtaш, kьz olan; me tenьt una viщьtaш, эni
tenьt oчьredь.

Ильs эддьn зьньtь da termьшьmьn viщьtalis mьjkь
чьeичьteresньjь сь jьlьш, kьz zonkьez drazьnitьнь velьtiщь-
щьezьs.

— A mьjlь drazьnitнь?

— Ummьtьnь,—viщьtalis Илль.

— Siз. Eta, rovno чьladno. Velьtчьньь шьkьt?

— Авu, kokьnit.

— Bьвьtчьn?

— Vizьtь otmetkьezсь,—gorьtчьs Илль, pьlponnas
dьrнitьmьn, a шьnnes сьльn суч азььmьn vizьtisь sadь,
чьовоь. Ajьs jualis:

— Mьj te setчьniщь азььn?

— Varьs.

Pьriщььk Artamonov ьs lovзьis.

— No, kotьrt, gulajt. Gьztьm, тьdalь, mekьt.

Этнас колччэм вэрып, сьлэ тэдвлас ушис, сто і сьлэ
челад кадэн пры вэлі газтэм нето полэм петис, кэр ва-
итис ськэт ажьс.

— Velətiššezas dražnitn̄. Menam eteəms̄ i juram
ez pryavlȳ, kэр dačokys velətis menə remeņa pletən.
Čelad ponda olanokys rovno n̄evytzyk lois.

Gorodə munan oзып Иллас̄ koris— eta vэлі sylən
toko ətik korəp:

— Таҫу, лез Пасаьслэ дудiez vizn̄ь rodvovkaьп, ваҫаас...

Nem n̄e kəs̄jəpən, ажьс vištalis:

— Вьдəппьсə, kinlə uməl, on radujt.

— Siztu— pozə,— resitis zonys.— Me vištala sylə,—
pondas radujtс̄ьп.

Pərišzyk Artamonov vэлі sijən əviditəm, sto zonys
zavoitčə radujtčəm ponda kьeəmkə uməl̄ik zonkazuglə,
ez zavoitčь, ez kuz prytn̄ь n̄evna radujtčəmsə ажьс
olanə. I zonys munəm vэрып sija čuvstvujtis as prykas
esə unazyk ləgsə kontersik pasonok dьнə. Əni lois siz,
sto kэр gortьп, fabrikaьп libo gorodьп Artamonov mь-
jən n̄epavud vэлі ləgətəm— vьdəs ena ləgəšəmm̄ezə kьz-
kə samovolnəja pryis eta n̄eekišəm, n̄ačəš zonkaьs i kьz
vьtčə koris əsl̄n̄ь sь kizer koskaez vьлə uməl̄ dumaezsə,
vьdəs n̄edovrəj čuvstvøezsə. Vot eta zonkazugys utlan-
no vьdmis, kьz vag, kьz rьtša vuzəp, i vor kod čertə-
nokən dəvjələmən, šo častozyk sedlis šinnez uvтə.

Iŋka gozum gaza lunə Artamonov, mьzəm, ləp,
petis sadə. Rьtšalis: zələnəj rəma kod n̄ovoьп, səstəma
čьskəm tələn, zerrezən miškələmən, sьlis, sontytəg arša
mьzəm sondi. Sad ugəlas mьjkə keris Tixon Vjalov,
ušəm lissezsə kuranən kurtikə, pečalnəj, n̄evyt kьsətəm
ujis sad kuzas, puez sajьп vovgis fabrika, rud eьnys
dьsa pačkajtis vozduxьsliš suč tьd̄ləmsə. Med n̄e аз-
зын̄ь dvorniksə, n̄e vaitn̄ь sьkət, kəzainys munis məd-
lador sad ugəlas, vačalan; sьə pryap vьəsьs ez vəv
pədnaləm.

— Eta— setč̄in.

Ostorožnaja vizetystem vərən peredvannikə, sija kazalis sь ugələn, vizərən, labič vьlən, kikok çapkəmən figurka aslas vragliš.— jursə əsətəmən, otən kokkezsə paškətəmən, sija zənimajtçis çeləd grekən. Eta şekunda kezə radujtystis Artamonovsə, no sьlə sek-zə tədvьlas uşisə Jakov, Іlla, i povzəmən, brezgujtəmən pondis ləgən vaskьль:

— Те мьј керан, парсьвəј?

Pasalən kьbs dugdis drəzitь, kьbs açьs uşis, sija vьdsən kьzkə asmozən jansalis labič verdiş, oştis əmsə, ңegorən oјəstis, ьzmitçis komokən da uşkətçis ьzьt mort kokkez uvtə,— Artamonov əddən dovoļnəja sətis sьlə koknas morosas da padmətis; zonkaьs murkñitis, ңarьnikə ьkəstis, uşis vok vьlas.

Vəli moment, kər Artamonovlə kazitçis, sto eta çuzzəmən sija çapkis dusa vьvtşis kьeəmkə ңaşəs trepiç torrez, şəkьt tor, kədiја sьlə vajətis ңedolьtsə. No məd minutaas sija, sadas vizetystem vərən, kьvzişьstis, pədnalis ьvəssə da mьskьrtçəmən gorətçis ңevura:

— No, çeççь, munam!

Zonkaьs kujlis, ət kisə ozlaң çapkəmən, mədsə pižəsnas ңrьgtəmən, ət kokьs sьlən kazitçis unaən zepьtzьkən mədsəşə, sija kьz vьtçe kazavtəg kьşşis Petraьs dьnə, i ңuzətəm kьbs sьlən vəli ңe mortlən kođ, əddən kuz. Şatəvtçьstəm vərən Artamonov kutçişis kinas koşak verdə, voştis kurazkasə da sь podkladən çьskis vura da drug pьmaləm kьməssə.

— Çeççь, me ңekinlə og viştav,— gorətçis sija əm uvtas, vezərtis-ņi, ətə zonkasə vijis, kər kazalis, sto eəka uvtşaņas, kəda vəli zmitəm zoz verdas, kьşşə viklaşəmən şəd vira lənta.

— Viji,— dumanas suis Petra. Ңe mudrəј, zenьtik kььs goralis pellez çanətəmən. Artamonov şujьstis kurazkasə kaftan kormanas, pernapasaşis, ңem ңe azzəmən vizətis učitik, norən zmitçəm tusaok vьlə; povzəmən peşşis ңəxitrəј дума:

— Vištala, sto kazavtæg. bʙəsnas dojdi. bʙəsnas-
bʙəsbʙs— šəkʙt.

Sija bergətçis da šəkʙta pukšis labič vʙlas,— sʙ və-
gʙn sulalis Tixon, kias kəđlən vəli ros, vižətis kižer
šinneznas Niconov vʙlə da dumajtəmən gʙzjalis aššis
izovəj anjʙvsə.

— Vot,— gorən pondətis Artamonov, labič dor
berdə kinas vižəmən, no Tixonʙs jurnas gogʙs kerəm
vəgʙn, sija padmətis:

— Nəg zonkazugʙs, nelovkəj. Kʙnʙmiš me sʙlə
vištali— en kaj!

— Mʙj?— vura povzəmən, no nađejtçəmən jualis
Petra.

— Dojman, sua. I te, Petr Illič, eta jʙliš baitin, en
vunət? Bʙđləbʙn kolə kuznʙ. Sađtəm-ja mʙj-ja?

Kekerkaən pukšəmən, dvornikʙs peslis Pasališ kisə,
šivisə, peslis çunnas eəkasə i, çunšə çʙskikə fartug ber-
das, sija surətikə, rovno špiça əztikə, sija vištalis:

— A, tʙdalə,— vʙdsən munis. Nəgʙnik vəli, unaj-
kolə.

— Baitis Tixonʙs spokojnəja, vestašis zagvʙv i
vʙdsən vəli seteəm, kʙeəm pʙr, no kəzainʙs ez verit
sʙlə, vižçis kʙeəmkə povzətana, osuđitana kʙvvez. A
Tixon potolokə vižətəm vəgʙn, kvadrata oštə, kədija
vəli setən kerəm, dudiezliš urzəmsə kʙvzəm vəgʙn, višis
pondis baitnʙ spokojnəja da prosto:

— Sija ʙvəs kuza kajlis; ət koksə suvtətas labič
vʙlas, mədsə ʙvəs vug vʙlas, sʙvəgʙn vevdərə çarkas
sija, setçinšə kutçišas kieznas dor berdə da kiez vʙ-
las kʙššas. A kiokkes— vʙntəməš, vot i mezmis, da,
tʙdalə, ugəv berdəš šələmnas da i gotov.

— Me etə eg azzʙv,— gorətçis Petra. Aššə bere-
gitan çuvstvoʙs vištalis sʙlə supʙt dogadkaez:

— Bəvətçə? Fašʙvitə? Karkən suvtətə menʙm,
kutnʙ mədə? Novdu i vʙliš ez dogadajtçʙ, durak?

Medvərjaʙs vəli veritanəzʙk. Tixon vižis aššə glu-

pēja: jurnas zegņitāmēn, rovno kinēskē kymēsnas vartis, sija ɛslovzišis:

— Ok, jogok! I mɛjlē etēmmes? Muna, vištala mamɛslē. Nerodnēj ajs, natē-ed, oz pondɛ ɛddēnsə gorjujtnɛ, zonkaokɛs sɛlā vāli līsnoj.

Artamonov ɛddēn neveritāmēn kɛvzis dvornikliš kɛvvezsə, pessis kutnɛ nɛiš falɛvītāmsə, no Ţixonɛs baitis, kɛz i ožɛk, seteām mort golosēn, kādalē ez kov ɛvopɛstivo.

— Ţu!—gorətɛis sija, šinkɛmmeznas vērētɛstēm vērɛn, kɛvzišēmēn: kɛtēnkē ogradaas zenskēj lēgēn gorətliš:

— Paska! Paska-a...

Ţixon malɛstis anjɛvsə.

— Vot teɛt i Paska! Gotovit šinvaeztə...

— Ez vezert,— durak,— dumajtis Artamonov i, kormanšis kurazkasə kɛskām vērɛn, munis sadə, vɛimātēlnāja čegām kozɛrjoksə kurazkaišis ņozzalikə.

Nedēla kɛk, kuim sija olis, čuvstuvjtikə, sto sɛɛn vetlētə, novjētə sija kɛēmkə pemɛt polēm, luniš-lunə kēsēmēn vil, tēdtēm beda. Vot ɛni ošsas ɛvəs, pɛras Ţixon da vištalas:

— Me, ņem vaitnɛ, tēda...

No vevdəršan vizētāmēn bɛdəs munis vɛēma; vɛdānnɛs vizētisə zēnkaokɛs kulēm vɛlā dēlovitēja da prosto, pokomējəš privɛckalē čuztɛnɛ da zevnɛ. Nikonov kərtalis ašsis vez šivisə vil, šəd galstukēn, a sɛ miššēm čuzēm vɛɛn mɛččišis kɛēmkə vaznošt, rovno sija polučišis nagrada, kādijə vazɛn-ņi zasluzitis. Vijēmlēn mamɛs, vɛɛn, kēsɛnik, vāv čuzēma, sɛtəg, šinvatəg, termāšis zevnɛ zonsə,— siz dumajtɛis Artamonovlē; sija šo lēšētɛslis kišejnēj rjussə jurəzšis, grovšis, vestalis venčiksə lēz kyməs vɛlas, ostoroznēja nɛtɛslis čunneznas vil, rɛzēj kopejkaez, kādnija vevttisə ɛliš šinnezsə, i kɛzkə ņostēma pērtā pernapasašis. Petraɛs kazalis, sto kiɛs sɛlēn siz mɛziš, ņelki paņixida šɛlikə kɛkiš ez vermɛ levtɛnɛ kisə,— levtas, a kiɛs lezčišə, kɛz čegām.

Siz, eta ladorşan vьdəs çulalis volkьta. Nikonovvez nelki una kьlən da unaiş spaşibo viştaləmən viştalisə zevəm vьlə posovija ponda, kəş Artamonovьs, polis una şetəmən sajmətnь Tixonliş sь vьlə dumajtəmsə, şetis qevna. Sь-lə şotaki ez veritçь, sto Tixonьs seteəm bestolkovəj, kьeəmən sija mьççalis aşşə setçin, vaņaas. Vot məd-pьrişa-qi vaņaьs petkətə etə mortəşə pervəj mestəşə, şo pьdьnzьka taekəmən sija Petraьs olanə. Eta—nevəzərtana i polana. Artamonov nelki dumajtis, sto vaņasə kolə əzтьнь qeto zugdьнь, pilitнь pes vьlə, setçə zə sija vaz-qi da sişmə. Kolə stroitнь mədikə, viļ mes-təşə.

Şinmən nabludajtikə Tixon şərn, sija azzis, sto dvornikьs olə şo siz-zə kьzkə qeoxotnəja, miloşt ponda da ranьt aslas volalə; siz-zə jeeə baitə, raboçəjjezkət çorьt, kьzi policejskəj, nija sija ozə lubitə; inkaezkət sija əddən brezglivəj da ləg, toko Nataļlakət baitə kьzkə mədnoz, sija rovno qe kəzajka, a rodna sьlə, totka libo pərişzьk soj.

— Te mьj əddən laskov Tixonьskət?— qe əpьriş pьtajtçis sija baitнь. Inьs ətveçajtis:

— Əddən-qi sija velalis mijankət ovнь.

Kьzi vь dvornikьslən vəlisə druzokkez, vetlis kьtçə qenavud, pozis vь dumajtнь, sto sija şektant; məd-vərja goddezə una loisə verşə şektanttes. No druzokkes Tixonьslən plotnik Şerafimşə ezə vələ, sija oxotitəmən vetlis viçkuə, vьeəma kejmis, no mьlakə pьr qoş-təma oşlis əmsə, rovno mədis rjakəsnь. Məkədpьrşas, dvorniklə jugjalan şinnezas qozzəvtəm vərn, Artamonov çikьr kerşv̄lis, sьlə dumajtçis, sto emija kizer şinnezn̄n zevəma grəza, sьlə oxota vəli kvətitнь muziksə voro-təttas da zegnitнь:

— No, bait!

No şinçaçəz Tixonьslən sьlisə, paşkalisə, i izovəj spokojьs sь anjьla çuzəm vьl̄n̄n əstis vьdəs poləmsə. Kəş vəli lovja Anton durak, sija qe soça zəzis

dvornik storozkaen, gytteznas pukalis sykot vorota dьnas skamja vьln, i Tichonьs juasіs mьnkьdtamьslіs:

— Te veš en kaťtь, te dumajťs da ovjašnit: kужa-ťr—eta kin?

— Kajamas,—radujťčamən pikəsliis Anton da pondьliis šьvнь:

— Xristos voskireše...

— Sulav!

— Kіbitka əstis koľoso...

— Mьj te sьliš juašap?—jualis Artamonov dosadaen, sьlə ңevезərtanaen.

— Med ңemort kьvvezsə ovjašnitis.

— Da-ed nija—durak kьvvez!

— I duraklən aslas razum em,—bestolku višťalis Tichon.

Veškьta višťavnь, sykot ңem vəli vaitнь. Kьžkə ontəm, uңnalana oјən Artamonov čuvstvujtis, sto oz vermь sьšša ңovjəťnь as pьekas kuləm šəkьtsə i, iņsə sajmətəm vərnь, višťalis sьlə, mьj vəli Nikonov zonkaьskət. Nataľlaьs, sьťəg šinneznas migajťmən, kьvzis siјə da višťalis, əmsə paškətəmən:

— A me vunəta vəttezsə.

No drug ңovzьstis.

— Ok, pola, kьž vь Jasaьs etən ez zajmitьs!

— Mьjəp?—divujťčamən jualis zənikьs, a kər iņs vезərtəmən ovjašnitis, mьjiš siја polə, Artamonov dumajťstis, dosadaen ašsə peľəťtas dorətikə:

— Veš višťali.

Etija oјə, purgaьs uzgəm da suңnaləm uvтə, siја ətлаьn pьdьnzьka vezərtəmən ətnasliš tədəmsə, dumajtis mьjkə, kədiја dorjis sьliš vijəmsə, ovjašnajtis siјə: siја vijis eьkəm zonkaəs, opasnəј jortəs lľališ, aslas luvitəm vьņsaң zonьs verdə, zonьs ponda poləmšaң. Eta pьrtis pemyt ləg Nikonov zonkaьslə, vezərtana pričina, eta ңevna kokņətis. No oxota vəli mezdišnь eta šəkьťšaң, čapkьnь siјə kinləkə, mədik peľponnez vьlə. Siја

koris Gļev popəs, mēdis vaitn̄ ызт grek j̄liš ɳe is-
povedajtcikə, kər kajitcən̄ь prostoj grekkez̄ьn.

Kəs̄ņik da m̄k̄ra pop loktis r̄tnas, zagənik puk-
sis ugələ: sija p̄r assis kuž tusasə šuj̄slis ылз̄ьk
ugəvvezə, k̄tən pemyt̄ьk, zeskyt̄ьk: sija k̄z rovno
zevš̄is st̄duvja. S̄lən figurās vaz, pemyt r̄jasaas cut
ɳe v̄dsən ətlaas̄is kreslōs pemyt kučikən, pemyt kod fo-
nas toko tād̄cis s̄ь čuzəmlən p̄jatno: šteklo busən švit-
talisə kəšiča juršiez v̄las s̄lən ыm vočokkez, i, k̄z
p̄r, sija zmitis soč̄ņik, no kuž toszə aslas koskaa kulakə.

Artamonov ez ыš pondətc̄ьn̄ь vaitn̄ medglavn̄j-
ьsz̄aņ i pondis vaitn̄ s̄ь j̄liš, k̄z sup̄ta ьkə otīr̄s,
ləgətə aslas d̄sən, juəmən, guļajtəmən: vaitn̄ eta j̄liš
lois gəztəm, sija čəlis, z̄r kužə oškəlikə. Sek pemyt
ugəvš̄aņas pondis viz̄vtn̄ь por̄yslən por̄ysl̄n, əddən
vačk̄šana porašəm v̄lə.

— Nekin oz zavotit̄c̄ь otīr j̄liš, ač̄s sija zavotit̄-
c̄ьn̄ь as j̄vš̄is ez velav, oz kuz. Obrazovann̄j otīr̄s...
m̄j me,—og pond̄ь osuzdajtn̄ь, da i j̄ea mijan obra-
zovann̄j otīr̄s. I ozə nija olə otīr̄s kolas̄n, prostoj
olan̄n, otīr olan̄n...Kət i kəs̄jən̄ь una, no—ɳe medko-
lanasə. Nijə vuntə k̄zkə, a etəsz̄aņ n̄ь v̄lə vlaš̄t̄yslən go-
n̄en̄ņōs. Da i v̄dəs k̄zkə mijan oz ləšav. Vot toko
ətik golos šo gorənz̄ьk k̄lə sujetit̄cana sumas, k̄tsəvt-
čə mir sovešt̄laņ, da v̄nən pessə sajmətn̄ь sija, eta go-
los̄s ətik graflən—Tolstojlən, filosoflən da literator-
lən. Əddən ызт mort, vaitəms̄ s̄lən šmeləj t̄skašt̄z,
no... setən, azzan pravoslavn̄j vičkusə pavkətəm.

Sija d̄r višt̄as̄is Lev Tolstoj j̄liš, i kət ɳe v̄dsən
eta v̄li vezərtana Artamonov̄slə, no šək̄ta lolalana
golos̄s por̄yslən, kədija petis pemytin̄šaņas zagv̄v so-
rokən, da kədə risujtis čut̄ ɳe skazočn̄j figura ызт
mortl̄š, ыlētis Artamonov̄sə as j̄vš̄is dumajtəmiš. Sija
ez vunət sija, m̄jlə koris popsə, Petra zagv̄v šet̄cis
zəlejtana čuvstvolə. Sija təd̄is, sto gorod̄sis govves vi-
žətən̄ь Gļev̄s v̄lə, k̄z v̄lazenn̄j v̄lə s̄ь ponda, sto

etija popъs abu seteam gors, vьdannъskat laskov, vьeoma sluzitъ viçkubъ da zev şalamsaň atpevajtъ pokonnikkez. Vьdъs etъ Artamonov lъddis ještstvennъjъn,—popъs seteam i kolъ. Sija radejtis popsъ sь ponda, mьla gorodskъj duxovenstvoъs vьdsъn ez ljubit Gьlevsъ, ez ljubitъ sija i gьriš otirъs gorodšis. No duxovnъj pastyrъl kolъ lonъ lъgъn, sьl kolъ tъdnъ da vaitnъ kьeъmkъ askodama kьvvez, kъdnija vermasъ suç munnъ mort şalamsъ, sьl kolъ sajmъtnъ grek ozьn polъm, med brezguitisъ greksъ. Artamonov tъdis, sto seteam şilъs Gьlevslъn abu i, sьliš ņe çorьt şornisъ kьvzikъ, kьtъn kьvves v^lisъ ņeuverennъjъš, tьdalъ, polis kinъskъ æviditnъ,—Artamonov drug vištalis:

— Me tenъ, oтec Gьlev, sь ponda trevoziti, med tenьt vištavnъ: etъ godьn me postujtнъ og pondь.

— A mьla siz?—dumajtъmъn jualis popъs, otvetsъ viçištъg, goratcis:—Atveçajtan aslat sovest ozьn!

Artamonovlъ dumajtcis, sto Gьlevsъ enijъ kьvvezsъ goratcis siz-zъ şalamtъg, kьz vaitъ dvornik Tixon.

Aslas govšaň popъs ez novъ kolosъezsъ, sь şakьt muziklъn kod sapoggezšaň vizьvtis sьlъm lъmъs, sija podosvaeznas šlopatis vagъppez kuza da vaitis ņo no-rašmъn, no osudittъg:

— Vižetan, mьj gъgъr keršъ i toko atik radijtъ olanliš umъlsъ, vьdmъ, ækšъ etlaъ, kьz vьtて sь ponda, kьz vь kokniťzьka vermьnъ sьliš vьnsъ. Pьr me siz pavludajti: mьççisъs učitik ulok umъlslъn, i sьvъrьn sь vьlъ, kьzi sъrt çars vьlъ, vьdmъ ņo unazьk i unazьk umъlъs. Kъzъmsъ vermьnъ šakьt, etlaalъmsъ pozъ keravnъ srazu pravda meçъn...

Enija kьvves kolisъ Artamonov pametьn, sija kьlis nььn mьjkъ radijtanaъ: ulok—eta Pasa, sь dьnъ-ed ækšьvliisъ vьdъs pemьt dumaes, sija æktьvliis nijъ. I vilis, etija çasъ, sija dumajtьstis, sto mukъd torsъ sь grekliš pozas puktнъ zonъs vьlъ. Sija kokņamъmъn ьslovzišis da koris popsъ çaj junъ.

Әbedajtan зьрас вәли жүгът, сәстәм, сонът возdux
сетчин тьрәм чәскът дuka запаккезән; рьзан вьлас, па-
рән чүскajtәмән, пизис самовар; тоссаьс пукалис кресло-
ьн да ләшья сьлис ңолгодша нучаткалә:

— Мoloннa шьятәј
Şetis assis kozinnez.
Petr Apostollә—
Gozşa zar сьлә;
Ugodнik Mikola—
Сьлә, Morjoeзьн voļa;
A proroklä Iлlалә—
Zarnia kopjo koznalә...

— Jazьçeskәј,—gorәtçis pop, рьзан дьнә пукшikә
da vinovatәja şerәmtçis.

Uzlan зьгьн иңьс baitis Petraсьлә:

— Aļekşej vertis, азьыи me sija. Sija şo burazьk
täzdişә Moskva ponda. Ok, pola me сьлиш...

Gozumnas çoçkom şivi вьлас да тьrvira, volкът чу-
зәм вьлас Nataļььслән мьççisisә кьеәмкә гәрд тоç-
kaokkez: posнitикәş, кьз jemән вьекаләма, nija şotaki
mesajtisә сьлә, i кькиş неделанас, vodan озьн, sija sta-
rajtçәмән mavtis çuzәм вьвşis куçиксә ma гәма ма-
зән. Etijән делонас sija i заңимajtçis, zerkalo озьн
пукаликә, kus гьрзаезсә vestalikә; jәrnәs uvtas şәкьта
вәрисә сьлән morossez. Kiezsә jur uvtas теçәмән,
tosnas potolokлаң, olpaş вьльн kujlis Petra, piңәлән vi-
zәtььslis иңьс вьлә да dumajtis, sto sija vaçkişә кьеәм-
кә masina вьлә, сь мазшаң vajәтә пуәм şevrjuga дукән.
Kәр Nataļььь, vura suskәмән jenлә kejmәм вәгьн,
vodis olpaş вьлә, i aslas zdorovәј teloa çesнәј privьç-
ka şәrti, vәzjis aşşә zenikььslә, sija lezçisis, вьттә узә.

— Şterzeңok,—dumajtis Artamonov.—Vot i me—
çәrs. Bergala. A kin peçkә? Tixon vişталis: mort peç-
kә, a çort çәvtәt кьјә. Кьеәм-ed stram çuka!

Aļekşejән әззәтәм делөьс şo otәnzьk paşkalis pe-
sәka мьsokkez куза va dorәttis; pesәkkes әstisә assi-
ньс zarnia гәмсә, әsis şerebroәң şviттәләмьс şludaььслән;

kusisə kvarclən jyla biçirokkez, pesəkəb tałsis, godiř-
godə, tulısseznas sь vьln řo unazьk, rəmənzьk vьd-
misə jogturunnez; tujokkez vьln vavapel turun, zmitis
assis lissə, lapusnik əslis assis ġriř pellezsə; fabrika ġəġaras
sədsis puez kəzīsə řorizzez; arřa lisьb, siřmikas, nazmitis
ġořřalan pesəksə. Fabrikaьb řo ġorənzьk ləġalis, lolalis tre-
vogaən da zavotaezən; uzətisə una řo řərssez, suskisə sta-
nokkez; vьdsa lunnezən pədəmən řusьktisə masinaez,
fabrika vevdərьn dugdьvtəġ bergalis zavotitřana uzalan
uətəm;—dolьt vəli lьddьnь ařtə kəzainən vьdəs eta de-
loьn, nelki řivujtřəməz, ġordostəz dolьt.

No mukədrьřas, i řastozьksə, Artamonovsə kutlis
mьžəm, sьlə tədvьlas uřlisə učətkađřa ġoddez, đerev-
nəb, spokojnəj, səstəm Rač juьb, otən pařkaləm vižzez, mu-
zikkeslən prostoj olanьb. Sek sija řuvstvujtis, sto sija
kvařitīsə da bergəilənь netьdalana kiez; vьdsa lunneza
sumьb tərtis jursə, ez koł juras mesta neķьeəm mədik
dumaezłə, nija dumaezřa, kədnija pьrisə đelonas, fab-
riřnəj trubaiř kudria eьnьb pemdətis vьdəs ġaztəmən da
toskaən.

Eteəm dumaeza řassezə da lunnezə sьlə əddən ez
ġlanitřə ravočəjjez; kazitřis, sto nija loənь řo narzьk
vьnaəř, əstənь muzik vьn, iņkaez moz vura ləġalənь,
əddən vura əviditřəmən vidčənь panьt. Nьn loīs mьj-
kə neřozajstvənnəj, nar mьvkьdaəř, ožzьk, ajs dьrni,
nija olisə družnəjzьka, ne siz vura juisə, ne siz stьdit-
čьtəġ ġulajtisə, a əni vьdəs sorlařis, otirьb loīs vojokzьk i
nelki, kьz vьřte umnəjzьk, no uməłə vižətisə uz vьlə,
ləġzьkəř ətamədnьb dorəz, i kьzkə řo ne vьeəma, zu-
likovatəja nozsařənь, řinneznənьb merjajtənь. Kьzkə
əddən-ni durnəjəř da neķьvziřəř loīsə tompələzьb, nija
fabrikaьb əddən řoza keris vьdsən ne vačķisənaən mu-
zikkes vьlə.

Volkov kočegarəs kovřis iņdьnь ġubernəə, vəvřa-
ləmmez kerkuə, a-ed toko vit ġod oztī sija, sotčəm
vəġьn, vasək, zdorovj, loktis aslas udav iņən fabrikaas.

God vārti sьlān iņs pondis gulajtnь, zāņikьs pondis sijā vartlьnь, vartlis čakotkaēz, i vot kьknannьs avuēš-ņi. Otirliš siz čozā sotčāmsā Artamonov pavludajtis ņe jēa. Vit godān ņol mortēs vijisā; kьkа—tьskašikā, ētik—vazša lāg vestāmьn, a ētik pāriš tkač vundalis spulņica nьvkaēs vezāktām-uvja. Často tьskašisē virēz, vura raņitāmēz.

Aļekšej vьlē etija vьdās, tьdalē, ez dejstvujt. Vonьs lois šo ņevēzartanazьk. Sььn mьjkā vāli ātlasa sēs-tēm, sutlivēj Šerafim plotņikkāt, kādija šo ātmoz gāzān da peryta keris čelādokkezlē pālannez, ņāvvez da jorkētis doris nьlē grovbez. Varьslān kođ šinnes Aļekšejьslān jugjalisā nađejtčēmān, sto vьdās munā vьēama i ožlān pondas munьnь ņeumēla. Kuim mogila-ņi sьlē vālisē mogilņikas: čorьta, kutčisēmān olis toko Miron, ņelāšьta, āddān čozā tečām kuz koskaezis da gāčceziš, vьdsān žurtana, murkātana. Sьlān vāli privьčka ņuzlavnь assis čuņņezsā siz, sto nija gorān murkātisā. Daskuim godša sija novjis očkiez-ņi, ēta keris ņevna zenьtzьka sьliš kuz, kajlān kođ nьrsā da sajāvtis ņostām, jugьt šinnez-sā. Vetlētis ēta zonkaьs pьr kьēām ņenavud kņigaān kias, siz sь pьkьpн čuņšē zmitāmān, verman dumajtnь, sto čuņьs vьdmām kņiga verdas. Aļьskāt da mamьskāt sija baitis, kьz ātьzda, ņelki ez i bait čelād moz, a kьz vььt mort rassuzdajtis. Nьlē ēta glānitčis, a Petraьs tādēmān čuvstvujtis, sto plemjaņņikьs sijā oz lubit, i vestis sьlē sijān-zā.

Aļekšej kerkuьn vьdās vāli ņešerjoznāj, ņe kьz bur ožirlān. Pārišzьk Artamonovьs āzsis, sto ņeātkođьs sь olan da vonьs olan kolasьn čuť ņe seteām, kьz manastьr da jarmaročnāj balagan kolasьn. Gorodas Aļekšejьslān i iņьslān družokkes ezā vālē, no sь žeskьt žьrrezьn, kād-nija vačkisīsā čulannez vьlē. Ja kьtčē tьr šujām ņirtčēm, vaz vessez, prazņikkezā ākšvliisā kьēamkā ņeād-dān bur ožir: zolotāj piņā fabričnāj doktor Jakovļov, piļskis, lāg mort; rjaksis, tьxnik Kořov, juis da kartiān

orsis; Mironьslən velətiš, student, kədalə polīcija ez lez velətcьнь: slən çangьlanьra inьs kuritis papiroсаez i orsis gitaraən. Vəlisə kьeəmkə esə otirzuggez, vьdənnьs ni ja ətmoz ləgən vidisə poppezəs, naçalstvoəs, i vəli vezərtana, sto vьdənnьs kolasiš ašsə iьddis əddən mьvkьda mortən. Artamonov vьdsən asnas çuvstvujtis, sto enija—ne nastojassəj morttez, i ez vezərt, mьjlə nija vəpьslə, ьzьt, vaznəj ьn dəloьnša kəzainlə? Nьliš gorətləmsə kьvzikə, sija tədvьlas voštis popliš porašəmsə:

— Ула вь kerəнь, no medbursə vunətəнь.

Sija ez juav ašsə,—mьjьn i kьtən eta medburьs, sija tədis, sto medburьs—dəloьn.

Vonьslən medbur družokən, tьdalə, vəli gorətlis cьgan Koptov; sija rovno pьr vəli kod, sььn vəli mьjkə çorьta dəlo nuətana i nelki kьz vьtte mьvkьda mortlaң vaçkišana, sija vьdənnьsšə çastozьk baitis:

— Вьдəs eta nem oz sulav, filosofija! Promьslənošt! Tьxnika—vot!

No Koptov pьekьn pərišьk Artamonov mьjkə azьis jeretiçeskəjə, žuganaə.

— Opasnəj zonka,—vištalis sija vonьslə. Aļeksej divujtiš.

— Koptovьs? Mьj te? Sija—molodec, dəlovəj, əska, mьvkьda mort! Seteəmməzsə vь šurssez!

— Vəli vь menam nьv, me vь sija gətrali, çerən vь dori dəlo verdə!

Petraьs duzgyłtəmən munis sь dьniš. Kьzi ezə orsə kartiezən, sija ətnas pьkalis kresloьn, kədija² əddən lūbitis, kədija vəli əddən nevьt, kьz olpaš; vizətis otirьs vьlə, dərətis ašsə peləttas, i nekinkət ez soglasaitcь, vьdənnьskət oxota vəli sporitнь; sporitнь oxota vəli netoko sijən, stə vьdəs enija morttes vьtte ezə i azsə sijə, no esə mьjkə mədik ponda. Mьj ponda, jatnəja açьs ez vezərt, baitнь sija ez kuz i toko soçьnika, natuzitəmən, vištalьslis ašsis kьv:

— A vot Gļev pop vištəšis menьm ətik graf jьliš...

Кортов сек-зә сija паньталis:

— А кьеэм тijanлә делo ета граf догәз, тijanлә, тijanлә? Граfьс ета медвәрjа ловзiшәм дeревeнскәj Рос-сijалән...

Сija горәтlis да нeувазajtәмән тукәтis çуннас Pet-раьслан, а вьдәс осталнәjjes сija кьвзикә ваçкiсисә сь-ганалан, горттәм, вродитiш пlemjо вьлә.

— Кәргәггез— думajtis Petраьс.— Darmojeddez. Әтрьриш сija виштalis:

— Ета нeправилно вайтә: „Делоьс нe ос, вәрә оз рьссь“. Делоьс i ем—ос, сьлә нeм пonda рьссьнь, сija сьвтьртis да i визә. Делоьс мортьслә—варин.

— Сиз, сиз,—pondis увтнь Кортов.—Кьтән сиз вишталасә? Кин сиз вишталасә? То сija—опасноштьс!

А Алeкшeй воньс пiлскәмән јуалис:

— Те мьј,—Тiхоньслиш думәезсә озәсалан?

Ета әддән ләгәтis Petрасә i гортьн сija виштalis иньслә:

— Те ноззав Оiсньс шәгьн, сь гәгәр кәттишә ети-ја, Кортов сьганьс. Алeкшeйьс сija оз паньтав. Оiо-ньс—госа кусәк, нe сь пonda. Ноззав сьлә зәник.

— Кьеэм сьлә естән зәниккез,—завоитцәмән го-рәтцис Наталләьс.—Зәниккезсә колә губернәьн косьнь. Да i оз есә...

— Визәт—раңитасә,—шәрәмтцис Artamonov, i ета-шаң иньс pondis орсәмән ваксьнь.

Кәр Petралә удajtцьлис кәт нeдьр кезә меzdәтцьнь, петнь фабрика јьлиш завотәез кьеиш, сija вилиш çувствujtis ашсә отирән нeдовоlствoa сук туманьн, ашсә нeдовeлo-нән. Вәли токо әтик југьт рјатно—етә зонсә лүбитәм, но i ета лүбитәмьс вевттишis Нiконov зонка вuzәрән, рьрис рьдәзьк вiјәм шәкьтшаң. Илләьс вьлә визәтикә, сьлә мукәдрьршас охота вәли виштавнь:

— То ме мьј керi те куза поләмувја.

Сija вәли нe әддән хитрәј razума i ez vermь са-јәвтнь, сто поләмьс сььн мьççишis вiјәмәззис шәкунда озьн, но Petраьс везәртis, сто токо ета поләмьс i ver-

mas, kət ɲevna da pravdajtn̄ sija. A ʃotaki, ɪɫaɪskət
vaitikə, sija ɲelki polis vaitn̄ ɪɫaɪs jort jɪliʃ, polis,
med ez mezm̄ k̄v j̄vʃis kazavtəg ɲrestuplenn̄oɪs j̄-
liʃ, kədijə sija məd̄is ɪdd̄ɲn̄ podvig tuja.

Sija aʒʒis, sto zon̄s sɪlən v̄d̄inə peryta, no kyt-
čəkə vokə. ɪɫaɪs lois spokojnəjz̄k, mam̄skət vaitis
ɲevytz̄ka, ez draznit Jakovsə, kədija v̄li tozo gimna-
zistən, radejtis v̄vavn̄ Taʃtana soj̄skət, Oɫon̄s v̄-
ɪɲ ɲe əviditəmən ʃeral̄sliis, no v̄d̄ɲn̄, m̄j sija vaitis,
roʒis kazavn̄ k̄eəmkə zavotitčana, dumajtana kəz̄ta
vizətəm. ɲikonov Pasasə vezis Miron, vonnes ezə i jan-
sətčɪvlə, v̄ytəg m̄jkə j̄liʃ vaitisə, aʃn̄s əvtisə kiezn̄-
n̄s; sadas, v̄eʃedkəɲ pukalikə, ətləɲ velətčisə, ɪdd̄əti-
sə. ɪɫaɪs jeeə olis gort̄n̄, m̄ččis̄stas aʃv̄n̄as čaj saj̄n
da munas gorodə ɲaɲaɪs d̄nə ɫivo Miron̄skət da əd-
d̄ən udav, ʃəd Goricvetovkət v̄rə; etija učitik Goricve-
tov̄s, v̄d̄ləə ɲrsə ʃuj̄ʃ, v̄ekəʃana, k̄z porʃkok tu-
run, vetlētis ɲiɲlāʃana p̄oxodkaɲ, sɪlən ʃinnes ʃerəm
pettəz v̄elisə ɲiɲəvtəməʃ moz i kazitčisə kosəjjezən.

— Oxota ten̄t druzokaʃn̄ seteəm z̄ɲdonokkət,—
vrezgujtəmən gorətčis Nataɫɫa zon̄slə. Petra Artamonov
kazalis, k̄z v̄əʃnita ʃertitəm ʃink̄mmes zon̄slən drəg-
ɲit̄isə.

— Z̄ɲdonok,—əviditan k̄v, mam̄əj. Tijə tədət, k̄z
Aɫeksan̄s,—mijan Glev poplən ɲl̄emenn̄ik̄s loə—roç.
Gimnazijaas—sija pervəj...

Mam̄s vrezgujtəmən r̄jakəstis:

— Z̄ɲddez v̄d̄ləɲn̄ pervəj mestə jurn̄sə ʃuj̄stən̄.

— K̄ʃan̄ tijə etə tədət?—ez ʃetč̄ zon̄s.—Goro-
das—ɲol̄ jevrej, aɲtekarʃa, v̄d̄ənn̄s goləʃ...

— Da ɲoldas z̄ɲdonok. I Vorgorod̄n̄ v̄d̄ləɲn̄ z̄ɲ-
dez, i jarmarka v̄ɪɲn̄...

Əviditčəmən, ʃor̄ta ɪɫaɪs məd̄pəv suis:

— Z̄ɲddez—uməl̄ k̄v.

Sek mam̄s v̄ɫud̄eçko kuza čajnəj paɲnas v̄r̄jakɲi-
tis da gərdətəmən r̄jakəstis:

— Da mьj te menə velətan? Og-ja mьjja me təd, kьz kolə vaitnь? Me—ne šintəm, me azza, kьz eta nalimьsь vьdənnьsь verdə, nelki Tixon dьnə, leštitčə; vot me i vaita: laskov, kьz Zьdonok, a laskovəjjes—opasnəjš. Tədi me seteəmsə, laskovəjsə...

— Tьrmas!—strogəja gorətcis Petra, a Natalləsь gotov vəli gorzьnь, norəšis.

— Mьj-ŋi etija, Petr Illic, kьv oz tuj vištavnь!

Ilłəsь sь ez pondь šetnь, duzgbłtcis, a mamьsь esə sьlə vištalis:

— Me-ed tenə čuzti.

— Spašivo,—gorətcis Ilłəsь, pustəj čajnəj časkasə vestikə. Ajьs piŋələn vizətbьstis sь vьlə da šerəmtcis, ašsə peləttas dorətbьstis.

Sija vezərtis iŋьs kьvvez šərti, kьz iŋьs polə zopnьsliš, kьz ožьk povlis karašin lampaeziš, a ŋevazьn pondis povnь pervuiš mьččišəm kofejnikiš, kədiə koznalis Olga; sьlə kazitcis, sto kofejnikьs potas. Mьjkə seteəmə-zə, šeraləmvı poləmə mamьsliš zopnьs ožьn čuvstvujtis i ačьs ajьs. Nevezərtana vəli tom mort, vьdəs kuimnannьs ŋevəzərtanaəš. Mьj zavəvnəjsə nija azzišə Tixon dvornikьn? Rьtteznas nija pukalisə vorota dьnnь, i pərišьk Artamonov kьlis velətan golos muzikьsliš:

— Eta siz. Jeeazьk nəvətan—kokŋitьka munan. A ugəvvez jьliš—ed veritə. Kьeəm ugəvvez ŋovoas? Šte-naes ŋovoas avuəš.

Giŋnazisses vakšisə. Ilłəsь šeralis ŋe əddən vura, ləšьta, Mironьs kəšьŋika da kurьta, a Goricvetov ŋe siz oxotnəja, kьz nija, i pьr rešьtelnəja šmeksə dugdətəmən, eəktis kьvzьnь družokkezsə:

— Sulalə, estən ŋekьeəm šmek avu!

I viliš dьsa ŋuzaləmən kьliz remьt šornьis Tixon-ьslən:

— Tijə, čeləd, mort jьliš vurazьk velətcə, mьj seteəm mortьs? Kinlə mьj kolə kernь, kinlə kьeəm sud-va? To mьj jьliš kolə kovdujtnь. Siz-zə kьvvez. Kьv-

vezsə kolə suč vezərtń. Vot tija často,—ətnyt i mäd-
nyt, baitat „konečno“, gəgrəsa kыlok. A konečsь sьlən
i nem verdə abu!

I Tixon Vjalov vištalis assis pogovorka, kəda vėli
tədsa Petrašlė:

— Mortьs—sərt pečkə, čort—čəvtət kьjə, siz sija,
konečtəg i munə.

Tommes vakšisə, suk šmekən šeralis Tixon, pьdь-
na lovzišəmən:

— Ok, tija, učonəjjez, pəzastəməš!

Pemdandoras čeladьs loisə učətzьkəš, ne siz təd-
čanaəš, nəzeli nija vėlisə sonđi jugyt dьrņi, a Tixonьs
pьktis, paškalis da baitis esə glupəjzьka, nəzeli lun-
nas.

Илљьslən Tixonьskət baitəməs krepitisə Artamono-
vьsliš ləgsə Tixonьs vьlə, vištalis sьlə kьeəmkə nəve-
zərtana opašennəoz. Sija jualis zonьsliš:

— Mьjən tenə Tixonьs zaņimajtə?

— Inčeresnəj mort.

— Da mьjən sija inčeresnəj? Aslas vəviš baitəmən?

Илљьs zagəņik vištalis:

— I vəvsə vezərtń kolə.

Otvetьs Artamonovlə gləņitčis.

— Eta — siz: vəvьn olam.

No sek-zə kazalis:

— Tixonlən kьvves!

Zonьs sajmətis sььn kьeəmkə ьzьt nədejaez; kər
sija əzьblis, kьz Илљьs, kormannezas kiezsə šujəmən,
zagəņik suņnalikə, vižətə əsьnəttis ətəras rabočəjjes vь-
lə, nəto terməštəg munə tkackəj kuza, livo, kokņita
oškələmən, pošolokə, sek dovoļnəja dumajtis:

— Šinma loas kəzain. I đeloas pьgas ne siz, kьz
me: dođđalisə i — kьska.

Ńevna vėli əvidno, sto zonьs nəvəbaitis, a kьzi i
baitə, dak zenьta, rovno ozlaņ dumajtəm kьvvezən,
kəđņija ozə əzəzətə baitń ozlaņ.

— Кәсәв баһни вьлас, — думajtis Artamonov i radujtis аһсә sijән, sto Илһаб оз ваққиһ веһиһ baitiһ Goricvetovlan, zagәna vәrәtçiһ, dьs Jakovlan, i Mironьslan, kәdija supьta as pьekas tomsә vunәtәmән, baitis kniga һәrti, lois zellaһiһән, ваққиһиһ çinovnik вьлә, kәdija tәdә, sto вьд olan sluçajьn knigaezьn em aslas, strogәj zakon.

Каникул нәдәләез çulalisә kazavtagь perьta, i vot çeladьs lәһәtçәnь munьnь-и. Кәзкә siz lәһalis, sto Natallәb vlagoslovlajtә bur sovettezән Jakovsә, a aһьs baitә Илһабslә нә sijә, мьj мәdis viһtavнь. No-ed, кәз viһtalan, eto gaztәm ovнь dәlo jьliһ әtik çuzәma zavotaa nom кьмәгьн? Eta jьliһ ozә baitә zonkaokkeskәt.

Pәriһzьk Artamonovlә oxota vәli pesльnь мьjkә нә ваққиһanaә pьрһә olan вьлә, kәdә нәкәз on vermь ordьнь, кәз льм, zer, һat, zar, bus, мьj sija dьr мьjiһ vәliһ аззiһ ali аçьs думajtis. Pьдьн, вәг ugәльн иjezdas sijә zastaһitis tuj вьльн иjunskәj гьmalәm serән, гьmalis bura da lәz via кьмәгьrez potлаһәmән. Vekһitik вәг tujok вьлас, нәm нә тьdalana pемьтиньн, vedra poniһ moz kojьstis va, муьs вәvvez kok uvтьн һәzdис da pondis vizьvтнь, telega koлosoezsә oһşezvi vәtәmән. Polәm petis, кәр lәz, кәзьт вьһs һekunda kezә lәgән jugdәtlis һәzdәm муьsliһ piзәmsә, a tuj bokkezәlтas, luз va pемьтиниһ, һteklannәj һәta zer-pьr, povzәm uvja çeççalьslisә һәd puec. Neтьdalana вәvvez suvтçisә, kor-skajtәmән, kopьtaeznanьs vaәttis slopәtәmән, кәz jam-sik Jakim, ram mort, laskovәja da polәmән lәһsәtis вәvvezsә. Serиs, вәрсә jьa sumән тьrtәm вәгьн, perьta kiһsiһ, sijә vezis vedra poniһ kiһtan zer, kozәtәmән, million һәкьт vottezән kiһsiһ lissez вьлә, pемьtsә тьrtis lәg unһalәmән.

— Popovvez dьnә kolә munьnь, — gorәtçis Jakim.

I vot Artamonov, jәz paһkәmә paһtaһәmән, zelyta вьvtas кьsalәmән, polә vәrәtçьнь, stьditçәmән pukalә, кәz vәтьн, pьzan dьльн, sonьt zer sәгьн, кәs, dolьt pемьt

kodinь; sumitə ɲikkelirovannəj samovar, ɟajsə kiʃlə vь-
льн мьгəra, vəsɲitik zenskəj, gərd jurʃia, ɟalmaьн, pe-
мьт rəma, ota plattoьн. Sь vьled ɟuzəм vьльн вьəma
jugjaləнь rud ʃinnez; ɲevьт golosəн sija əddəн prosto
da kьvzəмəн, norəʃtəg viʃtaʃis zəɲikьs ɲevazʃa kuləм
jьliʃ, sь jьliʃ, sto mədə vuzavьн usaɟvasə da gorodьн
oʃнь progimnazija.

— Eтə sovetujtis menьм tenat vonьт. Inʃeresnəj
sija mort, voʃok seteəм, askodəм.

Petraьs zavidujtəмəн kasəltis vьdəs ɲozzaləмəн
mьj sija gəgərtis. Tom kadas, kəг gubernə kuza vetlis
ajьskəт, sija ɟasto vəvli barskəj kerkuезьн, no ɲem kь-
eəmkə askodəmsə sija ez primeɟajt, ɟuvstvujtis toko
oʃir oзьн stьditəм, a eтa kerkuьн sija ɲem ez zeskəт;
eтəн vəli kьzkə vьdəs laskovəj da pravednəj. Matovəj
avazur uvтьн ьzьт lampəьs jəv rəma ʃvetəн kiʃtis po-
sudasə, pьzan vьliʃ ʃerevrosə da volьkьta sьnaləм, pe-
мьт juroksə uɟitik ɲvьkaokliʃ, kəda ʃinnez oзьн vəli
zəlonəj kozьrjok; sь oзьн kujlis tьtrəд, ɲvьkaokьs ri-
sujtis vəsɲit karandasəн da zagvьv murʃis, ez mesajt
kьvzьнь rovнəja vaitəmsə mamьsliʃ; zьrьs avu ьzьт,
ʃeskьta suvtəтəм meveləн, i vьdəs vessez rovno vьd-
məmaʃ setɟə, no vьdəн olis as pondəʃis i mьjkə vaitis
as jьvʃis, siz-zə, kьz kuim jugьт kartina ʃtəna vьlas;
Petraьslə paɲьт kartina vьlas — ɟoɟkom, skazkiьн kod
vəv ossəʃəмəн kəstəм ʃivisə; grivəьs sьləн əddəн ɟuz,
ɟuт ɲe mu verdəz. Vьdəs divujtəмəz ləʃьт, spokojnəj,
i rovno dumajtəгəн ʃьlan piʃna, kьʃənkə ьliʃəɟ kьlə-
мəн, goralis xoʃajkaьsləн golosьs. Vot seteəм kьeьн
pozə ovнь vьdsəн aʃʃit olantə trevozitəьtəg, ɲem uməl-
sə kertəg; seteəм kьz zenskəj vəli vь inəн, pozə sija
uvazajтьн, pozə vaitьн sьkəт vьd tor jьliʃ.

Terassa vьlə ьvəs sajas una rəma ʃtokloez-pьr ləz
rəмəн petyьsliʃ, əzjьsliʃ ʃəd ɲovoьs, ez-ɲi povzəт ʃələм.

ʃondi petəndor Artamonovьs munis, laskovəj po-
koja ɟuvstvo kujlis sь ʃələмьн, ʃin oʃas vəli ɟuzəмьs

rud šina zenskəjlən, kədija jylis ez tuj dumajtnь, kьz mädik inkaez jylis, kədija keris slə siz šələm šarti, spokojšə. Teleganas ujikə gəppez kuza, kədnəbn, kьz zerkalaьn, švitlalis i sondi zarnijs, i tələn neekəm nətəš pjatnoez kьmərreslən, sija toskujtəmən da zavidujtəmən dumajtis:

— To kьz olənbь.

Sija mьlakə ez vištav inьslə aslas tədsəšəm jylis. Sajəvtis etə i Alekšejьs sogja; i esə nedolьtzьk slə vəli nedələməd vərti, kər sija vonьs ordə loktis da kazalis Popovasə ordčən Olgaьskət, divan vьlis, vonьs zangьstis sija divanlanas.

— To, Vera Nikolajevna, vonə menam.

Zenskəjьs sьnqaləmən nuzətis kisə:

— Mijə tədsəš-ni.

— Kьz etə? — divujtčəmən gorətčis Alekšej.— Kər etə? Te mьla-inə en vištav?

Vonьs divujtčəmbьn Petraьs čuvstvujtis mьjkə nevьeəmə i slən ne as volašis pondisə vərnь toššis gənpes; ašsə peləttis dərnitəmən, sija vištalis:

— Me — vunəti.

Alekšejьs, stьditčьtəg sь vьlə čunnas mьččaləmən, gorətis:

— Vizətə — gərdətis, kьz suat? Ne, kuzin te vištavnь, dītatko! Da raz eteəm dumasə, ətrьriš azzьləm vəgьn, rozə vunətnь? Vizətə — pellez slən vudənbь, vьdmənbь!

Popovasь əviditčьtəg, laskovəja sьnqalis.

Vьlьn graənovəj vakalleziš juisə ma jьən; masə kozinə vajis Olgaьslə etija inkaьs, maьs vəli zarnia, kьz jantar, gazən čerləbьslis kьv, vištavlis Petraьslə kьeəmkə əddən vojok kьvvez, no nijə nekьtčə vəli šujьsnь, vonьs dugdьvtəg pьr šarzis:

— Sulav, Vera Nikolajevna, te en termaš vuzavnь! Sija kolə vuzavnь lənьn oliš radejtislə, sija — šələm soččišan mesta. A mijan kodьs — una-ja tenьt še-

tas? Mu tijan avu, vər — jəə, da i uməl, setçə-zə kin-
lə, kəçcezsə, tatən vərɣs kolə?

Petraɣs gorətçis:

— Vuzavny oz kov.

— Mɣla? — jualis Popova, dumajtəmən masə çur-
skɣstəmən da ɣs lovzişis: — Kolə.

Petraɣslə ez glaničɣ Olgaɣslən vniɣatelnəja vizə-
təmys da tɣrppeslən drəzitəmys, kədna zəvisə sɣn-mu-
nəmsə; Petra sɣtəg juis masə da nem ez viştav panɣ
Popovaɣslə.

Kɣk lun vərtil, kontoraas, Alekşejɣs viştalis sɣlə,
sto mədə Popovaɣslə şetny deŋga vessez voştəm uvte.

— Sɣ usaɣbalə cenəɣs — şizim rub, a vot ves-
ses...

— En şet, — gorətçis Petraɣs əddən resɣtelnəja.

— Mɣla? Me vesseslə cena təda...

— En şet...

— Da — mɣla? — gorətlə Alekşej. — Me tədiş mort-
kət lokta sɣ dɣnə, kədə kuzə ceñitny.

Petraɣs ələmən veriŋalis jurnas; sɣlə əddən oxo-
ta vəli padmətny vonsə eta deloiş, no ez təd, mɣj viş-
tavny, sija drug gorətçis:

— Şəriən şetəm; te — zɣnsə i me.

Alekşejɣs şerəmtçis, sɣ vɣlə veşkɣta vizətəmən.

— Çuditny pondətçan?

— Znaçit — kad loktis, — gorətçis Petra Artamonov.

— Vizət: ne sija adresə! — veşkətis vonɣs. — Me-
peslişi, sija — çeri.

Kɣkiş, kuimiş Popovaɣskət pantaşəm vərɣn Arta-
monovɣs velalis dumajtny sɣ jɣliş. Sija suvtətis etə
iŋkasə ordçən askəttas, i sekzə sɣ ozɣn mɣççişis əddən
kokniç, səstəm, vevdərsənas vasək olan, kədiya asnas
əddən dolət, oz pondɣ kovny luniş-lunə əzɣny una
das sija nerədejtan otirəs, kədnija pɣr mɣjənkə nədo-
volnəjəş, nija to rjaksisə, norəşisə, to vəvətçisə, mɣrsisə
ɣlətny, nɣlən şin vɣekana leştitçəmys ləgətis siş-zə, kɣz

uməla sajəvtəm, no ʃo vьdmana ətamədəs ʃojəm. Kok-
nita sogmis ʃin oзыn olan kartinaьs, vokьn etija gərd,
fabrika gosa ʃeraŋʃan, kədija ʃo otənzьk kьjə aʃsis ʃe-
raŋvezsə. Sija aʃzis aʃsə kьeəmkə ьzьt kaŋ vьlə vaʃki-
ʃanaən; sьlə sonьt da spokojno, hozajkaьs luvitə sija,
oxotnəja laskajtə i sьʃsa sьlə ɲem oz kov. Nəm.

Kьz oзыk Nikonov zonkaьs vəli sь ʃin oзыn pe-
mьt pʃatnoən, kəda gəgər əkʃьlis vьdəs ʃəkьtьs, ɲedo-
lьtьs, siz əni Popovaьs lois magnitən, kədija kьskis as
dьnas toko vьeəm, kokn̄it dumaez. Sija ətkazitʃis mun-
nь vonьskət da kьeəmkə xitrəj stariçokkət Popova
usadva vьlə, ceŋitnь sьliʃ razьt̄sə, no kər Alekʃejьs,
zakladnəjən ɲelosə kerəm vərьn, loktis vər, sija eəktis:

— Vuzav menьm zakladnəjtə.

Alekʃejьslə vəli ɲedolьt, sija dьr jualis: mьjlə eta
kolə, i vəliʃ viʃtalis:

— Кьvзь, меньм eta ɲevьgodno! Vestьnь sьlə —
ɲemən, vesses donaəʃ, vezərtan? Sodtь vaj!

Torgujtʃisə; Alekʃejьs çikьrtçəmən gorətçis:

— Вурə tenьt zalajta. ɲelo avu uməl.

Petraьs siz-zə çuvstvujtis, sto sija keris ьzьt ɲelo:
sija koznalis aslьs soççisəm ponda ugəv.

— Tenat inlə — ɲe vaitnь? — mignitəmən jualis
vonьs.

— ɲelovs tenat.

ʒuç aзынь mьrʃəmən, Alekʃejьs gorətçis:

— Olgəьs dumajtə: te-pə luvitan Popovasə.

— A eta — menam ɲelovs.

— En roksь. Enija, mijan goddezə, çuɲ ɲe vьdəs
muzikkəs vəvalənь.

Çorьta da ləgən Petraьs gorətçis:

— Te menə en vərət...

Skoro sija pondis çuvstvujtnь, sto Olgəьs sьkət
pondis vaitnь esə druznəjьka, no kьzkə zalejtəmən,
eta ez glənitçь sьlə, i arʃa rьtən, sь ordьn pukalikə,
sija jualis:

— Тенът зәңикът мыйкә каттис Попова жылыш?
Аслас кокнит киән сьлыш гәна кисә малаләм вәргн,
Олга горәтчис:

— Меҗса ыләзък ета оз мун.

— Некытчә сija оз мун,—кулакнас пизәс кузас
зукнитәмән, горәтчис Artamonov.—Sija mekәt kolçças.
Тенът етә ңе vezәртнъ. Те сьлә ңем ен bait.

Sija ez dumajt Popovaыs жылыш, кыз zenskәj жылыш,
vizәtis сь вьлә ңе кыз иңка вьлә, кәдijә zalajtis, а кыз
әддән kolana sodtәtән kerкуьн—laskajtan ujut ponda,
bur, pravednәj olan ponda. No kәр ета иңкаыs loктis
овнъ gorodә, sija çasto pondis аззывнъ sija Aleksejыs
ordis i drug pondis аssә çuvstvujтнъ vidçistәg povzә-
mән. Sija аззылыс Popovasә sogalis Олгаыs олpaш дьныс,
kofta sossezә ризәмән, taz dorә мьскырашәмән, sija
vadlis çыskәt; divujтçәmәz lәшът, пьvkalән kod ңезыт
morossezән, sija, кьлән ен kuz vištavnъ, вәли шәләм вә-
зәтана. Ъвәс дьнън sulalikә, Artamonov сь шәттәg, кь-
mәs uvtәттis vizәtis сь çоçком kiez вьлә, jon koklizim-
mez вьлә, каз вьлә, drug sija çuvstvujtis аssә zar tu-
manън kәттәмән i кьлыс сьлыш kiezә әs вьвтас. Popo-
vaыslә paнът sija шәкьта кәstis шivisә, munis әсьн дьнә,
puksis setçin, da çушыктәмән, газтәma moz жуалис:

— Мьj етә те, Олга? ңевьеәm...

Pervuiш сь вьлә dejstvujtis zenskәjыs siz вьнән da
jur bergәtçәtәz sija ңelki povzis, мьjkә ңеәддән jat-
нәja kьлыс estән кьеәmkә opasnoшт, grәza. Assis jamsik-
sә doktor дьнә иңдәм вәргн, sija sek-zә munis fabri-
kaә тuj куза podән.

Vәли fevral koңeç; rud kod туманыs әsalis mu vev-
dәras, ңовosә saяәvtәмән, Artamonov вьлә кьмиңтәм
bekәrәz prostranstvosә çintәмән; ета bekәriш zagvьv
kiшsis ul, kәзыт bus; шәкьта пуksәмән ussez вьлә, toс
вьлә, sija mesajtis lolavnъ. Рьскьт льm куза ошkalikә, Arta-
monov çuvstvujtis аssә siz-zә пәйтәмән da пьргьстәмән,
кыз Nikitaыs аssә vijan oяә da Nikonov Pasasә vijan

časə. Eta kək momentlən ətaməd vlə vačkışəmys slyə vəli vezərtana, a kuiməzys esə opasnəjzək. Vəli vezərtana, sto sija nekər oz vermь kernь etə varьnasə aslas podrugəən. Sija eta časə kazalis-ni, sto siz çozə əzjəm Popovasə lubitəmys zugdə da pemdətə sьпп mьjkə əddən slyiş rodnəjə, suvtətə etə inkasə mədik zenskəj-jezkət ordçən. Sija əddən bura tədis, mьj seteəm in, i sьлən ez vəv priçina dumajtnь, sto podrugə vermas lonь mьjənkə livo kьzkə burzьk zenskəjsə, kədblən ne žirьt, ovjazatelnəj laskaes ezə-ni vərzətə slyiş şələmsə.

— Mьj kolə?—jualis sija ašsə.—Bəvavny mədan? In em.

Рыг, seteəm çassezə, kər sь oзып vəli kьeəm nejavud opasnošt, sьлən vəli kьeəmkə əddən vьna çuvstvo, kьz vь çozzьka oškəvtny opasnošt vevdərət, kolny sija vəras da ne nozzavny vərlanas. Sulavny kьeəmkə povzətəm opasnošt oзып, eta loə sija zə, sto sulavny ožen pemytn tulьssa rьskьt jь vьлп, pьdьп va vevdəryп; etə uzassə sija tədis esə sek, kər vəli tom zonkaən i vьd-sən asnas ez vunət sija.

Lunməd vərti, kədnija çulalisə şəkьt, çadьп moz, sija ontəm oj vəryп, oz asьvnas, petis ətərə da kazalis, sto cep jьlyiş pon Tulunьs kujlə lьm vьлп, virəş; vəli esə seteəm pemьt kod, sto virьs vəli şəd rəma, kьz smola. Sija vərzətis koknas tusasə, Tulunьs siz-zə vərzətis zer kerşəm piңnezə çukanas da nozzəvtis kьlaləm şinnas mortьs kok vьlə. Drəgnitis Artamonovьs, oštis lazmytik bьəssə dvornik storozovkaiş, porog vьlas sulalika, jualis:

— Kin vijis ponsə?

— Me,—gorətçis Tixon, çajnas vьludəçko, vitnan paşkətəm çunnez vьlas vizikə.

— Mьjlə etə?

— Bəra puris mortəs.

— Kinəs?

— Zinasə, Şerafimьslyiş pьvsə.

Mыкә жылыш думажыстис, сь ез сет, сьвәгып Petra вишталис:

— За! понсә.

— А—кыз-зә? Ме сижә верди. А сija и ме вьлә пондис еравнь. А ед мы, и морт вәвшалас, кыз сija сеп вьлә пуқсәтнь...

— Верно,—вишталис Artamonov да munis, торьта вьвәссә ас сарас рәлналәм вәгьп, ачыс думажтис:

— Mukәдрығас нәлки етija рәзумнәја вайтә.

Сija sulalystis ogradа сарас, кьвзишәмән фабрикаыс козәтәмә да иәтәмә. Ыльп угәлас jugjalis vez рјатно—ви, Шерәфимыс kvartira әсьпньп, кәдija вәли lakәм коңусна шена вердас. Artamonov munis ви вьлас, һоззәвтис әсьпас,—Зинаыс әтик жәрнәсән пукалис рьзан дьпньп, lampa озып, мыкә guddis жемән; кәр сija рьрис зьғрас, Зина, jursә левтәтәг, јualis:

— Мылә вәртип?

No шиннезсә левтәстәм вәгьп, саркис вуршәнсә рьзан вьлас, сәсәсис, сьһәләмән јualis:

— Ој, мыж ме етә? А ме думажти—ажә...

— Тенә, кьлан, Tulunьс puris?

— Puris. Da есә кыз!—rovno ossašәмән gorәтсис, сija и, koksә stul вьлә suvtәтәмән, левтис жәрнәс poduvсә:—Vizәт-зә!

Artamonov перьта vizәтәстис сәсәком kok вьлас, кәдija ризәс uvtәттас вәли кәртәләм, и loktis top пьвкәыс вердәз, һегорән јualәмән:

— А те мылә сонди петикас ogradаәттас котрашән? Мылә? виштәв?

Зина јuašәмән һоззәвтис сь сүзәмә, сек-зә dogа-дajтсәмән шәрәмтсис, вьнән рәлыстис lampa шәтоклоас, ку-сәтис сija да gorәтсис:

— Ывәссә рәднавнь колә.

Зьһәс вәрти Petra Artamonov termәштәг munis фабрикаас, dolьта rektәм; дорәтис ашсә pelәттас, шәлашь-лис, дивуйтсәмән vizis тәдвьлас стьдтәм laskaезсә спул-

ņicaabslis da ņeramtņis: sļe dumajtņis, sto sija kinaska
eđđeņ kuzemeņ vebetis, kbeavtis...

Sija uškātņis fabriņeņ nņvkaes guļajtan olanē, kņz
os ma uļļa vļe. Pervo eta olanēs, medburēņ kazitņe-
mēņ, mņj sija kņlis eta olan jļis, dņvujtis manitana
stņdtēm kņvvezēņ da cņvstvoeņ; ņem setēņ ez viņšņ,
ašsē stņdtēmēs vņdsēņ mņččali, etija stņd eštēm jļis
šļisē da gorzišē šļankņvvez. Zinaēs da sļēņ podru-
gaes sija suisē—ļubitēmēņ, i vēli mņjkē setēņ lečņt,
kurņt kod, burazņk vinaša kožžētan.

Artamonov tēdis, sto fabrikašis sluzassējjez koņus-
na verdē pēliņtēm kerkuoksē ņerafimļis suisē „Kark-
nēņ“, a Zinaēsļe ņetisē ņimkod „Nasos“. Ačņs plotņi-
kēs kerkusē ašņis suis „Monastērēņ“. Skamja vļēņ pu-
kalikē, gor vokņņ, pņg ņerētēm čņskēt vļēņ gušļiezēņ,
kēda vēli čarkēm pelņon vļēt, šivi sajēttas, sija udalā
čarkēsļis vērļeņ kudria juroksē, ačņs orsis rozovēj cņ-
zēmoknas, migajtņslis, gorātņslis:

— Gazētņe, manaskaokkež! Enija ed, Petr Ilļič, mo-
naxiņaež, kņz te dumajtan? Nija gaza čortņslē sluzva
nuētēņ, a me nļēņ nastojatel, kņz pop-zē, goralan
koskaokkež! Čarkēs ruvok vešelitčņsņ!

Denga polučetēm vērņņ, sija šujņstis sija ņamēt sa-
jas da gazēņ šļis, gušļiez vļēņ orsēsļēmēņ:

— Адņн варņда рикалә,
Zaritēmē ņļalē.
Čorttez sija, glupējēs,
Gormētčanēņ tūkēņ!

— Una privautkaez tēdan te,—dņvujtņis xozainēs, a
staričok ossašēmēņ balaguritis:

— Šipoz! Me—kņz šipoz; kēt kbeem stramsē meā
kiš, me tenņt piņņa sļa. Setēm me mort,—šipoz!

I vištāšis:

— Menē etņe gospoda velētisē; vēlisē zamečateļņe
gospoda Kutuzovvez i vēli gospodņn Japuskņn, tozo ju-
iš. Golē pērtčvļis—xitrēj!—vetlētis podēņ, pelņonnez

sajas korovən, vьtte posnit tovarən torgujtə, a ačьs vьdəs, mьj azzə, kьlə—gizlis. Gizis, gizis, da—car dьnə; vižət, suə, tenat veličestvo, mьj jьliš muzikkez dumaj-təny! Vižətis carьs, lьddətis gizəmmezsa, povzis šələmyš da eəktis voļa šetnь muzikkəsə, a Japuskinlə suvtətnь Moskvaьn mednəj pametnik, ašsə sija ɳe vərətнь, lov-jən ьstнь Suzdalə da juktavnь vinaən, mьmda sьlə oxota, vьdəs na kazonnəj sčot. Sijən, azzən, sto Japuskinьs esə una gizis otiр jьliš gušən vištaləmsə, nə toko nija carьslə vəlīsə ɳevьgodnəjəš i kovšis nijə zevнь. Setcin, Suzdaləs, Japuskinьs juis kuvtəzzas, a gizəmmezsa sьliš, koɳesno, gušaliso.

— Bəvətčan te mьjkə,—gorətčis Artamonov.

— Nьvkaezləša ɳekər,—ɳekinlə eg vəvətčь, etə ɳe menam rukomeslo,—vəitis starik, i šəkьt vəli vezərtнь, kər sija ez sušit.

— Bəvətčə, kin pravda tədə,—modis sija, a me vəvətčьnь og vermь, me pravdasə og təd. Mədnəz suəmən, kьzi oxota, me tenьt vištala: me pravdasə una azzьli i menam əvičaj seteəm: pravda—inka, vьeəm, kьtčəz tom.

No, pravda tədtəg, sija koɳečtəg una tədlis gospoda jьliš istorijəez, nь zavavaez i ɳesčəšttoez jьliš, zestokošt i bogatstvo jьliš i, etə jьliš vištəšikə pьr sodtьv-lis zəlejtəmən:

— No, tьdalə, nьlə—koɳeč! Olan točka vьliš mez-misə, ašньsə ašньs oz vezərtə! Mezmisə...

Sija jur vevdərəs gizis krug i, pьrьta kisə ležəm vəgьn, gizis seteəm-zə krug zoz vevdərəs.

— Bəvəššis!—vəitis sija migəjtəmən da šьlis:

— Olisə-zə gospoda,

• Kukan jajsə šojisə.

I dobrosə gospoda

Тətньsliš kojisə!

Vištəšis Šerafim razvojnikkez da vedməez jьliš, muzickəj bunttez jьliš, rokovəj luvitəm jьliš, sь jьliš,

кыз ојјеzнас не радујтана дэваез дьнэ лебалэнь виа змејез, і вьд јьліш сја вайтис сетээм занатнэја, сто нелки некьззіс ньлс кьззіс еніјэ сказкьезсэ сьтэг, кага моз вьдэс кьввезсэ ньла'эмэн.

Зінаыс рьекьн Artamonov брезглівэја навлудайтис эддэн јарэја гулајтэмліш атлаасэмсэ расчотлівэј деловітостэн. Сьлэ неатрьіш тэдвьлас усліс Нїконов Pасалэн сь вьлэ веş вайтэмьс, сја веş вайтэмьс, кэдіја лойс пророчествоэн.

— Мьла—ме вэргі етіјэ?—јуаліс сја асьсэ.

— Емэş—васэкзькэş. Вьсэм лоя, кэр зонэ сь јьліш тэда.

Сја прімецајтис сіз-зэ, сто Зінаыс і сьлэн подругаес візэтэнь асланьс зававэз вьлэ, кьзі некьтцэ не-востішана дело вердэ, кьз салдаттез асланьс слузба дьнэ, і мукэдпрьршас думайтис, сто нїја асланьс стьд эстэмэн вэватэнь і ашньсэ да есэ кінэскэ. Сја чоза пондіс сажкавнь Зінаыс бердіш сь шір моз кутцішэмшаң деңга вердэ, дугдэвтэг корэмшаң; ета сььн вэлі unaэн тэдчаназьк, незелі Şerafимьслэн, кэдіја візіс деңгасэ „Тенеріф“ чэскьт вїна вьлэ,—сја мьлакэ суїс етэ вїна-сэ „шортї вїнаэн“ да есэ візіс деңгасэ чеснока колбаса вьлэ, кэдэ сја эддэн лубітис, мармелад да сдовнэј булкаез вьлэ.

Artamonovлэ эддэн гланітціс кокніт, зававнэј старічок, бур узаліш, сја тэдіс, сто Şerafимьс сіз-зэ гланітцэ вьдэпньслэ, фабрікаас сїјэ суїсэ—„Радујтїш“, і Петраьс аззіс, сто ета нїмкодьн правда вэлі unазьк, незелі şeralэмьс, а şeralэмьс гораліс ласковэја.

І сїјэн есэ буразьк неvezэртана і не şэлэм şэрти вэлі Şerafимьслэн друзваыс Тїхоньскэт. Тїхоньс кьз вьтте паросно есэ рьдэпшэтіс етэ невьсэмсэ Artamonovьслэ. Vjalov нїмлуньн, кькдасэт god вььн Artamonovез ордьн слузїтэмьн Natallэыс ресїтис кернь етэ лунсэ кьзкэ эддэн торзественэјан нїмлунэыс пonda.

— Dumajt, кьеам sija bur mort! — vištalis sija zənikəslə.— Кькdas godən mijə nem uməlsə. egə аз-зылə сышаң. Кыз voskovəj masiš zagənik sotça.

Med burazьk dvorniksə porjətnь, Petraьs асьs nəvətis kozinnezsə. Storozovkaas sija strečajtis mədətçəm Şerafim, sь sajnь, jursə mьskьrtəmən, sulalis Tixon, xozainьs sapoggez vьlə vizətəmən.

— Meşaң tenьt çasь — na! Inəşaң sukno kaftan vьlə. Da vot esə — denga.

— Dengayьs — lisnəj,— gorətçis Tixonьs, sьvəryn vištalis:

— Spaşivo.

Sija koris xozainsə jььsnь „Tenerif“, kədə koznalіs Şerafim, a stariçokьs sek-zə pondis orsnь kьvvezən:

— Te, Petr Iljiç, mijanlə donsə tədan, a mijə — tenьt. Mijə vezərtam: os luvitə ma, a kuzneç kərt dorə; gospodaьs mijan ponda ossezən vəlisə, a te—kuzneç. Mijə azzam: dəlo tenat ьzьt, şəktь.

Setən Vjalovьs, çunneç kolasas çasьezsə bergətlikə, nь vьlə vizətəmən, vištalis:

— Dəloьs — gankaez — mortьslə; jama dorət vetlətam, nь verdə vizşam.

— Vot!— rjakəstis Şerafim, mьjkə vьlə radujtçəmən,— verno! A to vь uşimə, siztu!

— No, etə tijə veş baitat,— gorətçis Artamonov.— Tijə ne xozainnez. Tijanlə— ne vezərtnь...

Sija ez vermь azzьnь vьnazьk kьvvez, kəř Tixonьslən kьvves srazu ləgətisə sija. Ne pervuiş Tixonьs paştətlis ena kьvvezən aşşis mug, pemьt dumasə, i etə şo burazьk ləgətis xozainsə. Bura viən mavtəm dvornik izovəj jur vьlə vizətikə, sija kossis nьrьystana kьvvez, pişьktis pəlsə dərətikə.

— Mьj baitnь, dəloez una çuzəmaəş,— miritəm ponda baitis Şerafim:— eməş — umələş, eməş — burəş...

— Bur purt, da gors oz tərpit,— ləgən gorətçis Tixon.

Xozainlə oxota vəli əddən jona vidnə nımlunasə,
i etaiş ədva vizşəmən, sija çorğa jualis:

— Мыла те, кыз і рыр, ңеразумнаја вайтан дело
жылыш? Везэртнэ оз роз...

Ръзан увтэ визэтикэ, Тихон соглашитчис:

— Везэртнэ — шэкт.

Виш pondis вайтнэ plotnik:

— Sija, Petr Ілліч, toko ңekinəs ңe əviditan de-
loez puktə delo tujə...

— Sulav, Şerafim, aş sija açьs viştalə.

Sek Тихоньs, vərətçьtəg, xozainьslə doloң pašta
jur pьdəsiş plessə mьççaləmən, ьslovzişis:

— Deloezas çortьs Kainəs velətiş...

— To sija кыз кəstə! — rjakəstis Şerafim, aştə
pişəs kuzas ki doloңnas sətəmən.

Artamonov çəççis stul vьvşis da ləgən sovetujtis
dvornikьslə:

— Burzьk вь vəli, кьзи вь te en vait сь жылыш,
mьj tenьt ңe vezэртнэ. Da.

Sija munis storozovkaşis ləgaşəmən, dumajtis сь
жылыш, sto Тихонсə kolə vasətnə. Асьн-зə вь і kernь
rassçot. No — ңe асьн, a ңeçəla vərti. Kontoraas sija
vizçişis Popova. Sija zdorovajtçis kəşьnika, кыз tədtəm,
stul vьlə pukşikə, zuknitis zontiknas zoz verdas da
pondis vaitнэ сь жылыш, sto oz vermь vestьнэ vьdəs
procenttezsə zakladnəj şərti.

— Eta puştak,— zagvьv viştalis Petra, сь vьlə
vizəttəg і кьlis сьлыш кьvvez:

— Кьзи odə pondə sroksə vestьнэ,— tijaп sajьп
pravovьs ətkazitнэ menьm.

Popova viştalis etə əviditçəmən і, viiş zontiknas
zozas zuknitəm vəryn, munis siz vizçistəg peryta, sto
Artamonovьs jestis ңozzəvtnə сь vьlə toko sek, kər
sija pədnalis ьvəssə as şəras.

— Ləgaşis,— dumajtьsis Artamonov.— Мыj pon-
da-zə?

Ças vërti sija pukalis Oļgaab ordēn, kurazkanas divan kuza vaçkalikē, baitis:

— Te sëlē vištav: мeньм процeнттeс озe колe да i dēnga sьsаn oz kov. Къeам eтa dēnga? I med sija ez vespokoitçь, vеzërtan?

Şera solkovaj motokkez vërijikē, rьzan kuzas vişerān korovkaokkez vestalikē, Oļgaab dumajtēmān vištalis:

— Me-tu vеzërtā, a sija ədva-ja vеzërtas.

— A te ker siz, med sija. Te мeньм мьж?

— Spaşivo, — gorətçis Oļgaab, oçkieznas şviттav kerьstēmān. Etija ştokloa sьnnēls Petrasē ləgətis.

— En sutit! — ləgān moz vištalis sija. — Assim porşsē sь ogoroдеçьn og nađejtçь verdнь, og eтa kosь, — en dumajt!

— Ok te; muzik, ьslovzişēmān vištalis Oļga, somņevajtçēmān volkьta sьnalēm jurnas kaçajtēmān.

Petraab rjakəstis:

— Te-verit! Me tēda, мьж vaita...

— Ok, tēdan-ja?

Ojzis sija zalejtēmān, eтa Artamonovьs vеzërtis. Sija azzis, sto şinnes sьlən oçkies-rьr vižetānь norān, çuт ne neznəja, no etija toko ləgətis sija. Sija mēdis vištavnь sьlē mьjkē jur veməz jizānā, jatnəjə, i ez vermь azzьnь kolana kьvvez, açьs vižetis əşьn poduska vьlē, kьtān vegoņiaez kьz lişsez kolasьn, kədnija vaçkişisə zvir pellez vьlē, əsalisə əddən ləşьt çvet rozzez.

— Мeньм usaдvabьs sьlən zal. Əddən bur sьlən usaдva, bur! Sija sogmis — setçin...

— Şogmēm sija Rjazaңьn...

— Sija setçin velalis, şo rovno! A menam şəlēmə pervuiş setçin spokoj azzis...

— Sajmis, — veşkətьstis Oļga.

— Şəlēm ponda şo rovno! Lançis, sajmis...

Sija dьr mьjkē baitis, sьlē asьls vəli ne vьdsən

vezərtana. Olga kəvzis, pʒan vʒlas gʒʒəeznas pʒbʒ-
šəmən, a kər Petraʒlən bʒrisə kəvvez, sija vištalis:

— Əni kəvzʒ menə...

I vištalis sʒlə, sto Natallaʒ tədə sʒliʒ kattʒšəmsə
spuʒničəʒskət, əviditčə, gorzə, norəšə sʒ vʒlə. No Arta-
monovsə etə ez vəʒət.

— Xitʒəj, — šeraləmən gorətčis sija: — Ətik kʒlən
ez šet menʒm vezərtʒnʒ sto tədə. Tenʒt norəʒis? Siʒ.
A-ed tenə sija oz lʒvit.

Dumajtʒstəm vəʒn sija sodtis:

— Zinasə ŋimkodalisə „Nasos“, etə verno! sija
meiʒ vʒdəs uməʒsə ŋimalis.

— Stramsə baitan, — čuzəmsə čukertis Olgaʒ da
ʒslovziʒis. — Təd vʒlən, me tenʒt vištali kʒz-kə, sto du-
səʒt tenat — vʒdtas; siʒ i em, Petra, polan te assa-
nat, kʒz vʒaʒšan...

Enija kəvves pavkətisə sija:

— Povtəg te mekət baitan; zonkaok-ja mʒjja me?
Te vʒ vot mʒj jʒliʒ dumajtin: to me tekət vaita i dusəʒ
te ozʒn vʒdsən oʒta, a kinkət menʒm seʒša vaitʒnʒ siʒ!
Natallaʒskət — siʒ on vait. Menʒm mukədpʒʒas oxo-
ta vartlʒnʒ sija. A te... Ok, tiʒə, iŋkaez...

Sija puktis kurazkasə jʒr vʒlas i drug sija kutis
kʒəəm kə gəʒtəm, iŋʒs jʒliʒ dumajtikə, munis; vazʒn-ŋi
ez dumajt sʒ jʒliʒ, ez i viʒət sʒ vʒlə, kət vʒd oʒə,
jəʒnʒskət suskətčʒstəm vəʒn, iŋʒs ozʒa moz-zə vodlis
zəŋikʒs vokə.

— Tədə, a pʒrə, — ləgən dumajtis sija. —
Porʒ.

Iŋʒs vəli tədsə tujokən, kədə vʒlət Petraʒs i šin-
təg munis vʒ da ez i čuzziʒ: dumajtʒnʒ sʒ jʒliʒ vəli
ŋəoxota. No sʒlə tədvʒlas uʒis, kʒz tossaʒs, zagvʒv
kresloas kulikə, vʒdsən pʒktəm, əddən ŋostəm vəgro-
vəj čuzəmən, viʒətə sʒ vʒlə so ʒʒtʒz k ləgən: kərkə
əddən vasək, a əni pəmdəm da vazəm šinneziʒ ləzčəʒnʒ
šinvəez; piŋəvtčəʒm tʒʒpʒez vəʒəʒnʒ, no əsəm kʒlʒs sʒ-

tæg usə əmšis, vɛntəm. mɔj ɲənavud vištavnɔ. Ullana Bajmakova zmitə sija zɛnvilovja, sulga kiiš ɕunɲeznas.

— Etija — ɕuvstvujtə. Sija zaɭ.

Petralə šotaki kovšis ɛzɛt voɭa vɛn, medvɔ dug-dɔnɔ kɔskašnɔ Zinaɔskət. No kɔz toko sija keris etə, sek-zə ətɭaɛn kozzətana dumaezkət spuɭniɕa jɛliš, mɛɕɕiʂisə kɛəmkə šələm šojan dumaez. Kɔz vɛtɛ sogmis mədik Petra Artamonov, sija olis ordɕən pervəjɔskət, vetlētis sɔ mɔskɔn. Sija ɕuvstvujtis, sto etə dvojnikɔs vɛd-mə, loə tədɕanazɔk i mesajtə sɔlə vɛdɭaɛn, mɔj sija, utɭan-nəj Petra Artamonov, dolzon kernɔ. Etija mədɔs, əd-ɕən kuzəmən minutaezən pɔɭzujtɕikə, vidɕištəg, kɔz təv ugov sajšən, suskis sɔlə dosadnəj, kurɛt dumaez:

— Uzalən, kɔz vəv, a — mɔjlə? Pət kuvtəzzat. Kad zonytə uzavnɔ. Zontə raɕejtəmšən — zonkaoksə vijin. Vagɲaɔs pondis glənitɕɔnɔ — guɭajtɔnɔ pondin.

Pyɔ, sɛvəɕən, kɔz jurə pɔralɔstas seteəm duməɔs, oləɔs sɔ šin ozɛn lois pemytɔk da gəztəmɔk.

Sija kɔzkə ez i kazav, kər utɭanno Illəɔs pərtɕis ɛzɛt mortə. Ne etə ətik sovɛtija ɕulalis kazavtəg; siz-zə kazavtəg Nataɭɭəɔs korašis da šetis zənɔk saʂə əššis Oɭon pɛvsə gubernəə, šəd usokkeza, vojok zonka saʂə vogatəj juvelir zon saʂə; siz-zə, kazavtəg, kulis tossaɔs, zar juɕskəj lun sərən, vura gɔmalən ozɛn; esə ez jes-tə sija puktɔnɔ krovət vɛlas, kɔz kɛtənkə əti-mədilaɛn, vɛdənnɔsə pɔvzətəmən, jorknitis gɔmaləm.

— Əsɔnnez, ɛvəssez pədnalə! — rɔkəstis Nataɭɭə-ɔs, kiezə pellez dɔnəzzis levtəmən; əddən ɛzɛt kɔkɔs mamɔslən ušis kišis da zuknitis pɔtanas zoz verdas.

Petra Artamonovlə kazitɕis, sto sija ɲelki ne sra-zu tədɕis zonsə, kər pɔris zɔras vɛɭn, ləšɛt mort, rud, kɔknitɕik paraɛn, uməɭtɕəm, šəd kod ɕuzəm vɛɭn, tədɕana usokkezən. Paškɛt da kɔz Jakovɔs, gimnazist bluzəɛn, vurazɔk vəɕkišis as vɛlas. Zonnez vezlivəjat zdoorovajtɕisə ajɔskət da pukšisə.

— Vot,— gorətçis ajs, kontora kuza oşkalikə,— vot i vav kulis.

Илаьс сь ez şet, əztis papiroса, a Jakovъs pondis baitъ vil; ne aslas golosən:

— Bur, sto kanikullezə, a to me vь eg lok.

Artamonovъs pellez bokəttis lezis neumnəj kv-vezsə tomzъkъsliş, açъs pozsalis çuzəmsə Илаьsliş; bura vezşəm vəгьп, sija loəm jonzъk, şədətəm jurşiezən vevtişəm kьməsъs loəm ne seteəm vььп, a ləz şinnez vėjəmaş. Vəli kьzkə zavavno da i nedolьt tədvlə voşпь, sto etə bur paşkəмьп dumajtiş mortсə sija neekis jurşiatçis; nełki ez veritçь, sto etə vəli. Jakovъs prosto vьdməm, sija toko ьzdəm, kolççəm seteəm-zə pьktəm kod, kьeəm vəli, seteəm-zə radujtçana şinnezən. I əмьs sьlən vəli esə çelaqlən kod.

— Bura vьdməмьt te, Ила,— gorətçis ajs. —No, vot, vizətъsьь delo vьlas, a god kuim vərti i ruļ verdə suvtan.

Vuzovəj papiroса vizən korovkaən, orsikə, kəđьlən vəli zugaləm peļəsъs, Илаьs pozşəvtis ajs çuzəmə.

— Ne, me ponda esə velətçьпь.

— Dьr-ja?

— God noļ, vit.

— Von мьj! Etə мьjə?

— Istorijaə.

Artamonovlə ez gļanitçь, sto zonъs kuritə, da i papiroса vizən korovkaьs vəli uməļ, vermis voşпь burzъkə vь. Sьlə esə burazъk ez gļanitçь Илаьslən namereңnoъs velətçьпь da esə i sija, sto Ила srazu, pervəj minutəezə-zə, pondis baitъ etə jьliş.

Fabrika korominna vьlə əьп-рьг мьççaləmən, kьtən pəгəп pьkajtis vəşniik trubka da kьşəң kьlis uzlən ləg uətəm, sija viştalis jurə puktəmən, nevьtika baitъ mьrşəmən:

— To sija çusьktə, istorijaьs! Sь verdə kolə velətçьпь. Mijanlə puktəm polotno kьjпь, a istorija — de-lo ne mijan.— Меньм vitdas, kad menə vezпь.

— Mironъ vezas, Jakovъs. Mironъs loas inzenerъn, — gorâtçis Illaъs i, kisâ æbъnas ŝubstâman, trekni-tis papirosa paimsâ. Ajъs vâra gorâtçis:

— Mironъs — plemennik, a ñe zon. No, eta jъliŝ vârgъnzъk vaitam...

Œeladъs çetçisâ, munisâ, ajъns kollalis nijâ ævi-ditçam da divujtçan ŝinnezan; mъj — nъl-ed ñem sъ-lâ viŝtavъnъ? Pukalъstisâ vit minuta, ætikъs, glupoŝ go-râtçam vârgъn, on petâman æmsâ paŝkætis, mædik — eъ-nætis tavaknas da srazu lægætis. Vot nija munâny ogra-da kuza, kълâ Illalân golosъs:

— Munam, vizætam ju vълas?

— Og, me mъzi, vura treŝitis.

Juъs i aŝъn oz pъssъ, a mamъs tâzdiŝâ aslas çuz-tiŝ jъliŝ, æsis ŝevan klorottezas.

Aslas ozzaŝa privъŝka ŝarti munъn panъt umâbъslâ, med çozzъk zangъnъ sija as dъniŝ, kъeævtnъ sija, Pet-ra Artamonov ŝetis zonъslâ ñeçela soççiŝnъ da eta ka-dâ primeçajtis, sto Illaъs vaitâ ravoçajjezkæt „tija“, a ñe „te“, a ojeznas dъr mъjkâ jъliŝ vaitâ Tixonkæt da Œerafimkæt, nъkæt vorota dъnъn pukalikâ; ñelki kълis æbъn-pъr, kълz Tixonъs kulâm kodlân golosnas viŝtavlis durackâj kълvvez:

— Siz, siz! Ovъnъ ñissejân, loâ — ñemân, avuân ovъnъ. Verno, Illa Petroviç, kълzi ñe gorsavъnъ — vьdъn-ъbъslâ tьrmas.

A Œerafimъs gazân gotçis:

— Etâ me tâdal! Etâ me vazъn kълi...

Jakovъs vizis aŝsâ vezærtanazъkân: kotraŝis korpus-sez kuza, ñozzalъslis nъvkæez vълâ, koņusna koromin-na vъvŝaņ vizætis ju vълâ, kâr setçin, æbedajtan kadâ, kurajtçisâ iņkæez.

— Porozok, — kълmâgân dumajtis ajъs. — Kolâ viŝ-tavъnъ Œerafimlâ, aŝ ñozzalâ sъ ŝârgъn, med ez zarazitçъ...

Vovtornikâ lunъs vâli rud kod, dumajtana da læņ. Oz aŝvъnas, ças gægâr kadâ, mu vълas uŝis skurêja da

dьsa posnitik zerok, lunsar gəgər ƚozzəvtis sonđi, ƚe-
oxotnəja vizətьstis fabrika vьlə, kьk ju ətlaaşəm vьlə
da sajavtčis rud kьmərrezas ƚь rьskьt ƚevьtinə, zevši-
šəmən, kьz Natallaьs ojjeznas šubьslis ašsis tьrvira ƚu-
zəmsə pukovəj poduskaezə.

Rьtša ƚaj oзыn Artamonov jualis Jakovьslis:

— A vonьt kьtən?

— Og təd, pukalis etčin mьsok vьlas, pozum
uvьtn.

— Kor. No ladno, oz kov. Kьz tijə, — družnəja
olatə?

Sьlə dumajtčis, sto tomzьk zonьs ƚuť tədčəmən
serəmtčis, ačьs gorətčis:

— Nečovo, družnəja.

— A šotaki kьz? Pravda vai...

Jakov lezis šinnezsə, dumajtьstis:

— Dumaeznənym — ƚe əddən soglasnəjš.

— Kьeəm dumaezan?

— Siz, vьd jьliš.

— Mьj jьliš šotaki?

— Sija šo knigəez šərti, a me — prosto, mьvkьd-
nam. Kьz azza.

— Siz, — gorətčis ajьs, ez kuz unəzьksə sьšša ju-
avнь.

Peļponnez vьlas parušinovəj paļto ƚəpkəm vəgьn,
voštis Alekšejliš kozinsə, ƚavaldasnikən ved — šerevrijan-
nəj kaj Iara vizə malaxitovəj sar, — da, vorota saje pe-
təm vəgьn, dolon uvttattis vizətis mьsok vьlə julanas, —
setčin pu uvьtn kujlis Iļļa ƚočkəkom jərnəšьn.

— A pesəkьs talun ul kod, prostuditčьnь vermas,
neostoroznəj.

Termaštəg, ƚestnəja əsləmən vьd kьvvezliš šəktь-
sə, kədnijə kolə vištavnь zonьslə, ajьs munis sь dьnə,
zugaləmən ƚəzətana rud pesək tušokkezsə kokkeznas
nəitəmən. Zonьs kujlis špinanas vьvlan, lьddətis kьz
kniga, karandəšən straničəez kuza tьkətьsləmən; oškəv

суç şvјatәј, кѣз вѣ дусаъс ez kor varьссә“. Neto: „I şvјatәј varьs ponda keјmә“. „Masina — vesç kulәм, a i sija korә mavtas“.

Sija vaitis volnuјtçьtәg, i tәdvьlas podkodassәј poslovicaez uskәtәmәn, nъ mudroştә gosән vura mavtis assis şornisә. Sьlә glәnitçis, sto sija vaitә spokojnәja, sьlә ez vәv şәkьt азънъ кѣvvezsә, i sija dumajtis, sto vaitәмьs sьlән konçitçis вьеәma. Zonьs сь ez şet, кьгьмиş кьгьмә kişlis pesәksә, roznalis pesәksis gәrd lьs jemmez da pәlalis nijә dolonъ vьvşis. No drug, siz-zә spokojnәja, sija gorәtçis:

— Eta меньm nem vursә oz viştav. Eta mudroştән ozlән ovnъ oz tuj.

Pәrişzьk Artamonovьs levtişis, vedъ vьlas nъrьssәmәn, zonьs sьlә ez otsav.

— Siz. Znaçit ајьt vaitә nepravda?

— Em мәdik pravda.

— Bәvәtçan. Mәdik — avu.

I, kinas әvtьstәmәn fabrikalaņas, ајьs gorәtis:

— Von sija, pravdaъs! Dedyt tenat sija pondәtis, me setçә pukti assim olanәs, a әni — tenat oçered. Vot — vьdәs. A te mьj? Mi — uzalimә, a tenьt — gulajtnъ? Jәz pessәm vьlьn mәdan pravednikән ovnъ? On umәlә dumajt! Istorija! Te istorija vьlas şәvzь. Istorijaъs — ne nьvka, сь vьlьn on gәtraş. I кьеәm etә dura — istorija? Mьjlә sija? A tenьt dьskuçikән ovnъ og şet...

Kәр kazalis, sto pondis vaitnъ liška lәgән, Petra Artamonov peslişis volkәtьsнъ assis кѣvvezsә:

— Me vezәrta, — tenьt Moskvaъn ovnъ oçota; setçin gazazьk, vot i Alekşej...

Цlәъs levtis knigasә, pәlьstis сь vьliş pesәk busokkezsә da gorәtçis:

— Lezә velәtçьnъ.

— Og lez! — gorәtьstis moz ајьs, vedçә pesәkas taekәmәn. — En kor.

Sek Илһабс тозә сувтис и, чоқкоммәм шиннезнас ажьс пелшонез вьлэт вижәтәмән, җе горән вишталис:

— Но, мьј, ковшас лезтәг кершьн.

— Он льш!

— Оз туй mortлә padmәtnь ovнь siz, кьз сьлә колә,— горәтҗис Илһабс, јurnas zegnitәмән.

— Mortлә? Те—menam zon, а җе mort. Кьеәм те mort? Те вьльн—вьдәс menam.

Ета mezmis кьзкә askәттас, етә ez kov vištavnь. I golossә җевжәтәмән, ажьс горәтҗис, ашсә кәритәмән, јurnas kaçajtәмән:

— Siz te vestan меньм те јьлиш zavoitҗәм ponda? Ok te, dureң...

Sija азьльис, sto Илһабс гәрдәтис, и сьлән дрәзитәнь kies, зоньс мәдә вәли зевнь niјә vesјan kormannezas, а kies озә азьә kormannezsә. I, polәмән, med зоньс ez vištav мьјкә lišnәјә, umәлә, sija термашәмән ачьс вишталис:

— Те pondaiш me mort viji... novду...

Artamonov sodtis—novдusә—sijән, sto pervәј kьvvez vištalәм вәрһн, sek-zә vezәrtis: niјә тозә оз туй vaitнь seteәм minutәә zonkaokzugлә, кәдија тәдҗәмән оз мәд vezәrtнь siјә.

— Әни јualas: кьеәм mortәс?—dumajтьstis sija da supьта oшкәvtis ulә мьсәк pokat kuza, рьскьт pesәк вьләт, а зоньс pellez çanәtәмән горәтҗис сьлә вәршаңас:

— Не әтикәс тижә vijit, von, setҗin, вьдса mogilник fabrikaән vijәmmез.

Artamonov сувтҗис, bergәтҗис; Илһабс, kisә җузәтәмән, кнiҗanas мьсҗалис kressез вьлә rud җовоас. Pesәкьс pondis җазәтнь ажьс kokкез uvтьн, Artamonovлә тәдвһлас uшis, sto minutamәд озti sija кьлис-җи мьјкә әвиднәјә fabrika да mogilник јьлиш. Сьлә oxota вәли saјәvтнь ашсис mezmәм кьвсә, сьлә kolis, med зоньс vupәtis сь јьлиш, и os moz, peryта сь вьлә munәмән, vednas әvtәмән, pещәмән povзәтнь, pәriшзьк Artamonov rјakәstis:

— Te mьj vištalin, podlec?

Цлаьs cетcэвтис рu sajas:

— Umšalə! Mьj tijə!

Ajьs sətis vednas ru kuzas, vedьs cegis; ved torsə cəpkis zonyьs kokkez dьnə siz, sto sija pinələn, vьvlanə zelonəj sarnas, mərtcis pesəkas, Petra Artamonov grəzitis:

— Nuznikkez zastavita vesətnь!

I perьta munis, cəzə ььnšalis, ətmədərə satlašəmən, cuvstvujtis, sto razumьs sьlən kaťtišə gorjo da ləg kьvvezьn, kьz žugšəm dərə stanokьn susa.

— Vasəta. Nuzdaьs zastavitas— vertas. Sek nuznikkez vesətnь. Siz, en dьurit!— orialis sija zenьtik dumaez surьta bergalan eakьliš i sьkosta nəjatnəja vezərtis, sto vizis ašsə nє siz, kьz kovšis, unaəv baitis, əztis ašsis əvidasə.

Oka ju bereg dorə petəm vərn, sija mьzəmən pukšis pesəka kruťik dorə, cьskis cuzəm vьvšis nьləmsə da pondis vizətnь vaas. Učitik, nєrьdьn, lən mestən ujalis saklej stavun, rovno stalnəj jemmez vurisə vasə. Sьvərn zagvьv, ujalan borddeznas vərətьsləmən, loktis jodi, ujalьstis, bergətcis vok vьlas da, gərd šinoknas, gudьra nəvoas, vьvlanə vizətəmən, lezis va vьləttis jugьt єnən kьvtan koļcoez.

Artamonov, jodiьslə cunnas grəzītəmən, kьləmən gorətcis:

— Me tenьt ləšəta sudva!

Da bergətcьstis, kər kьlis, sto kьvves goralisə fašvəja. Vaьslən spokojnəja vizьvtəməs kьlətis ləgsə; rud da sonьt lənьs vištalis dumaez, kədnija vəli tьrəmaš nєvezərtana izumlennoən. Medəddən izumlennoa vəli sija, sto vot, zoh, kədiјə sija lubitis, kəda jьliš kьkdas god dugdьvtəg da trevoziťcəmən dumajtis, drug, minuta mədən, pьssis sь pьekiš, koļis sььn ləg zubbьt. Artamonov tədis, sto vьd lunə, dugdьvtəg vьdəs kьkdas godsə sija dumajtis zonyьs jьliš, olis sь vьlə nədejtčə-

mən, sija luvitəmən, vizçişis İllaşsañ mьjkə əddən
взятə.

— Кьз şpıca, — əzjьstis i abu — sija! Mьj-zə
eta?

Rud novobьs nevna rozovəjşalis, ətik mestəñ mьç-
çişis jugьtzьk pjatna, vaçkişis sija viəñ paçkajtçəm vь-
lə, kəda mьççişlis vura novjəm sukno vьlьp. Sьvəgьp
mьççişis çeglaşəm təliş; lois ьrkьt da vozduxьs ul;
tumanьs kokñit ьnəp ujis va vevdərəttas.

Artamonov loktis gortas, kər inьs vəli çəvtçəma-ñi,
puktəma sulga koksə veşkьt kok gəgrəsa piçəs vьlas,
çikьrtçəmən sьris gьzzesə. Piñələn zənikьs vьlə vizə-
təmən, sija jualis:

— Te kьtçə İllaşə inđin?

— Vakrames, — gorətçis sija çəvtçikas.

— Şo ləgalan te, — ьslovzişis Natallaьs; zənikьs sь
ez şet, narosno mьrşəmən çusьktis. Zerьs pondis əşp
ştokloezsə pişkavnь, ulşəta suskəm pondis ujnь sa-
dəttis.

— Əddən-ñi İllaьs pondis ossaşnь velətçəmnas.

— Sьlən mamьs — bestolkovəj.

Mamьs kьskis pьrnas vozduxsə da, pernapasaşəm
vəgьp, vodis olpaş vьlə, a Petraьs çəvtçikas oxotnəja
əviditis sija:

— Mьj te verman? Nəm. Çələdьs ozə polə tençit.
Mьjə te niyə velətin? Te ətikə verman: şojnь da uznь. Da
rozatə aşıit mavtnь.

İnьs viştalis poduskaas jursə mərtəmən:

— A kin niyə şetis velətçьnь? Me baiti...

— Çəv!..

Sija tozə sь ez pondь şetnь, kьvzis, kьz burazьk
pondis uşnь zerьs ləmpu lissez vьlas, kədijə saditis
Nikitaьs.

— Bur olan aslьs vərjis gorvatəjьs. Ne çələd, ne
çelo. Mossez. Me vь i mossezsə eg pondь vəditnь, aş
kaznəj, kьz sьlə kolə, açьs aslьs masə sedtə.

Въвлаң мороснас сиз осторожнѣја бергѣтѣмѣн, кѣз
вѣтѣ kujlis sija jъ вѣлн, Nataλλα pavkѣтѣс сонѣт еѣка-
нас зѣникѣс рѣлрон вердѣ.

— Vidѣin te Илабскѣт?

Стѣд вѣли виѣташнѣ сѣ јлиш, мѣј вѣли нѣлѣн зонпнѣс-
кѣт; sija вовгѣстис:

— Ѣладѣбскѣт— озѣ vidѣѣ, nijѣ vidѣнѣ.

— Gorodѣ munis sija.

— Bertas. Veѣ ѣекѣтѣн озѣ вердѣ. Nѣkajtas, кѣѣм
nuzдаѣс, i bertas. Уз, ен месѣјт менѣм.

Minuta вѣрти sija виѣталис:

— Jakovлѣ velѣтѣснѣ сеѣѣа оз kov.

I еѣѣ minuta вѣрти:

— Mѣdlun jarmarka вѣлѣ мuna. Кѣлан?

— Кѣла.

— Mѣј-зѣ eta seteѣмѣс?— dumajtis Artamonov,
аѣсѣ ѣиннезсѣ куѣис, no ѣин озѣс вѣли кѣмѣса ѣузѣм, тѣд-
вѣлас вѣлисѣ Илалѣн ѣѣтерпитана, ѣвиднѣја ѣвиѣталан ѣиннез.

— Strosнѣј тујѣ puktis ајсѣ, podлѣѣ! Кѣз ѣиссејѣс
zangis...

Dѣivujtis sija ѣевезѣртана супѣта јансѣтѣмѣс; ровно
Илабс vazн-ѣи мѣдѣм јансѣтѣснѣ. No— мѣј sija заста-
vitis етѣ postupoksѣ kernѣ? I тѣдвѣлас воѣтикѣ леѣѣт,
osuditana кѣввез Илабслиѣ, Artamonov dumajtis:

— Mirosko, uvtiѣ ron, velѣtis sija. A сѣ јлиш, sto
mortлѣ ѣeloes vredнѣјѣѣ— eta Tixonлѣн думаѣс. Durak,
durak! Kѣнѣс кѣвзис? A— velѣтѣс! Mѣјѣ-зѣ velѣтѣс?
Ravoѣјјезѣс сѣлѣ зал, a ајѣс ави зал. I рѣссѣ вокѣ,
med вѣдѣтнѣ вокѣн аѣѣис pravдасѣ.

Eta думаѣѣн ѣвидѣѣс Илабс вѣлѣ ѣзјѣстис еѣѣ јѣт-
нѣјѣзѣка.

— ѣе, вѣвѣтѣн, он рѣссѣ!

Setѣн тѣдвѣлас уѣис Nѣkitaѣс, кѣдija рѣссис вокѣ,
лѣн угѣлѣ.

— Вѣдѣннѣс менѣ dodѣлѣнѣ узавнѣ, a аѣннѣс
рѣссѣнѣ.

No Artamonov sek-zə ašə kəritis: etə—nepravilno, vot Aleksej ez pʁssʁ, sija lʁvitə delosə, kʁz lʁvitis sʁlən ajʁs. Etə—gors, asnəja gors, i vʁdəs sʁlən koknita, prosto. Sʁlə tədʁvʁlas uʁsis, kʁz ətʁpʁiʁ, kodʁvja tʁskaʁəm vəʁʁn fabrikaas, viʁtalis vopʁslə:

— Eʁksə oʁiʁʁs.

— Tədʁə, — soglaʁitʁis Aleksejʁs.

— Ləgaləʁn vʁdəʁnʁs mʁjʁʁaŋkə. Kʁz vʁtʁe vʁdəʁnʁs viʁətəʁn ətik goz ʁinən...

Aleksejʁsi etəʁn soglaʁitʁis, ʁerəmtʁəmən, sija go-rətʁis:

— I etə—vəʁno. Mukədʁʁʁas mənʁm tədʁvʁlə uʁə, sto vot setəəm-zə ʁinnezəʁn Tixonʁs viʁətis ajə vʁlə, kəʁ sija tenat svəʁʁvə vʁlʁn saldattəzkat pəʁʁis. Svəʁʁn aʁʁs pondis pəʁʁʁnʁ. En vʁnət?

— No, mʁj sija, Tixonʁs? Sija—uvogəj.

Sek Aleksej pondis ʁerjoznəja vaitʁnʁ:

— Te mʁjkə ʁasto pondin vaitʁnʁ etə jʁlis: eʁksə-nʁ oʁiʁʁs, eʁksəʁnʁ. No, ed etə ʁelovʁ ʁe mijan; etə ʁelovʁ poppezlən, velətiʁʁezlən, no, kinlən esə, setʁin? Una ʁizəma ləkarrezlən, naʁalʁstvolən. Etə nʁlə viʁətʁnʁ, med oʁiʁʁs ez eʁk, etə—nʁlən tovarʁs, a mijə tekət—neviʁʁez. Vʁdəs, vopə, ʁevnaən eʁksə. Te, vot, pəriʁ-man, i me tozə. A on-ed viʁtav te nʁvkalə: en ov, nʁvka, starukaən loan!

— Mʁvkəda, ʁort, — dumajtis pəriʁʁk Artamonovʁs. — Prostəj uma.

I kʁeəmkə ʁivautʁkaezəʁn vaʁitəm vizʁv ʁonʁisə kʁvzikə vopʁslis, Petraʁs zavidujtis vopʁslə, vilis tədʁvʁlas uʁsis Nikitaʁs: gorbunsə ajʁs puktis radujtiʁəʁn, a sija katʁiʁis glupəj, inka ʁelovʁn i— avu sija.

Una dumajtis etə zera oʁə pəriʁ Artamonovʁs. Sʁ kurʁt dumaəz-pʁr eʁn strujkoən pəʁʁisə mʁʁʁiʁʁnʁ esə kʁeəmkə mədik dumaəz, jəz dumaəz, nijə rovno suskis zəʁʁslən pəʁmʁt sumokʁs i nija mesajtisə sʁlə aʁʁə dor-jʁnʁ.

— A mьjən me vinovat? — juāšis sija kinliškə i kəŋ ez azzь otvetsə, čuvstvujtis, sto eta voprosьs avu lišnəj. Jugdan doras sija drug resitis vetl'nь monast'ьrə vonьs dьnə; novdu, setč'in, seteəm mort dьnьn, kədi ja olə vokьn vьd čuzəma manitan grekšis da trevozitčəmiš, azzišas mьjkə radujtana da čorьta vištalana oləm jьlis.

No, kər počta kьskalan vəvvezən šibalis manast'ьr dьnas, vьdsən višəmən prošoločnəj tuj vьlət trešitəm-šan, sija dumajtis:

— Eta, — prosto, ugəloкьn sulaynь; a te vot ətərət kotraš! Guьn ogureč oz eьk, a sondi vьlьn srazu sišmas.

Sija ez azzьv vonsə nəl god-ŋi. Medvərja azzišə-mьs Nikitaьskət vəli gaztəm, kəšьnik: Petraьslə dumajtis, sto gorvunьs nedovołon sь loktəmən; sija jozгьltčis, zmitčis, zevšišis, rovno lol sorkьeə; baitis səma golosokən ɳe jen jьlis, ɳe as jьvšis da rodnəjjez jьlis, a toko monast'ьr nuždaez jьlis, jenlə kejmišsez jьlis, otirьs gov jьlis; baitis ɳeokotnəja, tədčəmən vьnšətčəmən. Kər Petraьs pondis šetnь sьlə denga, sija vištalis zagvьv da vьtte jəzkət baitikə:

— Nəstojatellə šet. Меньм oz kov.

Tədčis, sto vьdəs manakkes kьvzənь očec Nikodimsə; a nastojatelьs, əddən ьzьt mьгəra, koskaa, gəna da gukəj ət pełnas, — vačkis is rjasə paštəšəm le sak vьlə; Petraьs čuzəmə vizətikə, šəd šinnezən povzətana nozzələn, sija gorətčis kьzkə liška gorən.

— Očec Nikodim — mijan gov ovitellən vašitəm.

Nevьlьn mьsək vьlə zevšišəm monast'ьrьs, bronzo-vəj pozum puez kolasьn, nь suk sapkaez uvьn, strečajtis Artamonovsə buddeŋ lunə kizerik kolokollezən zvonitəmən, kədnija korisə rьtša sluzva vьlə. Privratnik, veškьt da kuz, kьz ses, učitik, ɳekolana, čeləd juroka, liŋajtəm, nəitčəm skufejkaə, vorotaezsə oštəm vəгьn, bovгьstis, mьgtaləmən, pədəmən moz:

— Lo-o-k!..

I sek-zə, suŋəvtəmən, esə çegis kǝv:

— Po-o-z-z-alujssta.

Ləz vevja kǝmǝgǝs, zǝn ɲovosə vevttəmən, vǝrtəg əsalis monastǝr vevdǝras; sǝŋaŋ vǝdǝs vǝli ɲǝgǝstəm suk, ulsət duka gəztəmən, mid kolokollezlən gorətlǝmǝs vǝli vǝntəm sija vǝrzǝtǝnǝ.

— Ətiklǝ ɲe lǝvǝtǝnǝ, — vinitçəmən gorətçis gǝŋ-tinŋiçais sluzitis, kǝr pǝsliŋis kǝskǝnǝ tǝlegəŋis ɲikitalǝ kozinnezən jassiksə, açǝs jassik kuzas zuknitis učitik, şad kulaknas.

Busən tǝrəm da mǝzəm Petra zagvǝv munis şadə, vonǝs çoçkom kelja dǝnə, kǝdija vǝli lǝŋta zǝvŋiŋəm viŋəaz da javlonəaz kolasǝn; munis da dumajtis, sto veŋ sija loktis tatçə, vurzǝk vǝ vǝli, kǝz vǝ munis jar-marka vǝlə. Treŋitan vǝr tujǝs, kǝdija vǝli orlaləm vuz-zəzən, zegjis, sorlalis vǝdǝs kurǝt dumaezə, kǝdnə mestə ɲǝris şǝləm ŋojan toska, oxota lois soççisǝnǝ, vunət-çǝnǝ.

— Juŋsǝn vǝ vǝeəmika.

Sija əzǝis vonǝsə skamja vǝlǝn pukalikə sija, gǝgǝr-təmaŋ tom oŋir çuzəmmez, rovno tǝdsə kartinka vǝlǝn, sǝ gǝgǝr pukşəmaŋ das gǝgǝr jenlə kejmışşez: şad tosa kupeç paruşinovəj paltǝn, trepiççezən kǝrtaləm kǝkən, rezinovəj botikə kəmaŋəmən; kǝz starik, kǝdə vaçkiŋis skopec vǝlə, menovsik vǝlə; kǝz jurŋia, saldat-skəj ŋinələ zonka, anjǝla, çeri kod ŋinneza; stov moz sulalis, kǝz sudǝda ozǝn var, drjomvskəj ɲaŋ pǝzaliŋ Murzǝn, juis, buntujtis, ŋivdəm golosən baitis:

— Praviŋno: jenǝs — ǝlǝn.

Taləm mu vǝlət çoçkom pososoknas çertitikə, oŋir vǝlə vizəttəg, ɲikita velətis:

— I kǝnǝm ulǝnzǝk mort, sǝnǝm vǝlǝnzǝk sǝŋaŋ jenǝs, kǝdija ɲǝssə mijan grekkeza smrad ŋiŋməŋaŋ.

— Radujtə, — dumajtǝstis pǝriŋzǝk Artamonovǝs da əskəttas ŋerəmtçǝstis.

— Jenъs — аззә: veşis verujtam; a delotәg veraъs — mъjлә sълә? Kъtән mijan әtamәdlә otsalәмъs i kъtән mijan љubitәmнъm? I mъj jъliş kejmam? Bъdәs avuъs ponda. Kejmъnъ kolә, a şotaki...

Sija levtis şinnezsә, minuta gәgәр sьtәg vizәtis vonъs vьlә, vizәtis vьeәmika, ulişaң vьlәz. I zagvъv, kъz mъjkә şәkьtә, levtьlis posoxsә, rovno mәdis kinәskә vaşkьnъ sijaң. Gorbun çeçcis, vьntәg әәtis jursә, oṭirsә krestalis, no molitva tuјә viştalis:

— To,—vonә me dьnә loktis.

Jurşitәm starik, ṅostәma mednәj şinnezsә gәgrәstәmәn, vizәtьstis Petraъs vьlә da әvtьstәmәn, tәdçәmәn narosno pernapasaşis:

— Munә jenkәt, — soddis Nьkita.

Oṭirsъ munisә kinлә kьtçә tuј, kьzi poda poskoṭi-naşan, starikъs kutis gьrза uvtәttas vişan koka kupeçsә, ṅaң pәzaliş Murşin kutis mәd gьrза uvtәttas.

— No, zdorovo. Blagoslovit.

Kuz kinas, kәda çuṭ tьdalis şәd rјasa sos pьekiş, oṭeç Nьkodim vokә vestis vonъsliş kьrьmmezә teçәm kiezsә da viştalis zagәṅik, radujtçәtәg:

— Eg vizçis.

Kelјalanas posoxnas әvtьstәmәn, sija munis vonъs oзыn, munis suvtçьslәmәn, piṅәla kokkezsә çapkalәmәn, әt kisә moros vьlas, şәlәm veştas, vizәmәn.

— Pәrişmәmьt te, — ṅe şmela gorәtçis Petraъs.

— Sь ponda olam. Kөkkez pondisә vişnъ. Mestaъs mijan ul.

Kazitçis, sto Nьkitaъs lois eә gorvazьk; şpina pe-lәsьs da veşkьt pelponъs levtişisә, mьskьrtisә tusasә matәzьk mu verdas, i mьskьrtçәmşaң sija lois paşkьt-zьk, manakъs vaçkişis çeraң vьlә, kәdьliş oṅәtisә jursә, i vot sija vizәttәg, çukьlәn kьssә tujok kuza, kok vьe-kalana seveṅ kuza. Zeşkьt, sәstәm kelјaьn oṭeç Nьkodimъs lois ьzьtzьk, no eә strasnәjzьk i kәр sija voştis klobuksә, matovәja, rovno pokojṅiklәn, şvitәvtis sьlәn

зынви kus, rovno kuçiktəm, koskaa jurьs; kəşiçaez vь-
las, pellez sajas, jur vəras əsalis ƚerovnəj piłimmezən
rud jurşıys. Çuzəmys sьlən vəli tozə koskaovəj, vosk
rəma; vьdlaьn çuzəm koskaez vьlas ez tьrmь jajьs; li-
ƚajtəm şınnes ezə jugdətə sija, ƚьlən ƚozzəlyьs vişşis
vьyt, rusməm ƚьr koƚeçok vььn, ƚьruvtas sьtəg vəri-
sə şəd polosaokkez koşməm tьrpprezlən, əmys vəli esə
vьytzьk, çuzəmsə jansətis ƚьdьn jamaən, i kəzkə əddən
ƚostəm vəli vьliş tьrp vьlas rud bag kođ gənyьs.

Zagənik rovno mьjkə kьvzis, pessəmən moz təd-
vьlas voştis kьvvezsə, monakьs baitis ƚьktəm çuzəma
zonkalə — kelejniklə, kədiya vaşkişis vaşsik vьlə:

— Samovar. Naƚ. Ma.

— Kьeəm zagəna baitan.

— Piƚnezə uşalisə.

Manakьs ƚukşis ƚьzan dьnə, çoçkom kraskaən kra-
şitəm kresloə.

— Olatə?

— Olam.

— Tixonьs lovja?

— Lovja. Mьj sьlə?

— Vazьn sija me dьnyьn ez vəv.

Sь ez pondə şetnь. Nikitaьs, kinas vərətikə, kьsə-
tis ƚjasanas, etija torokanlən kođ kьsətəmys esə bura-
zьk sukşətis Petraьliş gaztəmsə.

— Me tenьt gəştineçez vaji. Viştav, medvь
jassiksə ƚьrtisə. Setçin vina em. Lezənyь tijan vinasə
junь?

Vonьs, ьslovzişəmən, viştalis:

— Mijan abu strogo. Mijan — şəkt. Nełki i juiş-
şez loisə sija kadşan, kər oтіrьs bura pondis vovlьnь
ovitelas. Juənyь. *Mьj kernь? Lolalə mirьs da travitə.
Monakkes — tozə oтіr.

— Kьli me, te dьnə una oтіr vovlənyь?

— Aşnьs oz tədə, mьjlə, — gorətçis monakьs. Vov-
lənyь. Kaтіşənyь. Pravednoşt kossənyь, pravednikəs. Višta-

lamsə. Кыз овнь? Olimə, climə, a-to... Ogə kuzə. Тєр-
рєннə ави.

Kəр pondis сивстувјтнь, sto кыввєз манакьслəн
pondəнь sijə trevozitнь, pərişzьк Artamonovьs gorətсis:

— Etə vəvələм. Kreposnəј pravo tєrpitisə, a volə
oz tєrpitə. Uməјə əmləsaləмəş.

Nikitaьs çəlis.

— Gospodaьs dьrņi — ezə slajtçə, ezə brođitə.

Gorvunьs žar keris sь vьlə da lezis şinnezsə.

Siz, şəkyta кыввєzsə əzzəмəн, ьзьт pauzəezəн vai-
tikə, nija şornitisə setçəз, кьтçəз keļejnikьs ez vaj sa-
movar, çəskьt duka lipovəј ma da sonьt nəн, kədaşəн
esə levtişis tagja parok. Vņimatəlnəјə vizətisə, кьз ke-
ļejnikьs ədva vərətçəмəн peşşis zozas, jassik vevtсə
oştikə. Petraьs suvtətis pьzan vьlas svezəј çeri pəкəн
banka, кьк butьlka.

— Portvejn, — ьddətis Nikita. — Etə vinasə na-
stoјatəļьs ļubitə. Mьvkьda mort. Una vezərtə.

— A me vot — jeeə vezərtə, — otvet vizçişəмəн
vaitis Petraьs.

— Mьmda kolə — i te vezərtəн, a unazьksə — мь-
лə? Unazьk koləнаşə tədnь — ətik vred.

Manakьs ostoroznəјə ьslovzişis. Sь кыввєзьн Pet-
raьs vezərtis мьjkə курьтə. Rjasəьs nət rəмəн pezјalis
remьt kodas, skurəјə şvetitan ugəļьн lampadaəн da don-
təmik, vez ştokloa lampəн, pьzan vьlas. Kazaləм və-
rьн, кьeəм gorsə јuis vonьs maderə rumkasə, Petraьs
piļskəмəн dumajtis:

— Tolksə tədə.

Вьд rumka vəрьн Nikitaьs kəs da əddəн çoçkom
çunņeznas nəн şələмəssə çepəltəм vəрьн, tьkis sijə ma-
as, i netermaşəмəн səskis; tresitсis sьləн rud, rovno
ņeekəн, toszugьs. Ez tədçь, med vinasь kozzətis mo-
naksə, no gudьra kođ şinnes sьləн jugьtşalisa, siz-zə
vizətəмəн nьr koņeçok vьlas. Petraьs јuis ostoroznəјə,
med nє мьççavnь əşşə vonьslə kodəн, јuis da dumajtis:

— Natalla jъliш — oz juaш. I kаtkovnu ez juav. Stъditчa. Nekin jъliш oz juaш. Mirskъjъш. A sija — pravednik. Sija — otir kossаnъ.

Lаgаn tosnas зъlet kuzas nuаъstаmаn, ашsа peлeт-
tas dornitаmаn, sija gorаtчis:

— Kuzin te etчa sajаvtчъnъ. Bur.

— Ozъk vаli burъk, аni — umаlъk, jenlа kejm-
шs una. Prijommes enija...

— Prijommez? — Petraшs шerаmtчis. — Kъз pin le-
чitиш doktorlаn.

— Mаda munъnъ ръdаъk kъtчa nenavud, — gorаt-
чis manak, vinasа rumkaezas beregitаmаn kiшtikа.

— Kъtаn spokojnъjъk, — sodtis Petraшs da vilиш
шerаmtчis, a monakъs шupkis vinasа, ulis tьrppezsа pe-
mъt, trepiчlаn vaчkишana kъvnas da pondis vaitnъ, kos-
kaa jurnas zegnitаmаn:

— Эddаn tаdчamаn sodа vespokoitчan otirъs. Зev-
шisаnъ, sajаvtчъnъ mаdаnъ ravotaez sogja...

— Etа me og азъ, — ranъt gorаtчis Petraшs, tа-
dis ачъs, sto nepravda vaitа. — Etа te зevшisиn, — oxo-
ta vаli шlа viшtvnъ.

— A trevogaes, — vuzаrаn nъ шera...

Petraшs jurъn sogmиса seteаm kъvvez, kаdnijаn vъ
pozis vonsа kаritъsnъ; шlа oxota vаli spiritnъ, nelki
gorаtъsnъ vonъs vъlа i, zonъs jъliш dumajtikа, sija go-
rаtчis lаg golosаn:

— Mortъs ачъs trevogaezсsа kossа, ачъs nuzdasа mа-
dа! Ker ашit delotа, en vьrkujt mъvkъdnat — olаn
spokojnъja!

No vonъs, tьdalа, ez kъv шlis kъvvezсsа, sija pаd-
tisа аslas dumaez; sija drug zegnitis peлasa tъsanas,
rovno sajmis; rјasaъn шъ vъln аsаtчis шad sorok va-
nъrrezаn; tьrppezсsа pinаvtаmаn sija pondis vaitnъ эd-
дaн vezartana kъvvezаn, kъз vьtte lаgalis:

— Loktаnъ, korаnъ: velаt! A — mъj me tаda, mъ-
jа velata? Me mort ne mudrаj. Menа — nastojatel etаe

keris. Асым — ме нем ог тэд, кыз неpravilно судитам. Судитисә: веләт! А — мьж понда судитисә?

— Namekajtә, — тэдвлас ушис пәришзък Artamonovlән. — Noraşnъ mәdә.

Sija vezәrtis, sto Nikitaъslән em мьж понда noraşnъ aslas судва вьлә, sija оззык vollikә vižçis is enә noraşemmezsә. I pelәttas аssә dорәtәstәм вәгьн, sija jurә puktәмән vištalis vonъslә:

— Судва вьлә una noraşәнъ. Toko eta — nem ponda.

— Siz; dovolnәjjes jeeәәş, — vištalis Gorbun, lampada vi вьлә ugәlas şinneznas retitçәмән.

— A tenъt esә ajә — pokojnik nakazъtlis: radujt! Lo oтиrlis şәlәм spokojşәtişән.

Nikitaъs sьnnәlән nuzәtis әmsә, әktis rud tosoksә aslas кьгьмә da çьskis sijән sьnnәvсә, ozlaң vištavlis кьvvez, kәdnija Petrasә vәrzәtisә, sajmәtisә sььн лубовьstvo da storozitçәмән мьjkә vižçisәnәә.

— Nija setән siz kerәнъ oтиr şin озьн, вьtte me mudrәj, мьж vaitнъ, eta вьдәs ovitәl вьgoda ponda, oтиrәs manitәм ponda. A me ponda eta dolznoştyс sәkьt. Eta, vonә, strogәj delo! Мьж radujtnъtә? Terpitә, sua. A — аzza: terpennoъs вьдәnnъslән вьris. Nadejtçә, sua. A мьж вьлә nadejtçьнъ? Jenән ozә uspokoitçә. Setән şlajtçә nәң pәzaliş...

— Eta — mijaniş, Murzinъs, juiş sija, — gcrәtçis pәrişzък Artamonov, oxota vәli мьjkәşәң вьlәнъ, мьjkә vokә tojъsnъ.

— Sija аssә puktә sudda tujә jenъs вьлә, сь şәrti jenъs nә kәzain-ңi mirъslә. Әni seteәм nepolişşes, nә jeeә. Setән esә tostәмн әtik — kazalin te? Eta lәg mort, eta вьдәs mirъslә vrag. Loktasә, pitajtәнъ. Мьж nъlә vištalan? Nija сь ponda volәнъ, med oтиrәs smuтиtнъ.

Monakъs vaitis şo gorәnzък da perytzьka. Tәdvьlas uşkәtikә, кьeәмән азьvъlis оззык volәм dьrңi vonсә, Petraъs kazalis, sto şinnes Nikitaъslән migajtәнъ nә

siz vinovatēja, kļū ozzyk gorbunsə aslas vinaļs uspo-
kaivajtis — norašņ ez poz. A əni vot sija norašə, viš-
talə, nepraviļno-pə sudītama. I pərišzyk Artamonovs
polis, sto vonys vištalas sylə:

— Etə te menə suditin!

Duzgyltčəmən, časь cepočkaən orsikə, sija kossis
ašsə dorjan kļvvez.

— Siz, — baitis gorbun, i dumajtčis, sto sija as-
kəttas dovolon sijaņ, mьj vьlə norašə.

— Otiŗs šo burazyk šin vьkəņ, dumaes nьlən
povtəməš. Nevazyņ olis mijanьņ nēdēla kьk učonəj, tom
esə, no kļz rovno sija vəli nē askəttas, povzəm mort.
Nastojatēl velətə menə: te-pə aslat prostotaən sija kre-
pit, te-pə, vištav to mьj da to kļz. A me jəz dumaez
dorəz nē pametliv. Sija, etə učonəjys, vьdsə čassezən
meiš zьlæzəs kьskis, baitə i baitə, a me nēlki kļvvez-
sə sьliš og vezərt, nē toko dumaezsə. Davьvsə-pə mi-
jan grek vьlə kəzainən oz tuj puktьņ, etə-pə loas kьk
jenlə kejməm da Kristusliš tēlosə ləgətəm, kədən miļ
daridorə munam: „telo Kristovo priimite, istočnika bes-
smertnogo jadite“. Jensə kulitə: aš-pə jenys kət i šur-
reza, no meč — ətik, mədnoz oz tuj cvņ. Mučitis si-
ja menə, vunəti me vьdəs velətəmsə otec Fjodorliš, go-
rətla: „Plot tenat — vidoizmenenno, a duxьt — uničto-
zenno“. Nastojatēl sьvəryņ vidis menə: „mьj te, suə, kь-
eəm jen kulitan bessmьšlica vištalin?“ Siz, vot siz...

Vištašəmys Petrašlə kazitčis šerəm petkətanaən, i
vonys jьliš zəlejtəmən dumajtəmys, nēvna uspokoitis
pərišzyk Artamonovsə.

— Jen jьliš — šəkьt baitņ, — vovgьstis sija.

— Šəkьt, — soglašitčis otec Nikodim da jualis via
golosən, kurьta: — Ēņ vunət — ajə velətis: miļ — otiŗ
šəd uz kerišsez, vьļņ mijan ponda etə premudroštьs?

— Tədvyļam.

— Vot siz. Otec Fjodor velətə: lьddət kņigæz!
Me — lьddəta, a kņigæbs me ponda, kļz vər kьtənkə

ьльн ңејатнја sumitə. Talunņa lunlə kņigaьs oz ęet ot-
vetsə. Əni jurə pьrisə seteəm dumaез, — niјə kņigaən
on vermь. ęektantьs vьdlaьn lois tьr. Oтirьs suditəнь,
rovno vəttez viętaləнь, ңeto — roxmellaęan. To eta —
Murzinьs...

Manakьs јuis portveјnsə, zumlitьstis ңansə da ңe-
vьtinsə зулокə kataјtəm vəгьн, pondis siјə pьzan kuзas
tarlavнь, асьs ozlaң vaitis:

— Oтec Fјodor vaitə: vьdəs vedaьs razumęan; da-
vььs əztəm siјə ləг ponən, draзnитə, a ponьs vьd vь-
lə veęię uvтə. Novdu, eta i pravda, a soglaęitсьнь —
ləг petə, əvidno. Setən em doktor, prostoj mort, veęo-
ləј, siјa mədņoz dumajтə: razum — dита, сьлə vьdəs —
чаца тujə, vьdəs — zavaвнəј; сьлə oxota viзəтнь, кьз
kerəma i ətik, i mədik, i mьј pьekas. No, vot vьdəs i
zugdə...

— A siз-ed i em, — opasnəја te vaitan, — gorəтcis
Petraьs. Vonьslən kьvves vilіę eaktisə trevozitсьнь, dи-
vujтisə siјə, povзəтisə aslanьs drug mьчcięəmən, leчьт-
nas. Сьлə vilіę oxota lois пьгьsнь Nикitasə, uчəтęəтнь
siјə.

— Kodзis manakьs, — peslięis siјa асsə uspokoitнь.

Keļjaas lois duk, sulalis sommezęan da lampada
vięan səma kod duk, seteəm duk, kədnija kusəтisə Pe-
raьslię dumaезsə. Əсьnas ңeьзьт, ęəd kvadrat vьльн тəг-
цитisə liсеz кьeəmkə vьdmaslən, ңemьmda ezə vərə,
nija kazitcisə kərtovəјən.

A ңeraң vьlə vaчkięana vonьs, zagvьv da vura
kutcięəmən гəгззis асsis ңeraң vezsə.

— Vьdəs dumaes — opasnəјəę. Əddənzьk — pro-
stəјjes. Boę Tixonsə.

— Poluumnəј.

— Veę tel Sьlən razumьs — strogəј. Me pervo to-
zə poli vaitнь sьkət, oxota, a — pola! A kər ајə kulis
Tixonьs əddən matə as dьnə menə vajəтis. Te-ed ңe
siз lυbitin ајəs, кьз me. Tenə i Alekсејsə ez əvidit eta

ņespravedļivāj šmertьs, a Tixonsə əvidītis. Me-ed sek
ņe manakiņabьs vьlə ləgaši, a jenьs vьlə, i Tixonьs sra-
zu etə kazalis. To, suə, nom olə, a mort...

— Sadtəm uvja vaitan tel— ləgən gorətčis Petraьs.—
Liska juin. Kьeəm monakiņa?

Nikita padmьtəz šo ozlaņ vaitis:

— Tixonьs vaitə: kьzi jenьs mir vьln kəzain, sek
zerreslə kolə munьnь askadə, kьz kolə ņaņlə da oņirlə.
I ņe vьdəs pozarres — mortšan; vərrezsə — virdaləm əz-
tə. I mьjlə vəli Kainlə gresitнь, mijan kuləm vьlə? Mьj-
lə jenьslə una čuzəma uroddezsə; voštam gorbatəjje-
zəs, mьjlə nijə sьlə?

— Ok te, von-taj sija mьj! — dumajtis Petraьs,
tosas šerəmtčəmən, ačьs čuvstvujtis, sto jenьs vьlə vo-
nьslən norəšəmьs uspokaivajtə sijə. Eta vur, sto mana-
kьs oz norəš rodnəjjes vьlə.

— Kainsə — oz tuj vezərtнь. Etən Tixonьs menə
kьz čerjьlə doris. Aļə kuləm luņšaņ menam i pondət-
čis. Me dumajti: muna manastьrə — kusas. A — oz. Siž
i ola ena dumaezən.

— Ožьk te eta jьliš en vait...

— Vьdəs drug on vištav. Siž, me vь, novdu, kuv-
təzžim sь eg šet, no jenlə kejmīšes mesajtəнь. Sovešt
trevožitəнь. I — opasno, drug mezmasə Tixonьslən du-
maes menam kьvvezьn. ņe, sija mort mьvkьda, kət,
novdu, me sijə i og ļubit. Sija i te jьliš dumajtə: to,
suə, pešis mortьs pijannes ponda, a čeladьs sьlə jəzəš...

— Eta esə mьj?—ləgən jualis Petraьs.—Mьj sija
vermas tədнь?

— Tədə. Delo, suə, vəvətčəm.

— Kьli me... Sijə, durakəs, vasətнь kolə, siž—una
tədə sija mijan šemejnəj, mijan...

Artamonovьs vištalis etə, med tədvьlas uškətнь
Nikitaьslə šəkьt ojsə, kər Tixonьs kьskis sijə petļašis,
no sьkosta dumajtis Nikonov zonka jьliš. Manakьs ez
vezərt namekajtəmsə; sija vajətis rumkasə əm verdas,

šujstis kǝvsǝ vǝnaas da, tǝrpezsǝ ņulǝm vǝrǝn, ozlan baitis zǝštannǝj kǝvvezǝn:

— Tǝxonsǝ tozǝ kǝnkǝ ǝviditǝm, i sija pǝldis vǝ-dǝn dǝnǝš, kǝz rozoritǝm...

Kovšis manaksǝ enija dumǝeziš ǝlǝtnǝ.

— Mǝj-zǝ te ǝni, on-ja mǝjja jǝnǝslǝ verit?—jualis sija da divujtǝis: sija mǝdis juavnǝ ǝlǝ zubǝt kerǝmǝn, a petis kǝzkǝ ņe siz.

— Šǝkǝt vezǝrtǝn, kin ǝni veritǝ,—ņe srazu vištalis manaksǝ.—Dumajtǝnǝ vǝdǝnnǝs—una, a verujtǝmǝs oz tǝdǝš. Dumajtǝnǝtǝ oz kov, kǝzi veritan. Eta, kǝdija šurreza jǝnǝs jǝliš baitis...

— Čarǝkǝ,—sovetujtis Pertǝs, gǝgǝr ņozzǝvtǝmǝn.

— Vǝdǝs eta gǝztǝmtǝmšǝn, vǝzdellošǝn. Dodǝavnǝ vǝ vǝdǝnnǝsǝ kǝrtovǝj šǝjǝssezǝ.

● — ņe siz, kǝklǝ veritǝn oz tuj,—veritǝn ǝǝktǝmǝn gorǝtǝis Nikodǝimǝs.

Mǝdrǝriš-ņi kolokolǝna vǝlas vartisǝ kolokolǝ; rov-ņaja vačkǝlǝmmez torkǝtisǝ ǝšǝnas šǝd štokloezǝ. Petǝrǝs jualis:

— Sluzǝva vǝlǝ munǝn?

— Og vetǝ. Kokkez ozǝ šetǝ sulavnǝ.

— Estǝn mijǝn pondǝ kejman?

Manaksǝ sǝ ez šet.

— No, mǝnǝm vǝ laņtǝsnǝ, mǝzi me tuj vǝlas.

ņikitǝs sǝ šettǝg ņǝrǝššis kuz kǝznas kreslǝ kut-čišǝnnezǝs, ostoroznǝja levtis ǝššis pǝlǝsa tuǝasǝ, kǝt-salis:

— Miša! Mitrej!

I vilǝš lezčišis, viničǝmǝn gorǝtǝis:

— Proštǝt: vunǝti me, kelejnikǝs menǝm gǝštǝnǝnicaas uzǝ. Isti me sija; oxota vǝli svobodnǝja baitǝn, a to nija vǝdǝnnǝs jur verdiššez, vǝdǝs vištǝlǝnǝ...

Sija umǝlika, una kǝvvezǝn vištalis vonǝslǝ gǝštǝnǝnicaas tujšǝ, i kǝr Petǝrǝs petis pǝmǝtinǝs, ǝrkǝt, busǝn poznalana zer uvtǝ, sek dumajtis:

— Neokota vāli vešiš baitišlā, medv̄ me muni.

I drug, tād̄sa polām, p̄rišz̄yk Artamonov̄s pondis
čuvstvujt̄n̄, sto vilīš sija munā p̄d̄bn, krut log dorēt,
k̄btčā loktan minutā vermas ušn̄. Sija sodtis oškāv̄sā,
nuzātis kiezsā ožlan, ojša p̄em̄t̄b̄slīš vaa bussā čun̄ņez-
nas peslām̄n, orēt̄l̄t̄g ožlan, gosa fonar p̄jatno v̄lā
vizēt̄m̄n.

— Ne, — čuzzašikas sija termašām̄n dumajtis, —
v̄d̄s eta men̄m oz kov. Aš̄n-zā muna. Oz kov. M̄j
sogmis? H̄l̄ab̄ vertas! Ne, kolā čor̄ta ovn̄. Von k̄z
Aleks̄ej̄s olā. Sija vermas menā i v̄v̄āt̄n̄.

Aleks̄ej̄s j̄līš sija dumajtis v̄n̄šēt̄čām̄n, med ne
dumajt̄n̄ N̄ikitās, T̄ixon̄s j̄līš. No kār sija vodis čor̄-
t̄t̄ kojka v̄lā monast̄rsk̄j gōšt̄n̄nicaas, s̄jā vilīš ku-
tisā p̄r̄stana dumaēz manak̄s da dvornik̄s j̄līš. K̄n
eta seteām mort, T̄ixon̄s? S̄l̄n vuz̄ḡs v̄d v̄lā
ḡḡḡr ušā, s̄l̄n k̄v̄ves goral̄n̄ zon̄s čelād šorn̄iez̄n,
s̄ dumaez̄n kovdujt̄m von̄s.

— Radujt̄s, — dumajtis sija von̄s j̄līš.

— A vot, Šerafim̄s, prost̄j plotnik, kužā radujt̄n̄.

Ez uz̄š, kurtčal̄slisā pommez, štena sajas vovgi-
sā kuim golos̄n k̄eām̄kā morttez. Petrāslā t̄dv̄las
ušis, sto ena nat̄tā n̄n̄ p̄zalis Murz̄in̄s, višan koka
kupeč̄s da skopec čuzām̄n mort̄s.

— Jūn̄, nat̄tā.

Monast̄rsk̄j storoz̄s zoc̄ņika vartis kolotuska-
nas čugunn̄j p̄avsā, s̄v̄ḡn̄ drug, ād̄d̄n termašām̄n,
v̄t̄tē k̄z šormis, povzis, pondis blagovest̄it̄n̄ zautren-
nā dorā, i eta zvonit̄m uvtā Petrās pondis sunavn̄.

Von̄s loktis s̄ d̄nā seteām-zā, k̄eāmā sija azz̄-
lis t̄n, sadas, seteām-zā j̄z da l̄gā dumajtan n̄ozz̄l̄n.
P̄rišz̄yk Artamonov̄ termašām̄n miš̄is, pašt̄sis da
eaktis sluzkāslā, med šetisā v̄v̄ perv̄jša poctov̄j
stancijāz.

— M̄lā s̄z čozā? — j̄ualis manak̄s divujt̄č̄t̄g.—
Me dumajti, — ol̄st̄ar t̄t̄n.

- Делoъs оз лeз.
- Јuisә сaј. Petраъs дьr. думajтis: мьј јьлиш вь јуав-
нъ воньслиш? I — тэдвълas усis:
- Siz-tu — муннъ мэдaн тaтиш?
- Dumajтa. Ozә лeзә.
- Мьлa-зә нijа siz?
- Me вьgodнәј ньл. Pоlзa ньл вajәтa.
- Siz. A—кьтсә думajтaн?
- Novду strаnствujтнъ мунa.
- Viшaн kokкезнaт?
- I kokтәmmes vestәшәнъ.
- Eтa вepнo, vestәшәнъ, — соглaшитcis Petраъs.
- Çәlisә. Сьвәгьн Nикитaъs горәтcis:
- Тixоньслә pokлон шet.
- Esә kinлә?
- Bьдәnnьслә.
- Ladнo. A мьлa он јуав, кьз Aјекшeјьs олә?
- Мьј јуaшнъ. Me тәдa, sija кузә. Me, novду,
çoзa мунa тaтиш.
- Tәвнaс он мун.
- Мьлa? I тәвнaс вeтләтәнъ.
- Bьлиш, вeтләтәнъ, — вилш соглaшитcis Petраъs дa
pondis шetнъ воньслә дeлгa.
- Vaj, мeлңиça вoщнъ мунaсә. Nаstojәтeл дьнә он
пьрaв?
- Nekәr, вәвсә вajәтisә.
- Prossajтçikas vonnes kutçisisә. Сьвјә кутнъ Nикитaсә
вәли пeудoвнo. Sija ez влaгoслoвит вонсә, вeшкьт
киьs сьлән кaттишis rјaсa сосaс, Petраъs думajтis, стo киьs
сьлән кaттишis пaрoснo. Гopвнaс сь кьпәтә рькшәмән,
Nикитaъs пeгopән кoрис:
- Te проштит, кьзи мe тән мьј пeнaвуд лisнәјә
вaити.
- No, мьј esә setçin! Mijә — vonnez!
- Dumajтaн, думajтaн oјjeзнaс...
- Siz, siz! No, prossaj...

Monastyr vorotaez sajə munəm vərən, Petraəs
nozəvtis i goštinnica çoçkom štəna vьlьn азьлис vo-
nьслиғ figurasə, kədiја vaçkişis iz vьlə.

— Prossaj, — suьstis sija kurazka boštəmən, jursə
sьlis vura solalis posnit zerьs. Munisə pozuma vərət,
vəli əddən lən, toko pozum lьsьs zer bişer uvtas zve-
nitis ştekləən moz. Briçka kozla vьlьn çeççalьslis ma-
nakьs, a vəls vəli rьzəj, kьeəmkə lьsəj pelleza.

— Mьj jьlis vaitəny! — dumajtis Petraəs. — Jenьs
zersə nekolan kadə ьstə. Eta vьdəs ləguvja, zaviduvja,
urodstvoşəñ. Dьsşəñ. Zavota avu. Zavotatəm mort, kьz
pon kəzaintəg.

Petraəs nozəvtis, jozğьltçəmən dumajtis, sto vьlis
zerьs munis nə as kadə, i vilis rud kьmərən sija ka-
tışə gaztəm dumaез. Med nь verdiş mezdətçьnь, sija
vьd stancijaьn juis vina.

Rьtnas, kər ьlьn mьççişis eьna gorod, tujsə orətis
pədəmən lolalan pojezd, suñnəvtis, vaçkьstis parən da
pьris mu pьekə, əsis kьeəmkə zьnvi gəgrəsə oştəyn.

III

Əddən zьka jarmarka vьvşa olan lunnez tədvьlə
boštikə, Petra Artamonov çuvstvujtis kьeəmkə polan
nevezərtana, çuñ nə suç povzəm; ez veritçь, sto vьdəs,
mьj sajmətis pameťs, sija vьlis etə азьлис i açьs pizis
əddən ьzьt izovəj koťolьn, kьtən vəli tьr kazətəm, gor-
zəm, orsəm, şьləm, rjaksəm, koduvja radujtçəm da şə-
ləm pot munana bezumnəj oťirlən toskaən unnaləm.
Puis da sorlalis etə vьdəs ьzьt, kudria mort, cilindra
da şurtuka; ləz, britəm çuzəm vьlas sьlən vəlisə lakə-
maş svavja, tupkalən kođ şinneз; eta mortьs şlopətis
kьz tьrpeznas da, Artamonovsə kutəmən, tojlaləmən,
rjaksis:

— Durak — çəv! Kressenno Ruşi, vezərtan? Go-
diş-godən kressenno Volga da Oka vьlьn!*

Çuzəmnas sija vaçkişis povar vələ, a paşkəməş sərti ətik mōrt vələ fakelleza oțir kolasiş, kədniyə me-
daləny kollavn̄ bogatəy pōkojnikkezəs mogilə. Petra
uməla tədīs, kəz sija təkəşis ʔeta mōrtkət, a s̄vəḡn̄
niya juisə konjak, sorlalisə s̄yn̄ morozennəyə i mōrt̄s
gerjaləmən, baitis:

— Vezərt russkəy dusaliş gorzəmsə! Menam aya
vəli pop, a me — proxvost!

Golos̄s s̄lən vəli suk, truba kođ, no ɳev̄t, sija
pədtis v̄dəs oțirsə k̄v̄l̄təm̄ k̄lən, kəz şəd viz̄vtana
vaən, i k̄v̄ves s̄lən v̄dənn̄sə volnujtisə.

— Plotlən sişməm! — rjaksis sija. — Dav̄vkət t̄ska-
şəm. Çarkə s̄lə, porşlə, națəs dan! Əmləsav țelo
bunttə, Peța! Gresittəg — on kaitç̄, on kaitç̄ — on
spașitç̄. Mişkav dusatə! Baçaə vetlam, telo mişkalam.
A — dusa? Dusās vaça korə. Şetə voļa russkəy dusa-
lə, şlan, gora dusalə, şvjatəjlə, velikəjlə!

Petrās tozə gorzis, v̄dsən şələm̄s vərzəm vəḡn̄,
i vovgis:

— Şirota sija, dusās, v̄dtas — națte! Vunəma.
Og zəlejtə.

I v̄dənn̄s oțir̄s rjaksisə:

— Verno! Pravilno!

A kusjura, gərd tosa mōrt̄s gərdətəm̄ çuzəma da
lilovəy pelleza, gəgrəsə, udav, bergalis rovno maç, ve-
zərttəg, siş iksis:

— Ştopa — pravda! L̄ubita tenə. Kuvtəz l̄ubita.
Kuim stukaok kuvtəz l̄ubita: tenə, səmaokə da pravda.
Dusa j̄liş — pravda!

I tozə gorzis da şlis:

— Şmertiju şmert poprav.

Petrās otsalis s̄lə ş̄v̄n̄ Onton duraçok̄s k̄v̄ve-
zən:

— Kibitka əstis koļoso.

S̄lə siş-zə dumajtçis, sto sija l̄ubitə şəd Ştopasə,
sija k̄v̄zis s̄liş k̄v̄vezsə şələm̄ ɳev̄z̄təz, i kət mu-

kədr̥r̥s̥as s̥lən askodəma k̥vves pov̥zətisə sija, no unaz̥k̥k̥s̥ v̥l̥isə seteəm̥əş, kədnija çəsk̥k̥ta da r̥d̥n̥a volnujtəmən, k̥z̥ rovno oštisə b̥vəs et̥a pemyt̥, suma chaosiş k̥v̥əm̥k̥ə jugyt̥ pokojo. K̥z̥k̥ə əddən gl̥anit̥cisə s̥l̥ə k̥v̥vez „şlən dusa“, n̥b̥n̥ v̥li m̥jk̥ə əddən ver̥n̥əj, nora, nija jitsisə seteəm̥ kartinaən: zar, vudən lunə, Drjomov jogm̥əşmən uliçəbn̥ sulalə v̥l̥bn̥ m̥ygəra, zortosa, k̥z̥ şmert, kaskaa starik; sija m̥z̥əmən bergətə sarmanka orop, a s̥b̥ ožbn̥, jursə çat̥rtəmən, dask̥k̥k̥ gəgər voşa n̥vk̥aok, n̥it̥çəm, ləz pl̥at̥to̥bn̥, şinnez̥sə kuqəmən, orlaşana golosən v̥n̥şət̥çəmən şl̥ə:

— I olanış nem oz vizçis şələm...

I kossa me svobodasə, lən oləm...

Tədv̥l̥ə uşəm v̥ər̥bn̥ et̥a n̥v̥ka j̥liş, Artamonov bov̥gis l̥ilov̥əj pelleza mort̥sl̥ə:

— Dusaş — goralana! Et̥a sija — verno!

— Ştopa, — r̥jaksəmən jualis gərd tosaş. — Ştopa v̥d̥əs t̥əd̥! S̥l̥ən — k̥l̥uççez v̥d̥ dusa d̥n̥ə!

I şo buraz̥k̥ əzjəmən, gərd tosaş iksis:

— Ştopa, oṭirlə drug, neek̥! Advokat Paradizov, k̥sk̥k̥ mijanəs n̥pr̥istupn̥əj ver̥t̥ep̥! V̥d̥əs požə...

Oṭirlən drug̥s̥ v̥li past̥r̥ən da vozat̥əjən gulajtis prom̥şl̥enik̥kez kompanijalən, k̥t̥ən v̥b̥ sija ez m̥ççis̥ aslas kod stavunən, z̥v̥ətis muz̥k̥a, goralisə şl̥ank̥v̥vez, to — noraş, şinvaezəz şələmə jizəmən, to udaləjəş, v̥v̥iş jəktəmən; muz̥k̥aşan p̥l̥ pamet̥bn̥ kolççisə toko b̥z̥t̥ varavanə vukətəmən sətələmmez da v̥ən̥ita sut̥n̥aləm k̥v̥əm̥k̥ə oṭçajannəj p̥əlanoklən. K̥ər şlisə n̥uz̥v̥v̥, nora şl̥ank̥v̥vez, kazit̥cis, sto traktirreslən izov̥əj ştenaes zmit̥çəbn̥ da p̥ədt̥əbn̥, a k̥ər xor̥s̥ şlis v̥ojoka, udaləja da, şin ožbn̥ çetçələmən, jəktisə molodeççez — ştenaezsə rovno t̥əls̥ v̥ər̥ətis da pav̥jəvtlis. Jur bergətçəm̥əz dut̥t̥əllis, radujt̥çəm̥şan toskaəz çapkaləmən, i minut̥əzən Petra Artamonovsə kutlis da sotis s̥iz̥ radujt̥çəm, sto s̥l̥ə oxota v̥li kern̥ seteəm̥ə, k̥əda nek̥t̥ən av̥, v̥ijn̥ k̥inəs n̥enavud̥ da, oṭir kokkezə uşəmən,

sulavņь нь озьн ризэссеэ вьльн, омән отирлэ кьлэмән горәтликә:

— Suditә menә, vijә äddән strasnәj kaznән!

Vәlisә „Samokat вьльн“, sumassedsәj traktirьн, кь-
тән зозьс вьдәс рьзаннезнас, отирнас, lakejjezән заг-
вьв бергалис; вәрзәтәг кољссьлисә toko zal угәввес, а
zalas, кьз родускаьн зельта шujәм гән, вәлисә тьр гәс-
sez, тьр sum. Зоз krugьс бергалис да тьсцьцалис әтик
угәльн цукәр неистовәj, меднәj трубаа музьканттезәс;
мәдикьн — хор, una rәma zenskәjjeziš jurrez вьланьс
venokkezән; kuimәtas bufet posuda да бутылкаез вьльн
шvitталисә әсалан lampaezшән виез, а нәлз угәльс вәли
vundalәм вьәссеzән, вьәссеzьс петисә отир да бергалан
krugas рьгәм вәргьн, дуттәшисә, ушалисә, киезнаньс әвтә-
мән, pellez чанәттәз шәралисә, кьтчәкә мунәмән.

Отирлән drug, шәд Штора, vezәртәтис Artamo-
novлә:

— Glupә, а — бур! Зозьс brussez вьльн, кьзи
вљудецько, рашкәтәм цуннез вьльн, brusses krepitәmas
stov verdә, stovшәнас gorizontaљnәja кьк гьцаг, вьдәнә
dodqalәм para вәв, nija vetlätәнь да бергәтәнь зозсә.
Prosto? No — estән em mudrošt. Peša — en vunәt:
вьдлаьн зевәм aslas mudrošt, vezәrtan!

Sija levtьlis цунә potoloklan, а кьәәмкә рашкьт
morosa kupeц ponлән kod jurән, Artamonovсә sosәttas
dәrgajtәмән, vizәtis сь вьлә вешкьта куләмлән kod
штokloшәләм шинезән, да јualis горән rovno гукәj:

— А тьj vištalas Дунаьс, а? Те—кин?

Рәрәтсьлис стul шpinka вьлә, фьркајтис:

— Т-fu, цорт!

И не mort moz rјaksis:

— Munam мәдик mestә!

А сьвәргьн sija lois куцерән, пукалис, кољaska kozla
вьльн, шәра para вәввезән, вьдәнньслә кьлэмән rјaksis,
кин panьt sedas, кин вәкәт мунә:

— Pauļa дьнә мунам! Lokтә mijankәт!

Munisə zer uvtən, koļaskaas vėlisə vit mōrt, ətikēs kujlis Artamonovs kokkez dņņn da nyr uvtas bovģis:

— Sija menə vėvėtis,— me sija vėvėta.— Sija menə— me sija... Plossad vėļņ, mēsək dņņņ, kėda vaçkišis ņaņ korovaj vėlė, koļaskaas kņmintçis. Petras ušis, dojdīs jursə, ģrģzasə i, va vudovka vėlas pukalikə, vizėtis, kņz lilovėj pelleza ģzėjģs kņssis mēsək kužas, meçet ogradalaņ da roksis:

— Pēsə, mėda totarə açməs pŗtnņ, Magometezə mėda, lezə!

Šad Štepanņs kvačitis sija kokkezėtas, kņskis ulə, kņčəkə nuėtis; lavkaezis, Karavan-sarajis loktisə perssez, totara, vuharçi; staiķēs vez xalatņ da zėlonėj çalmāņ ģrəzitis Petraslė palkaēn.

— Uģs, sajtan...

Mid ģema çuzəma poliçejskəj suvtėtis Petrasə kokjļas da ģorėtçis:

— Skandallezsə kernņ oz tuj.

Loktisə izvozçikkez, pukšėtisə koddezsə da kņskisə; ozas suvtən munis očirlən drug, i mņjkə kulakas, kņz ģuporə, ģjaksis. Zernņ dugdis, no ņovoņs vėli povzəmvi šad, kņeāmēn ņekər sija oz ovļ bur pogodda ozņņ. Əddēn bžyt Karavan-saraj korpus vevdėrņņ virdalis, pemytinās via sellez ņeekāmēn, i lois əddēn strasno, kər vėv korņtaes bura kņlāmēn pondisə zukətnņ Betankura kanal pos vėlėt; Artamonov vizçisis, sto posņs zugalas i vėdėnnņs vėjasə vėrtəģ kņnmēm, šad, kņz smola, vaņņ.

ņeekišəm, vėtnņ moz povzətana kartinaezņņ Artamonov kossis i aççis ašsə ģulajtəmšaņ vėvšalēm očir kolasņņ, kņz mōrtəs vėdsēn sļlė tədtəmə. Mōrtēs etā asnəja juis da ģorsēn vizçisis, sto, vot-vot, loktan minutə pondətças mņjkə vėdsēn mėdkod i medģlavņėj, əddēn radujçana,— livo ušan kņčəkə koņeçtəm toskaē, livo lėvtišaņ seteām-zə koņeçtəm radujçēmə, pŗkezə.

Мъј вѣвтыг кошаланаъс вѣли, мъј колѣцис паметън
ѡип вѣекана рјатноѡн, ета—зѡнскѡјъс, Paula Mennoѡи.
Sija azъblis sija вѣът, kus ѡtenaa pustѡј зъгън; kuimѡз
torsѡ зъгъслisъ занимѡjtis ръзанъс, кътѡн вѣлисѡ тѣр вѣ-
тълкаез, una рѣма ѡtokloisъ rumkaez да вакаллез, ѡвет-
тезѡн да фруктаезѡн вазает, ѡсеребранныј ведраоккез рѣ-
кѡн да сампанскѡјѡн. Das гѣгѣг рѣзѡј, kus jura, зѡг-
мѡм коѡ morttez пукалисѡ ръзан сѡјън; кънъмкѡ пу-
тѡј stullez коласисъ ѣтик вѣли ваѡитѡм ѡvettezѡн.

Сѡд Сtopa sulalis зѣр сѡгън, къз масисѡс, золотѡј
навѡaldasъника вѣдсѡ лѣвтѡмѡн, да komandujtis:

— ѡј, порѡсѣез, едѡ-на зоритѡ!

Kinkѡ рѣдън golosѡн gorѡtѡcis:

— Еп увт.

— Ѣлѡ!— rjakѡstis ѡѡirlѡн drug.— Rasporazajt-
ѡa— me!

I мъјlakѡ drug lois рѣмѣтъзък, sek-зѡ вѣвѡс сѡјас
pondisѡ къвнъ вараванѡ сѡталѡмъѡн рѣдън сѣез. Сtopa
ѡѡkѡvtis вѣвѡслаѡѡ, ѡѡtis; рѣрис къз mort кънѡм вѣлас
вараванѡн; satлаѡѡмѡн, къз зѡзѡг, ѡѡkalikѡ, sija вѣра
vartis вараванѡс:

— Bum, bum, bum...

Vita seteѡм-зѡ jon, ѡerjoznѡј ѡѡir, kѡstisѡмѡн, вѣн-
ѡѡtѡмѡн, къз вѡвѣез, къскисѡ зѣрас ѡѡskѡttezѡн rojѡл:
ѡѡд, ѡvitѡtalana rojѡл вѣвт вѣлнъ кујлисъ пѡѡтѡм зѡнскѡј,
ѡinneз гуѡѡлѡмѡз ѡѡѡkom да kusnas стѣдтѡмъѡн stras-
нѡј. Кујлисъ вѣвѡлаѡ morosnas, kiezсѡ jur увтѡс теѡѡмѡн;
сѣлѡн lezѡisѡм ѡѡд jurѡisъ, ѡѡд ѡvitѡtalana lakkѡt ѡtla-
ѡѡмѡн, вѣдмѡмѡѡ вѣвтѡс; кънъмъ matѡзък ѡivѡtѡcis sija
рѣзан дѣнас, сѣнъмъ jatnѡјзъка тѡдѡisѡ сѣ telolѡн forma-
es да вѣразък ѡипвѣекѡмѡн рѣрисѡ ѡinneзѡ гѡн ѡukѡrres
konuvѡtis, кънѡм вѣвѡisъ.

Piksъslisѡ mednѡј kolosookkes, зѣркѡtis зѡзъс, gov-
кѡн вѣкѡtis вараванъс; ета ѡѡкътъ kolѡѡnѡѡa dodѡѡѡm
ѡѡirъс сувтисѡ, вѣѡkѡtѡcisѡ. Artamonov vizѡisъ, sto вѣ-
дѡннъс pondasѡ ѡeravnъ,— sek вѣли вѣ вѣзѡrtanazък, no

вѣдѣнныс рѣзан саяс сувтисѣ коккез вѣланьс да сѣтаг
визѣтисѣ, кѣз зенскѣйс дѣса јансалис ројал вевт вердсис;
думажтѣис, сто сја токо ѣни сјјмис узѣмшан, а сѣ ув-
тѣн — ојѣслѣн торокѣс, изѣз торѣта суksалѣмѣн: ета тѣд-
вѣлѣ ушкѣтис кѣѣмкѣ skazki. Sulalikas, zenskѣјѣс џар-
кѣстис куз да suk јурсисѣ рѣлпоннез саяс, топѣтѣстис
коккезнас, лаклѣс рѣдѣна швицталѣмсѣ рѣкѣјтѣмѣн џо-
ком bus рјатнаезѣн; кѣлис, кѣз коккезнас топѣтѣмшан
уѣтисѣ струнаез.

Рѣрисѣ кѣка: зор јурсја оџкѣеза старука да музик
фракѣн; старукаѣс руксис, сѣкоста-зѣ асшис vez риннезсѣ
мѣџџѣмѣн да кѣк рѣма клависа костоџкаезсѣ оштѣмѣн,
а фрака морѣс лѣвтис рѣлпон вердас skripkasѣ, џикѣртис
рѣзѣј шисѣ, метѣтѣис, орѣтис skripkasѣ смѣџокнас, i ројал
струнаез басѣн шлѣмѣ рѣрис вѣснѣтѣк, суцѣалана golos
skripkalѣн. Paштѣм zenskѣјѣс ринласѣмѣн вѣшкѣтѣис, zeg-
нѣтис јурнас, јурсѣис керсисѣ озлан да вевтѣтисѣ сѣлисѣ ос-
саѣмѣн џур визѣн мороссеzsѣ, зѣвисѣ нѣјѣ; сја pondis
рѣрласѣн да загувѣв шѣвнѣ, рѣгорѣн, нѣрас, вѣншѣтан,
мѣјкѣ јѣлисѣ думажтан golosѣн.

Вѣдѣнныс сѣ езѣ шѣта, сѣ вѣлѣ визѣтѣкѣ, вѣвланѣ јур-
реznѣсѣ лѣвтѣмѣн, џузѣммеznѣс вѣдѣннслѣн вѣлисѣ ѣт-
кодѣс, шиннеznѣс шлѣрѣјѣс. Zenskѣјѣс шѣлис рѣокотнѣја,
кѣз вѣтѣ вѣтѣн moz, сѣлѣн ѣдѣн југѣт тѣрппес сувлисѣ
кѣѣмкѣ рѣвезѣртана кѣвvez, via шиннес оџѣрѣс јурре-
вевдѣрѣт визѣтисѣ ѣтѣк мѣстѣ. Artamonov рѣкѣр ez ду-
мајт, сто zenskѣјѣлѣн тѣлоѣс вермас lonѣ seteѣм лѣшѣт,
сјз повзѣмви басѣк. Dolonнеznas морѣссѣ да казсѣ
malalѣслѣмѣн, шѣлисѣс zegѣтѣслис јурнас, i думажтѣис, сто
сѣлѣн i јурсѣис вѣдмѣнѣ, i вѣдсѣн сја вѣдмѣ, lois вѣд-
сѣн басѣкзѣк, вѣзѣзѣк, вѣдѣс аsnas вевтѣтис сјз, сто сѣшсѣ
рѣм-рѣ ez pondѣ тѣдавнѣ, ровно рѣм ez i вѣв. Arta-
monov вѣѣма тѣдис, сто сја i minuta kezѣ сѣн ez
сјјмѣт zelanѣно, med сјјѣ kutнѣ, а токо мѣјѣнкѣ повзѣ-
тис, рѣткѣтис кѣѣмкѣ шѣкѣта зѣскѣтѣм моросѣн, сѣшѣн
вѣјѣтис koldujтан повзѣтѣмѣн. А шѣтѣки сја vezѣртис,

кыз ета зенскэјыс еэктас, сја мунас сь сэрэ і керас
вьдэс, мьј сьлэ охота. Отир вьлэ поззэвтэм вэрэн, сја
еталэ веритис.

— Вьдэн мунас, вьдэньныс.

Сја садşалис і сьлэ охота вэлі казавтэг муннь. Сја
сорьта реситис етэ кернь, кэр кьліс кінліşkэ горэн сускэм:

— Çаруса. Јестестволэн јир. Везртан? Çаруса.

Artamonov тэдис, сто çаруса—нүра вэрэн куsin,
seteem kus mesta, кьтэн туруньс эддэн васэк—sol-
kovaj da zelonaj, но кьз талççьнь сь вьлэ,— вэјан
рьдэстэм зьвунинэ. І şotaki сја визэтис інкаьс вьлэ, сь
berda dorəman, кьлэн он вьştav, pokoritan сь kus țelo
вьнэн. І кэр Artamonov вьлэ уşis şlyşlən şəkьt, via
pozzeavьs, сја вэрэтис peşponneznas, kəstis şivisə i, şin-
nezsə vokə kerəman, aşşьlis, кьз urodlivəј, зьнvi-kod
otirьs valətanь şinneznьsə eteem nevezərtana divujtə-
man, кьз Drjomovьn olišşes vizətisə maşar вьлэ, кэдја
viçku korominna вьвşaң uşəmşaң, taekіşis kuvtəz.

Şəđ, kudria Ştopaьs, əşьn poduska вьльн pukali-
kə, aşşis кьз tьrpezsə lezəman, volkətis кьмэссэ дрэ-
zitan kinas, і dumajtçis, сто сја əni-zə uşas, zuknіtças
zozas. Vot сја, pərtçəşəm manzetsə јərnəs berdiş мьј-
ləkə orətis da sentis сја угэлэ.

Zenskəјьslən vərətçəmmes loisə peşьtzьkəş, ojtələn
moz кьskalanazьkəş; сја сіз viklaşis, кьз rovno mədis
çetçəvtnь rojal вьвşis da—ez vermь; сьлэн ньрьстэм
gorətləmmes loisə gnusavəјьkəş da ləgьzьkəş; кьзкэ
əđđən noštəm vэлі сја визэtnь, кьз kəstəşəman pinla-
şisə сьлэн kəkkes, кьз peşьta dergajtə сја јurnas, a
suk јurşies, peşponnez вьлас əvtçьstəman, кьзі vorddez,
uşalənь moros da şpina вьлас зvir kuçikən.

Drug muzьkaьs oris, zenskəјьs çetçəvntis zozas, şəđ
Ştopaьs kəttis сја zarnia xalatən da pьssis ськəт, a otirьs
pondisə rjaksьнь, unnavнь, dolonņezən klopətəman,
ətamədsə kvataјtəman; pondisə kəttіşнь lakeјjez, çoç-
koməş, кьз savanьn pokojnikkez; pondisə zolətnь rum-

kaez, bakallez, oṭir̄s̄ pondis̄a gorsa jun̄, rovno əddən zar lun̄. Juis̄, ŗojis̄a nija ɳev̄beəma, k̄z oz kov; əddən v̄li ɳostəm viz̄ətn̄ jurrezs̄, p̄zan vevd̄aras m̄k̄rtəmən; eta vaçkišis̄ por̄ŗsez v̄l̄ ər vevd̄ərn̄.

Loktis̄a v̄ds̄a çuk̄ər çygan̄nez, nija ɳostəma ŗlis̄a, jəktis̄a, n̄ə pondis̄a çapkavn̄ ogureççežən, salfetkəzən,— nija əsis̄; n̄ tuj̄ə ŗtopa vaj̄etis̄ suma tavun zensk̄əjježəs; ətik n̄ kolasiš, uçit̄ik, jon, gərd plat̄toyn̄. Petraš̄ pižəssez v̄l̄a puk̄šəm v̄ərn̄, vaj̄etis̄ s̄ t̄yrpez v̄erd̄a bakal̄ sampansk̄əjən da, gorən aslas bakal̄ən çok̄nit̄çəmən, eəktis̄:

— Juam, r̄z̄əj, Miça zdorovjo pond̄a!

Sija v̄li kok̄nit̄, k̄zi k̄ərgag, suis̄a sij̄— Pasuta. Sija əddən v̄beəma kuzis̄ orsn̄ gitar̄ən da ŗələmə jiz̄əm̄z̄ ŗlis̄:

— As̄v̄ v̄etaši me miça, lazurn̄əj—

i k̄ər s̄l̄ən gora golos̄s̄ k̄z̄k̄ə əddən peçaln̄əja suvlis̄:

— Tom̄ša v̄etaši kad, tom̄ša, bergətt̄əm̄—

Artamonov druzesk̄əja, aj moz, malalis̄ s̄liš̄ jurs̄ə da suvlis̄:

— En vid̄ç̄! Te es̄ə tom, en pov...

A ojnas, sij̄ə as v̄erd̄as zmitik̄ə, jona kun̄lis̄ ŗin̄ezs̄ə, med v̄ur̄z̄ka az̄z̄n̄ m̄dik̄əs, Paula Menoṭtīəs.

ŗoç̄n̄ika ɳekod çassežə sija vura divujt̄çəmən əz̄zis, sto etija v̄esputn̄əj Pasutaš̄ ŗeral̄əm̄z̄ don̄ən sulal̄ə s̄l̄ə, i dumajtis̄:

— Ok, te k̄ərgag!

Divujtis̄ sij̄ə jarmarkaiš̄ iŋkəz̄l̄ən kuz̄əm̄s̄ çurk̄n̄ ɳəŋga, da k̄eəmk̄ə bezumn̄əja ɳəŋga viz̄əm, k̄ədiç̄ nija sedt̄ən̄ st̄ədt̄əm, kod ojježən. S̄l̄ə višt̄alis̄ə, sto ponl̄ən kod çuz̄əmən mort̄s̄ əddən v̄z̄t̄ torgujtiš̄ mek̄kez̄ən (z̄vir̄ kuçik̄kez̄ən), viz̄is̄ Paula Menoṭtī v̄l̄ə das ŗurs̄sez, vestis̄ s̄l̄ə kuim ŗurs̄ən v̄d̄p̄r̄ša aš̄s̄ə kus̄ən m̄ççal̄əm pond̄a. M̄dik̄, lilov̄əj peļlezaš̄, ŗigar̄əz̄ əz̄tik̄ə, əz̄tv̄lis̄ masiš̄ v̄l̄yn̄ ŗo ruva viļettez, zensk̄əj piž̄əz̄ə ŗujlis̄ kredit̄kəz̄ən paçkəz̄.

— Бош, немкә, менам una.

Sija вьдәс зенскәйжзә suis немкаезән. Artamonov pondis азънь нь коласын, вьдәнньсын, suk гәна Paulayn moz vevtütäm, әстәм стьд, i вьдәс зенскәйжес,— glupәјәс i lukavәјәс, мьјкә em ньн ңетәдана да ләгәтана, ңувствуйтис sija, зенскәйжес сьлә vraggez: ңелки иңс јьлиш dumajtikә, i сьн sija аззис мьјкә зевәмә, сь вьлә vrazdebnәја vizәтәмә.

— Kәrgag,—dumajtis sija, vasәk tom иңкаезиш рәма хоровод вьлә vizәtikә, кәднija вьдәнньс рерьта да jatnәја lovzisә сь pameтьн.

Sija ez vermь vezәrtнь: мьј eta, мьја siz? Otir uzalә, zoлатәнь delo ңeppezән, ашньсә рәдтәнь toko сь ронда, medвь кьз розә unazьк ңукәртнь дenga, a сьвәрьн—sotәнь дengasa, вьдса кьрммезән ңаркаләнь гулајтис зенскәј kokkez uvtә. I вьдәс enija гьрис, соlidнәј otir, гәтбраәс; ңeладаәс, әддән ьзьт fabrikaezлән кәzainnez.

— Ajә, nattә, elaz-zә вь гулајтис,—ңут ңe veritәmән dumajtis sija. Aңes аssә sija ьддis eta olanьн, enija куtitәммезьн ңe uçastnikән, a sluçajнәја sedәmән да ңe as volәiш vizәtiшән. No eta dumaes sija kozzәtisә vinaša буразьк i toko vinaән pozis niјә kusәтнь. Куim ңeдeла olis куtitәна kosmarьн i sajmis toko sek, кәр loktis Aлekшejьс.

Pәriш Artamonov kujlis зозьн kizerik, vәsnit olpaш вьльн: сь дьньн sulalis vedra јьән, бутьлкаез kvasән, сәма kapustaән tarelka, kapustaьс vәli вьeәma бурмәтәм торитәм krenән. Divan вьльн, әмсә oštәmән, i кьз Natallaьс-zә, ңinkьммеzsә levtәmән, kikoksә ңаркәм Pasuta, golubәј зьлкаезән да, кьз ңeri шәм, гьzzезән, koksә әsәтәм зozas. Әсьнnez saјas una шurs gors kajloezән uәtis vseroшsiјskәј torzьsse.

Pokmellaшәң jurьн uәtәm-pьr да travitәм țelo viшәm-pьr, Artamonovьс pessiis tedvьlas бошнь ңulalәм ojliш sobьtiјaezsә да zabavaezsә, кьз drug, rovno шәna-

iš petis, mēcīšis Alekšej. Krāmliktāmēn, vednas zukā-
tēslāmēn, sija šivātčis da kiššis kēvvezēn:

— Māj—berezdašin, kujlan? A me tenā tēn vьdsā
lun da i vьdsā oј kossi, da asьvlanas ačьm aэzi.

Sija sek-zā kьtsalis lakejās, koris limonad, konjak,
jь; šivātčьstis dīvan dьnā, šlorātьstis Pasutasā pelpo-
nētās.

— Сецць, варьсна!

Ne srazu šinnezsā oštāmēn, varьснаьs nьr uvtas
gorātčis:

— Чortu. Mun.

— Etā te munan čortьs dьnā,—ne lāgēn gorātčis
Alekšej, pelponnezātis sija levtьstāmēn, pukšētis, zegā-
tьstis da mьcčalis ьvāsā:

— Прьш!

— En vārēt sija,—gorātčis Petraьs; vonьs šerāmt-
čis, spokojšētis:

— Неçovo: kьtsalam—loktas!

— Ok, čorttez,—gorātčis zenskājьs, kьvzāmēn kof-
tasā paštalikā.

Alekšejьs komandujtis, kьz doktor:

— Сецць, Петра, çəvt jərnəstə, nirtčь jьnas!

Zozšis lapkātēn šlapaoksā levtām vārьn, Pasutaьs
puktis pasmēm jur vьlas, vīzētьstis dīvan vevdārьn zer-
kalōā da gorātčis:

— Əddən vasək koroļeva!

I, šlapaoksā zozas, dīvan uvtā sentām vārьn, nuz-
lēja əmsā paškētis:

— No, prossaj, Miša! En vunāt: me—Šimanskāj
nomerrežьn, nomer 13.

Petraьslā zaļ sija lois, zozšis çecčьtāg, sija vištalis
vonьslā:

— Set sьlā.

— Una-ja?

— No... vitdas.

— O-o! Una.

Aļekšejs zangis zenskājs kiā kļeāmkā vumazka, kollālis sijā, torpā pādnlis ьвәсә.

— Skupēja šetin,—lāgān moz gorātčis Petraьs.— Sija tān slapaьs ponda unazьk vestis.

Aļekšejs pukšis kresloā, kiezsā tečis ved vьlas, nьrьssis nь vьlā eākanas da kәsьņika, pačalņik moz jualis:

— Te мьj-inā keran?

— Jua,—povtāg moz gorātčis pәrišzьkьs, čeččis da pondis ņirtnь tēlosā jьnas, ačьs roksьslis.

— Ju, Kuzma, da umtā en әstь zгja! A te мьj?

— A мьj?

Aļekšejs šivātčis sь dьnā i sь vьlā, kьz tādтām vьlā vizәtikā, zagvьv, suņņәvtāmān jualis:

— Vunәtin? Te vьlā norāšәnь, te advokatliš әmsә zugdәmьt, policejskājәs kanavaә zangәmьt...

Sija siz dьr vištavlis prostupokkezsā, sto pәrišzьk Artamonovlā kazitčis:

— Bәvәtčә. Povzәtlә.

Sija jualis:

— Kļeām advokatlā? Jerunda.

— Ne jerunda, a—šәdьslā, sьlā,—kьz sijā?

— Mijā sьkәt i oзzьk tьskašlim,—gorātčis Petraьs sačәšik kosta, no vonьs eсә strogәjzьka oзlaņ baitis:

— A мьj ponda pon moz vuvtin bur oтirьs vьlā? I ашһнм?

— Me?

— Te, vot etā! Inтә vidәmьt, Tixonsә, menә, kļeāmкә zonkazug tәdvьlat ušәmā, gorzәmьt. Gorәtlәmьt: Avraam, Isәak, varan! Mьj etā seteāmьs?

Petrasә sotьstis povzәmān, sija ležčis stul vьlā.

— Og tәd. Kod vәli.

— Etā—abu pričinal—čut ez гjakәs Aļekšejs, čečәlьslәmān, rovno čeččalis čotan vәn vьlьn.—Setān—mәdik: „mьj sadlān juras, kodlān—kьv vьlas“, to setān

мъј. Семјаѝн олѝм јѝлиѝ каваккезѝн озѝ горотлѝ. Мъ-
ла—Авраам, зертвopиносеѝно да мѝдик страм? Те-ед
делосѝ канфузѝтан, те ме вѝлѝ вузѝр ѝндан. Мъј те сѝз,
кѝз ваѝаѝн ѝвѝтѝамѝ? Сѝја есѝ бур, сто еѝа скандал
дѝрѝнѝ вѝли Локѝев, менам drug, да догадѝјѝѝам уѝкѝт-
нѝ тенѝ кокѝвѝшѝт коѝјакѝн, а менѝ то телеграммаѝн
корѝс. Сѝја ѝ вѝѝталѝ менѝм еѝѝ вѝдѝс. Пervo, суѝ, вѝ-
дѝнѝс ѝералѝсѝ, а сѝвѝргѝн pondѝсѝ кѝвѝзѝнѝ,—мъј set-
ѝамсѝ mortѝс rјaksѝ?

— Вѝдѝнѝс rјaksѝнѝ,—вогѝѝтѝс Petраѝс, vonѝс
кѝвѝезѝн нѝргѝстѝмѝн да вѝлѝс коѝѝикѝ, а vonѝс ѝуѝ ѝе
susкѝмѝн вѝаѝтѝс:

— Вѝдѝнѝс—ѝтѝк јѝлиѝ, а те—вѝд јѝлиѝ! Ladno,
Локѝевѝс догадѝјѝѝам вѝдѝнѝсѝ уѝѝѝз јукѝтавнѝ.
Novdu vunѝтѝсѝ. No мѝјан делѝсѝ-ед polѝѝѝескѝј: talun
Локѝевѝс drug, а аѝнѝ—зѝvir коѝд vrag.

Petraѝс рѝкалѝс стѝл вѝлѝн, јѝна јѝрѝвѝрсѝ стѝл вер-
das змѝтѝмѝн, суѝ воѝѝам ѝтѝрсѝа сумнас ѝтенѝсѝ дрѝ-
зѝтѝс; Petraѝс сѝ еѝ ѝет, вѝзѝѝсѝс, сто дрѝзѝс ѝулѝтѝс коѝ
јѝрѝсѝ вѝдѝс хаосѝ, вѝсѝтѝс polѝмсѝ. Сѝја ѝем еѝ вер-
мѝ тѝдѝвѝлас воѝнѝ setѝс, мъј јѝлиѝ сѝлѝ вѝаѝтѝс vonѝс. I
вѝли ѝдѝѝн ѝвѝдno кѝвнѝ, сто vonѝс вѝаѝтѝ суѝдѝа golo-
сѝн, рѝрѝѝзѝк mort кѝвѝезѝн; polѝм petѝс вѝзѝѝнѝ, мъј
есѝ вѝѝталѝс Аѝлѝкѝејѝс.

— Мъј текѝт?—pessѝс ѝо јѝаѝнѝ vonѝс, мѝстѝас јѝр-
зѝјѝтѝмѝн.—Vѝѝталѝн, сто мунан Nѝkѝта дѝнѝ...

— Ме сѝ дѝлѝнѝ вѝли.

— I ме вѝли. Kѝр телеграмма вѝлас ѝетѝсѝ otvet,
sto те setѝѝн авѝ, ме. коѝѝесno, гѝнѝјѝтѝ setѝѝн. Povzѝ-
сѝ вѝдѝнѝсѝ; ми вѝлѝн ed olam, vermѝсѝ ѝ vѝјнѝ.

— Pѝгѝс ме рѝекѝ кѝѝѝмкѝ страм,—гуѝѝѝнѝк, вѝ-
нѝѝѝѝмѝн gorѝѝѝс Petraѝс.

— Dak сѝјѝ ѝѝѝрѝ petкѝтнѝ kolѝ? Vezѝrt, те мѝјан
делѝо вѝлѝ вузѝр ѝаркѝалан! Kѝѝѝм setѝѝн tenat зертво-
pѝносѝеѝно? Те мъј—pѝрѝјѝанѝн? Zonkaokкеzkѝт kѝѝѝ-
ѝан? Kѝѝѝм zonka?

Jur vьvьsis juršiezšə i tossə kьknan kinas volkə-
tьsləmən, Petraьs čuņnez-pьr vištalis:

— Иллəьс... вьдəс сь pondaiš...

I zagvьv, ņeresitəlnəja, rovno pemytas mьjkə kos-
səmən, sija pondis vištəsnь Aleksejьslə Иллəьскəт vid-
čəm jьliš; dьr baitnь ez kovšь; vonьs koknitzьka lov-
zišəmən da gorən vištalis:

— Тфу tenə! No,—eta abu ņem. A Loktevьs ve-
zərtəm aziat moz, skandalnəja. Siz-tu—Иллəьс? No, vonə,
te proštit, toko eta abu mьvkьda dєlo. Kupečestvolə
kolə вьdлəə velətčьnь, вьd olan točka vьlə suvtнь, a te...

Sija əddən dьr da vasəka baitis sь jьliš, sto kupeč-
čezlən pijannes dolzonəš lonь inženerezən, činovnik-
kezən, oficerrezən. Pełsad vьrətan sumьs pьris əsьnə;
munisə əkipazzez teatr dьnə, gorətlisə ьrkətana juannez
da mrozennəj vuzališsez; əddən-ņi vura vukətis muzь-
ka paviljon vььn, kədə vəli stroitəmaš brazilči kərtiš
da štokloiš, svajaez vььn, va vevdəryn, kanal kuza.
Barabanə sətələmmes tədvьlə uškətisə Pavla Menotti
jьliš.

— Кьeəmkə stram pьris me pьekə,—mədpəv go-
rətčis pərišzьk Artamonov, pełsə dorətikə, a məd kinas
limonad stokanə konjak kištikə; vonьs voštis sь kiiš
butьkəsə, a sьlə vištalis:

— Vizət, vəra kodžan. Vot menam Mironьs veləč-
čə inženєr vьlə—aš velətčə! Granica saje mədə mun-
nь—aš munə! Вьдəс eta—kerkuə, a ņe kerkuiš. Te—
vezərt, mijan soslovjo—glavnəj šila...

Petraьslə ņem ņeokota vəli vezərtнь. Vonьs supь-
ta baitikə sija dumajtis, sto vot eta mortьs vermis voš-
nь as verdas uvazennə da druzitčəm seteəm otiřan,
kədnija bogatzьkəš da sьšsa umnəjzьkəš, nija bergətlə-
nь tovgovlən omən strana pašta, məd vonьs, manastь-
rə ževšišəmən voštə pravednikliš da mudrečliš slava,
a vot sija, Petra, šetəm ņeekьnь kьeəmkə slučajjezlə,
Mьlа? Mьj ponda?

— A rasputņičajtəm ponda te bur oņirsə vidin veš! — vaitis Alekšejs kызкə ңевьта, гушаэмəн.

— Etə — ңe rasputņičajtəmsəñ, a liska šiləsañ. Advokat — selma, no sija pravilno vezərtə, sija mьvкьда! Мьj vaitнь — oņir godaəš-ņi, ңelki starikkez, a вэвьс ңььп, кыз зонкаоккеzlən, da-ed i zonkaes вэвə-лəнь tozə вьdman вьñsañ. I sija en vunət, sto iñkaes mijan səmtəməš, gorməgtəg, gəztəm ңькəт! Me ңe aslam Olga jьliš vaita, sija кьeəmkə as mьvкьда! Eməš seteəm glupomudrəj iñkaez, kədnija rovno šlepəjəš sija šin vьlə, kədija uməlsə əzə. Olgaes vot, seteəm-meziš. Sija əviditнь oz tuj, sija uməlsə oz əzь, lə-gьslə — oz verit. Te Natalləes jьliš etəz on vištav, a oņirlə verno vištaləmyt sь jьliš: gort masina!

— Siz i vištali? — gəztəma jualis Petraes.

— Ңe ачыс-зə Lokтєvьs dumajtis enijə кьv-vezsə.

Oxota vəli una jьliš esə juavнь vonьsliš, no Petraes polis sьlə tədvьlas uškətnь sija, mьj Alekšejs, novdu, vunətis-ņi. Sььп sogmis zavid kutəm da ңevьeəma vižətam vonьs vьlə.

— Šo umnəjšalə, ves...

Sija əzəis vonьs pьekiš mьjkə rьšəñ gəñitanaə, kinənkə sija velətəmə da ručlən kod xitrošt. Ləgsə sьliš petkətisə varьslən kod šinnez, zolotəj piñ, kədija sviťalis, vevdəriš, drəzitana tьrp sajas, voinstvennəja čitkьl-təm žor kod usokkes, vešoləj tosoкьs da lakašana, kajlən kodəš čunņez; кызкə əddəñ ңostəm vəli veškьt kišis oziš čuңьs, kədija pьr mьjkə risujtis vozduxas viłə dumajtəmə. A ңeləšьt, kərt rəma, pidzakьs keris Alekšejsə jəz deloezəñ zuļikovatəj xodataj vьlə vačkışanaə. Sьlə drug oxotə lois, med Alekšejs munis.

— Узьснь меньт колə, — gorətčis sija, šinnezsə kuңьstəməñ.

— Etə bur, — soglašitčis vonьs. — Te talun ңekьt-čə-ņi en mun.

— Къз зонкаокәс сija менә веләтә,—әвидітчәмән dumajtis Petraьs, кәр сija kollalis. Munis mişşan дьнә да сувтис, кәр казалис, сто ordçән ськәт сумтәг munә сь вьлә ваçқишана mort, әддән ностәма сь вьльн вьдәс пәйтчәм, çузәмьс пәйтчәм, поләмән şinnes бав керşә-маş, munә да гәрд кинас малалә ва tossә, гәна morossә. Şekundamәд sija ez verit, sto eta сьлән çузәмьс диван вевдәргьн зerkalaas, сьвәргьн норән şerәmt-çis да вилиş pondis јьторән нirtнь çузәмсә, şivisә, morossә.

— Medala izvoçikәs, muna gorodә,—resitis Petra paştaşikas, no pidzak sosas kisә şujьetәm вәргьн, çapkis sija stul вьлә да zельта ньргьtis çuңnas zvonokliş koskaovәј knopkasә.

— Çaj; kreпьтзька zavarit! — gorәtçis sija slugalә.— Solәә vaj. Konjak.

Vižәtis әсьнәттас, lavkaezьн paşkьt ьвәsses вәли рәдналәмәş-ни, uliça куза munisә otir, lapkәтәмәş zar remьtnas gaja verdas; taçkәtis opalovәј fonar театр озьн; кьтәнкә çельн şьlisә iңkaez.

— Kәrgag.

— Pozә žimlavнь?— gorәtçisә мьс sajas; sija kru-to bergәtçis, ьвәsas sulalis әtik şina staruka, зоз çьs-kana sotkaән да trepiççezән kiezas. Sija сьтәг petis koridoras да paньтаşis şәd oçkieza, şәd şlapaa mort-kәt; mortьs viştalis ošta ьвәs kolasәt:

— Siz, siz, сьşşә nem!

Вьдәс вәли çевьеәт, еәktis dumajтнь, kossьнь кьввезьн saјәvtәm смьsl. Сьвәргьн Artamonov pukalis gәgrәsa рьзан saјьн, сь озьн суғнальslis uçitik samovar, žinәtis jur vevdәras lampa ştoklo, rovno сь verdә koknişikа pavkәtçis кьеәmkә çeәzzana ki. Juras әддән supьta bergalisә вәвәз kod morttezlән кьеәmkә askodән figurәez, pişna кьввез, komanduјtiş vonьslән şornitorrez, şvitталisә kinlәnkә bokәt munişlән kazalәm şinnez, no juras şotaki вәли pusto да çевезәrtana;

dumajtçis, sto sijə p̄rətis vəsnītik, drəzitana jugər, i eta s̄b̄n, k̄z̄ busokkez, jəktən̄, bergalən̄ ōtir, mesajtisə s̄lə dumajtn̄ m̄jkə əddən vaznəj j̄liš.

Sija juis z̄ir̄t, krēp̄t çaj, ɲalalis konjak, əmsə palitəmən, no ez çuvstvujt, sto kodzə, toko v̄dmis vespokojstvo, oxota v̄li k̄tçəkə mun̄n̄. Šilətb̄stis. M̄çç̄sis̄ k̄eəmkə tuman̄n̄ moz ēn kajəmlaɲ vaçkišana mort, çuzəmtəm, jur̄sitəm, koskaov̄j nabaldaɲnika ved v̄lə vaçkišana mort.

— Zələnəj liker, Vaŋka, vaj; zələnəjə, tədan?

— Tak toçno, sartrez.

— Te raz, Vaŋka?

— N̄ikak ɲet, Konstantin.

— No, mun.

Kər lakej̄s̄ v̄jis̄ likersə, Artamonov̄s̄ j̄ualis:

— Saldat?

— N̄ikak ɲet.

— A baitan, k̄z̄ saldat.

— Dolznošt̄s̄ ətkoç, k̄vz̄n̄ kolə.

Artamonov̄s̄ dumajtb̄stis, ūetis̄ s̄lə ruv da sovetujtis:

— A te—en̄ k̄vz̄. b̄st̄ v̄d̄ənn̄s̄ə..., a aç̄t̄ torgujt morozenəjən. I s̄š̄sā avu ɲem!

Līker̄s̄ v̄li šir̄ koç, k̄z̄ patoka, da k̄v̄ ūojana, k̄z̄ nasat̄rnəj̄ sp̄irt. S̄š̄saɲ jur̄n̄ lois̄ koknītz̄yk, jatnəjz̄yk, v̄d̄əs̄ k̄z̄kə suk̄mis, i k̄tçəz̄ jur̄n̄ munis̄ eta suk̄mət̄m̄s̄, ətəras̄ tozə lois̄ ləɲz̄yk, v̄d̄əs̄ topamis, soḡmis̄ ɲev̄t̄ sumok i ujis̄ k̄tçəkə ɲlə, ləɲsə v̄əras̄ koləmən.

— K̄vz̄n̄ kolə?— dumajtis̄ Artamonov.— Kinlə? Me — kəzain, ɲe lakej. Kəzain me āli avu?

No v̄d̄əs̄ d̄umaes̄ s̄lən̄ druḡ sorlašisə, əsisə povzəmuvja: Artamonov̄ druḡ kazalis̄ as̄ ozas̄ sijə mort-sə, kədija mesajtis̄ s̄lə ov̄n̄ koknīta da kuzəmən, k̄z̄ olə Āləkšej̄s̄, k̄z̄ olən̄ mədikkez, udav̄ ōtir̄s̄;— mesajtis̄ s̄lə pašk̄t̄ pēlpona, tosa muzik, kədija pukalis̄

sĕkĕt panĭt samovar dĕnas; sija pukalis sĕtĕg, sulga kiiš ĕunĕznas tos verdas kutĕiĕmĕn, eĕkanas doion vĕlĕ nĕrĕssĕmĕn; sija vizĕtis Artamonov Petraĕs vĕlĕ seteĕm peĕalnĕja, rovno prossajtĕis sĕkĕt, da sĕkosta-zĕ siz, kĕz vĕtĕ zalejtis sija, kĕritis mĕjkĕ ponda; vizĕtis da gorzis; sĕ rĕzĕj ŕinloppet uvtiĕ vizĕvtisĕ jadovitĕj ŕinvaez; a tos dorĕttas, sulga ŕin dĕnas, vĕrĕtĕis ȕzt gut; to sija kĕssis, rovno pokojnik ĕuzĕm vĕlĕt, kĕ-ŕiĕa vĕlas, suvtis ŕinkĕm vevdĕras, vizĕtĕslis ŕinas.

— Mĕj, svoloĕ?— jualis Artamonov aslas vraglis; sija ez i vĕrzĕ, sĕ ez ŕet, toko tĕrpreznas vĕrĕtis.

— Gorzan?— lĕgĕn rĕjakĕstis Artamonov Petra.— Katĕin menĕ, podĕĕ, a aĕt gorzan? Asĕt zaĕ? Ok te-e!

Kvatĕtis pĕzan vĕvŕis butĕlkaĕ, mĕmda vermis avtĕstĕmĕn sĕtis kus jur kuzas.

Žugalĕm ŕerkalo zoĕtĕm vĕlĕ, samovar da posuda vrĕakĕtĕm vĕlĕ, kĕr vĕdĕs uŕis pĕrĕm pĕzan vĕvŕis, loktisĕ morttez, nija vĕlisĕ ĕe una, no vĕdĕn nĕ kolasiĕ potis kĕk torĕj, paŕkalis; ĕtik ŕina starukaĕs ĕtik i sija-zĕ minutĕa mĕskĕrtĕis, samovarsĕ levtikĕ, i sulalis veŕkĕta.

Žozas pukalikĕ, Artamonov kĕlis nora golossez:

— Oj, vĕdĕnnĕs uzĕnĕ.

— Žerkalaok zugdisĕ.

— Eta, tĕdat, avu fason...

Artamonov kieznas paŕkĕtĕslĕmĕn ujis kĕtĕkĕ da baksis:

— Gut...

Mĕd lunas rĕt kezas, rĕŕĕn loktis Aĕlekŕej, zavotitĕmĕn, kĕz sogaliĕ dĕnĕ doktor ĕivo kuĕer vĕn dĕnĕ, vizĕtis vonsĕ, kĕĕmkĕ sotkaokĕn ussezsĕ ŕĕnalikĕ, viŕtalis:

— ĕe mort moz te pĕktin; etateĕni ĕuzĕmĕn gortĕ mĕĕĕiŕnĕ—oz tuj! Setĕĕ-zĕ te tatĕn menĕm verman ŕet-nĕ otsĕt. Tostĕ kolĕ, Petra, ŕĕrnĕ. Da ĕĕv te asĕt mĕdik sapoggez, sapogget tenat, kĕz izvozĕklĕn.

Annezsa zmitəmən, perişzyk Artamonov kыvzəmən munis vonьs şəryn parikmaxez dьnə,— Alekşej strogo da točno ovjaşnitis, kыz kolə sьrnь tossə da jur vьv-şis jurşisə; kəmkət magazinьn sija ačьs vərjis Petraьslə sapoggez. Eta vəryn, zerkalaə ңozzəvtəm vəryn, Petraьs kazalis, sto sija pondis vačkisьn prikassik vьlə, a sapogges sьliş zmitisə kokkezsə. No sija sь ez şet, vezərtis, sto vonьs kerə pravilьno: i jurşi sьrnь, i sapoggez vezьnь,— vьdəs eta kolə. Kolə vьdsən aşsə porjadokə vajətnь, vunətnь vьdəs jurьn gudьrasə, kədi-ja ңьrьstə, mьj kolčcis kuřitəmşaң da kьləmən bura şəktətis.

No juras tuman-пыr da nəitəm, travitəm tєlo-пыr, sija, vonьs vьlə vizətikə, kьlis as pьeşis kьeəmkə sloznəj čuvstvo, uvazeңnos da zavid kutəm sorlaşəm sajəvtana şeraləm da vrazda. Etija rьşən gənjəjtana mortьs, vədokən kias, ləşьt şina, virdalis da eьnətis asnəja kutčəmən dєlo verdə, şorovno kыz orsis. Bьzt kupeččez kompanijaьn, medbur traktirrez kabinettezьn zavtrakajtikə, əvedajtikə, Petraьs ңe jeeə divujtčəmən azzylis, sto Alekşejьs vizşə kыz rovno sutən, starajtcis şerəm petkətnь, zavavləjtnь vəgaččezsə, no nija, tьdalə, ezə primečajtə sьliş sutə pərtčəmsə, tədčəmən lubitisə, uvazajtisə Alekşejсə, vңimatəlnəja kыvzisə sьliş kaea moz kiekəmsə.

Əddən ьzьt mьgəra, zelyt tosa tєkstiьsik Komolov grəžitis sьlə morkov rəma čuңnas, no baitis laskovəja, əska kod şinnezsə valətəmən, əmnas čupkətsləmən:

— No te i, Oļosa, kitrəj, ruč kod! Vermin te menə...

— Jermolaj Ivanovič! — əddən şmeləja gorətlis Alekşej.— Sorevňujtcam — siz?

— Verno. En uz, vetь kozьr tuzən!

— Jermolaj Ivanovič,— velətča!

Komolov soglasajtcis:

— Velətčьnь kolə.

— Gospoda! — siz-zə ašsə v̄eəma çuvstvujtəmən, no ðevna gušašəmən moz-ni baitis Alekšej, vilkanas əvtçəmən:— Zon menam, Miron, umnik, kəda loas inzenerən, vištašis: Širakuza gorodyn vələma əddən znamenitəj uçonəj; baitəm sija carıslə: vaj menym myj vylə nyr̄sšyn, me tenyt v̄dəs musə verəzdəta!

— Azzan, k̄eəm k̄zknəm...

— Berəzdəta-pə, gospoda! Mijan soslovjolə em myj vylə nyr̄sšyn — celkovəj! Mijanlə ozə kolə mudreç-çes, kədnija verməny, verəzdətlyn̄ mijə ašnym kuzam, no mijanlə kolə: med v̄lisə mədik çinovnikkez! Gospoda! Dvorjanstvoz — çaknitə, etə — mijanlə oz mesajt, a çinovnikkes mijan v̄lisə med aslanyməş i v̄dəs mijanlə kolana oțir — as kolasiş, kupeççeziş, med nija mijanliş d̄elo vezərtisə — to myj!

Zor, kusjura, vur uvtyriş oțir gazən soglasajçisə:

— Verno, k̄zknəm!

A ətik şina, leçyt n̄ra, koska v̄v̄tia stariçok, diskontor Lošov, neburika şeraləsləmən, baitis:

— Alekšej İliçlən umokz — ɛrok: v̄dəs tədə — k̄tən gos, k̄tən myj, da jirə i jirə! Sz zdorovjo ponda!

Lev̄ylisə vakallez, Alekšej radujçəmən çokətçis v̄dəpn̄nskət, a Lošov, çeləđ kioknas Komolovsə krut p̄lponət klopət̄sləmən, baitis:

— Umnəjəş-ed mijan kolasyn v̄dməny.

— P̄r v̄lisə! — ossašəmən otveçajtis Komolov.— Menam ajə gruzçikkeziş oțirə petis...

— Ajyt tenat, viştaləny, s̄şan̄ pondətçəma, sto bogatəj armjaninəs naçkyləma,— şeraləmən gorətçis Lošov, a zel̄yt tosa țekstiłsik, k̄z varan, vakšəmən viştalis:

— Vəvətçəny! Etə mijan v̄v̄nyš-uvja vaitəny: k̄zi çeşlivəj, znaçit — una grekkes! I te jlyiş, Kuzma, umə! vaşniez munəny...

— I me jlyiş,—sijə-zə gorətçis Lošov ıslovzişəmən.

— Juərres, k̄z guttez, ok!

Pərişzyk Artamonov kəvzis, kəymnitysləmən, ura şojis, mərşis jeeazyk junь da şuvstujtis aşsə gəztəma, mədik porodaiş zvirən enija oțir kolasən. Sija tədis: sto vьdəs nija—tənnəşə muzikkez; əzzis vьdənnəs rьekiş mьjkə rozvojnəjə, skazkiən kodə, kədiya şetis nylə vur oțirə pərtçəm da ətkodə sь ajkət. Mьj vaitnь, ajьs vəli sьkət qəloьn, sija natte siz-zə rasputniçajtis vь da sotis vi vьlьn qəngasə, kьz struzki. Siz, qənga—struzki enija oțir ponda, kədnija mьztəg, vьdsən vьnnanьs struzitənь musə, ətamədnyəsə, qərevnasə.

No vonьs mьjənkə ez vaçkiş enija gьriş oțir vьlə, i, mukəpьrşas, kət sьlə i qədolyt vəli vizətnь vonьs vьlə, no şuvstujtis, sto Alekşejьs leçьtzьk, mьvkьdazьk i qəlki opasnəjьk.

— Gospoda!— qəddən vezərtəmən, rovno vəvəv kod, gorətlis sija.— Dumajtə, kьəəm koqeçtəm vьn mijan kiezlən, kьəəm koqeçtəm millonnez muziklən! Sija i uzaliş, sija i qəviş. Kьtən eta em sьmdasь? Qəkьtən avu. I oz kolə mijanlə qəkьəəm qəmeççez, qəkьəəm inozemeççez, mijə vьdəs aşnym!

— Siz, vьl— soglasajtçisə sьkət juьstəm, gora kajloa oțirьs.

Sija vaitis, mecləvtisə posłinaez graniça sajiş vajalan tovarrez vьlə, pomessik muez qəvəm vьlə, dvo-rjanskəj bankkez vred jьliş, sija vьdəs tədis, i sijən, mьj jьliş sija vaitis, oțirьs dolьta soglasajtçisə, pəriş Artamonov divujtçəm vьlə.

— Verno Nikitaьs viştalis, etija kuzə ovnь,— dumajtis sija zavidujtəmən.

Kət Alekşejьslən uməl vəli zdorovjəьs, a sija tozə rasputniçajtis. Sьlən, tədalə, vəli pьrşə da vazşə pod-ruga, moskovka, kədiya vizis şьliş pьvkaeziş xor, jon zenskəj, maa golosa da jugərreza şinnezən. Baitisə, sto sьlə nəldas vo-ni, no matovəj çoçkom çuzətmьs şərti, kьtən kuçik uvtas tədalis rumjana, pozis puktənь, sto sьlə esə i kuimdasьs avu.

— Alekšejusko, sokov menam, — vaitis sija, ruč kod lečt pinņezsə mьččaləmən, i asnas sajəvtis Alekšej्सə, kьzi mam kagaəs.

Sija tədīs, sto Alekšejьs oz brezgujt sь xoriš pьvkaezən, sija, koņesno, azzis etiјə. No sь vonkət sija vəli, kьz druzokkət. Petraьs ңe ətrьriš kьlis, kьz Alekšejьs sovetujtčə sьkət oțir jьliš da dəloez jьliš, etə dīvitis sija i sija kaštьlis ajsə, Uļļana Bajmakovaəs.

— Bes, — dumajtis sija, vonьs vьlə vizətikə.

Neļki sьlən duritəmьs vəli kьeəmkə orsəm čuzəma. Kьz kloun, ңemeč Majer, sьrkьn mьččalis porš; kuz polaa šurtukə paštətəmən, sьlindrьn, butьlka goļeņis-soa sapozokkezən, sija vetlētis vəriš lapaez vьlas, kupečə pərtčəmən. Oțirsə etə əddən zavavļajtis, šeralis i kupečestvoьs, no Alekšejьs etə vьlə vizətis mədņoz, — sija əviditčis i əktis aslas druzokkeziš kompanija gušav-ņь poršsə. Medalisə koņukəs, gušalisə poršsə i kupečestvoьs torzestvenņaja šojis sьliš jajsə, kədijaiš vəli strjarajtəm, vьdkod soussezən, Barbatenko goštinnicaiš medbur povarьs. Artamonov Petra gušən kьlis, sto klounьs gorjošaņas zagətčəm. Vьdəs, mьj sija kazalis jarmarka kosta Alekšejьs pьekiš, sajmətis sьn trevo-zičən dumaez.

— Zūlik. Soveštəm. Vermas menə kornь lezнь i ačьs etə oz kazav. Ңe gorsьs uvja aslьs kvatajtəmšaң, a prosto orsikas.

Etə opasnoštьsə vezərtəmьs, sija sadšətis, suvtətis kok jьlas. Gortə sija bertis ətnas, Alekšejьs munis Moskvaə. Vəli šeņtavr, təla da ul, kər Artamonovьs šivalis Drjomov dьnə. Šilkanokkezən šilətьsləmən, gorən čokətəm ңəzdəm mu kuzas kopьtaeznaпьs, jamskəj vəv-vez okotņəja kotərtisə ңevьlьn kəzpijana-pьr, kədija aslas strogəj lozzezən vėregitis ңur tujliš vekņit polosəsə. Novoьs omən vəli lakəm rud kьmərrezən, kьz ul-ņaņən, siž-zə rud ja gəztəm vəli spokmellaa jurьn. Artamonovьs kьz vьtče zebis kinəskə, əddən matiš mor-

tās, i šotaki seteāmās, kin sliš šinsə vьekis. Zaļ vāli pokojņiksə, no sьkosta-zə vāli dovьt, sto sešša sijə on paņtav; dugdis sija ladiš oțirəs əstьnь aslas ņejasnəj trebovaņņoezən, baittəg kəritəmən i vьdəs sijən, mьj mesajtis ovnь kьz kolə lovja mortlə.— Delo kernь kolə, sьšša ņem!—zilis sija aslьs.—Vьdəs oțirьs deloən olənь. Siž.

Sija kutčis is delo verdə vьdəs assis vьnsə puktəmən. Spokojņəja čulalisə vavəj gozumlən miča lunnez, kədna vezšisə gaztəma jugjalana təliša ojjezən.

Arša asьv zarjaez zemčuznəj sumrakьn sajməm vərn, pəriš Artamonov kьlis fabrikališ trebovatelnəj gudok, a zьn čas vərti pondətčis sьlən ņeugomonņəja kьsətəmən, suskəm, pьdьn sьa, no vьna, uz sumən, kьtčə pellez velələmaš-ņi. Jugdan doršaņ da remьt rьtəz ambarrez dьnьn gorətlisə lon šetis muzikkez da iņkaez; Vataraksa ju bereg dorьn traktir dьnьn, kədiļə oštis ətik koņectəm una Morozovvez kolasiš, goralisə kəd pišņaez, vizzitisə garmonņən. Ograda kuza vetlētis səkьt, akkuratnəj, kьz masina, oțir dorəz strogəj Tixon Vjalov, rosən, zьrən, čerən kiezas, sija ņe termašəmən čьskis, garjis, keralis, gorətslis muzikkes vьlə, rabočəjjes vьlə. Meļkajtis golubəj, pьr səstəmik Šerafim. Gortьn siž-zə, kьz masina, uzalis Natalla, əddən dovoļon kozinnezən, kədnijə vajis zəņikьs jarmarka vьliš, i esə burazьk sьtəm, rovnəj spokojstvijaən. Vьdəs munis volkьta, kazitčis vьeəma ləšətəmən; fabrika, oțirьs, ņelki vəvvez—vьdəs uzalisə, kьz vьdəs una vekkez kezə zaveditəm. I perьta, rovno tələn vasətana kьmərrez, ujisə mišeččez, tьrisə goddez.

Vьkьsən, jursə əsətəmən, vetlētis Artamonov korpussez kuza, oškalis pošolok uliča kuza, čelədsə povzətləmən, i vьdlaьn čuvstvujtis mьjkə viļə, askodəmə: etija vьt deloьn sija vāli vьtte lišnəjən, kьz vь toko vizətišən. Dolyt vāli vizətnь, sto Jakovьs vezərtə delosə i rovno vura radəjtə sijə; sьlən poveđenņoьs ņetoko

Ылätis dumaezsä pärişzyk zonьs jьliş, no ңelki miritis Һлаьskät.

— Bergätça i tetäg, uçonäj. Velätçь.

Рәтньик, rozoväj eäkaa, vasäk şinneza, kädniya sьñ-ñalikas şetisä vьdäs rämmezsä, rovno matөг pollez, Jakobьs ьзыт mort moz novjätis asşis gәgrәsa țelosä i kät matışaң kьzkä vaçkişis dudilaң, ьlişaң kazitçis delovitäj, udav kәzainән. Rавotниçaes laskovәja sьññalisä sьlä, sija, dudimoz, urgis нькәт, çäskьta şinnezsä çikralәмән, i vetlätis нь dьnät kьzkä vokән, ez kuz saјөvtnь ьзыт mortә pärtçäm uvtьn tom, esә petuklән kod мьvкьдsә. Ajьs dörätis aşşә pelәttas, şeralьslis da dumajtis:

— Paulaes вь tenьт мьççavнь, duraçoklә...

Sьlä głañitçis, sto Jakobьs, kәр vovlә dädäьs ordә, oz interesujtçь, kьz sporitәнь Mironьs aslas prijațlkät, vьzdäm, vespokojnäj Goricvetovkät. Mironьs ңemьmda ez-ñi pondь vaçkişнь kupeç zonlaң; kәsьñik, ьзыт нь-ра, oçkiezән, zarnia kizzeza kurtoçkaьn, kьeөmkә venzellәzән peļponnez vьlas, vьdäs etән sija vaçkişis mirovәj sudda vьlä. Vetlätis i pukalis sija veşkьta, kьz saldat, baitis vura ньrsә levtәмән, zellaşәмән, i kät Petraьs vezärtis, sto plemennikьs pьr baitә мьjkә umnәjә, no şotaki Mironьs ez głañitçь sьlä.

— No, vonә, eta filosofija,— мәdikәs velәtәмән baitis sija, kurtka kormanneas kiezsә şujьstәмән sulalikә. Eta mudrstvujtәмьs umәltçәмşaң, ñekuzәмşaң.

Pәriş Artamonovlә dumajtçis, sto i Goricvetov tozә baitә ñe umәla, ñe glupәja. Uçitik, şäd jәrnәsa studençeskәj şurtuk uvtьn, ñostәma kizaşәмән, rukjәş, pьktәм şinneza, rovno sija ez uz una sutki, pемьт, jьla çuzәma, kәda vәli pupьrreзын, — sija gorәtlis, ñekinәs ez kьvзыь, kьz oјtәlән kьskalәмән әvtis kieznas, i uşkәtçьlis Miron vьlä:

— Tijә loktatә setçәz, sto sondьs ñovөas pondas petнь tijan fabrikaez şvistok şәrti da eьna lunьs мьççişнь ñurreziş, vәrreziş tijan masinaez kьtsalәмән, no— мьj kerat tijә mortьskät?

Mironъs levtъlis ŝinkъmmezsa, ŝikъrtъbъlis i, oŝki-ezsa lęŝtъbъslamъn, mernęja baitis:

— Eta—xilosophija, ena—ŝtisokkez! Eta kълъn lęŝjъm da veŝiŝ mudritamъ, družok te menam. Olanъb—pessamъ; lirikalę, iŝterikalę setan mesta abu...

Sporsikkezlъn kъvvez vęlisę primetnęjęŝ, kъz ęoĉkom dudiez rud dudiez kolasъn. Pęriŝ Artamonov dumajtis:

— Siz, to sija mъj: viļ kajjez—viļ piŝnaez.

Sporъbъliŝ smъbъlsę sija vezęrtis umęla, i Jakov ŝęrъn navludajtikę, dovolnęja vižętis, sto zonъb volkәtъbъslę vevdęriŝ tъrp vъliŝ ęoĉkom pukse sijaņ, med sajęvtnъ ŝeram petkәtana sъnņalamsę.

-- Siz,— dumajtis Petraъb.— A mъj vъ Illas viŝtalis?

Goricvetov gorętlis:

— Musę da oĉisę kartę doram vęrъn, masina ravęn mortsa keram vęrъn...

Nъrnas gogъsalamъn, Mironъb baitis sęlę:

— Mort, kәdija jъliŝ te zavoĉitĉan,— bezdeļnik. Sija giвnitas, kęzi asъn oz vezęrt, sto sęlęn spaŝeņņoъb promъbъlennostъ zorętәмъn...

— Kәdalęn— pravdaъb? Kәdija vurzъk?— dumajtis Petra Artamonov.

Goricvetovъb esę vurazъk plemęņnikъbŝa sęlę ez gļanitĉъ, sęn vęli mъjkę kizerik, nadejatamъ, sija tәdĉamъn mъjiŝkę polis, gorętlis. Bavĉa moz, rovno kod, sija pukъbъlis әbedajtan pъzan saję ozъk kәzainnezsa, ņe as volaŝis kies vęrjisę purttezsę da vilkaezsa, ŝojis supъta, ņostama, әmsę sotis, kaŝļajtis; sęn, kęzi i Alakŝejas-zę, vęli mъjkę ęeĉĉalana, liŝnęj i, rozę sunъ, lęg. Gęrd ŝinnezъn remъt ŝinvugъlles vižętisę ŝleręja, Artamonov Petraъbĝkәt zdorovajĉis sętęg, taekъstamъn ŝujъbъlis sęlę sarsavęj, žirъt kisę i peryta sija kębъkъbъlis. Dumajtan, dumajtan da suan, sto sija ņekinlę ņekolana mort i on vermъ vezęrtņ: mъjlę sija Mironъbъlę?

— Te, Štopa, šoj, a en bait,—sovetujtis sьlэ Oļgaьs, a sija šaržəmən otvečajtis:

— Og vermь, estən propovedujtənь pagubnəj jerešt!

Petrasə divitis studenttez spor dьnэ Aļekšejьslən sьtəm vniimanņoьs, sija toko sočьņika zonьs dor sulalis:

-- Verno! Kьtən šila, setən i vlašt, a šilaьs pro-mьsļennikkezьn, siztu...

Oļgaьs, veškьt kьrəvveza cukьrokkeza kəšičaez vьlas, gərd pyr koņečoknas, šəkьt, kьz, opravatəm, očki štokloezən,—əved da čaj vəgьn pukšьlis pjaļsьez saje əsьn ožə da sьtəg, vura vizətəmən, dugdьvtəg vuris bišerən əddən jugьt čvettez. Vonьs ordьn Petraьs čuvstvujtis ašsə spokojnəjzьka gortьnša, vonьs ordьn vəli interes-nəjzьk i pyr pozis junь bur vīnə.

Jakovьskət gortə vertikə, aļьs jualis sьliš:— Vezər-tan, mьj jьliš sporitənь?

— Vezərta,—zenьta otvečajtis zonьs.

Med ңe mьčsavnь ašsis ңevезərtəmsə pərišzьk Artamonovьs strogəja juašis ožlan:

— A mьj jьliš?

Jakovьs pyr otvečajtis ңeoxotnəja, zenьta, no ve-zərtəmən: sь kьvvez šərti petis, sto Mironьs baitə: Roš-šijaьslə kolə ovnь sija-zə porjadokən, kьz olə vьdsən Jevropaьs, a Goricvetovьs veritə, sto Roššijaьslən aslas tuj. Setən pərišzьk Artamonovьslə kovšis mьčsavnь zonьslə, sto sьlən, aļьslən, etə jьliš eməš aslas dumaez, i sija jurə puktəmən vištalis:

— Kьzi vь inozemčias olisə mijanša burzьka, sek vь ežə pyrə mijan dьnə...

No— etə dumaьs vəli Aļekšejьlən, aslas dumaez sьlən ežə vələ. Artamonov əviditčəmən duzgyļtčis. A zonьs, govno ežə burazьk pьdьnšətis əvidasə, kər vištalis:

— Pozə ovnь i mьvkьdən ossaštəg, enija vašņieztəg...

Pərišzьk Artamonov murgьstis:

— Pozə i nьtəg...

Sija šo častozыk paыtašlis učitik əvidaез da divitana tolçokkezən. Nija vestisə sija kыtçəkə vokə, kerisə sija etik vizətišan, kədalə kolə vьdəs əззынь, vьd jыliš dumajtnь. Vьdəs gəgər, tədçыtəg, no perьta vezьsis, vьdlaьп, kьvvezьп i deloezьп, verdə kutçəmən, gorət-lis vil, vьspokojnəj. Kьзкə, çaj sajnь, Oлgaьs vištalis:

— Pravdaьs, etə sija, kər dusəьs тыr i sьšša sьlə nem oz kov.

— Verno, — soglašitçis Petraьs.

No Mironьs, oçkieznas jugjəv kerəmən, pondis velətnь mamsə:

— Etə— ne pravda, a— šmert. Pravdaьs çeloьп, çejstvijaьп.

Kər sija munis, kьz lis vumaga trubkaə kaçtəmə šəras nəvətəmən, Petraьs gorətçis Oлgaьslə:

— Gruvəj tekət zonьt.

— Nemynda avu.

— Azza, gruvəj!

— Sija— umnəjzыk mešša, — gorətçis Oлgaьs. — Me-ed obrazovaңnotəm, me çasto glupošttez vaita. Veš-kьta vištavnь, çelaqьs mijanša umnəjzыkəš.

Etə Artamonov ez vermь veritnь, sьңnaləmən sija vištalis:

— Bьl te glupošttez vaitən. A vot starikkes vəlisə umnəjzыkəš mijanša, starikkes vaitisə: „Zonnezəñ — gorjo, a nəvvezəñ — kьkrəv gorjo“, vezərtin?

Oлgaьslən kьvves çelaqьs mьvkьd jыliš əddən ravkətisə Petrasə, Oлga mədis namekajtyсьп. Илаьs vьlə. Sija tədis, sto Alekšejьs otsalə Илаьslə çengaən, Mironьs gizə sьlə pišmoez, no ašsə çorьta vizəmšan çekər ez juav, kьz olə Илаьs. Oлgaьs i açьs əddən vьeəma vištəsis etə jыliš, vezərtis, kьz vizə ašsə Petraьs. Oлgaьsəñ Petraьs tədis, sto Илаьs mьjləkə munəm ovnь Arxangełskə, a əni olə granica sajnь.

— No, aš i olə. Mьvkьdazыk loas, — vezərtas, sto vəli glupəj.

Mukədpərsas, İllaəs jylış dumajtikə, sija divujtçis zonəs miğəm vələ, vədəs gəgər umşalənp, mьj sija vizçişə, İllaəs?

Sija nə soça vonəs ordən panьtaşlis Popovakət pьvnas, sija vəli şo seteəm-zə vasək, toskujtana spokojnəj da sьlə jəz. Popovaeş baitis sьkət jeeə da siz, kьz baitlis sija İllaəskət, kər dumajtlis, sto veş zonsə əviditis. Popovaeş sija şeskətis. Spokojnəj minufaezə Popovaeşlən çuzəməs suvtlis sь oзыn, no nem ez saj-mətlə divujtçəmsə; to— mort glanitçə, sь jylış dumajtan, no oz roz vezərtənp, mьjlə tenьt sija kolə, i baitənp sьkət nem jylış oz roz, kьzi kvətəmkət.

Siz, vədəs şo vezşis. Nəlki ravoçəjjes loənp şo zeşlaşışzьkəş, ləgzьkəş, çakotosnəjzьkəş, a inkaes şo vurazьk çirzişşez. Şuməs ravoçəj poşolokas şo vespokojnəjzьk, rьtteznas nəlki dumajtan, sto vədənnəs setçin kəinnezən uңnalənp i nəlki jogjaşəm pesəkьs ləgən bovğə.

Ravoçəjjezlən pondis tədçьnp kьeəmkə nərukalanə ətik mestənp, oxota vetlətnə una mestəzət. Nəlkinən i nemən əvidittəm zonkaez drug loktənp kontorəə da voştənp rasçot.

— Kьtçə tijə etə?— jualis Petraəs.

— Vizətənp, mьj mədik mestəzьnp.

— Mьj nija veşitçənp?— jualis pərişzьk Artamonov vonəslis.— Aleksejьs ruç moz çuzəmsə çukraləsləmən, şeraləsləmən, baitis, sto ravoçəjjes vьdlaənp volnujtçənp.

— Mijan esə—bur, spokojno, a vot Peterburgьnp. Çinovnikkes, miñstrres mijan nə nija, kьeəməş kolənp...

— Jerunda etija! Etə gospodaəslə vьgodno carьslis vlaštsə mьrddьnp, gospodaəş vednəjšalə. A mijə i vlašttəg bogatşalam. Ajьt tenat dəgəd keran sapoggezьnp praznikkeznas gulajtis, a te zagrañçnəj basmakkez novjan, solkovəj galstukkez. Mijanlə kolə lonь uzalişşezən carьslə, a nə porşşezən. Carьs — dıv, etə sь vьvşan mijanlə zolotəj zoludqes.

Aļeksejys kņvzikas ņeralbslis i eta esā burazk lāgātis. Pāriņzķ Artamonov dumajtis, sto vьdās oģirb jьliņ kolā viņtavņ, sto často nija piļskāņ: etija nь viļ privьckāņ em mьjkā gatzām da glupāj. No ņekin nь kolasiņ ez kuz siņ ņerām petkātņ, siņ radujtāmān da zavavnāja, kьz plotņik ņerafim, kādā ņekār ozā vunnātā.

Artamonovb̆s āddān pondis druzitčb̆ņ Radujtiņb̆skāt. Kadiņ kadā sь vьlā viļiņ pondb̆lis nьb̆sb̆ņ gatzāmtčām, sьlā vura oxota vāli junь. Kozьbtāz junь vonb̆s ordb̆ņ vāli stьd, setčīn pьr zāzīsā kьēāmkā jāz oģir, a sija ņekьz ez mād mьččavnь āssā kodān Popovalā. Natallāb̆s gortņ, seteām lunnezā gatzāma mьskьraņis, ņālām nьrьstāmān sь ez ņet, vāli vь burzķ, kьz vь sija vidčis, sek vь aslьs rozis siņ vidņ. A etāz sija vačķisīs gravitām vьlā, i lāg petkāttag, petkātis čuvstvo, kādija vāli matьņ zāļejtāmьņ sь dьnā. Artamonov munis ņerafim dьnā.

— Juьsb̆ņ oxota, starik!

Gaza plotņik ņeralbslis, oskis:

— Eta ovьknovennāj đelo—kьz gozumān sondi! Mьzin te siņ-tu, sađtāmņalin. No, no krepičb̆s! Đelob̆t tenat— ņe učāt, ņe vorodavka eāka vьlьņ!

Sija vizis kāzainьs ponda āddān da kьēāmkā āskodām kārā nastojkaez, naļivkaez, vьdlaiņ suzātis una rāma vutьlkaez da ossāņis:

— Ačьm dumajti, a kerā ātik đakonīča, dāva, iņka—gormāģ! To, peslьs, eta—kьz goļi vьlьņ tulьsņa liņas nastoitām. Kьēām?

Pukņb̆slis pьzan dьnā da āsņis „ņortņiovājsā“ kьskьslāmān, ļobis:

— Siņ, siņ vot, đakonīča! Āddān ņesčastņāj iņka. Kьz ņe druzok, siņ i vor. A druzokkeztāģ oz vermь, āvu sьlāņ tєrpenņo zьlāezas...

— ņe, a vot me āzьli ātikē jarmarka vьlьņ,—kaņtьlis Artamonov.

— Мьј вайтнь,— термаšis soglašitčьнь Šerafim.—
Setčin medbur tovarres omən mu paštaiš. Me
təda!

Šerafim vьdənnьsə da vьdəs tədis; inтeresnəja sija
vištašis ravočəjjez da sluzassəj šemejnəj deloetz jьliš,
vьdənnьs jьliš baitis ətmoz laskovəja i aslas nьv jьliš,
kьz jəz mort jьliš.

— Киə ашə voštis, selma. Olə Šedov šlesarkət,
da-ed vьeəma i olə, vizət-zə! Siz, vьd lovja aššis jam-
kaoksə azzə.

Vьeəm vəli Šerafim ordьn səstəm zьrokьn, kьtən
struzkaezšaņas tьr vəli smola duk, sonьt da remьt
kod, kədalə ez mesajt štena vььn zəštənəj lampəšan
neəddən jugьtьs.

Јуьstəm wəгьn, Artamonovьs norəšis oтir vьlə, a
plotnikьs radujtis sija.

— Eta — abu nem, eta bur! Oтirьs pьssəнь — to
mьjьn deloьs! Kujlis-kujlis mort, dumajtis-dumajtis, da
čečcis i — munis! I aš munə! Te —en gaztəmtčь, te mort-
lə verit. Aslьt veritan ed?

Petra Artamonov sь ez šet, dumajtis: veritə sija
aslьs, aļi oz? A vojkəj golosokьs Šerafimlən, kьvvezən
šilətьsləmən, radujtamən šьlis:

— Te en vizət, kin kьeəm, uməl, bur, setiš abu
nem burьs, tən vəli bur, a talun — uməl. Me, Petr
Iļič, vьdəs azzьli, i bursə i uməlsə, ok, una me azzьli!
Vəvli — vizəta: to sija, burьs! A sija abu. Me —
to sija me, a sija abu, sija, kьz bus, tələn nəvətis. A
me — to! Dak me ed — mьj? Gut oтirьs koləšьn, me
og i tьdav. A — te...

Šerafimьs, vaznəja čuņsə levtəm wəгьn, čəlis.

Kьvzьнь sьliš šorniezsə Artamonovlə vəli kьkrəv
dolьt: nija vьliš radujtisə, zavavļajtisə, no sьkosta-zə
Artamonovlə vəli vezərtana, sto starikzugьs orsə, vəvət-
čə, baitə ne sovešt šərti, a oтirəs radujtan remeslo šərti.
Šerafimьsliš orsəmsə vezərtikə, sija dumajtis:

— Şelma starik, вәвәтçә! Vot, NİKita, etaz sija oz kuz.

I воштіс тәдвѣлас una radujтіşşezәs, kәdnijә азъѣlis aslas olanь: stьdtәm zenskәjjezәs jarmarka vьln, сьrkіş klounnezәs, akrobattezәs, fokustnikkezәs, vәr zvirrezәs vermişşezәs, şьlişşezәs, muzьkanttezәs da şәd Ştopaәs, „oғirlіş drugәs“. Alekşej vonas tozә mьjkә em әtkod enija oғirkәt. A Vjalov Тіхонь — ави. I Paula Menoғтіьn tozә ави.

Kodzikas, sija baitis Şerafimlә:

— Вәвәтçән, пәриş çort!

Plotnikьs, aslas jьla piзәssez kuza dolonņeznas klopәtәmәn, baitis şerjoznәja:

— O-og! Te dumajt: кьз меньм вевәтçьнь, кьзи me pravdasә og tәd? Me-zә tenьt şәlәmşәn baita: pravda og tәd me, siз-tu — кьз-zә me вәвәtә?

— Sek сь en şet!

— A me raz nemәj?— laskovәja juavlis Şerafim, i сьлән rozovәj çuzәmokьs jugmis сьннәлән. — Me — stariçok,— baitis sija,— me aşşim uçәt kadsә i pravdatәg ola. Etә tommezlә kolә pravda jьliş zavoғitçьнь, сь ponda ньлә i oçkiez şetşәнь. Miron Lekşejç oçkiezәn guļajtә, no, sija suç аззә, mьj — кьтçә, kinәs — kәdәrә.

Pәrişzьk Artamonovlә vәli dolьt tәdnь, sto plotnikьs oz ļubit Mironсә, i sija vakşis, kәр Şerafimьs, guşli strunaez vьlas trinәtьslәmәn, zadornәja, pondis şьvнь:

— Кьз zavodәttis vetlәtә,
Da oçki-pьr — zәrk da zәrk.
Me-pә estәn med-ñi umnәj,
A mukәdьs — tьr durak!

— Verno,— oskis Artamonov.

A plotnikьs, tozә kod kod, akuratnәj kokoknas topәtьslәmәn, viļiş pondis şьvнь:

— To ne varьs, ñe orjol,
Kaјjez kustә çoza,

Etā — Aleksej Illic,
Ugodņičok bozzaj!

Pərişzık Artamonovlā i eta glānitcis; sek Şerafim
stādītčytāg şylis Jakov jylis:

— Jasa Masasā kutčstā,
Бытте нем оз влестъ-na...

Siz nija mukādpŗŗsas zavavļajtčisē jugdan dorāz,
svvāgъnъ vvasas jorkātčā Tixon Vjalov, sajmētā kēzainsē,
kъzi sija laņtis, da spokojnēja vaitā:

— Gortā kad-ņi, şeјčas gudok loas; rabočējjes
azъylasē tenā,—nevъeām!

Artamonov rјaksis:

— Мъј — невъeām? Me — kēzain!

No kvъzis dvorniklis, munis şākъta satlaşāmēn,
vodis uzъnъ, mukād pŗŗsas uzis rъtāz, a ojnas vilis
pukalis Şerafim ordъn.

Veşolāj plotņikъs kulis uzavtāņņis; keris grov ātik
şina Morozov pelşār vājēm zon ponda i — drug uşis
kulāmēn. Artamonov kēsјis kollavnъ stariksē mogila
dъnāz, munis vičkuā, kādijaъn ādčān zeskъta sulalisē
rabočējjes, kvъzis, kъz strogēja sluzitā pop Aleksandr,
kādija vezis lāņ Glebsā, a Glebъs drug jursē svris da
ņekin oz tād, kъtčā i munis. Vičkuas vasāka şylis fabrič-
nāj skola, velātişēn Grekovēn, organizujtām xor. Velā-
tişъs čuzāmъnas vačkisъs kaņ vlā, vičkuas una vāli
tompālēs oțir.

— Kreşeņņa,—ovjaşņajtis Artamonov aslъs una
oțirliş loktāmsā.

Neъzъt, kokņit grovsā nāvātisē tozā tkaččez; pəriş-
zъk da bogatējzъk rabočējjes vişisē vokъn; grov şā-
ras jursē āsātāmēn, no şinvāeztāg, oşkalis Zinaida, şin
vъekana şera koftāъn, ordčān sъkāt paşkъt pelpona,
sātāma paştaşāmēn slesar Şedov, vokāt şākъta pesāksē
nāitis Tixon Vjalov. Şinnez guşālāmēn jugjalis sonđi,
vъnēn da družnēja şylisē revčējjes, i kъzkā tādčis eta
zēvşātъn, sto ēz vāv pečalitčām.

— Вьэма зевэнь, — gorətçis Artamonov, ңылэмсэ сүзэм вьүсис сьскикэ. Тихонь сувтис, kokkez uvтas vizətikэ, dumajtьstis da сьвэргьн gorətçis:

— Druzok vəli; veşoləj, кьз etija...

Sija bergətьstis kinas vozduxas.

— Sija starikьs uličaez kuza novjətis, a ңьvkaok-zugьs şьlis. Oтirəs gazətis.

Kəzainьs vьlə ləgən moz ңozzəvtəm vэргьн, Тихоньs sodtis:

— Oтirəs sija tolkiş əstis: ңekinəs oz əvidit, a olə — ңe pravednəja.

— Pravednəja, pravednəja! — draznitis sija kəzainьs. — Te enija duməez verdə cep vьlə puқşətəm. Vizət — çozə vэvşalan, кьз Tulunьs... I, kruto dvornikьs dьnşəñ bergətçəm vэргьн, Artamonovьs munis gortə.

Vəli esə oz, lunsər gəgər, no əddən-ñi zar; tuj vьlas pesəkas da vozduxas ləz vizətmьs loisə esə žirьt-zьkəş. Rьtkezas sondiьs pəzis çoçkom кьмэрреза керəsez, nija zagvьv ujisə mu-dor vevdərəttas asьv vьlə, suktisə burazьk zarsə. Artamonov gulajtьstis sadəttas, petis vorota saјə. Тихоньs mavtis dəgədən vorota peklaezsə; tulьssa zerrezsañ siməmsəñ nija əddən ңostəma žurtisə.

— Mьj-zə te talun, prazniknas, mavtan? — dьsa jualis Artamonov, labiç vьlə puқşəm vэргьн. Тихоньs piñələn žar keris çoçkommeznas da зьн golosən gorətçis:

— Vrednəj vəli Şerafimьs.

— Mьjən etə?

Artamonovьslə əvtetə şəd torokannezən pondisə кьссьнь кьvvez.

— Əddən pamətə vəli, una tədis. Sьlən vьdəs vəli tədvьlas, mьj azzьlis. A mьj azzьнь pozə? Ləg, kanitəl, sujeta. Vot sija i viştəşis vьdənnьslə etə jьliş. Etaşañ vьt smuta pondis munьнь. Me — azza.

Mavtannas pekla pjatkaez uvтə şujlikə, sija ozlan esə burazьk bovгəməñ baitis.

— Otirsis pametsə kolə repətn̄. S̄s̄saŋ ləg v̄ydmə. Kolə siz: ətikkez olisə—kulisə, i v̄ydas ləgys n̄lən, v̄ydas uməls̄s̄ aš n̄kət kəzdə. Sogmisə mədikkez; uməlsə n̄em ozə tədə, a vursə tədənȳ. Me vot tozə pamets̄saŋ muçitça. Pəriş, spokoj kolə. A—k̄ytən spokojys? Pameŋtəm̄n spokojys...

Nekər esə Tixon ez bait srazu s̄ymda da ləgətəmən. K̄yz i r̄yġ, s̄ylən ġlupəj k̄yvves etija çasən m̄ylakə v̄elisə əddən vrazdebnəjəş Artamonov̄slə; dvornik̄yslis̄ pasməm tossə, s̄ylis̄ kizzez, r̄sk̄yt̄saləm̄ šinviġyllezsə, çuk̄yrrəzən naitəm̄ k̄yməssə nozzalikə, — Artamonov̄ divujt̄cis, k̄yz sodis eta mortlən urodšaləmys̄. Çuk̄ərrəs̄ v̄elisə, n̄e mortlən kod, r̄dȳnəş, rovno sapog ġolenis̄solən çuk̄yrrəz, anjyla çuzəmys̄, p̄ərişsaŋ k̄usməmys̄, vaçkişis̄ pemza rud rəm̄ v̄lə, n̄r̄ys̄ pista-pista, k̄yz ġuvka.

— Rapmis, — dumajtis Artamonov, i eta v̄eli s̄ylə dol̄yt. — Pondis v̄unətç̄nȳ baitikas. Abu uzaliş, kolə roscot̄ s̄ylə şetn̄. Şeta nagrada.

Ət kias mavtan jossə, mədas vedraoksə d̄əgədn̄as vizikə, Tixon̄ys̄ matəz̄yk̄ şivət̄cis Artamonov̄ys̄ d̄ynə, pondis jəşnas̄ m̄yççav̄nȳ şəd-gərda, ul̄ jaj rəma, fabrika zdan̄no v̄lə da vob̄gis:

— Te k̄vzin v̄y, m̄yj setçin baitənȳ, Şedov—soġol, krivəj Morozov, s̄ylən von̄ys̄ Zakarkōys̄, Zinkāys̄ tozə,—nija veş̄k̄ta baitənȳ: kədija d̄elōys̄ jəz kiən stroitçə, sija vrednəj d̄elo, sijə kolə rez-raz kern̄ȳ...

— Rovno — tenat̄ dumaes, — piłskəmən ġorət̄cis kəzain̄ys̄.

— Menam? — Tixon̄ pan̄ȳtaləmən jurnas̄ əv̄t̄ystis. — N̄e, n̄e menam. Me eteəm̄ d̄eloezsə og prinimajt. Uzav v̄ydn̄ən as pondaiş, sek̄ n̄em oz lo, n̄ek̄ȳeəm̄ ləg. A nija baitənȳ: v̄ydas—mijansaŋ munə, mijə — kəzainnez! Te vizət, Petr İllic, eta v̄yl-ed: v̄ydas n̄ȳsaŋ! Nija tenə dod̄dalisə d̄elə. Te petkətin̄ dod̄sə rovnəj tv̄j v̄lə, a əni...

Artamonov̄ murzəmən kasel̄t̄ystis, çəççis, şujis̄ kiez-sə korman̄nez̄as da çor̄ȳta, kət̄ n̄evna i sorlaşəmən k̄v-

veznas, pondis vaitņь, Ţixonъs jur vevdārēt kьmārgezə vizētəmən:

— Vot mьj: me vezərta, te vьdsən assit olantə olin mekət, eta—siz! No, šotaki te pəriš-ņi, tenьt šəkьt...

— A Šerafimъs нь-dor-zə kəstis, — gorətčis Ţixonъs, tьdalə, ez kьvzь kəzəinsə.

— Sulav! Tenьt kad soččišнь-ņi...

— Вьдэнлэ—kad. А кьз-зə?

— Sulav... Xarakterьt tenat šəkьt...

Ţixon Vjalov ez divujtčь, kər kьlis roščot jьliš, sija spokojnəja vormočitьstis:

— No, mьj-zə...

— Me tenə, koņesno, nagradita, — kəsjis Artamonov, ņevna divujtčəmən sь spokojstvijaēn. Ţixon sь ez šet, mavtis assis busa sapoggezšə dəgədən: sek Artamonovъs vištalis ədđən čorьta:

— Siz-tu — prossaj!

— Ladno, — gorətčis dvornik.

Artamonov munis vadərə, nađejtčis, sto setčin б-кьtzьk; setčin rozum uvtas, kьtən sija vidčis Цлaьskət, Šerafimъs keris čočkom кьз uvveziš mьjkə tronlāņə vačkisanaə. Setčinsāņ vьeəma tьdalis fabrikaьs, kerkuьs, ogradaьs, pošolokьs, vičkuьs, mogilņikьs. Jьn jugjalisə fabričnəj volņičaiš, skolaiš ьzьt əšьnnes; posnitik oțirьs susaeznanьs panisə mu kužas, kьjisə koņečtəm đeloa tkaņ, oțirьs ešə jeeazьk kotrašisə fabričnəj pošolok pesək kuza. Vičku ograda đьnas, vovpuez kolasьn šojis čačalaņ vačkisana kəza stavun; niјə jьlētis ətik šina peļsər Morozov, vazša kьjišlən, Borislən nučok; fabričnəj inkaes una nəvlišə kəza jəvsə čeladньs ponda. A volņiča sajas, kvadrata kustum mu vььn, kədiјa vėli omən kьeəvtəm resotkaēn, olisə posnit oțir vez xalattezьn da čočkom kolpakkezьn, niјa vačkisisa vəvšaləmmez vьlə. Fabrika gəgəras jьlis una kaj: vorobeјez, rakaez, čavkannez, kiekisə kaeaez, termašəmən levalisə mestaiš mestaə, švitlalisə ətkod čočkom vok-

keznanьs; rud dudiez velētisē mu kužas, a əddən-ni una vėli kajьs Vataraksa ju bereg dorьn traktir gəgər, kьtčə muzikkəs suvtčьlisə vuzavnь vajəm lonsə.

No kьeəmkə kadşan eta ььt hozajstvoьs Artamonov ponda ez-ni vəv dovoldstvoən, ɳeto ossaşəmən, sija sьlə vėli toko pričinaən una çuzəma əvidaezьn. Əvidno vėli vizətnь, kьz vonьs, plemennikьs da mədik otir nь gəgərьn, gorətlənь, əvtənь kieznanьs, kьz cьgannez bazarьn, sporitənь, ozə i əzə sija, deloьn pərişzьk mortəs. Ʃelki fabrika jьliş baitikə, nija vunətisə sь jьliş, a kər sija kazmətlis as jьvşis, enija otirьs kьvzisə sija sьtəg, rovno sьkət soglasajtçisə, no ььdəs kerisə asmoznanьs, kьz ььt, siz i uçət deloeyьn. Eta pondətçis vazьnşan, esə sija kadşan, kər nija, sьlə panьt munəmən, stroitisə fabrikaas əlektriçeskəj stancija; pərişzьk Artamonov çoza kazalis, sto eta avuzьk opasnəj da ььgodnəjzьk, no şotaki ez vermь vunətnь əvidasə. Posnit əvidaez velisə unaəş i nija şo burazьk sodisə, loisə şo leçtьzьkəş.

Kьzkə əddən uməla da şin ььekəmən vizis əşsə plemennikьs: sija konçitis velətçьnь, paştaşis kьeəmkə ɳerəç, kuçikovəj kurtoçkaezə, zolotəj oçkiezşan da vez vořinkiezəş sija ььdsən şvitčalis, şinnezsə çikralis, çukьrən kerlis şinbansə da şornitis:

— Eta, dađa, vaz. Ʃe sija kadьs, dađa.

Dumajtçis, sto sija polə kadiş, kьz sluga strogəj kəzainlən. No toko estis sija i polis, ььdəs ostałnəjas—sijə ez poz řerpitnь. Ətrьriş sija ɳelki viştalis:

— Vezərtə, dađa, seteəm otirkət, kьz tijə da tijanlaŋ vaçkişanaezkət, Roşşija ozlaŋ ovnь oz vermь.

Eta siz bura sətis Artamonov kuza, ɳelki sija ez i juav: mьla? Ləgaşəm uvja munis da ɳedelaməd ez vovlь vonьs ordə, ez bait Mironьskət, kər panьtaşlis sьkət fabrikaas.

Mironьs ləşətçis gətraşnь Vera Popova nьlьskət, seteəm-zə ььlьn mьgəra da ləşьtkət, kьz sьlən şorməm, pьrkezə ətkođşaləm mamьs. Kьz ььdənnьs, eta nьv-

каъс сиз-зә ңостәма җералис. Сija җергајтис җивинас, вь-
дәс мьрҗис визәтнъ ьзът морт җиннезән, аслас җиннез
рър вәли вәвәтәмаҗ, наҗте нija ңемә ez веритә, i пиннез-
рър җыликә, зинәтикә, кьз gut, асьвшаң рьтәз еькәтис ро-
лотносә, җера картинкаез сь вьльн мавтикә. Сьлән изасо-
вәј слараьс, кәдија вәли кәрталәм лентәән җиви бердас,
рър тарлаҗис җпина вьлас, јурҗиез сьлән вәлисә тозә изас
рәмаәҗ; паҗтаҗис ңеаккуратнәја, коккез тьдалисә јубка
увтиҗ җут не ризәсви.

җин вь ez аззь Goricvetov бездејникәс; сija мел-
кајтис кьз зьз, визҗистәг мьҗҗиҗлис, кьтҗәкә әслис, виліҗ
мьҗҗиҗлис да уҗәт, ләг пон моz отир вьлә уҗкәтҗәмән,
gorәтлис аҗҗис:

— Тija мәдат пәртнъ богатәј дусаа Роҗҗиясә без-
дуснәј Америкаә, тija керат налк отир понда...

Енија рјаксәммезьн Artamonovьс мукад рьрҗас
кьлис мьјкә вернәјә, по җастозьк—мьјкә әткодә Тихон
Vjalov глупоҗткәт, кәт сija i ez тәд отирсә, есә буразьк
мәдководзә, ңезели етија заваритәм кодьс, ојтәлән моz
кьскалан, җеҗҗалиҗьс да җәкьт, вьд вьлә әтмоz визәтиҗ
Тихоньс. Goricvetov vovlis Јејизавета Popova дьнә да
gorәтлис сь вьлә:

— Мьла тija ңем одә суә, тija, дусаа морт?

Сija җеральслис; җузәмьс сьлән местайҗ ez вәрзь,
сьнҗальслисә токо rud, арҗа җиннес. Пәриҗьк Artamonov
кьлис кьеәмкә кьвтәммеzә, ңе vezәртана кьввез.

— Романҗизм аҗонija, — вәитис Mironьс, зап.са
куҗикән оҗкиезсә аккуратнәја җьскикә.

Алөкҗејьс котраҗис кьтәнкә Мәскваьн. Јаковьс кь-
зис, визҗис вокьн, сija вәитис јееә, по, тьдалә вьеәма:
сьлән кьввез әтмоz ләгәтисә i Mironсә, i Goricvetovсә.
Јаковьс leзис топьтик suk татарскәј тоsок, i әтлаьн гәрд
код тоsнас Јаковьслән җо буразьк тәдҗис пилскәмән визә-
тәм; дольт вәли кьвзьнъ, кәг зоньс дьса вәитис војок отирлә:

— Пуқҗатә тija ңәт гәрә гәсподаә тuj кузас му-
никә! Олитә вь проsтозьк.

Pəriş Artamonovlə da — sija etə azzis — Jakovlə vəli əddən şerəm petkətana, kər Jelizaveta Popovaş drug munis Moskvaə da setçin vençajtçis Goricvetov-kət. Mironş lægaşis i ez vermş sajəvtnş etə; ne kupe-çeskəj, jyla tosoksə çitkylalikə, sunisən moz kşkikə setiş kəs kəvvez, sija tədçəmən falsəvəja vaitis:

— Seteəm oşirş, kəz Ştepan Goricvetov — kulan plemjoiş oşir. Neçkətən mirşn abu seteəm polzatəm oşir, kəz sija da sşkoddes.

Jakovş gorətçis ədçətəmən:

— A şotaki etik seteəmmez kolasiş kuzis tenat nşr uvtiş kşkşnş teən vərjəm kusək!

Peşronnezə levtştəmən, Mironş suis:

— Me — ne romantik.

— Mşj? Kin sija? — jualis pərişzşk Artamonov, i Mironş, kəz sudda, prigovor lşddətikə, çekanitis:

— Nekin oz vezərt, mşj seteəm romantik, tijanlə etə tozə, dađa, ne vezərtñ. Eta—mşjkə vaşitəm ponda, kəz kus jura mortlə parik, livo ostoroznoşt ponda falsəvəj tos zuşiklə.

— Von mşj, nşrəs zmitis, — dovoşnəja dumajtis pəriş Artamonov.

Enija uçitik dovoştvoes sija nevna spokojşetisə una əvidaezşan, kədnijə sija çuvstvujtis vojəkəj oşirşan, kədnija şo kreşytşka voştisə aslanş kiezə delosə, a sija vestisə vokə, ətnassə. No i ətnasaşn sija azzis, kuzis dumajtnş mşjkə kurşta doşltə, ətnasaşs tədsətis vilən, kət i nevna tədsaən-ñi, — mədkođ risunoka, mədik xarakterə Petra Artamonovkət.

Eta — bur mort, i sija əddən vura əviditəm; olə-mşs sşkət vəditçis əddən nespravedlivəja, kəz maçika pasonokkət. Sija pondətis oləmsə pokornəj, kəvtəm slugaən aslas ajlə, kədiya ez şet sşlə neşkəəm radoşt, a toko glupəj, gaztəm inəs da puktis sş peşronnez vşlə ızət, şəkət delo. Da, inşs luvitis sija, i pervəjša olan godas vəli sşkət ne uməl, no əni sija tədis, sto neşki

raspustnəj spulnica Zina kuzə lubitnʹ zabavnəjzʹyka, žir-
tʹzʹyka. I aslas olikā polis, pervo Alekšejliš, kerošina
lampaeziš, sʹvərynʹ električeskəjjeziš; kər nija rʹkniņasə,
Natallaʹs čecčəvʹtʹslis da pernapasašlis. Sija konfužitis
jarmarka vʹlʹn gramofon magazinʹn. — Oj, oz kov, en
čəv! — koris sija. — Novdu eta stukaʹn jordəms rʹjak-
sə, dusaʹs sʹlən zəvəma!

Əni Natalla polis Mironliš, doktor Jakovlovliš, as-
las pʹvlis — Tatʹnanališ, i vəviš kʹzəmən, vʹdsə lunne-
zən šojis. Sʹ sogja čuť ez zagəťč vovʹns. Čeləđʹs ezə
uvazajtə sija. Kər sija baitis Jakovʹslə gətrašnʹ, zovʹns
šeraləmən sovetujtis sʹlə:

— Te, mam, lučse šojin vʹ mʹj čənavud.

Sija sʹlə otvečajtis pokornəja da ne čorʹta:

— Daменьm, kʹz rovno, čəoxota-ņi.

I viliš šojis.

Ajʹs vištalis Jakovʹslə:

— Te mʹj piłskan mamʹt vʹlʹn? Kad tenʹt gətrašnʹ!

— Abu kad ačʹməs kərtavnʹ šəmjaən, — čelovitə-
ja vištalis Jakov.

— Da mʹj tijə vʹdənnʹt polatə kadiš? — ləgašis.
ajʹs; zovʹns čəm ez su, zmitʹstis pəlponneznas.

Sija tozə baitis:

— Tijə, aja, odə vezərtə.

Sija baitis etə čəvʹta, no šotaki oz vermʹ lonʹ
siz, medvʹ ajʹs vezərtis jeeazʹk zovʹnsša. Oťirʹs oləny
ne asʹnna lunən, a tənnaən, vʹdəs oťirʹs siz oləny.

Pəriš zovʹns, lubiməjʹs, əsis, oz mʹččas. Sijə lubitəm
ponda kovšis kernʹ sijə, mʹj jʹliš čəoxota kazmətnʹ.

Pərišzʹk nʹlʹs Jelenaʹs, paškʹt čuzəma, paškʹt ka-
za iņka, bogatstvoən da juiš zənikən čača tujə pər-
təm, vəli vʹdsən jəz mortən, sija sočʹnika vovlis azzʹv-
nʹ ajmamsə, əđđən bogatəja paštašəm, una čuņkʹee-
zən čuņnezas. Zolotəj čepočkiezən, vrelokkezən trinəti-
kə, zarnʹia lorņetə pət šinnezən vižətikə, sija baitis mʹ-
šəm golosən:

— Кыз тижан ңевьеэм дукан ваятә: керкуыс вьд-
зан дукшаләм, сишмәм, вилә вь тижә stroitit. I kin-zә әни
олә ordçән fabrikakәt!

Artamonov sluçajnjә kыlis, кыз Jelena baitis ma-
мыслә:

— А ајә җо есә seteәм? Кьеәм, наттә, газтәм сь-
кәт! Menam јuiшә—salun, а—veшоләј.

Сьлән вәли кьеәмкә ьзт страш сәстәм вердә: стul вь-
лә пуқшикә, сija әвтьслис сija çьssanokән, кәдашаң әддән
vura vajәtis duxiezән, ңелки oxota вәли ңесьнь; сьлән,
ңем вьлә vizәттәг, әvidaа brezгуйтәмьс вьд verdә ker-
kuas, sajmәtis Artamonovьн vestьнь ньльслә вьд ponda,
мыјән сija ньльс ләгәtis, сija ньльс дьрнi vetlәtis kerku-
әтtis i ңелки әтәрәтtas әтик belloьн, kusakaштәм xalatьн,
kus kokkezән kolosiezьн, а әbedajtikә gorән әmnas
шлорәtis da gorзәtis, кыз vaskir. Ньльс ләгалis:

— Мьј, ета, аја?

Vot ета ләгаләм ponda Artamonovьз i peшsis.

— Proштitә, варьдә!—baitis сija.—Me-ed muzik.

I gorзәtis, әmnas шлорәtis есә vurazьк.

Ньльс вәли граңica saјьн i рьtteznas дьса, via go-
losokән viштәsis мамыслә çepuxa јьлиш; кьеәмкә goro-
дьн-pә iңkaes miшkalәнь әтәршаңas kerku штенаезсә ma-
тегән, мәдик gorodьн тәвнas i gozumnas seteәм tu-
man, ңелки вьдса lunnezән sotçәнь fonarrez, а шотакi
ңем оз тьdav; Parizьн вьдәнньс toргуйтәнь готovәј
platтоән, i em seteәм вьльн vasңa, кьшаң тьdalәнь mor-
jo saјis goroddez.

Tomзьк сојьскәт Jelenaь sporitis i ңелки vidçis.
Tatћanaь вьdmis кәсьнiкән, шәд vira куçика da as вь-
las ләгалis сь ponda, мыла сija ңостәм. Сьлән вәли мыј-
кә даçоклаң ваçқишана; наттә, сьлән зеньтик çикишьс,
лаpkәsa morosьс da ләз рәма ньрьс. Сija olis сојьс
ordьн, мылакә ez vermь konçitнь gimnazija, polis
сьррезis i, Mironkәt soglasajtçikә, sto carьслиш vлаштә
kolә ograniçitнь, ңevazьн pondis kuritнь papirosaez.

Gozumnas fabrikaə vovləm kosta gorətlis mamə vblə, kəz strosniça vblə, ajəskət vaitis piŋnez-pyr, vbdsa lunnezən ləddətis knigaez, rətnas vetlis gorodə, daqabə dənə, setçinsən sija vajətlis zarnia piŋa doktor Jakovlov. Ojjeznas pəvka toskaşən ez vermə uzŋə i tuflinas vijlis ştena vbiş nommezəs, kəz vətə pistoletiş ləjlis.

Vbdəs gəgər lois jəz, çirzana, ləgətəməz gluro, vbdəs—Miron leçət şorniezşən, koçegar Vaška bestolkovəj pişnəezşən; krəməj muzik petəm vikleça da pasməm, gorləsləŋ vaçkişana jurən; praznikkezə Vaškaab, kuxarka şərn uxazivajtikə, zəzis kuxna əşn uvtn i garmonçaən orşəslikə, şinnezsə kuŋəmən, rjaksis şylis:

— Loin te əni neşcastnəj-ed
Menam privʹška!
Məda azzəŋ vbd časə
Tençit me çuka!

Vazəŋ-ŋi Olgabə nem ez vištaş İllaab jbiş, a vil Petra Artamonov, əviditəm mort, şo çastozək kaştəlis pəriş zonsə. Nattə İllaab vura-ŋi kaitçis əni aslas mēvkəd ponda, eta jbiş rozis tədŋə Aləksejəb kerkuəŋ vizətəm vblə vezşəmsə. Kəzkə rətnas, vonəb ordə loktis pəriş Artamonov da oziş zyrjas çəvtçikə, kəlis, məj Moskvaış vertəm Mironəb vaitə:

— İllaab—ətik seteəm mortteziş, kədnija vizətəŋ oləm vblə kniga-pyr i oz kuzə jansətŋ məsəs vəvşən.

— Bəvətçan, dumajtis Artamonov, məjkə radujtçanaə azzəm kosta plemənçikəb uməla vaitəŋ zonəb jbiş.

Aləksej jualis:

— Sija—ətik partijaəŋ Goricvetovkət?

— Sija—vrednəjzək,—viştəlis Miron.

Zəras pərikə, pəriş Artamonov dumanas grəzitis nblə:

— Sulalə, vertas sija—mēççalas tijanlə ətikə-mədikə...

Miron sek-zə pondis vištaşŋ Moskva jbiş, ləgən poraşŋ pravitelstvo vblə, kəz sija bestolkovəja uzəlis;

loktis Natallaabs zonьskət; Mironьs pondis vaitнь vumaga keran fabrika stroitəm jьliš, sija vazьn-ņi etaən peļsad vьrətis.

— Mijan, dađa, veš dengabьs kujlə,—gorətцis sija. Natallaabs siz gərdətəm vəгьн, kəг sьлən ңelki peļles pьktisə, čirəstəmən moz paunt gorətцis:

— Kьтən etə nija kujləнь, kin dьньн kujləнь?

Artamonovsə drug kutis gaztəm, kьз vьtə sь oзын oštisə ьвəs зьгə, kьтən vьdəs tədsa da siz vьdəs šin vьekə, sto зьрьs kazitčə pustəjən. Etija vizčistəm, vьv-tyr košalana, gaztəmbьs mьččis is kьšankə vokšan, tumanən; peļlez tupkaləmən, šinneз saјəvtəmən, sija vačkis is kьeəmkə mьзəм vьlə i povzətis dumaezən sog jьliš, kuləm jьliš.

— Šinnam vь me ңekinəs tijanəs eg aззь,—gorətцis sija.—Kəг me soččiša tijan sogja?

Jakovьs ləgən gorətцis:

— Tьrmas kattišнь sijən, mьj em...

A Natallaabs gorətlis:

— I siz ležitə ravočəjjezsə, ңelki petнь ңekьtčə! Juəнь, mačkəнь...

Artamonov šivətцis əšьн dьнə,—sadas sulalis Tixon Vjalov i, jursə čatьrtəmən, čunnas mьččalis javlo-ņa vьlə, vaitis kьeəmkə ьvьkaoklə:

— Aззəн, kьeəм Adam,—dumajtis Petra Artamonov, gaztəmsə zegņitəmən; seteəm ьльн dumaes často sьrrezən kotrašisə sь vokət, sija pьr vəli rad, sto nija vizčistəg mьččisəнь, sija ңelki radejtis niјə sь ponda, sto nija ežə sija trevožitə, mьččisəs, əsas i—toko.

Vot, tozə, Tixon; ədđən vura əviditцis Petr Artamonov, kəг kazalis, sto vonьs voštis sijə dvornikas as-льs sьvəгьн, kəг Tixonьs kьtčəkə əslis godša dьrзьk, sešša drug viliš mьččis is da ešə vajis ədđən uməl juər: Niki-ta vоньs monastьriš kьtčəkə pьssəm ңekin oz təd, kьtčə. Petraбьs vura tədis, sto starikьs tədə, kьтən Niki-taбьs, i oz vištav eta jьliš toko sijən, sto radejtə kərnь

umələ, ңedolytə. Eta mort ponda pəriş Artamonov jona sporitis vonьskət, kət Alekşejsь i bura aşsə dorjis:

— Dumajt: mortьs vьdsən aşsis oləmsə əstis mija-
nьn, ızalis mijanlə, i mijə sija çarkimə,—no, mьj,
bur eta?

Petraьs tədis, sto eta uməl, no esə uməlзьk vəli
sija, sto Tixonьs vəra olə nь kerkuьn. İңьs tozə, kьz
rovno pərvuiş suvtis Alekşejsь-dor; kьzkə asponda vəv-
lytəm çorьtən sija vaitis:

— Ne vьeəm, Petr İliç, kət vartly menə, a—ne-
vьeəm!

Nija da Olgaьs əvisə sija, ləңsətisə. No əviditəm
mortьs aşsə mьççalis:

— Mьj?—Tenьt vołaьs—ņekinlə abu zakon...
azzan?

Əviditəm mortьs lois şo tədçanazьk, kьlanazьk pə-
riş Artamonovlə. Zagvьv mьsək vьlə, pozum uvtas aš-
sis tusasə kajətəm vəгьn, Petraьs pukşis kresloə i, eta
mort jьliş dumajtikə, şələmşan zalejtis sija. Vəli dolьt
i kurьt дума vьlyьn azzьnь ңescastnəj, ңevəzərtana, ңe-
kinən mort tujə ңe puktəmən, no bur mortəs; dumajtis
sija siz-zə koknita, siz-zə ңem toriş, kьz zar lunnezə ңur-
rez vevdəгьn, ləz vizan pustotaьn, mьççişlis kьmərreziş
çoçkom єьn.

Fabrika vьlə vizətikə, vizətikə sь vьlə, mьj sogmis
eta fabrikaşan, eta mortьs eəktis aşsə veritnь:

— Pozis vь ovnь mədmoz, enija dełoəztəg.

Fabrikant Artamonov sьlə panьt munis:

— Tixonlən dumaes.

— Pop Glev sija-zə vaitis, i Goricvetov i esə una
mədikkes. Da, guttezən çeraң vezьn pəşşənь oğirьs.

— Dontəma— on vermь ovnь,—ņeoxotnəja munis
panьt fabrikantьs.

Mukədpьrşas eta kьvtəm sporьs kьk mortьslən
ətik mortas əzjlyis əddən bura, i əviditəm mort sek lois
əddən ləg, çuť ez rjaksь:

— En vunət, kыз kodnat, jarmarka vьлп, oтir oзып kaitчин, sto zertvaə řetin zontə, kыз Isaak Avraaməs, a Nikonov zonkaoksə varan tujə tenьt řujьstisə, tədan? Eta verno-ed, siz-ed! I eta ponda, pravdaьs ponda te menə butьlkaən sətin. Ok, пьгьstin te menə, vijin! I menə te zertvaə řetin. A kinlə zertvaьs, kinlə? řura je-пьslə, kəda jьliř Njikitaьs baitis? Sьlə? Ok, te...

Seteəm ləgiř sporitan minutaezə fabrikant Artamonov bura kunlis řinnezsə, məd vizнь stьđitana, ləg da kurьt řinvaezsə. No řinvaes vizьřtəg kiřsisə, sija cьekis niřa řuzəm da tos vьvьs dolonņeznas, sьvəгьп kəsəz cьskis dolon dolon verdə da vezərttəg nozzalis pьktəm, řədvira kiezсə. I juis maderasə гьriřa ъlaləmən, veřkьta butьlka goľukřis.

No, enija kurьt řinvaez vьlə vizəttəg, kədnija sьən pičkisřisə, əviditəm mort vəli vьeəm da kovřis pəriř Artamonovlə, kыз vaņsik, kər sija ъvьt da kolanaəz zigrьt, duka mategaləm vonokən, niřtə řpina vьliř kuçikсə sь mestьп, kьtən asьs mortьslə oz tuj гьzjalьsнь, —oz suz ki.

... Drug kьtənkə ьлп, řibir sajьп, levtisřis jon kulak da pondis vartьлнь Rořřijasə.

Alekřeжьs gazetanas əvtikə cєççalis, gorətlis:

— Rozvoj! Gravjoz! — i kaj kod lapasə potoloklaņ levtəmən, əđđən ləgən vərətis cunņeznas, pizis:

— Mijə niřə... mijə пьlə...

Zarņa piņa doktor, kormanneas kiezсə řujəmən, sulalis, sonьt gor verdə pərətčəmən, da bovгis:

— Vermas i siz lonь, sto nija mijanəs.

Eta ьзьt, mid rəmlaņ vaçkiřana гьzəj mort, ko-пesno, piłskis, sija piłskis, pьг, mьj jьliř vь ez baitčь; sija ъlki sogəttez da kuləmmez jьliř siz-zə řeralis, pefe-ransən kыз ъeudaçnəj orсəмьп. Pəriř Artamonov vizətis sь vьlə, kыз mədik mu vьliř mortlə, kədija sьпqalə stьđuvja, mьla oz vermь vezərtнь jəz oтirсə; Artamonov ez rədejт sija, ez verit i veřkətçis gorodskəj doktor đьпьп, jeeə baitis Kron ъemec đьпьп.

Zavoitčəməŋ tosoksə čitkylaləməŋ, čitkərtčəməŋ, kəz rovno sələn višis kəšičəb, Mironb turian oškalis ugəliš ugələ da vədənnbšə velətiš:

— Delosə kolis pondətn̄ angličanakət sojužbn̄...

— Siz, — kəbəm delo? — peššis tədn̄ pəriš Artamonov, no ɲe udav vonb, ɲe umnəj plemennikb ez vermə tolkom vištavn̄, m̄jšan siz drug p̄knitis vojnaš. Sələ vəli dol̄t nabludajtn̄ povzəmsə unatədiššezliš, as vylə nadejtčiššezliš, əddən šerəm petkətanaən sələ kazitčis vonb, sija aššə višis siz ɲevəzərtanaən, sto pozis dumajtn̄: etə vizčistəm vojnaš pavkətiš vədənnbššə ožb, sija, Alekšej Artamonovsə, m̄jkə əddən vaznəjə mesajtikə sələ kern̄.

Gorod kuza munisə jennezən. Tosa kupečestvoš, vaznəjə da vlogočestivəjə šək̄t kəza ušəm l̄msə kokkeznab̄š taləmən, əskaez moz žeskt̄ stadoən oškalis krazzez kod, zolotəj dukovenstvo šərn̄; nəvətišə jennez, vordə jennez; ətlaətəm xor vədəs vičkueziš gorodšis kəz golosən da jurə jizəmən šlis:

— Spaši go-spod̄i ludi tvoja-a...

Molitva kəvvez, trebovan̄o vylə vačkışanaəš, petisə gəgrəsa əmmezis čočkom parən, puzən kənməmən basses šink̄mmezbn̄ da ussezbn̄, ɲe ləštə šv̄n̄b otsališ kupēčestvo tossez verdə lakašəmən. Kəz kə əddən pellez čanətəmən, nastojčivəjə da xorb̄slə ɲe popuči šlis gorodskəj golova Voroponov, tēlezničlən zon; kəz, gərd rozavana, perlamutrovəj pugvičəez rəma šinnezən, sija polučitis ajššəš nāšlėdstvoə ətlaəbn̄ imussestvoən ɲekər ɲe miritčana vrazda vədəs Artamonovvezkət.

Nija šizimən, munisə vədənnbš ətlaəbn̄; ožas krəmliktis Alekšej, inšə konuvtəttis nuətəmən, s̄ šərn̄ Jakov mam̄škət da Tačana sojbskət, s̄vərn̄b munis Miron doktorb̄skət; vədənnbššə vərn̄z̄b oškalis ɲev̄t sapoggezn̄ pəriš Artamonov.

— Nacija, — ɲegorən baitis Miron.

— V̄nnezlən parad, — gorətčis doktor.

Miron boštis očkiesz, pondis cъskъnъ nijə cъsanokən, a doktor sodtis:

— Аззылат— vurasə!

— No-o, eteam sьrjоbъ њe čoza pondas sotcъnъ...

— Dugdъ,— gorətčis pəriş Artamonov plemenikъslə, mədъs piŋələn ŋozzəvlis sь vьlə da puktis očkieszsə aslas kuз nьr vьlə, kədnə pervo peslъstis cun-ŋeznas.

— Spaşi gospodi luđi tvojal— trebujtis Voronov kьvsə torjən jansətəmən, suŋŋəvtəmən ьkəstikə kьv luđi, kəinən bergətčelis mьslanəs, ŋozzalis gorozanasə, i mьjləkə əvtis nьlə vobrovəj sarkanas.

Вьсəma, suka ŋylis ŋoldas goda, no tom, gəgrəsə morosvevja nьv Pomjalovlən, kuiməziş dəva, gorodas pervəj skandal keriş da stьdtəma oliş. Petra Artamonovъs kьlis, kьz sija guşən moz sovetujtis Nətalъabslə:

— Te вь, kuma, zeniktə iŋdin vojna vьlas, sija tenat mədikəs povzətan cузəma, sь sogja vragges pьssasə.

I jualis Jakovliş:

— Te mьj, vezapiə, on gətras, petuk?

Pəriş Artamonov zegŋitis jurnas, kьvves kьz guttez, mesajtisə sьlə dumajtnь vaznəj jьliş; sija kezis vokə, pondis trotuar kuza oşkavnъ zagənzьk, vokəttis oŋir potok lezəmən, oŋirъs etə lunə vəlīsə kьeəmkə əd-dən şədəş etə rьskьt, səstəm ьm vьln. Oŋirъs munisə, munisə i lolalisə parən, rovno pižan samovarrez.

Vot oşkalə aslas velətčişsez oзыn izovəj cузəmən Vera Popova; ьmokkes jugjalənъ sь žor juršiez vьln; čoçkom ruзьn sьlən ŋinlъsses drəŋŋitisə, kər sija gogъs keris ьзьt juršia, ŋemən њe vevttəm jurnas. Artamonov zalejtis sija:

— Glupəj. Dodđəziş utkaez karaulitnъ.

Çulalis kuз loз sьrəm jurrezən; enija velətčişsez kьk gorodskəj skolais; şəkьt, rud masinaən vessis зьn-rotə soldattez, nijə nuətis znamenitəj gorodas, əddən spokojnəj poruçik Mavrin; sija вьd lunə kupajtčis Oka-

ьп, ьзт ваҗаң pondətčəmən da kьntəmmez kadəz, i, kьz ььdənlə vəli tədana, olis Pomjalova dəngəən, ьkət nezakonnəja olikə.

Vaznəja, pət ʒozogən, munis zandarmskəj oficer Neštərenko, mort kitajskəj ussezən, a ьlən sogališ inьs munis konuvtə kutčəmən aslas vonkət, Zьtėjkinət, zonьskət kuləm gorodskəj starostalən da kuçik keran zavodiš kəzainkət; Zьtėjkin jьliš kət i baitis, sto sija guļajtə manaskaezkət, no ьddətis šizimšo kniga i əddən ьвєəma kuzis ьaravanitнь učitik ьaravan kuza, nəlki guşən velətə soldattezsə efa iskusstvoə.

Сьвəрьп munis dođđьп gosšaləm Štepan Barskəj aslas juiš začən da kosəj šina пьвnas; dьr munis šəd çukərən posnit otir; messana, kuçikkerişsez, kьjişsez, tєleznikkez, nişsejjez da kьeəmkə, nekintlə nekolana, kрьsaez ьлə vaçkişana, starukaez. Льмьs dьsa solalis sарkatəm jurrezsə, ьlişəñ kьlis dugdьvtəg korana rjaksəm Voroponovlən.

— Spaši, gospodi, ludi tvoja...

— А мьjlə jєпьslə enija otirьs? Vezərtнь oz poz,— dumajtis Artamonov. Sija ez rađejt gorozanasə i nekinkət-ez təđčь gorodskəjjeskət, deloa tədsəşəmmeszə; sija tədis, sto i gorodьs oz rađejt sija, ьddə sija ььlna nьrsə vizişən, ləgən, no əddən uvazajtə Alekšejsə sь strašt ponda ьašitнь gorodsə, sь ponda, sto sija vəvdis gaļa glavnəj uliça kuza, ьašitis plossadsə lipaez saditəmən, keris Oka bereg doгьп sad, ьulvar. Mironiš i nəlki Jakoviš poləнь, ьddəнь niјə əddən gorssezən, tədəнь, sto niја ььdəs gorodsə kutəнь aslanьs kiə.

Dumajtiš otirliš zagvьv munəmsə vizətikə, Artamonovьs kьmərtčьslis,— una tədtəm otir da əddən una rəma šinnez vizətəнь sь ьлə ətmoz šinnanьs nєəzžəmən.

Alekšej kerku vorotaez dьпьп sьlə poklon šetis Tixon. Artamonov jualis:

— Vojujam, starik?

Съ шеттэг, сәкәт киән вәрәтәмән, Тихон малалыстис анјывсә. Pervuis вьдсән оликә Artamonovыс јualis etija mortlis сьлә веритәмән:

— Те мьј dumajtan?

— Абу estis нем,— сек-зә gorәтcis Vjalov, кьз вьттә sija vizçisis јualәмсә.

— Tenat вьдлаьн абу нем,— кьзкә нејатнәја вишталis Artamonov.

— А, кьз-зә? Ponnez-ja мьј-ја? Не зvirrez мијә.

Artamonov munis озлаң posnit, busa льм-рър. Льмьс ушis шо sukьька i çut не вьдсән-ни sajәvtis ьлис отирçukәрсә, çоçком мьсәккез, puez da korominnaez sajә.

Әни Radujtiş Şerafim куләм вәгьн, пәриш Artamonov vetlis шәләмсә газәтнь Taişsa Paraklitova дақоң-нича дәва дьнә, тәдтәм goddeza иңка дьнә, кәдија вәли кәсьһик, çелад вьлә да шәд кәза вьлә ваçқишана. Sija вәли гамьһ:k, вьдлаьн ськәт soglasajtcis:

— Siz, milәj!— baitis sija.— Siz, siz, milәj, siz!

Juis Artamonov una, no kodzis zagәna, i sija ләг kutis, sto шir moz ләкашана dumaez siz дьр озә сьлә, озә вәјә kreпьт, çәскьт vinaezas Taişsaыс ordьн. Pervәј minutaes kodzәmшәnas вәлисә недольтәш, tagьс керis Petraыслиш dumaezsә as јьвшis, отир јьлиш есә буразьк шиншојанаән, курьтән, вьдәс олансә крашитәмән ләг, зәлонәј, һура kraskaезә, пәртis енә dumaezsә pizanәз рерьтаә. Artamonovлә dumajtcis, sto eta pizәмьс бергәтә, бергәтлә sija, a мәд minutaә çаркас sija кьеәмкә dor vevdәрәт. Pinәznas гьрçиктәмән, sija кьвзишьслис, vizәtlis ремьт вунтә ас рьекас, сьвәгьн gorәtlis дақоңчалә:

— No, мьј нем он су? Bait мьј тәдан!

Иңкаьс кәза moz çеççәvtlis сьлә pizәс вьлас, sija вәли divujtcәмәз koknit да соньт; ас озас нещьдалана кнigасә оштәмән, sija льддәтis:

— Mavrin poruçikәс Pomjalovaыс kidtis ашәнас, sija вәра kartiezә proigrajtis kuimшо кькдас; sija vek-

šellezsə mədə lezn̄ sudə, s̄ d̄n̄n̄ Mavrinslən vek-
šellez eməš. A zandarm̄s sijn̄ in̄sə vižə tatən, sto
ažsis gorodas podruga, a ne sijn̄, sto in̄s sogalə...

— Etija šo—stram,— baitis Artamonov.

— Stram, miləj, da— k̄eəm stram!

In̄kaəslən vištašəmmes uməlik gorodskəj v̄llez j̄liš
soralisə dumaezsə Artamonov̄sliš, nuətisə nijə vokə,
čorzətisə s̄liš uməla vižətəmsə gatzəm d̄nə, gorozā-
nəb̄s d̄nə. Enija dumaez mestə suvtisə da vessisə k̄-
eəmkə k̄e kuza jarmarka v̄l̄n̄ vujnəj kužozā karti-
naez, bergalisə kinnezkə ne mort čuzəmaəš, kod da
vekkezə pəttəm šinnezn̄sə valətəmən, sotisə denga i,
nem ne zalejt̄təg, vəb̄šalisə v̄d̄nožən t̄lo ləgətəm̄n,
uškət̄cisə ʒ̄bt̄ d̄nə, šinnež gušalana čoçkom šəd v̄l̄n̄,
st̄dt̄ḡ kusət̄čəm zenskəj d̄nə...

Petra Artamonov s̄t̄ḡ čupkis una rəma vinaez,
səskis nišg, səma kod eakkez i čuvstvujtis v̄dsən
aslas kod t̄loən, sto medmiləj̄s, v̄v̄t̄rət košəv mu-
nəməž, v̄na da utlannəj̄s, sajəvtəm jarmarkaa st̄dt̄m
zenskəjas, kədija denga ponda m̄ččalə ašsə kusən i
kədija ponda ʒ̄bt̄ n̄ma otir̄s əstənb̄ denga, st̄d, zdorovjo.
A s̄ ponda v̄dsən olan̄sis kolčcis to etija šəd kəzəb̄s.

— Čəvt̄č̄,— ʒ̄rəst̄is sija.— Jəkt̄!

— K̄ʒ-zə me muz̄katəg verma?— kizzezsə pərt-
čalikə baitə d̄akon̄iça.— Noskovəs v̄ korn̄, v̄rališsə,
sija garmoņnanas v̄eəma orsə...

Enija zavavaez̄n̄ kad̄s munis kazəvtəg, mukədr̄-
šas gud̄ra lunnez viz̄vtəm utviš čəččəv̄tlis m̄jkə v̄d-
sən nevezərtana: təvnas loktisə juərr̄ez s̄ j̄liš, sto ravo-
čəjjes Pēterburḡn̄ mədəmaš zugd̄n̄b̄ dvorec, vijn̄b̄ carsə.

Тихон Вьялов вобгис:

— Esə i vičkuezsə kištəsə. A— k̄ʒ-inə? Otir—ne
kərtovəj.

Gozumnas pondisə vaitn̄, roč morjoez v̄lət-pə
ujalə roč korav̄l da puskieziš l̄jl̄ roč-zə goroddez ku-
za,— Тихон vištalis:

— А— кыз-инә? Velalisә vojujtnь.

Gorod kuza vilisә munisә jennezән. Voroponov
гызәј җуртукып нәвәтис carlis portret da trevujtis.

— Spaši, gospodі, ludi tvoja-a!

Әni sija gorәtlis esә gorәnzьk da nelki lәgәnzьk,
no җorovno sь— a-a! — otsavнь korәmys goralis tre-
vozitçәmән.

Зьтејкин кькduloa pisaҗән kias, kod, sapkatәм, vag-
rovәј plesnas svittalәмән, munis озас aslas kuçikke-
rişşezkәt da ne mort moz skandalitis, rjaksis:

— Çeҗad! Ogә җetә zьddeslә Rosşijasә! Kinlән
Rosşija? Mijan!

— Mijan,—panьt gorәtçisә kuçikkerişşes, tozә ko-
dәş, i, aşşinьs vraggezәsә, kьjişşezsә pantalika, pondәt-
lisә nykәt draka, vedән sәtisә Jakovlov doktorlә, çapkisә
Okәә aptekar starikәs; Zьteјkinьs dьr vәtlisә gorod ku-
zas sь zon җәrn, kьkiş pisaşsis lezis sь şledә zarjadsә,
no—ez şiz, a toko drovnaş ranitis şpinaas vursiş Bruskovәs.

Fabrikaьs uzavнь dugdis, tompәlәsьs, jәrnәs sos-
sezньsә ruзәмән, uşkәtçisә gorodә, ez vizәtә Miron
әvәmlә, mәdik mьvьkьda oҗir әvәmlә, inkaez rjaksәм
da gorzәм vьlә.

Fabrikaьs pustәjšalis, lois dusatәм, i rovno çu-
kьrtçis tәv uvtas, kәdija siз-zә buntujtis, unñalis da
suñnalis; jьa zerән vьzгajtikә, lakis tribuna verdas
kleј kod lьmsә; sьvәrnь sija pәltis, mişkalis.

Әсьп озьп pukalikә, pәriş Artamonov vezәrttәg
vizәtis, kьз gorodşanas gorodә kәзьvvezән kotәrtәnь
remьt figuraokkez muzikkez i zenskәjjez; ştoklo-pьr
kьlisә çirzәmmez i dumajtçis, sto oҗirьslә gaza. Vorota
dьnьp piksis garmoñnaok, raboçәј çukәrnь kromәј koçe-
gar Vaşka Krotov şьlis:

— Zesкьt lois, abu mu:
Japonçikәt tьskaşamә!
Kļop peļvokә, toko şur,
A mi jenән aşьnsә!

Tāls gorodšanas vajātēslis lāg sumok, rovno set-
cin pizis ēddān ызт samovar, kādija tьrtām vьdsā tь
vaēn. Ogradaas pьris Aļekšejlān vāls, kozlaez vьlas
pukalis ētik šina peļsār Morozov; čecčāvtis saļēn katti-
šām Oļga. Artamonov povzis i, kokkezas zubьtsā vuna-
tāmān, munis inьslā panьt.

— Mьj lois?

Trešitčikā, kьz kurāg, sija vištalis:

— Әsnnezsā mijanliš zugdalēnaš kučikkeriššes.

Artamonov, sьlā tujsā šetāmān, šerāmtčis, lāgān
gorātčis:

— No, vot... To kьtčez ļobisā! Rjaksisā me vьlā,
a von—sija mьj! Ne, carьs...

I drug sija kьlis ēddān lāg, Oļga ponda kьvtām
sь—otvet:

— Pьssь! Nečestnāj eta mort—tenat carьt!

— Una te vezertān carrezas, lāgašāmān vištalis
sija, aslas peļ verdā pavkātčikā.

Sija lāgaštāz divitis očkieza učitik staruskalān lāgān
gorātčām; eta starukaьs pьr vāli ramьnik, ņekinās ez osu-
ditlь; sь kьvvezьn mьjkā vāli mēdik mort šālēmāz pav-
kana, kāt i ņekьlana, zālajtana, kьz sьrlān piksām pa-
nьt āskalā, kādija talččis sьrьs vāz vьlā, kāt i ez mēd
etā kernь i ez azzь. Artamonov pukšis aslas kreslōā,
pondis dumajtnь.

Vazьn-ni, ņedēlamēd, sija ez azzьv Oļgasā, starajt-
čis ņe panьtašnь sь zonkāt, sьkāt vidčām vārьn. Ešā
gozum koņečas, kār Petra Artamonovьs kujlis pьktām
kokkeznas oļpaš vьlьn, sь dьnā loktis ašsā ызт mor-
tān čuvstvujtāmān, pьmalām Voroponov, šakьt, lāz tьrp-
peznas slōpātāmān, ēaktis gizьnь telegramma vьlā car-
lā sь jьliš, mēd carьs ņekinlā ez šet vlaštsā. Artamonov-
sā ēddān bura divitis gorōdskāj golovalān seteām pov-
tām postupokьs, no sija gizsis bumaga vьlas, kāt i tē-
dis, sto eta vьlā bura lāgašā vonьs, Mironьs, da, natēā,
i Voroponov polučitās Pēterburgiš bur vьgovor: en šuj-

ль журтә, кыз тыраа дурак, не тенат ета деловь, ныртә ен левть вьльна!

Şurtuk kormanә vumagasә puktәм вәгьп, вьд pugviça вьлә kizaşәм вәгьп, Voroponov pondis poraş-пы Aleksej, Miron, doktor da мәdik oŭirrez вьлә, кәд-нија вәвә ишәнь јеврејезшап, әтиккез—şlepәја, мәдик-кез asponдай munәнь паньт сарьслә. Pәriş Artamonov кьвзис сьлиш poraşәmmеz dovolnәја, soglasajtçis, i toko кәр ләз тыррес Voroponovlән pondisә ләгән вайтнь Vera Popova јьлиш, sija strogәја vişталis:

— Vera Nikolajevnasә setçә veş.

— Мьла етә—veş? Mijә tәdam...

— Nem te on tәd.

— Orsatә bedaәз,—grәzitis golovaъs da munis.

A rьtnas Artamonov вьлә ponnez moz uşkәtçisә plemennikъs, ньльs, uşkәtçisә da pondisә uvtнь, zalejt-тәг, кәти вәли sija pәriş-ни.

— Мьј тижә кератә, papasa?—gorәtlis Taŭtanaъs i сь postәм çuzәм вьльп çeççalisә вәвşalәм şinnez. Ja-ковъs sulalis әсьп озьп, çunneznas varavanitis ştoklo kuza. Artamonovlә dumajtçis, sto i zonъs сьлә паньт, a Mironъs, virә јizәmән, јualis:

— Tижә lәddәtit, мьј setçin gizәma sija vumaga вьльп?

— Eg lәddәt!— gorәtçis Artamonov.— Eg lәddәt, a—tәda: gizәma, medвь кьçanokkezлә voļa ez şetә!

Сьлә вәли dolьt vizәtnь, кьз lәgalәнь Mironъs da Taŭtanaъs, ne Jakovъslән çәlәmъs—vәli не сь şәrti, si-ја veritis zonъs delovitoşә, dogadvajtçis, sto keris pa-пьт zonъs intereслә, a кьскьпнь Jakovсә sproşas, јuavnь: кьз sija dumajtә?—ez lez aşşә вьльна vizәmъs. Sija kujlis da pingьslis, murzis, a mironъs, ньrnas tükәmән, tovmitis:

— Vezәrtә: сарьs кьәәvtәм mosennikkez sajkaән, i kolә, med nijә vezisә çestnәј oŭir...

Artamonov tәdis, sto utlanno Mironъs lәşәtçә çest-нәј oŭirә i sto aјьs сьлән vetlәм Moskvaә klopociтнь,

med Mironšə kinkə setçin keris kandidatə gosudar du-
maə. I šerəm: petə, i opasno dumajtn̄ eta turi, plemen-
nik jylis, med sija mat̄n vāli car̄s d̄n̄n. Drug p̄-
r̄stis rukjəš, rostopaskiən Alekšej da pondis çeççavn̄,
kat̄n̄:

— M̄j te keran, bezumn̄j mort?

Sija gorət̄lis, k̄z sluzass̄j vl̄ə.

— Çortu!—r̄jakəstis p̄riš Artamonov.—Velətn̄
menə? P̄ssə çortu! Munə vakrames!..

Sija n̄lki aç̄s povzis siz drug aslas ləgašəmən.

Əni, ugəln̄ pukalikə, gorod̄n bunt jylis Olğališ
ram̄nika vištašəm k̄vzikə, sija pešsis vošn̄ təd̄vlas
etə vidçəmsə da vezərt̄n̄: kin-zə prav̄s, sija, aļi ena
ot̄ir̄s?

Sylə əddən vura şizisə Olğablən çeləq moz ləg
k̄vvez. To sija spokojn̄ja-ni, n̄lki şələmşanas baitə:

— Miləj ot̄ir, mijan tkaççes! K̄z nija çozə vasəti-
sə voroponovskəj ravoçəjjezəs da kuçikkerişsez̄sə. Koļç-
çisə setçin, karaulit̄n̄ kerkusə...

A Nataļl̄ab̄s, əddən povzəm uvjas, ləgən norəş:

— Tijan kerkuşan i pondis mun̄n̄ smutās. Siz i
kolə tijanl̄ə! B̄dəs—tijansan.

M̄ççisis Miron, n̄kinkət ez zdorovat̄ç̄, z̄r kuza,
pruzina vl̄n̄ moz, pokodkaən vetl̄etikə, pondis gr̄-
zit̄n̄:

— B̄dəs enija Voroponovves da Z̄t̄ejkiines do-
nən vestişasə s̄ pondə, sto velət̄n̄ ot̄irəs buntujtn̄.
Eta n̄l̄ə darom oz çulav, n̄l̄ə pavkas! B̄dsən t̄rma-
na buntujtan urokkes İlla Petroviç Artamonov druzok-
kežsan, a k̄zi esə i enija pondasə...

P̄riš Artamonov s̄ ez şet.

Voroponov peticija skandal v̄rşan, Miron̄s lois
s̄ pondə koņeçəz n̄ t̄rpitana, no Artamonov azzis,
sto fabrikās b̄dsən etija mort k̄n̄. Miron̄s nuətə
qelosə kuzəmən, tədəmən, rovoçəjjez k̄vzən̄ l̄ibo ro-
l̄n̄; nija vizən̄ ašn̄sə gorodskəjjez̄sa şmir̄n̄jz̄ka.

Təls lənis, pəris suk lımas. Lımbıs uşıs şəkəta da veşkıta, suk lırokkezən, sija sajavtis əşınnezə çoçkom zanavesən, ətəras nem oz tədav. Pəriş Artamonovkət nekin ez vait, i sija çuvstvujtis, sto vıdəs, ətik inşsa, lıddən sija vinovnəjən vıdlaın: bunttezn, uməl pogođdaın, şın, sto carıs nuətə aşsə kəzkə nekuzəmən.

— A kətən-nə Jasaı!—trevoziçəmən jualis maıms.—Jasaı, sua, kətən?

Mironıns brezgujtəmən pırsə çukərtəstis da gorətçis totkaıs vılə vizəttəg:

— Naftə zəvşııs gorodas, aslas kurəg pozjə.

— Mıj? Kəəməın?—rovzəmən bovğis Nataııaıs.

Artamonov dumajtıstis:

— A-ed oz, tədalə, təd dura, sto Jakovıslən em podruga. I drug çorıtə gorətçis:

— No, vot mıj: kəz olat, siz i olə! Kerə. Siz, vılış,—me og vezərt. Pəriş. A—setən... Setən çort orsə. Oli-oli—nem og vezərt...

IV

Kəkdas kvat godəz Jakov Artamonov olis vıeəma, spokojnəja, ez azzıv nem əddən uməlsə, no şıvəgıı kadıs, seteəm oçirlən vragıs, kədnija rađejtən spokojnəja oləmsə,—pondis orsnı Jakovıskət sorlaşəm, besçestnəj orsan. Pondətçis etija apreılın, ojnəs, god kuim çulaləm vəgıı bunttezsən, kədnija zegnitısə tərpeıivəj oçırsə.

Jakov kujlis dıvan vıılın da kuritis, çəskətçəmən, pətəsa çuvstvoən, kədəşa nem oz kov; etə çuvstvosa sija puktis meddonaən, vıılınzıka vıdəs olanas, sija estən azzıs oləm smısl.

Sija vəli ətkođ dolıtən i çəskıt əved vərşən, i zenskəjkət lıbitçəm vərşən.

Gəgrəsa da ləşıt zenskəj sulalis zır səras pızan dıılın, dumajtəmən vizətikə kofejnik uvtın lılovəj vı vılə; sılən kus kies da çələđlən kod çuzəms, gərd

avazur uvtsan lampa vien jugdatamsan, krašitcisə çəs-
kəta zaritəm çerinan korka rəmən. Ležcišəm šad juršies
kartinnəja vevttisə šivisə da peļponnezšə. Kus tēlo vь-
las Poļinalən zarnia—vez vuharskəj xalat, kokkezas—ze-
lonəj, safjanovəj tufļiez. Sььп mьjkə em əddən kokņit,
ņe roč; sьlən miləj çuzəmokьs zonkalən kod; pьktəm
tьrpepez, zadornəj šinnez, gəgrəsəəš, kьz visņaez; ñelki
eta çasə, kər Jakovьs sьən pət, sija vьeəm da dolьt
sьlə. Sija, koņesno, unəən vьeəmzьk vьdəs pьvkaessa
da inkaessa, kədnijə tədis Jakovьs, i vəli vь əddən vь-
eəm, kьz vь sьlən ñe uməl xarakterьs.

— Меньм оз ков кофејьс, Апељинцик,—vištalis Ja-
kov, papirosa suk eьп vezjašəm-рьг. Poļinaьs sь vь-
lə ñozzəvttag, jualis:

— А—me?

— Og təd, mьj tenьt oxota,—gorətciš Jakob, mь-
zəmən əmsə paškətikə.

— Ñe, tədan,—sьliš kьvvezšə lebzikə kutəmən da
jurnas zegnītəmən, pondis vaitнь zenskəjьs çegšana golo-
sən. Minuta, kьk sьliš gьzjašan, kruçoka kьvvezšə kьvzəm
vəгьп Jakovьs pukšis, çapkis papirosa zozə, i voťinki-
ezšə kəmalikə, gorətciš ьslövzišəmən:

— Og vezərt tençit privьçkatə eьkətnь vur na-
strojeņņo! Te-ed tədan: me og vermь gətrašнь, kьtçəž
ajə ez kuv...

Setən, kьz рьг, Poļinaьs pondis kišнь sija əvidnəj
kьvvezən:

— Мьj vaitнь, tenьt, çerañlə, toko vь vur nastro-
jeņņo! Me təda: te vur nastrojeņņo ponda menə ver-
man vuzavнь totarinlə, surum-vurum əktišlə, siž! Te—
soveštəm mort...

Jakov medьura ez ļubit, kər sija suis sija çerañən,
laskovəj minutaezə sьlə vəli sь ponda mədik zavavnəj
ņim—Soļoņenkəj. I sьlə dumajtciš, sto sija talun ver-
mis-zə ñi vь vižšьнь vidçəmiš: kьk ças ožti sija šetis
sьlə šo ruv.

— Gorətləmən te nem on vermb kernb,—Jakov spokojnəja padmätis sija, jur vılas şlapasə puktikə, kisə nuzətikə.—Azzışltəz!

— Porş! I vəra okurokkezsə zozas çapkaləma...

Ulica kuza ətmədərə əvtis ul tən, kəmərreslən vuzərəs kəşsisə mu vləttas, rovno kəz mədisə çəskənlə nət gəppezsə, minuta kezə nozzəvtlis təliş, i vaş nət gəppezas, vəsnit jəən vevttişəmən, şvittalis midən. Etija godə təls mugəmən ez şet mesta tuləşslə; tən esə uşis suk ləm.

Jakov Artamonov munis ne termaşəmən, kiezə kormannezə şujəmən, konuvtas şəkət ved vizikə, i dumajtis sə jliş, kəz vezərtne on vermb, kəəm askodəma glupəjəş otiərb. Məj-zə kolə miləj duroçka Polinalə? Sija olə spokojnəja, abu sələn nekəəm zavotəez, poluçajtə ne jeeə kozinnez, vəsəka paştaşə, şo ruv gəgər vizə mişecnas. Jakovs tədis, çuvstvujtis, sto sija slə glanitçə. No, məj esə? Məla sija mədə vençajtçənlə?

— Gluro, kəz banka vareñnoyn sər,—suis medvəgn rađejtana, asnas dumajtəm pogovorkəən. Oləməs slə kazitçis prostəjən, kər mortəşşən oz kov nem, səşsa, məj sələn em. Dumajtnə-kə, dak loə vezərtana: vədənnəş otiərb peşşənlə loknlə ətik dənəz — med vəli ızit spokoj; lunəslən sujetaş — etə toko nəvzəta gotovitçəm ojša lən kezə, nija çassez dənə, kər kolççan ətik-ətikən zenskəjkət, a səvəgn dolyta məzətəm sə laskəezən, uzan vəttag. Estən — vəliş utlannəjəş oləmas. Otiərb glupəjəş toko sijən, sto çut ne vədənnəş libo sajavtəmən libo azzəmən, ləddənlə aşnləşə səşsa umnəjzəkən; nija dumajtənlə əddən una lisnəje; pozə dumajtnə, sto nija vədəs etə kerənlə vezərttag, aşnlə ozə tədə, məjlə, vədən peşşə lonə ızitçək, vurçək mortən, polə aşşə əstənlə otiərb, med azzənlə aşşə ızit mortən.

İlləş glupəj, knigəezənlə əsis, kəttişis esə sek, kər velətçis gimnazijənlə, a əni kəttişə kətənkə specialissez

kolasyn. Una əvidnəjə əzylis səşan Jakovs, a əni vot, nevažyn, kovşis inđyn İllaşlə deŋga kytçəkə Şibirə. Vizətnə oz poz, kəŋ i şerəm petkətana, glupəj mamys; esə burazyk oz tuj terpitnə da şəkəta glupəj, pyr duz-gyltçəm, ajs, pəriş os, kədiya oz kuz ovnə oŋirkət, kod da naŋəş. Şerəm petkətana vizəv dađa Aleksej; sələ oxota şurnə gosudarstvennəj dumaə, eta pondaiş sija gorsa İddətə gazetaez, lois faşəvitəmən laskovəj vđənpəşkət gorodas i orsətçə ravoçəjjezkət fabrikaas, rovno pəriş, gulajtiş inka. Kəzkə əddən da nərbəstəmvi, straşt glupəj eta ызт nра kыг — Mironys; Roşşijaas medumnəj mortən ašsə İddikə, sija, tьdalə, əzə ašsə minist-rən da i əni oz-ŋi guşən viz, sto toko sələ ətnaslə vezərtana, mьj kolə kernə, kəz vđəs oŋirəslə kolə dumajtnə. Sija siz-zə pessə İakşynə ravoçəjjez dьnə, kerə nь ponda una çuzəma zavavaez, organızujtliş futbolist komandaez, oŋtis vıvlioteka, sija mədə kəin-pezsə verdəsnə morkovən.

Ravoçəjjez kьjənə əddən bur polotno, aşnəş pašta-şənə İetki-petki vьrəmə, olənə naŋyn, juənə; nija mas-saas, aslanəş massaən, koldujtəmaş tozə kьeəmkə glu-poştən, kəda nekinlə abu şekret da kədaən abu nełki prostoj kəzajstvennəj xitroşt, mьj em vđ mortlən. Ravoçəjjez jьliş Jakov Artamonovlə kovşis meduna dumajtnə, nezelı vđəs mədikkez jьliş, sija vđ lunə nьkət panətaşlis i vazyn-ŋi, esə tom kadas, ravoçəjjes sь vьlə vizətisə, kəz vrag vьlə, sija sek ne jeeə ləgən pantaşlis tom kьjişşeskət nьvkaez ponda i talunna lunəz, tьdalə, mukəddes nь kolasiş abu vunətəmaş əvidaezsə. Kər sija vəli esə tostəm, sьə kьkiş ojjeznas çapkalisə izzezən. Maməslə sek ne ətrьriş ləşavlis deŋgaən mьntişnə şkandalles ponda da inkaes vidçəm sogja, i sek mamys şerəm petkətəmən baitis sьlə:

— Mьj-zə te, kəz petuk! Vizçişin vь, kər gətra-şan, İivo zavoditin vь ətikə da i olin! Noraşasə te vьlə ajьtlə, sija tenə, kəz İllaşə-zə, vasətas...

Кък, куйм њеспокojнѡј гoдѡн Јакoвѡс њем ѡдѡн oпaснѡсѡ ez кѡзѡв фaбрикaас, нo Мирoнѡслѡн ѡрнѡиe, трeвoзитѡмѡн ѡслoлѡлѡммeс Алeкшeј ѡдѡѡслѡн, гѡзeтaеs, кѡднѡјѡ тoм Artamonovѡс ez рѡдeјт Ёддѡтнѡ, нo кѡднѡјѡ, кѡз ѡмѡл oзѡн рѡдѡјтѡмѡн дѡ рoвзѡтѡмѡн вѡштѡсѡ рѡвoѡѡј дѡвѡзeннo јѡлѡш, рeѡѡѡѡјтѡс рѡвoѡѡј рeдстѡвѡтѡлѡлeзлѡш Дѡмѡн ѡрнѡиeзсѡ,— вѡдѡс eтѡшѡн Јакoв рѡeкѡн oѡшѡс вѡздѡ фaбрикѡ oтѡр дѡнѡ, ѡвѡднѡј ѡвѡстѡвo кѡвѡзѡнѡ рѡвoѡѡјeзсѡ. Сѡлѡ дѡмѡјтѡсѡ, стo сѡјѡ вeлѡлѡс-нѡ вѡeѡтѡ сѡјѡвѡтнѡ eтѡ ѡвѡстѡвoсѡ ѡтѡ ѡeтѡѡмѡн рѡвoѡѡјeс трeвoвѡннoeзлѡ, нѡлѡ сѡннѡлѡслѡмѡн дѡ сѡтѡкѡoккeзѡн. Рoзѡс Ёддѡнѡ, стo дeлo мѡнѡс њe ѡмѡлѡ, кѡт мѡкѡд рѡрѡсѡс дѡг кѡтлѡс сѡјѡ кѡeѡмкѡ рoвзѡм, кѡз вѡтѡ сѡјѡ, Јакoв Artamonov, кѡзѡн, oлѡ гѡшѡн oтѡр oрдѡн, кѡднѡјѡ ѡзѡлѡнѡ сѡ вѡлѡ, вѡзѡн-нѡ рѡвoѡѡјeз сѡјѡ ѡнпѡнѡс oзѡ ѡзѡ ѡзѡ, нѡјѡ гѡзтѡмѡ вѡзѡнѡн, њeм oзѡ вѡитѡ, вѡзѡтѡнѡ сѡ вѡлѡ сѡз, рoвнo мѡдѡнѡн вѡштѡвнѡн:

— Мѡј-зѡ тe eсѡ oн мѡн? Кѡд!

Нѡјѡ ѡсeзсѡ, кѡр сѡјѡ сѡз ѡсѡ ѡвѡстѡвѡјтѡс, сѡлѡн мѡѡѡѡлѡс њeјѡтнѡј ѡвѡстѡвo, стo фaбрикѡас сѡјѡвѡтѡмѡн дѡ ѡзѡѡтѡг мѡјкѡ ѡгрѡлѡ, eѡнѡшѡ мѡјкѡ ѡдѡн oпaснѡј сѡ рoндѡ, тoкo сѡ рoндѡ.

Јакoвѡс вeрѡтѡс, стo мoрт — прoстoј, мѡј сѡлѡ мeд мѡлѡјзѡк — дѡк eтѡ прoстoтѡ ѡ ѡѡсѡ сѡјѡ, мoрт, њeкѡeѡм трeвoзнѡј дѡмѡeз oз дѡмѡјт. oз нoвѡјѡт ѡс рѡeкѡс. Eнѡјѡ кoлѡмѡтѡнѡ дѡмѡeс oлѡнѡ кѡтѡнкѡ њe мoрт рѡeкѡн ѡ, кѡр мoртѡс нѡшѡн зѡрѡзѡитѡѡс, нѡјѡ лoѡнѡ трeвoзнѡјѡ њeвeзѡртѡнѡeш. Бѡрѡзѡк њe тѡднѡн, њe ѡтѡнѡн eнѡјѡ ѡдѡ дѡмѡeзсѡ. ѡмѡлѡ вѡзѡтѡкѡ eнѡјѡ дѡмѡeз вѡлѡ, Јакoвѡс ѡвѡстѡвѡјтѡс, стo eнѡ дѡмѡeс eмѡш сѡ гѡгѡрѡн, стo eнѡјѡ дѡмѡeс, ѡтлѡсѡ глѡпoѡшлѡс зeлѡт гѡрѡддeзсѡ рѡртѡѡвнѡн oз вeрѡмѡ, тoкo бѡрѡзѡк сoрлѡлѡнѡн вѡдѡс сѡјѡ прoстoјсѡ, јѡтнѡјсѡ, мѡјѡн рѡдeјтѡс сѡјѡ oвнѡ.

ѡмнѡјзѡк вѡдѡс oтѡрѡсѡ, кѡднѡјѡ сѡјѡ тѡдѡс, сѡлѡ кѡзѡитѡс стѡрѡк Тѡхoн Вѡјѡлoв; oтѡркѡт спoкoјнѡјѡ тѡдѡѡмсѡ сѡлѡш, сѡлѡш бѡр ѡзѡс, Јакoвѡс зѡвѡдѡјтѡс дѡвoрнѡкѡ.

Тихонъ њелки узис умнѡја, пелсѡ змитѡмѡн подуска
вердѡ, му вердѡ, кѡзъ вѣтѣ мѡјкѡ кѡвзис.

Сѡја јуалис старикѡслиѡ:

— Те узикат вѡтаѡан?

— Мѡјлѡ? Ме ње иѡка,—горѡтѡис Тихон, и сѡ
кѡввез увтѡн Јаконѡвс ѡувствуйтис мѡјкѡ сукѡ, пуќсѡ-
мѡ, ѡдѡѡн вѡнаѡ.

— Иѡка вѡттез,—думажтис том Artamonov, спор-
резу сѡ да ѡорњезсу Алектсеј ѡаѡѡс керкуѡн кѡвзикѡ,—
думажтис да аскѡтѡас пѡлскис.

Сѡја пѡр думажтис ѡѡкѡта, а кѡр думажтис, ветлѡтис
ѡѡкѡта, кѡзъ ровно пѡвѡтис мѡјкѡ ѡѡкѡтѡ да јурсѡ мѡс-
кѡртѡмѡн, визѡтис кок увтас. Сѡја сѡз мунис и сѡја ојѡ
Пољина ордиѡ; сѡјѡн ез и казав, кѡѡан сѡ оѡѡн мѡѡѡис
љаркѡса, руд фигура, вѡљна ѡвтѡстис кинас. Јаконѡвс
перѡта леѡѡис пѡѡѡс вѡлас, сек-зѡ кѡскѡстис пѡлто кор-
манѡс револѡвер, зангис кокас уѡкѡтѡис мортѡслѡ, ѡјјис;
љѡјѡмѡс вѡли рѡѡн сѡа, ѡегора, по мортѡс ѡѡѡѡвтис,
таекѡис пѡлпонас завор вердѡ, пондис рузтѡн да
леѡѡис завор кузас му вѡлас.

Токѡ сек Јаконѡвс казалис, сто сѡја кулѡмви пов-
зѡтѡм, повзѡтѡм сѡз, сто мѡѡис горѡтѡн да ез вер-
мѡ; кѡис сѡлѡн дрѡзитисѡ, и коккес езу кѡвзу, кѡр сѡја
мѡѡис ѡѡѡѡн пѡѡѡс вѡвѡсис. Кѡк оѡкѡв ѡљна сѡ ѡнѡѡѡ
му вѡлас кѡскаѡис, тозу пѡссис ѡѡѡѡн, ета мортѡс,
саркатѡѡ, кудрија јурѡиа.

— Љја, свѡлоѡѡс,—ѡивѡѡм голѡсѡн горѡтѡис Ја-
конѡвс, револѡвернас кѡсѡ ѡузѡтѡмѡн,—мортѡс бергѡтис
сѡлаѡѡ пѡѡкѡт ѡузѡмѡ да вѡвѡѡстис:

— Љјитѡ-ѡи...

Сѡтѡн Јаконѡвс тѡѡис сѡјѡ, сѡз-зѡ вѡвѡѡстис аѡсѡ ву-
нѡтѡмѡн мозу:

— Носков? Ок, подѡлѡ! Те?

Јаконѡвслѡн повзѡмѡс ѡѡза вѡзѡсис раѡуйтѡмлан,
ета ѡувствѡѡс согмис ѡѡтоко вѡзѡртѡмѡн, сто сѡја ѡѡ-
љивѡја меѡѡис сѡ вѡлѡ уѡкѡтѡѡмис, по и сѡѡан, сто

uškətçişs vələma ƚe ravoçəjlən fabrikaiş, kəz dumajtis Jakovb, a jəz mortlən. Eta — Noskov, vərəliş da garmonşik, svađbaez vььn orsiş, ətnasa mort; sija olis paƚeraьn Paraxlitova đakoniça ordьn; sь jьliş eta ojəz ƚekin gorodas ƚem uməlsə ez vait.

— Siz-tu von te mьjən zaƚimajtčan? — gorətçis Jakov da suvtis kok jьlas, gəgər ƚozzaşəmən; vəli lən, toko təls zavor vevdəras vərətis pu uvvezsə.

— A — mьjən me zaƚimajtča? — drug gorən jualis Noskovb. — Me suťitnь mədi, povzətьsnь tijanəs, seşşa ƚem! A tijə srazu — buk! Eta ponda oz oskə, vizətə! Me aşьm povzi...

— Ok, to kьzi! — piłskəmən, poverđitel golosən suis Artamonov. — No çeçşь, munam połicijə.

— Munnь me og vermь, tijə menə strəjdit.

Noskov levtis sapkasə i, sь pьekə vizətikə, soddtis:

— A połicijaiş me og pov.

— No, setçin azьlam. Çeçşь!

— Og pov, — mədrəv suis Noskov. — Mьjən te dokazitan, eto me tijan vьlə uškətçi, a ƚe tijə me vьlə, povzəmuvjas? Eta — ətik.

— Siz. A — kьk? — jualis Jakov, şerəmtçəmən, no ƚevna đivujtçəmən Noskov spokojstvija vьlə.

— Em i kьk. Me tijan ponda mort połeznəj.

— Etija — skazka. Etija skazkiiş!

I, revolversə garmonşikb çuzəmə iƚdətəmən, Jakovb əddən lək ləgən grəzitis:

— Vot me tençit jurzugtə rez-paz kera!

Noskov levtis şinnezsə, viliş lezis nişə sapkaas, jurə puktəmən, viştalis:

— Edə pondətə skandalsə kət i bogatəj, a dokazitnь tijə ƚemən odə vermə. Me viştala: suťitьsnь mədi. Me ajtə tijanliş tədə, unaiş sьlə orsli me garmonşə.

Sija supьta kinas əvtьstəmən çarkis sapkasə jur vьlas, mьskьrtçis da pondis levtьnь vesjan koksə, pi-

pez-рыг музэмэн, сьвэгьн кьскис кormanšis чьсаноксэ, pondis кэртавнь коксэ, кэда вэли раңитэм ризэс вевдэрэт. Sija dugdьvtэз мьжкэ нејатнэја вогвгис, no Jakovьs ez кьвзь сьлиш кьввезсэ, вилиш вешичэмэн неудацнэј gravitel askodэma povedeнноэн.

Кьз некер ez вэвль, эддэн перьта Jakov Artamonov dumajtis: коңесно, колэ колнь Noskovсэ setэн zavor дьнас, муннь gorodэ, kornь ojša storozэs, medвь sija karaušitis раңитэмсэ, сьвэгьн вэлиш муннь ролицияэ javitнь ушкэтчэм јьлиш. Pondas муннь шледствия, Noskov pondas vištaшнь ажэс кушитэмmez јьлиш дакоңица ordьн. Novdu сьлэн емэш друзоккез, seteэм-зэ јур potkэtlišsez, nija vermasэ vestьнь сь, ponda. No оз-зэ тuj колнь етэ mortсэ nakazittэг...

Oјьs lois шо кэзьтзьк; кьс, кэда визис revolversэ, вишис кэзьтшанас; ролицејскэј управлеңноэз ьльн, setчин, коңесно, вьдэммьс узэнь. Jakov лэгэн piськтис, ez тэд мьј kernь, zaleјtis, мьла srazu vijтэз ez льј etija торьт зонкасэ, seteэм чуќьла kokkeza, кьз вьтте sija вьдсэн assis veksэ pukalis verзэмэн вочка вьльн. I drug sija кьлис кьввез, сэтэмэн сь куза aslanьs vizчиштэмэн:

— Me тijanлэ veшкьта vištala, кэт etija — шекрет,— baitis Noskov, шо есэ koknas вэдичэмэн.— Me setэн тijan роља ponda ola, тijan ровоцэјјез шэгьн нављудажтэм ponda. Me, novdu, narosno vištali, sto мэди povзэтнь тijanэс, a меньм вьлиссэ kolis kutнь этик mortэс, i me sija eg тэд...

Ч-чорт,—gorэтчис Jakov,—кьз?

— Da, vot siз... Tijэ odэ тэдэ, дакоңица ordьн ваңаас эксьвлэнь socialisttez da вэра baitэнь вунт јьлиш, кңигаез льддэтэрь...

— Вэвэтчан,—zagвьв vištatis Jakov, ачьс сьлэ veritis.— A kin? Kиннез эксьвлэнь?

— Etэ me og vermь vištavнь. Arestujtasэ, sek тэдатэ. Noskovьs, zavor pэvvez verdэ vizшэмэн, suvtis da koris:

— Vajə menym bedsa, sʹtəg me og vermь loknь...
Mьskьrtčəmən Jakovьs levtis bedsa, šetis sьlə da
nozvəntis, gušan moz jualikə:

— No sek, kьz-zə te, mьl-a-zə uškətčit me vьlə?

— Me—eg uškətčьv. Me sorəš. Menym kolis ne
te, a mədik. Tijə vьdəs etə kolə. Osьvka. Tijə čoza
kazalatə, sto me vaita pravda. Doizonəš šetnь menym
denga kokəs veškətnь. To mьj...

I, zavor verdas kutčisьsləmən, ved vьlas nьrьssə-
mən, Noskovьs pondis zagvьv čukьl-a kokkezsə tečav-
nь, vokə vessəmən jərrezən gorod doris remьt ker-
kuokkez dьnšan, munis, da kьz vьtte vasətlis kьmərrez-
liš kəzьt vizərrezsə, a oškəv das gəgər munəm vəgьn,
kьtsalis ne əddən gora golosən:

— Jakov Petrovič!

Jakovьs šivətčis sь dьnə əddən čoza, Noskovьs
vištalis:

— Tijə etə jьliš—nekinlə, ətik kьlok! A to-ed..
Ašnьt vezərtat.

Sija əvtystis bednas da munis ozlan, Jakovsə vəvəs
moz koləmən. Kovšis srazu dumajtnь una jьliš i kov-
šis sek-zə resitnь: siz-ja sija keris, kьz kolis? Kočesno,
kьzi Noskovьs zənimajtčə socialisttez šəgьn nabludajti-
šən, sija poleznej mort, nełki əddən kolana mort, a
kьzi vəvətis, medvь vošnь kad da sьvəgьn vestьnь aslas
neudača da ləjəm ponda? Sija vəvətčə, sto sorlašis da
mədis povzətnь, vəvətə, etə vezərtana. A drug sija ne-
vəm ravočəjjezən, medvь vijnь? Fabrikaas kьjišsez ko-
lasьn vəli ьzьt gruppa vujanneziš, umələ kerišsezis, no
socialisttezəs nь kolasьn šəkьt əzьznь. Vьdənlə tədsa
ravočəjjez, kьz Šedov, Krikunov, Maslov da mədikkez
ašnьs nevəzьn trebujtisə, med kontorəbs šetis rasčot
ətiklə, nemən ne əvana bezobrazniklə. Ne Noskov, na-
te, vəvətis. Kolə-ja vištavnь etə jьliš Mironlə?

Jakovьs dumajtnь ez vermь, mьj loas, kьzi vištav-
nь Noskov jьliš Mironlə; no, mьj vaitnь, vonə pondas

bura juaşnъ sьliş, kьz sudda, mьjənkə vinitas da, natte, siz ali etaş sija şeralas. Kьzi Noskovъs spion—etə, natte, tədə Mironъs. Da esə şotaki ƚe bьdsən vezərtana—kin sorlaşis: Noskovъs, ali sija, Jakovъs? Noskovъs suis:

— Çoza kazalatə, sto me pravda vaita. Sija vizətis vəralişьs şledə setçəz, kьtçəz sija ez sajəvtçь ojša pe-mьtas. Kьz rovno bьdəs vəli prosto da vezərtana; Noskov sь vlə uşkətçis gravitəm mogiş, Jakovъs lьjis sьə, a sьvəgьn pondətçis mьjkə trevoznəj, kattişəm, vaçkişana uməj vət vlə. Kьzkə ƚe mort moz munə Noskovъs zavor-pəv da kьzkə suka letşəmən kьşşənъ sь şəgьn vizərrəz: Jakovъs pərvuiş azzьlis, medvь vizərrəs siz şəkьta kьşşikə mort şəgьn.

Dumaezən ətmədərə kьskəmən, mьzəmən nьşan, tom Artamonov resitis çəvnb da Noskov jьliş dumaes sija ezə kolə, sija dun kerşьlis, çuvstvujtis aşsə sogalişən, i əbed kadə, kər raboçəjjes petisə korpusseziş, sija, kontora əşьn oşьn sulalikə, ƚozzalis rişə, pəşis dogadajtçьnъ: kin nь kolasiş socialist? Neuzeli koçegar Vaşka, pьr saməm, krəməj Şerafim plotnikşan vьəəma velalis teçnъ şəgəm petkətana çastuskəez?

Lunməd vərti tom Artamonov, sulalan vəvsə gə-ƚajtətikə, kazalis vər doras Neşterenko zandarməs, svedskəj kurtkaьn, kuz sapoggezən, pisalən kias da, zə-ləta şujəm vijəm kajən, jagdtasən vokas. Neşterenkoъs sulalis oşnas vərlanas, mьsnas tujlanas, da jursə mьskьrtəmən, kiezsə çuzəm vėrdas levtəmən əztis papirosa; sьliş rьzəj kuçikovəj şpinasə jugdətis sondiьs i şpinasь vaçkişis kərtovəjlan. Jakov sek-zə kazalis, mьj kolə kernъ, loktis sь dьnə, termaşəmən zdorovajtçis:

— A me ěg təd, sto tijə tatən!

— Kuiməş lun; inələ menam, vaşa şo uməzьk, vot siz!

Etə peçalnəj svedennosə Neşterenkoъs viştalis əd-dən çoza da sek-zə kinas vaçkəmən jagtas kuzas, soddis:

— A me, vot! Abu uməl-ed, a?

— Tijə tədatə vəraliṣ Noskovəs?—jualis Jakov ƚogon; rǝzəj kod ŝinkǝmmes oficerǝslən divujtǝmən levtiṣisə vǝvlan, sǝlən kitajskəj usses pondisə vərnǝ, sija kutǝstis ussə, ʧikǝrtǝstis, ƚovoa vizətikə, vǝdəs eta Jakovǝliṣ sogmətis dogadka:

— Bəvətəs. No—kǝz?

— Noskov? kin sija?

— Vəraliṣ. Kudria, ʧukǝla koka.

— Siz? Kǝz govno azzǝli vərnǝ. Əddən uməl pi-salzug... A—mǝj?

Əni oficerǝs vizətis Jakovǝs ʧuzəm vǝlə bura vizətəmən, jualan rud ŝinneza ƚozzələn kǝəmkə jugǝt iskraən ŝinbugǝl sərəs; Jakovǝs perǝta viṣtalis sǝlə Noskov jǝliṣ. Neṣtərenko kǝvzis sija, muas vizətikə, pi-sal prikladnas mu pǝkas pozum goǝi vartikə, kǝvzis da jualis ŝinnezsə levtǝtəg:

— Mǝla-zə tijə ed javitə policijaə? Eta sǝlə ǝelovǝs, vaṭa, i eta tenat ovjazannoṣt.

— Me-ed i vaita, sija kǝz vǝtǝ spionitə ravovǝjjes sərən, a etija—tijan ǝelovǝs...

— Siz,—gorətǝis zandarm, pi-sal dulo verdas papirosasə kusətəmən; (i vilis ʧikǝrtəm ŝinneznas vėṣkǝta Jakovǝs ʧuzəmə vizətikə, bura vezərtəmən pondis vaitnǝ mǝjkə ƚəəddən tədsəə; petis siz, sto Jakovǝs keris ƚəzakonnəja, kər sajəvtis policijaṣan gravitəm mədəmsə, no əni eta jǝliṣ ŝor-ƚi javitnǝ.

— Kǝz vǝ tijə sek-zə kǝskit sija policejskəj upravlenǝə, sek—ǝelo vezərtana! Da i sek ƚə əddən. A əni, kǝz tijə dokazitat, sto sija uṣkətǝlis tijan vǝlə? Raƚitəm? Abu ƚem! mortə pozə lǝjnǝ povzəm uvja. Slu-ʧajnəja, kazavtəg...

Jakov ʧuvstvujtis, sto Neṣtərenko kitritə, sorlələ mǝjkə, ƚəlki kǝz vǝ pəṣṣə kaṭǝnǝ da vestǝnǝ sija livo aṣṣə vokə eta istorijais; a kər oficerǝs viṣtalis, sto pozə lǝjnǝ povzəm uvja, Jakovǝslən ƚeveritəmǝs lois ʧorǝtzǝk:

— Бэвэтэ.

— Сіз, ваґа. Мьґ пonda сija аґсэ пунктэ кьээмкэ навлудажтисэн, ета ґозог, мьґ вайтнь, вестисас. Мижэ жуа-лам сьліс, мьґ сija тэдэ.

І Јаконьс пелпон вьлэ кисэ пунктэмэн, офицерьс го-рэтґис:

— Вот мьґ: ти ґетэ меньм ґестнэґ кьв, сто вьдэс ета колґґас мижан коласьн. Ета—тижан инґерессезьн, ве-зэртат? І сиз: ґестнэґ кьв?

— Коґесно. Позальґста.

— Ти одэ виґталэ ета јьліс не даґаьтлэ, не Мирон Алектсејевиґлэ,—ти вьліс есэ едэ вайтэ ньлэ? Но, вот. ґетам етэ делосэ сь вnutреннэґ логикалэ. І некинлэ этик сь! Сиз? Вэралиґьс аґьс аґсэ ранитис, тижэ сетэн едэ і вэіэ.

Јакон сьнналис: ськэт вайтис мэдик морт, веґолэґ, бур ґэлэма.

— Аззисьтэз,—вайтис сija.—Ед вунэтэ: ґестнэґ кьв!

Том Атамонон вэртис гортэ невна споконьсалэмэн; гьтнас даґаьс ектис сижэ ветильн гувэрнаэ, сija мунис эддэн доволнэґ, а кькьамьс лун вэрти, кэр локтис гортэ да пукалис эвед сажьн даґаьс ордын, виґ тревогаэн кьв-зис Миронлиґ виґстаґэмсэ:

— Неґтеренко вэлэма не сетеэм безделник, кьз ме думажти, сija і городас кутэма куимэс: Моґестов велэ-тиґэс да есэ киннезэскэ.

— А мижанлиґ?—јуалис Јакон.

— Мижанлиґ: ґедовэс, Крикунонэс, Атамононэс да есэ витэс томьккэзэс. Кэґ арестуйтнь вовлисэ зандарм-мез гувэрнаис, но, роґэ виґставнь, ета делось Неґтерен-колэн, і сиз-ту иньс сьлэн согалэ веґэртана ползаэн ми-жан пonda. Сиз, сija аву глурэґ. Полэ, меґ сижэ езэ кокьстэ...

— Эни дугдисэ виґльнь,—горэтґис Алектсеј.

— N-но суйс Мироньс:—Верно!—Городас арестуй-тэма есэ этија вэралиґьс...

— Noskov?—zagvǔv, povzəmən jualis Jakov.

— Og tād. Sija oləm đakonīča ordǔn, sǔ ordǔn-zə, vaŋaǔl, kerlėmaš assǔnǔs kongressezsə enija revolucionerres. A kerkuas sǔ ordǔn—da sǔkət—zavavljajtcəm tenat ajyt, med te tədin. Ətik ordǔn—mǔjkə eta strana kod...

— No, aš,—gorətcis Aļekšej, jurnas gogǔs kerəmən.—Mǔj sǔkət kernǔ?

Jakovǔslən pemdis šinnezas, sija ez-ŋi verǔmǔ kvzǔnǔ, mǔj jǔliš baitə đadaǔs vonǔskət. Sija dumajtis: Noskov arestujtəm; vezərtana, sto sija tozə socialist, a ŋe gravitel, i sto etə ravočəjjes eaktisə sija vijnǔ livo vartlǔnǔ kəzainsə; ravočəjjes, kədnijə Jakovǔs lǔddis medburrezən, spokojnəjjezən! Šedov, pǔr səstəma paštašəm da avu-ŋi tom; otirkət vǔeəm, vešoləj slesar Kriku-nov; ləšyt Abramov, šǔliš, udav, mǔjə en voš, uzališ. Požis-ja dumajtnǔ, sto enija morttes, tozə sǔlən vraggez?

Sǔlə kazitcis sizə, sto etə lunnezə đadaǔs kerkuǔn lois burazǔk ŋespokojnəj, vǔdənnǔs čirzənǔ da sujetičənǔ. Zarnja piŋa doktor Jakovlov, kədija ŋekər ŋekin jǔliš, ŋem jǔliš ez bait vǔeəma, a blišəŋ vizətis vǔd vǔlə, jəz šinnezən, piškǔstəmən,—pondis esə burazǔk təđcǔnǔ i kvzkə povzətəmən kvətis gazetaezən.

— Siz,—baitis sija, piŋneznas švitaləmən,—vəratcam, sojmam! Otirǔs pondənǔ vəčkǔšnǔ dǔsməm strapka vǔlə, kədija, vizčǔštəg da drug kəzainǔs vertəm jǔliš tədəm vəgǔn da roščotiš poləmšan, vura povzəm uvja, čǔskə, vesətə, mədə vajətnǔ porjadokə, jogən tǔrəm kerkusə...

— Kvknəoz vezərtəmən baitat tijə, doktor,—gorətcis Miron čikvrtčǔstəmən.—Eta tijan anarxizm, skepticism...

No doktorǔs baitis šo gorənzǔk, šornies sǔlən loisə kuzǔkəš, kvvves Jakovsə eaktisə trevožitčǔnǔ. Dumajtcis, sto i vǔdənnǔs mǔjiškə polənǔ, grəžitənǔ əta

mædnyslæ nesçaşttoezæn, ætlaæn æztænb assinÿs polæm-mezsæ, pozis nelki dumajtnÿ siz, sto nija vot setis polænb, mÿj ašnÿs-zæ i kerænb,—aslanÿs dumaeziš da kÿvvezis. Estæn Jakovÿs azzis vÿdmæt ætlasa glupoštliš, ačÿs sija olis ñe as dumaæn læšætæm polæm uvtn, a vÿdsæn, pŕavilnæja, vÿliš olanæn, vÿdæs vÿvtnrnas čuvstvujtis, sto sylæ šivi vÿlas kÿsalæm pekla, azzÿtæm. no šo burazÿk zelalana da sija kÿskana panÿt vÿzÿt bedaæ.

Sÿlæn polæmÿs sodis esæ burazÿk mišec kÿk værti, kær viliš gorodas mÿččišis Noskov, a fabrikaas—Abramov, volkÿta britæm, vez da kæsÿnik.

— Boštata menæ, starikæs?—jualis sija, sÿñnalæmæn,—Jakov ez læš ætkazitnÿ.

— Mÿj, šækÿt turmaas?—jualis Jakov, Abramov šetis otvet šo siz-zæ sÿñnalæmæn:

— Žeskÿt æddæn! Kÿz vÿ tÿfÿs ez otsav načalstvoÿslæ, og tæd, kÿtčæ vÿ pondisæ pukšætne otiŕsæ!

— Siz,—dumajtis Jakov, kÿjišsæ kollalæm værn, — te sÿñnalæm, a me tæda, mÿj te dumajtan...

Sija-zæ rÿtæ Mironÿs Abramov ponda læšætis æddæn lægætæn scena, čut ez rjaksæ Jakovÿs vÿlæ, nelki topni-tis koknas, kÿz lakej vÿlæ:

— Te vævšalin?—rjaksis sija, i nÿrnÿs sÿlæn læguvjas gærdætis.—Ašnÿ-zæ šet roščot...

A lunmæd værti, kær sija ašÿvnas kupajtčis Okaas, sija vætisæ poručik Mavrin da Nešterenko, nija loktisæ pÿzæn, kædija væli usa—æddæn una vugÿrsættezšan; spokojnæj poručik ždorovajtčÿstis Jakovÿskæt umælika jur-nas gogÿs kerÿstæmæn, sÿ ez šet da sek-zæ munis va særas, a Nešterenko, čævtčikas, gušæn moz vištalis:

— Tijæ veš edæ primitæ Abramovsæ, æddæn zaļ, sto eg vermÿ tijanlæ ožlañ vištavnÿ.

— Etæ—Miron,—vovgÿstis Artamonov, čuvstvujtikæ, sto kÿvves oficerÿslæn æddæn bura vajætænb špirt duk.

— Siz?—jualis Nešterenko,—eta ñe tijanšan?

— Не.

— За! Zonkaъs eta vâli въ роѣзнâj. Primanka. Lovja sam.

I, Jakovъs vьlâ etlaъn uzalan mort ŝinnezân vizâti-kâ, kus, sondi vьlas zoloto râmân ŝvitâlâmân, къз sa-zân çeri ŝâmân, oficerъs vilîŝ jualis:

— A druzoktâ aŝŝinьt—âзъlîtâ? Vêraliŝsâ?

Neŝterenko pondis ŝeravnъ, asnas dovoġon, ñe go-ra ŝmekân.

— Tâdatâ, mьj sija zastavitis vêravnъ tijan vьlâ? Pîsaġ mâdis voŝnъ, къkduloa. Bьdâs — straŝttez, straŝttez, veŝkâtlânъ morttezân, siz! Sija, vêraliŝ, loas âddân po-leznâj mijanlâ; kâr me sija jona vizâ gorsâttaŝ, sьlân oŝьvkaъs tekât mijanlâ otsalâ...

— Къеам-зâ oŝьvka, kâr tijâ baitat...

— Oŝьvka, milâj, oŝьvka! — çorьta mâdrâv suis oficer i, vasâ rezâmân, kus morossâ krestalikâ, pьris vaas, vâv moz oŝkalâmân.

— Çortu tijanâs vьdânnьtâ, — gatzâma dumajtis Jakov.

Drug, — rovno ъвâs pâdnaliŝâ зьrâ; къtân vâli sum, — loktis ŝmert.

Ojsârnas, lupkâmân gorzâmân, Jakovsâ sajmâtis mamьs:

— Çetçь çozzьka. Tixon loktis, Alekŝej dađьt kulâm!

Jakovъs çetçâvntis, pondis bovгьnъ:

— Къз-зâ etâz? Sija-ed ez i sogav...

ŝatlaŝâmân, ŝakьta lolalâmân, ъвâsas pьris ajьs.

— Tixon, — lægân baitis sija. — Кьtân Tixonъs, setçin dobro en-ñi viççiŝ! To, Jakov, a? Drug...

Kâmtag, xalatьn, ojsâ jârnâs-veŝjan vьlâ çapkâmân, sija dorâtiŝ aŝsâ peġâttaŝ, ñozzaŝis, rovno ŝuris tâdtâm mestâ, da ojzis.

— Oj...

— Къз-зâ etâ? — Къз въ ez vezârt Jakovъs.

— Kaitc̄tāg, — gorēt̄cis mam̄s, k̄adija vačk̄iṣis
ēdd̄ān ʒ̄yt̄ piṣ̄ mes̄ak̄ v̄l̄ā.

Munis̄ā v̄ričk̄āēn. Jakov̄s pukalis jams̄yk̄ tuj̄ā, vi-
z̄etik̄ā, k̄ṣ̄ oṣas c̄et̄čal̄ā verz̄ēm̄ v̄v̄ v̄l̄yn̄ T̄ixon, a vo-
kas s̄ṣ̄ān̄ tuj̄ kuzas̄ oṣsaṣ̄ā, j̄akt̄ā vuz̄ār, rovno m̄adis̄
garj̄iṣn̄ muas.

Olḡābs̄ strič̄ajt̄is̄ niṣ̄ā ogradaas̄, sija vetl̄ēt̄is̄ saraj̄
d̄n̄ṣ̄ān̄ vorot̄aez̄ d̄n̄ā, set̄čin̄āṣ̄ da v̄ār, c̄očk̄om̄ juvk̄ā-
yn̄, oṣ̄ā koft̄āyn̄; t̄aliṣ̄bs̄ juḡyt̄ṣ̄ān̄ sija kazit̄cis̄ l̄azl̄ān̄ r̄ēm̄ān̄
vev̄t̄iṣ̄ēm̄ān̄, s̄uč̄ t̄d̄alanaēn, i k̄ṣ̄k̄ā ez̄ l̄əṣ̄av̄ āz̄ṣ̄n̄, sto-
s̄ṣ̄ figuṣ̄ān̄ kus̄ goṣ̄ā v̄l̄as̄ ogradaas̄ uṣ̄ā suk̄ vuz̄ār.

— Vot̄ i konč̄it̄cis̄ menam̄ olan, — zagv̄v̄ v̄iṣ̄t̄alis̄
sija. Š̄ad̄ pon̄ Kuč̄um̄ jans̄ēt̄c̄t̄āḡ oṣ̄kalis̄ s̄ṣ̄ š̄ār̄n̄.

Skam̄ja v̄l̄yn̄, kux̄n̄ā āṣ̄n̄ uv̄t̄n̄, k̄āṣ̄iṣ̄ēm̄ān̄ puka-
lis̄ Miron; ēt̄ kias̄ s̄yl̄ān̄ sot̄cis̄ p̄apiroṣ̄ā, m̄ādn̄as̄ kač̄aj-
tis̄ očk̄iezs̄ā, juḡjalis̄ā š̄iokloez̄, v̄āṣ̄n̄it̄ zarn̄ia s̄ārtokkes̄
š̄viṣ̄t̄alis̄ā vozdukas; očk̄iezt̄āḡ p̄r̄bs̄ Miron̄bs̄l̄ān̄ v̄āli
es̄ā ʒ̄yt̄z̄yk̄. Jakov̄ s̄yt̄āḡ puk̄ṣ̄is̄ ord̄č̄ān̄, a āṣ̄ṣ̄, ogra-
da s̄āras̄ sulalik̄ā, viṣ̄ēt̄is̄ oṣ̄t̄ā āṣ̄n̄as̄, k̄ṣ̄ ṣ̄iṣ̄s̄āj, mi-
loṣ̄t̄ina viṣ̄čiṣ̄ik̄ā. Olḡābs̄ v̄l̄yn̄ golos̄ān̄ viṣ̄t̄āṣ̄is̄ Nata-
l̄ābs̄l̄ā, nov̄ā viṣ̄etik̄ā:

— Eḡ i kaz̄av̄ me, k̄ār... Druḡ p̄l̄ponok̄bs̄ s̄yl̄ān̄
lois̄ kul̄āml̄ān̄ kod̄ k̄āz̄yt̄, ām̄ok̄bs̄ oṣ̄ṣ̄is̄. Ez̄ jest̄, rod̄i-
m̄āj̄ā, viṣ̄t̄avn̄ṣ̄ men̄ym̄ medv̄ārja k̄v̄s̄ā. T̄ān̄ porāṣ̄is̄:
š̄āl̄m̄ā-p̄ā v̄ṣ̄ek̄ā.

Viṣ̄t̄āṣ̄is̄ Olḡābs̄ zagv̄v̄, i s̄ṣ̄ k̄v̄v̄ez̄ṣ̄ān̄ toz̄ā k̄ṣ̄
v̄l̄t̄te uṣ̄is̄ā vuz̄ārrez̄.

Miron, kus̄ām̄ p̄apiroṣ̄ka c̄ārk̄ām̄ v̄ār̄n̄, l̄uk̄k̄st̄is̄
Jakov̄s̄ā jurn̄as̄ p̄l̄ponas̄ da ṣ̄uz̄l̄yl̄ā gorēt̄cis̄:

— T-te on̄ t̄ād, k̄ēām̄ sija v̄ur...

— M̄ṣ̄j̄ keran, — gorēt̄cis̄ Jakov, k̄ār ez̄ āz̄ṣ̄ m̄-
dik̄ k̄v̄v̄ez̄. K̄ov̄ṣ̄is̄ v̄ṣ̄ m̄ṣ̄jk̄ā viṣ̄t̄avn̄ṣ̄ i t̄ot̄kal̄ā, a m̄ṣ̄j̄
viṣ̄t̄alan? Sija c̄ālis̄, mun̄ā viṣ̄ēt̄ēm̄ān̄, k̄ōkn̄as̄ sarkait̄-
m̄ān̄ mu kuzas̄.

Āṣ̄ṣ̄, k̄r̄ym̄ kaseṣ̄t̄ēm̄ān̄, ostorozn̄āja p̄r̄is̄ kerkūā,
s̄ṣ̄ š̄ār̄n̄ kok c̄un̄ṣ̄ez̄ v̄l̄as̄ munis̄ i Jakov. D̄ād̄ṣ̄ kuj-

lis prostьnaen vevttamen, jur vьlas tarcitis cьsjan gərəd; cьsjanas vәli kәrtalәma anьs; kokkeslән ьzьt cunnes zelьta nuzәtәmaš prostьnasә, rovno mәdisә košavnь sija. Әt vokšaņas sьlēm vizәtis әsьnas jugьta tәlišьs, vәris zanaveskalән kišejaьs, ogradaas pondis unnavnь Kuсum i, kьz vь sьlә panьt әtveçajtikә, pәriš Artamonov gorәtçis nekьlana gorән, pernapasašikә әvtьstәmән:

— Olis koknita da i kulis koknita...

Әsьnәttis Jakovьs әzзis, sto әni ograda kuzas, ordçән tolkәbskәt, vetlәtә Vera Popova, vьdsән šәd paškәma, kьz manaska, i Olgәьs viliš vištašә nešpokojnәj golosән:

— Vәtьn konçitçis...

— En durit! — zagvьv gorәtis Vjalov; sija, vәvsә turunән cьskikә, gogьsalis jurnas, ez šet vәlyslә tьrp-peznas kutnь sьliš peļsә. Pәriš Artamonov tozә noz-zәvtis әsьnas, vovgьstis:

— Rjaksә, durak; nem oz vezәrt...

— Nem oz kov vaitnь, — dumajtьstis Jakovьs, pо-sәzas petikә, i pondis vizәtnь, kьz vizәрres šәd da čoçkom inkaeslән cьskәnь bussә izzez vьliš: izzez loәnь šo jugьtzьkәš. Mamьs suskәtçis Tixonьskәt, sija soglasajtçәmән jurnas gogьsalьslis, vәlyš tozә soglasajtçis: sь šinьn jugjalis mednәj pjatno. Petis kerkušis aļьs; mamьs, vištalis sьlә:

— Nikita Iljiçlә vь telegramma inđьnь, Tixonьs tәdә, kьtән sija.

— Tixon — tәdә! — lәgән mәdrәv suis aļьs. — Mунim, Miron...

Mironьs suvtis, munis, pavkis peļponnas ьvәs košakas da malalьstis košaksә doloņnas.

— Ilьslә tozә inđь, — gorәtçis pәriš Artamonov vәršaņas; pемьt oštašan, kәdija vәli pьrәtәm štenaas, Mironьs gorәtçis:

— Ilьslә oz vermь loknь.

— Me-ed sьkәt kuimdas god oli, — vištašis Olgәьs da rovno açьs divujtçis sьә, mьj jьliš vaitis. —

Da esə veneçəzsis noļ god druzitçi: kьz-zə me əni ponda.

Ajьs šivətçis Jakov dьnə.

— Илּаьс — кьтəн?

— Og təd.

— Bəvətçan?

— Ne kad əni vaitnь Илּаьс jьliš, aja.

Ogradaas termašəmən pьris doktor Jakovloṽ, jualis:

— Uzlāninas?

— Durak, — dumajtis Jakov, — on-ed loṽzət.

Sijə pьrystis nepozanьs as vokəttis leznь enijə gaztəmtçan çassezsə. Bьdəs gəgər vəli šəkьt, nekolana: otiьrs, nьlən kьvves, rьzəj vəṽ, pežjaləmən təliša jugьt vьlas, kьz bronza, i etə šəd, sьtəg toskujtan pəṽs. Sьlə dumajtçis, sto Olga totkəьs ossašə sijən, kьz vь-eəma olis sija zənikьskət; mamьs ograda peļəsas lup-kis kьzkə narosno, falšivəja, ajьslən suvtisə šinnes, pu-ovəj kod lois çuzəṽs, i bьdəs vəli uməzьk, šəkьtzьk, kьz kovьsis loṽ.

Aļekšej daqšə zevan lunə mogliņnik vьlas, kər grov-sə lezisə-ņi mogilaas da çarkalisə sь vьlə kьrьmmezən vez pesəksə, ioktis daqə Nikita.

— To esə, — dumajtis Jakov, manakliš peļəsa figurəsə nozzalikə, kər sija vəli pьkšəma kьz verdə, kədə açьs-zə saditis.

— Šormin te, — gorətçis ajьs, vonьs dьnə šivət-çikə, šinvaezsə çuzəṽ vьvšis çьskikə; manakьs, kьz çerepaka, kьskis jursə grov pьekas. Vaçkišis sija nišəj vьlə, rjasəьs liqajtəm sondi vьlas, kloṽukьs primitis. rəmsə vaz, kərtovəj vedrališ, sapogges taləmaš vokə. Busa çuzəṽs sьlən pьktəm, sija vizətis gudьra šinne-zən otiьrs špinaezə, kədnija vəli kьeəvtəmaš mogilasə, i mьjkə vaitis vonьslə çut kьlana golosən, drəzitis rud tosoṽ zugьs. Jakovьs nozzəvntis kьməs uvtəttis, — manaksə liṽovьrtnəja vizətisə una das šinnez, natte, otiьrs vizətəṽ bogatəj otiьriš urod von da daqə vьlə da viz-

çişənb, ozja sogmь mьj'kə skandalnəj? Jakovьs tədīs, sto gorodьs vezərtə: Artamonovvez zebisə gorbunsə manastьrə sь ponda, medvь polzujtьcnь ajnьs vərşan sь naşledstvo çaşən.

Кыз, бурşələма pop oтec Nикolaj tenor golosən əvis Olgasə:

— Og pondə ləgətnь təzdişəmən da gorzəmən mijanliş gospod jensə, libo voləbs sьlən...

— Da-ed me og gorzь, og noraş me!

Kies sьlən drəzitisə, sija əddən supьta kieznas vərətəmən, rovno ojtələn kьskalis, peslis assis jubkasə, mədīs zebnь kormanas şinnezşan va çьsjan komoksə.

Тixon Vjalov kuzəmən tьrtis mogilasə, mogilnik storozlə oтsaləmən; mogila dьnas, kьz kьnməm, sulalis Miron, a gorva monak guşən moz, norən baitis Natallə:

— Oj, kьeəm te loəmyt, — on i təd!

I, çunnas taekəmən oziş gorbvas, sodtis kьzkə neləşalana vaşniən:

— Menə oz tuj ne tədnь. Eta — tenat, Jakovьs? A sija, vьlьnьs, Ałosalən, Mironьs? Siz, siz! No munam, munam...

Jakovьs kolççis mogilnik vьlə. Minutaən eta ozьn sija əzьlis raboçəjjez tolpaış Noskovəs, vəralişьs munis ordçən kroməj koçegar Vaşkakət i munikas vizətis Jakovьs çuzəmə nəvьeəm, juaşan nozzələn. Mьj jьliş dumajtə eta mortьs? Mьj baitnь, sija oz vermь dumajtnь vredtəg, kədija lьjis sьlə, vermis vijnь.

Şivətçis Тixon, doloьnas pesəksə vьvtşis tresitikə, da gorətçis:

— Vot-ed kьz starajtçis Alekşej İllic, a şotaki... I Nikita İllic narəv...

— Setən eməş, — drug gorətçis Jakov da orətis assis kьvvezsə.

— Mьj?

— Raboçəjjes zəlejtənb dədaəs.

— А — кыз-зә?

— Setən em әtik. — Noskov, vəralış, vilış pondə-tis Jakov. — Me вь tenьт vištali сь jliš...

— Vəv kulas, i sija — zal, — dumajtəmən baitis Tixonьs. — Aleksej Iljiç kotərən olis, kotərtikas i kulis, rovno dojmis mјjkə verdə. A esə lun oztі kuləməzзis baitis mekət...

Jakov сь ez pondь setнь, kər vezərtis, sto сьlən kьvves ozə loktə Tixonьs dьnəз. Sija resitis vištavnь Tixonьslə Noskovьs jliš sija, sto kovsis kinləkə vištavnь eta mort jliš; dumaьs сь jliš nьrьstis Jakovsə burazьk, nezeļi vьdəs, mјj kerşis сь gəgər. Tən gorodas kьşankə сь dьnə loktis eta çukьla kokaьs saldat moz vezərttəm çuzəmən, voştis furazkasə da сь pьekə vižətikə podkladəs, gorətçis:

— Tijan sajn dolgok em, kəsjitə setнь kokəs veşkətnь. Setçə-zə i dađanьt tijan kulis, loə — kьz vьtə kaştьvnь sija. A menam sluçaj em, əddən bur garmonьna verma voşнь tijanliş ajnьtə radujtəm ponda...

Jakovьs, kьz juras pesən sətəm, vižətis сь vьlə da сь ez set. Sek Noskovьs velətəmən da çorьta vištalis:

— I kьz me sluzita tijan polzalə, Roşşija vraggez-lə panьt...

— Una-ja? — jualis Jakov.

Noskovьs ne srazu vištalis:

— Kuimdas vit rub.

Jakov şetis сьlə dengasə da supьta munis сь dьniş, ləgaşəmən, povzəmən. — Sija menə durakən lьddə, sija dumajtə, sto me pola сьliş! Sulav, vižçisьs — uzə...

I əni, zagvьv gorətə, oşkalikə Jakovьs dumajtis toko сь jliš, kьz вь сьlə mezdətçьnь eta mort verdis; nem i dumajtnь, sto Noskovьs pessə sija vajətnь, kьz əskaəs, çer uvtə.

Koneçtəg kьşsisə sumən kaştışan çasses. Otiрьs zavavļajtçisə, Karcov daқonəs da pevcəjjeszə pokojnəjьslə veçnəj pamet şьvnь zastavitəmən. Zьtejkin setçəз

juis, sto, vilkanas əvtikə, pondis şvnpь ңevъeəma da groznəja:

Bojecces kaştyləny ozza kad
Vragsə keravnь vьd mort vəli rad...

Ştepan Barskəj, kər sьliş ңevьt, kьz pukovəj po-
duska, tusaşə şujьstisə əkipazas, gorən oskis:

— No, Petr Illic, voistjnu — ljubitəmyt te vontə!
Eteəm kaştişannezsə dьr ңe vunətnь!

Jakovьs kьlis, kьz bura kozzəm ajьs, pañt gorət-
cis gaztəma da pilskəmən moz:

— Te çoza vьdəs vunətan, potan çoza.

Zьtejkinəs, Barskəjəs, Voroponovəs da esə mort
məd poçotnəj gorozanasə ajьs koris açьs, pañt Miron
zelañnolə, i Mironьs tədçəmən etən vəli ңedovoļon;
kaştişan pьzan sajnь ңe unazьk zьn çasşa pukaləm və-
ryn, sija suvtis da munis, turi moz oşkaləmən. Sь şə-
ryn kazavtəg əsis totka Olga, sьvəryn sajevтcis i ma-
nak, kədalən, tьdalə, jursaqьs-ñi vьris kьvzьny juaşəm-
mezə monastьryn oləm jьliş. A ajьs vişis aşşə siz, kьz
vьtte mədis əviditnь vьdəs otirsə, da una kad, kaşti-
şannez çulaləməz, Jakovьs vižçis, sto levtişasə vidçь-
nь ajьs gorozanaьskət.

Mamьs, kədiya vəli ləgətəm sijən, sto Olga tot-
kaьskət druzitcis Popovəb, ləgəşis da munis gortə, a
ajьs mьlakə kolçcis uzny Alekşejьs kabiñetьn. Vьdəs
etija Jakovьslə kazitcis ədçən kapriznəjən, ңekolanaən
da esə burazьk ləgətis sijə. Divan vьlyñ ças kьk kuj-
ləm vəryn, bura vižçisəmən onsə, sija petis ogradaə
da kuxnə əşyn uvtas skamja vьlyñ kazalis ordçən Ti-
xonьskət şəd figura manakьsliş, kədiya kьzkə asmoznas
vaçkişis zugaləm masina vьlə. Kus jur vьləs kavluktəm
manakьs lois uçətzьk, paşkьtzьk, sьlən bağsaləm kod
çuzəmyş vaçkişis çələd çuzəm vьlə; sija kias vişis stokan,
a skamja vьlas sьkət ordçən, sulalis kvasən butьlka.

— Eta — kin? — guşən jualis sija da sek-zə açis
viştalis: — Eta — Jasa. Pukalьs starikkeskət, Jasa! I pa-

нѣтъ тѣлѣнскэ стокансэ лѣвтамѣн, визѣтис сѣбѣн гудѣра ва вѣлѣ. Тѣлѣнскѣ зѣвѣшисис колokolнѣ сажѣ, зѣреврѣннѣнѣ тумана jugѣтѣн сѣнѣ каѣтѣмѣн и етѣннѣн кѣзкѣ асмосѣн сѣнѣ сонѣтъ оѣсѣ рѣмѣтѣн мѣзѣчалѣмѣн. Kolokolнѣ вевдѣгѣн sulalisѣ кѣмѣрѣз, ровно нѣтѣш дѣмѣсѣз, умѣлѣ вурѣмѣн лѣз вархатѣ. Musѣ нѣкѣжтѣмѣн, ogradѣ кузѣс дун кѣрѣмѣн ветлѣтис Алѣкѣсѣлѣн лѣвѣмѣс, ѣзѣтъ чѣкаа рон Куѣум; ветлѣтис, нѣкѣжтис musѣ и друг, журсѣ нѣвоѣ лѣвтамѣн, нѣгорѣн жуѣшѣмѣн ипѣнѣлѣсис.

— Чѣн, Куѣум, — зѣнѣви golosѣн горѣтѣсис Тѣхон.

Ронѣс сѣвѣтѣсис, сѣнѣжтис кѣз журсѣ Тѣхонѣс рѣзѣссѣзѣ да нѣзвѣла ипѣнѣвтѣсис.

— Чѣнствѣжтѣ, — горѣтѣсис Jakovѣс. Сѣлѣ рѣнѣтъ нѣкѣн сѣ ез зѣт, а сѣлѣ ѣдѣн окота вѣли вѣитнѣ, мед нѣ думѣжтнѣ.

— Вѣзѣртѣ, мѣ sua, — чѣрѣтъзѣка мѣдрѣн вѣштѣлис. Dvornikѣс нѣ горѣн suis:

— А — кѣз-зѣ?

— Suzdalѣн monastѣrskѣж рон vorrezѣс зарѣх зѣртѣ тѣdlis, — тѣдвѣлас усѣс monaklѣ.

— Мѣж жулѣш вѣитѣтѣ? — жулис Jakovѣс. Monakѣс жуис kvassѣ, чѣskis ѣмсѣ рѣсѣс sosnas да рѣнтѣм моз pondis вѣитнѣ, ровно лѣшнѣч вѣвѣшѣн лѣзѣчѣкѣ:

— Тѣхон vot, primeѣжтѣ: вѣра отѣрѣс вунтѣжтнѣ лѣзѣтѣнѣ. А вѣчѣкѣшѣ-ed! Bura pondisѣ думѣжтнѣ вѣдѣннѣс...

— Deloes муѣитѣнѣ, — горѣтѣсис Тѣхонѣс, ронѣс pellezѣн orsikѣ.

— Vasѣт ponsѣ, — еѣктис Jakov, — рѣѣѣз сѣшѣн.

Dvornikѣс воѣтис Куѣумлѣш лѣрѣѣзѣс аслѣс рѣзѣссѣз вѣлѣш, зѣнгис ponsѣ koknas; сѣнѣ вѣзсѣ сѣмѣртѣмѣн пѣкѣсис да гѣзтѣма кѣкѣш вунтѣстис. Куим mort визѣтисѣ сѣ вѣлѣ, и ѣтик нѣ колѣсис думѣжтѣстис, novdu, Тѣхонѣс да monakѣс unѣн бурѣзѣк зѣлѣжтѣнѣ шѣротѣшѣлѣм ронсѣ, нѣзѣлѣ сѣлѣш кѣзѣинсѣ, кѣда куѣлѣ муѣн!

— Bunt — loas, — горѣтѣсис Jakovѣс да ostoroznѣжѣ визѣтис рѣмѣтъ ogradѣ рѣлѣссѣзѣ. — En vunѣт, Тѣхон, арѣстѣжтисѣ Шѣдовсѣ жѣрттѣскѣт?

— А — кыз-зә?

Монакыс кыскис гҗаша кormanшыс зешаннәҗ коров-
каок, боштыс сетыш җерәл табак, җукаҗтыстыс да виҗталыс
рҗеменикыслә:

— Вот, табаҗок җукаҗта. Шиннезлә сija otsalә, умә-
ла pondisә аззынь.

Нешјәм вәргн, sija oзлаң baitis:

— Arestujtasә җелки i җerevҗаезынь...

— Spionnez una loisә, — gorәtҗis Jakov, starajt-
җәтәп waitнь prosto.

— Vәzzәнь вьдәппысә.

Тихоныс загәҗик вунҗитыстыс:

— Кыз җе вәззынь — җем он тәд.

A Jakovыс, җeresiteҗnәҗа кьвнас вәрәтәмән, змит-
җәтәп оjша ьркытшаң аji polәмшаң, baitis җут җе susкәмән:

— I mijan em. Noskov, вәгалыш jылыш җевьеәтәтә vai-
тәнь... Вьтте sija виҗталәм җедов вьлә да i вьдәппыс
вьлә gorodas...

— Аззан, кьеәтәм durak, — җе srazu gorәtҗis Ти-
хон, җузәтис кисә роньс дьнә, no sek-зә leзис sija pi-
зәс вьлас, a Jakov җувstvujtis, sto кьвнес сьлән веш
виҗталәмәш, ушыс рустәҗ местәә, i мьjләкә әвис Тихонсә:

— Te җotaki en bait Noskovыс jылыш.

— Мьjлә waitнь? Ськәт менәм абу җем. Da i җе-
кинлә waitнь, җекин, җекинлә оз верит.

— Siz, — suis manakыс, — veraыс уҗәт; me vojna
вәрас гаҗонәҗ салдаттезкәт baiti, vizәтә: i saldat vojna-
ыслә оз верит! Кәрт, Јаса, кәрт вьдлаынь, masina! Masina
uzalә, masina сьлә, baitә! Olәмьн етә кәртovәҗ zavod-
лә i oҗирыс мәдиккез коләнь — кәртovәҗәш. Әддән una
етә vezәртәнь, me seeәmmeskәт pantaшli. Mijә-pә, ni-
ja суәнь, тijaнлә, җевьт җаңҗезлә, мьҗҗалам! A мукә-
дьс әвидитҗәнь. Кәр mort komandujtә, — етҗә velalisә,
кәр кәртovәҗ metall — әвидитҗәнь! җер berdә, molotok
berdә, вьдәс, мьj роҗә вошнь киә, — velalisә, a setән
vesҗ — җо pud, da кыз lovja.

Тихонъ горән касѣтъстис и, тѣдѣма Јаковлѣ, кѣв-
лѣтѣмѣн сѣлѣ — pondis șeravnъ, асѣс вaitis:

— Озлаң вѣлѣсѣа țelegaъс котѣртѣ. Ок, çorttez!

— I una — лѣгаșисѣ, — monakъс вaitis озлаң ѣддѣн
zagѣна. — Me kuim god вѣдлаѣт ветлѣти, me аззѣли: uk,
кѣз лѣгаșѣмас! А лѣгалѣнъ — ѣе setçѣ. Ѣтамѣднѣслѣ ра-
нѣт лѣгалѣнъ; а vinovatѣș вѣдѣннѣс, и мѣвкѣд ponda, и
glupoș ponda. Etѣ менѣм pop Глѣв viștalis: ѣддѣн
вѣѣѣм!

— Popъс lovja? — јualis Тихон.

— Popъс — ави, — viștalis Никита. — Sija сѣрșис, si-
ja ѣни șeșkѣј јarmarkaѣз вѣлѣт кнizkaѣзѣн torgujtѣ.

— Bur pop, — gorѣtçis Тихон. — Me сѣ дѣнѣн
ispovedajtçѣvli. Вѣѣѣм. Toko popas sija pѣrtçis aslas
gola olѣm kuza, а вѣлиș sija јѣнѣслѣ ez verit, siž du-
majtѣ.

— Ne, sija verujtis Kristoslѣ. Вѣдѣн asmoznas ve-
rujtѣ.

— Sijѣн ави spokoјъс, — çorьta viștalis Тихонъс
da vilis ñostѣma șerѣmtçis: — To кѣтçѣз dumajtisѣ..

Gușѣnik posѣzas petis pѣriș Artamonov, oјșa paș-
kѣmън, vižѣtis влѣд ñovoas da suis ѣșьн uvтas oțirьslѣ:

— Oz uzșь. Popъс mesajtѣ. I tijѣ setѣn ľovat..

Popъс pukalis ograda sѣras peľlezsѣ levtѣmѣn, uѣ-
ñalьslѣmѣn, и vižѣtis oștѣm ѣșьн pѣmьt oștaas, națѣ
vižçisѣ, kѣr кѣtsalas sijѣ kѣzainьс.

— A te, Тихон, șo asľьt mođan! — pondis вaitнъ
Artamonov. — Vot, Јаков, vižѣt: pantașis muzik ѣtik ѣtik
duma вѣлѣ, — кѣз kѣin kapkanѣ sedis. Vot sižzѣ и vo-
нѣt tenat. Te, Никита, Илѣъс јълиș tѣдан?

— Къли.

— Da. Me vasѣti sijѣ. Çeççѣvntis sija јѣз вѣв вѣлѣ
da gѣñajtis, а — kutçѣ? Мъј вaitнъ, ѣе вѣдѣн vermas,
кѣз sija, ѣtkazitçьн bogatstvois da ovнъ ñekin оз tѣd, кѣз.

— Alekșej vozzѣј mort sižzѣ, — gușѣn gorѣtçѣmѣn
șetis tѣднъ Никита.

Pəriş Artamonov levtis kisə kəşiça verdas, sʙ ez set da munis sadə, munikas Jakovlə viştalis:

— Vaj menʙm beşedkaas odejalo, poduska, nov-du, me setçin lança.

Əddən şəkət kokjblas, vʙdsən çoçkomʙn, pasməm jursiezən jur vʙlas, remʙt — burəj rəma rʙktəm çuzəmən, sija vəli çuť ne vʙdsən strasnəj.

— Masinaez jʙliş te, Nʙkita, veş vaitin, — gorətçis Artamonov, ograda səras suvtəmən. — Mʙj te vezərtan masinaezʙn? Tenat dełoť — jen jʙliş vaitnʙ. Masinaes ozə mesajtə...

Ŧixonʙs uməla kʙvzəmən, orətis, padmətis sʙliş şornişə:

— Masinaezşan ovnʙ donazʙk da sum unə.

Pəriş Artamonov əvtʙstis sʙ vʙlə kinas da munis sadə, a Jakovʙs, sʙ ozʙn poduskaezən oşkalikə, ləgən da dun kerşəmən dumajtis:

— Rodnəjəş: aj, dađa, — a mʙjlə nija menʙm? Nija otsavnʙ ezə vermə.

Ajʙs ez kor vonsə ovnʙ dʙnas, manakʙs şelitçis Olğa totka kerkuʙn, vəskʙn, viştalis totkaʙslə:

— Me nevna ola, me çoza muna...

Olis sija, vʙtçe ez i vəv, kʙzi ezə korə ulə, zʙrrezas ez i lezçʙv. Kattişis sadʙn, kəs uvvezsə puez vʙliş vundalikə, çerepakaən vetlətis mu vʙlət, jog turunnezsə vesətikə, çukʙrtçʙvʙlis, koşmis tusanas i vaitis oťirkət zagənik, rovno viştəşis kʙeəmkə tajnaez jʙliş. Viçkuə vetlis neokotnəja, nezdorovjoən petəmən, gortʙn kejmis jeeə i vaitnʙ jen jʙliş ez radejt, mugsəmə kerşʙvʙlis vokə seteəm vaşniezis.

Jakov kazalis, sto manakʙs əddən pondis druzitçʙnʙ Olğaʙskət, sija uvazajtis jeeə vaitiş Vera Popova, i nełki Mironʙs, kər kʙvzis viştəşəmmezə dađʙsliş sʙ stranstvujtəm jʙliş, oťir jʙliş, ez i morsʙtçʙ, kət ajʙs kuləm vəgʙn Mironʙs lois ešə zellaşiszʙk, vaşni vʙlas, kəs rasporejajtçis fabrikaʙn, kʙz pərişzʙk, gorətʙsʙlis Jakovʙs vʙlə, kʙz sluzassəj vʙlə.

Nataļļabs pьktəm, gərd çuzəm vьlə monakьs vizə-
tis sizə laskovəja, kьz vьdəs da vьdənnьs vьlə, no
baitis sьkət jeeazьk, ņezeli mədikkezkət, da i açьs si-
ja zagvьv kidmis baitəmiš, toko lolalis. Sьlən ņevezər-
tana šinnez suvtisə, toko soçьnika pььp əzььstis zəŋi-
kьs jьliš, trevozitçəm Mironьs oзыn poləm da šələmšən
radujtçəm kьz da, kьz vьdsa mort, Jakovьs vьlə vizə-
tikə. Tьxonьskət monakьs vəli mьjənkə ņe soglašon,
nija bunçitisə ətamədnьs vьlə i kət ezə sporitə, no kьk-
nannьs vetlətisə ətamədnьs dьnət, rovno kьk šlepəj.

Jakovьs oləmə peļəsa šəd figuraьs daçьslən vajə-
tis esə ətik vuzər, monakьslən vidьs vištalis mьjkə
uməļə ožlaņьp, sьlə remьt, sьlana çuzətmьs zastavļajtis
dumajtnь kuləm jьliš. Jakov Artamonov vizətis vьdəs
vьlə, mьj keršis gortьn, medbura as jьvšis zavoitçə-
mən, i kət zavotaes šo sodisə, a šotaki i gortьn loisə
šo unazьk trevogaez. Ļubitçan deloezьn opьtnəj mu-
ziklən tədətmьs sьlə vištalis, sto Poļinaьs sьkət lois kə-
zьtьzьk, a spokojnəj poruçik Mavrin etaz dumajtəmsə
sьlis dorjis; Jakovьskət pantašikə, poruçikьs əni toko
brezgujtəmən pavkətçьsliis çuņnas furazka kozьrok ver-
das da çikьrtliis šinnezsə, rovno mьjkə vizətis ььnaə
da učitikə, a ožьk vəli pьr Ļubeznəj, obsestvennəj sov-
raņņoez vььn laskovəj, ožəsavlis Jakovьsliš denga orsnь
kartian, ņeto koris sьliš dolgsə ņevna vizçišьsnь, ņe
ətrьriš oskəmən baitis:

— Tijan, Artamonov, figura artilleristlən kod.

ņeto baitis mьjkə mədikə, tozə doļьtə. Jakovsə
ļeštītis bur šələmən vizətətmьs etalən, rovno rezinais
kerəm oficerlən, kəda divitis vьdsən gorodsə ədðən
uməļə vizətəmən kəzьt vьlə, aslas kokņita vərətçəmən,
šilaən i ņem baitnь, sььn zevəm otçajannəj xrabroštən.

Sija vizətis oçirьs vьlə gəgrəsa, izovəj šinnezən i
šivdəm kod komandujtan golosən baitis:

— Me muzik spokojnəj i terpitnь og vermь vešis
unazьk vištaləmmez.

Kartiez sajn vızçəm vərn roçtmejşter Dronovkət, rır sogaliş, no kitrəj una stariçokkət, kədaliş vьdənnьs gorodas polisə, Mavrın viştalis sьlə:

— Veşkьta viştala, te — pəriş durak!

Jakovls vızətis poruçikьs vьlə, kьz aslas sopernik vьlə, sija nekər ez vermь dumajtnь sь jьliş, med şet-nь Mavrınlə Polinasə, etaşan eta zenskəjьs sьlə lois esə dolьtzьk. Kət i siz, a şotaki sija ne ətrəriş sьlə baitis:

— Vızət, kьzi kazala mьj nənavud te da Mavrın kolasьn — çarka.

Ordçən etakət vьdmis trevozitçəm, kədijə sajmətis sььn vəraliş Noskov. Sija karaulitis Jakovsə gorod sa-jьn, Vataraksa vьlət posok dьnnьn, vızçıştəg vьdmis muiş da çorьta, rovno siz i kolə, koris çənga, aslas furaz-kaə vızətəmən.

Vəli mьjkə nəvezərtana, ne vьeəm sija, sto vərali-şьs mьççişlis rır ətik i sija-zə mestaьn, kьk çukьla baddez uvtşan peeər da porşkok turun kolasiş, suk jog-turun kolasiş petaləmən. God kьk oztı eta mestьn su-lalis kerku Ponfil karç vəditişlən; karç vəditişsə kinkə vijis, kerkusə əztisə, vaddes palitçisə, şırşoja muьs, so-mən da pəimən, sorlaşəmən vəli torьta taləm gorodkiən orsişsezən; kirpiçnəj fundamentiş kolççəmmez kolasьn su-lalis gor, tərçitis truba; miça ojjezən truba vevdəras, nə-vьlnə novoas, drəzitis zəlonəj kod rəma zvezda. Nosko-vьs terməştəg, peeərnas kьsətəmən, petlis truba sajiş, zagvьv boşlis jurvьvşis assis furazkasə da bovğis:

— Me tıjanlə otsala. Setən tıjan viliş zavoditçə kompanija...

— Ənija kompanijaes ne menam çəlo,—ləgən vai-tis Jakov i kьlis Noskovьs otvetьn javnəj naxalstvo:

— Kənesno, ne tiyə organizujtatə, no çəloьs kasajt-çə teəz:

— Zał, mьla me eg lьj sija sek,—dasətiş kəritis assə Jakov i, spijonьslə çəngasə şetikə, baitis:

— Те, визәт, ostonəzəzka!

— Ме тәдә.

— Менә ен катты.

— Мьj те? Ло spokojnəj.

— Siz, konəsnə, sija menə ləddə durakən...

Vezərtis Jakov Artamonov, sto Noskov mort poleznəj, no sьkosta-zə vura tədis. sto çukьja koka zonkaьs, lapkəsa çuzəmən oz vermь ne vestьnь sьlə lьjə-mьs ponda. Sija mədə etə kernь. Sija kinəs nenavud ravoçəjjez kolasiš, sija-zə denga vьlə, kədijə šetə sьlə Jakovьs, nəvas da eəktas vijnь. Jakovьslə dumajtçis-ni, sto medvərja kaddezə ravoçəjjez pondisə sь vьlə vizətnь vnimatəlnəzьka da ləgzьka.

Mironьs šo çastozьk baitis: ravoçəjjez ne sь ponda vuntujtnь, medvь burzьka ovnь, no sijən, sto nьlə vokšan juranьs šujənь əddən umə, bezumnəj duməez: nьlə kolə vošnь aslanьs kiezə bankkez, fabrikaez i vьd-sən stranaьsliš xozajstvosa. Eta jьliš baitikə, sija nuzətçis, veškətçis, oškalis zьr kuza paškьt oškəvvezən da bergətliš golanas, çunšə šujьstəmən vorotnik sajas, kət goləьs sьlən vəsnitik, a jərnəs vorotьs tьrməmən paškьt.

— Etija nelki i ne socializm-ni, a çort tədə mьj.

I vot dorjišən enə duməezsə loə tenat rodnəj vonyt. Mijan pəriš rakəezlən pravitəlstvoьs...

Jakov vezərtis, sto vьdəs etə Mironьs baitə sь ponda, medvь eəktьnь tədnь kvzizšezsə da ašsə aslas pravaьn gosudarstvennəj duməьn mestaə, a šotaki povzətana šorņies vonьslən Jakovьs pьekьn kerisə kьeəm-kə poləm, vьnšətisə sь jurьn vezərtəm, sto sija nemən oz vermь mezdišnь una šo ravoçəjjez kolasiš. Sь verdə nelki kutçisliš mьjkə pripadoklan vaçkišana poləm: kьzkə ətrьr ašəvnas sija sajmətis gorzəm da rjaksəm fabriçnəj ogradaas; poduska vьliš jursə levtəmən, sija kazalis, sto çoçkom, volkьt sklad štena kuza kotərən munə vuzərrəzən moz vujnəj oțir, nija çetçəlyslənь, kieznanьs əvtçəmən, i dumajtçis, vestənь mu kuzas vьd-

sən sklad zdanqosə. Sija, srazu vьdsən pьmaləm vəgьn, dumajtis, sьtəg gorətlis:

— Bunt...

Etija vizərrəzlən munəmsь, mьlakə unaən strasnəj-zьkьs, ɲelki oɲirьs, kьtçəkə perьta əsis. Jakov vezərtis, sto fabrika vorotəez dьlnь kьz ovlə vьd pəneɲelnikə levtişəm draka, praznikkez vəgьn çut ɲe pьr tьskaşlisə, po sь pametьn kolççis etija, şələm jotkəp vajətana kotərtəm pemьt, gorziş pjatnəozlən. Vьdsən viştavnь, oləmsь lois seteəm trevoznəj, sto ɲe dolьt vəli vizətnь gazeta, ɲeokota vəli lьddьnь sijə. Prostəjьs, jasnəjьs əsis, vьdlaşaɲ pьris ɲedolьt, mьççişisə vil oɲir.

Tatjana sojьs drug vajətis Vorgorodiş zənikəs, kə-sьnik, gьzəj kod mortəs furazkaьn, inzəner koknit, surьt kok jьlas, əddən veşoləj, sija vəli kьk godən tom-zьk Tatjanaьssa, i, sьşaɲ pondətçəmən, vьdəs kerkuas srazu pondisə sunь sijə Mişaən. Sija orsis gitaraən, şьlis şьlankьvvez, ətik nь kolasiş, kədişə sija çasto şьvlis, Jakovьslə kazitçis əvidnəjən sojьs ponda da əddən çasto ləgətlis mamsə.

Иќалə гровьн, ок, сог...

Каволə, јен şet raj, vaj!

A sojьs ez əviditçь; sijə, kьz i vьdənnьsə, zavav-lajtis eta mortьs, i ɲelki mamьs ɲesoça şələmşaɲ vai-tis sьlə:

— Ok te, çizik! şьlan taj te!

Şojnь Mişa vermis kьz dudi, koɲeçtəg una. Pəriş-zьk Artamonov ɲozzalis sijə, kьz vətəs, divujçana şinnezən, migajtis da jualis:

— Eteəm mьvkьd dьrni tenьt kolə junь. Juan?

— Verma,—viştalis zaɲьs i uznajtikə mьççalis, sto junь sija vermə tozə ɲe jeeə. Sija vьdlaьn vəvli: Vol-ga vььn, Uralьn, Kьrьmьn i Kavkazьn, sija tədis ko-ɲeçtəm una zavavnəj privautkaez, vişttez, şerəm petkə-tana kьvokkez, dumajtçis, sto sija loktis kьeəmkə gaza, ɲetəzdişan stranaiş.

— Olәмъs—әддән basәk!—baitis sija da srazu şuris dugdәvtәg bergalañ delo krugә, glenitçis raboçәj-jezlә, tompәlәs şeralis, starikkәs—kәjişşes gogьsalisә jurreznאַs, i nәlki Mironьs, şeralәмәn sьliş sornisә kьvzikә, nьlьslis kьvnas aslas vәsnit tьrppes vьliş sьn-нәvsә. Vot sija munә ordçәn Mironьskәt fabrika ogra-da kuza vitәz korpus dьnә, etija korpus toko esә kut-çisis mu verdas, vitәz gәrd kirpiçnәj lapaән; sija sula-lә, vьdsәn vьkodaezәn kattişәmәn, kьtәn uzalәnь plot-nikkez, şvittalәnь nьlән şerebrannәj çerres, şteклоәn da zolotoәn Mironlән oçkies, sija nuzәtә kisә, rovno ge-neral vaz, pjatak dona, kartinka vьlьn; Miтәs, jurnas gogьsalәмәn, siz-zә әvtçьstә kieznas, kьz vь mьjkә mu vьlas çәpkalәмәn.

Jakovьs vizәtә nь vьlә kontora әsьnşәn. Zaтьs glәnitçә sьlә, sьkәt gaza, una jьliş vunәtan, mьj tenә nьrьstә; Jakovьs nәlki zavidujtә etijә mort mьvkьd vь-lә, no çuvstvujtә sь dьnә kьeәmkә neveritәm: dumajt-çә, sto eta mortьs nәdьr kezә, әsьnәz, a әsьn sija әssә suas aktorәn, parikmaxerәn neto siz-zә vizçistәg әsas, kьz mьççisis. Sьlьn vәli esә әtik bur kaçestvo,—sija, tьdalә, abu gors, oz juas, una-ja kozin şetasә Tattәna-lә, kәt estән, novdu, sajәvtәm kьeәmkә kitroşt Tattә-nאַslән. No aјьs, kәр vәli saç, bovгis:

— To kьeәm rьzәj ponda uzali me...

I Miron gәtraşis.

— Vot i inәs mьççala me tijanlә,—gorәtçis sija, Moskvais loktәm vәrьn, i suvtәtis as ozas golubәj şina, nәvьtik akanok kudria, vokә pәliņa jurokән. Sьlән inьs vәli çaçә kod uçitik, no vьdlaәt teçәm kьzkә әддән jatnәja, i etәşәn Jakovьs şin oзыn sija vaçkisis nә vь-liş zenskәj vьlә, a farforovәj figuraok vьlә, kәdija vәli lakәtәm Aļekşej dәdән radеjtan çasьez verdә; figura-okьslән jurьs vәli kerәma da lakәtәm nәvna koso; çasььs sulalis zerkalo uvtьn i statuotkaьs, otişşәn bergәt-çәmәn, vizәtis zerkaloas. Miron vьdәnnьslә viştalis, sto

inšə suəņь Annaən i sto sьlə daskьkjamьs' god, no ez vištav, sto sь šərə šetisə sьlə četvert' milliona i sto sija vəli ətnasa pьv bumaga fabrikantlən.

— To kьz gətrašəņь, — zovgis ajsь, gərd šinneznas Jakovьs vьlə vizətikə. — A te kaštisan, čert' tədə, kьeəmkət. A Illasə čьskim as kolassinьm, kьz jogəs.

Ajsь vetlətis šəkyta, rapməm təlonas ətmədərə kačajtčəməņ. Jakovьslə dumajtčis, sto eta tələbьs ləgətə ajsə i sija narosno otir šin oзын тьщчалə pьrьstana vezovrazzo pəriš tusaьsliš, sija sogolajtis ojša jərnəvesjanən, jьaštəm xalatьn, kus kokьn tuflieзын, oššəm, əsətčəm morosən, siz-zə, kьz vetlətis Jelena nьbьs oзын, med sija ləgətьn. Mukədpьršas sija vollis kontoraə, dьr setčin pukalis i, Jakovьslə mesajtəmən, norəšis, sto vot sija šetis vьdəs vьnsə fabrikalə, pijanneslə, vьdsən asšis oləmsə čulətis izovəj oglobləa tələə dodčəšəmən, zavotaez eьпьн, ez əzьvьn qe kьeəm radujtčəm.

Zonьs kьvzis da čəlis, əzьs, sto enija norəšəmmes, ajsə radujtikə, ьzdətəņь sija kolokolna suvda, — asьvnas sondiьs sija əzə oзык, qezeli sьlə loasə zametnəjəš kerkuez, i medvərijanas prossajtčə sьkət, ojas munikə. No enija norəšəmmezis Jakovьs keris aslьs velətčana vьvod: ovņь siz, kьz olis ajsь — abu qekьeəm smьsl.

I pьr sija əzьylis, sto norəšəmmezəņ pətəm vərьn ajsə kutə zirьt zud, əddən ьzьt zelanqo əviditьn otiərəs, izdevajtčəņь nь vьlьn. Sija munis staruka iņ dьnə, kədi ja pukalis əsьn oзын sadə, pižəssez vьlas qekolan kiezə puktəm vərьn, ətik točkaə šinnezsə suvtətəmən, sija pukšis iņьskət ordčən da buņčitis:

— Mьj jьliš dumajtan? Kьz, a on tьdav te. Čelədьs ozə əzə. Taštənaьs strapkəskət vaitə burьzka, qezeli tekət. Jelənaьskət-ed vunətis, oz vovlь? Tьdatə vəra viļ druzoksə əzьs. A Illəbьs kьtən?

No inšə draznitьn vəli gaztəm, sьlən vagrovəj čuzəmьs supьta pьmalis šinvəezən, dumajtčis, sto šinvəes kiššəņь qetoko sь šinnezis, no petəņь vьd točkaiš

zelta peltčam eakaz kuçikis, kksuvda, rskyt eaka
uvtiş, jizənp kytənkə pellez sajas.

— No, koşmis,—brezgujtəmən bovgis starik i munlis,
vessəmən sь dьniş, kьz єn sogja. Ne, sija ez zavavljaj.

Jakovsə sija ez draznit, no zonьslə pyr kazitçis,
sto ajs vizətə sь vьlə əvidnəja zəlejtəmən. Mukədrьr-
sa sija ьslolalis:

— Ok te... tьrtəm şin...

Miron verdə ez tuj pavkətçьn sь vьln şeraləm-
mezən, ajs tədcəmən da poləmən peşis ne vaitn sь-
kət, etə vəli vezərtana Jakovьslə. Mironьslis vьdəs po-
lisə i fabrikanь, i gortьn, mamьşan da farforovəj inьs-
şan Griskaəz, zonka, kədiya oşlis paradnəj ьvəs. Kər Mi-
ronьs munis ograda kuza, dumajtçis, sto sьlən kuз vu-
zərys kerə gəgər lənşə.

Şeravnь rьzəj zətьs vьln ez vən nekeəm okota,
etə açs əşsə kuzis şeravnь, sija tədcəmən ləddis burzь-
kən sətnь as kuзas ozьk, nezelі sь kuza vaçkas kinkə
mədik. Tatтанaьs, şəktəməs, əddən kьzis, vaznəja çu-
kьstis tьrpezsə, əved vəryn kujlis, srazu kuim kniga
ləddəmən, sьvəryn munis gulajtnь; zənikьs kotərtis sь-
kət ordçən, kьz uçət rodiş ponok.

Pəriş Artamonov eəktis dođdavnь vən da munis
gorodə draznitnь vonsə da Tixonsə; Jakov neətrьris
kьlis, kьz sija keris etə.

— Mьj, kovlukьn student, kuzin vəvətnь jensə!—
ləkaşlis sija manakьs vəfdə.

Nikita vərətis gornas, jona malalis kuз ki doloņ-
neznas əşis pəriş pižəssezsə i guşən da nərən vaitis:

— Oj, veş etə...

— Kьz veş? Te ne sija şlapasə novjan, etə şlapaьs-
tenat faļşvəj. Vьdəs tenat paşkəmt faļşvəj. Kьeəm
te manak?

— Deloьs menam dusalən.

— Tavak nukajtan. Ne, vəvaşin te, soraşin. Gətra-
şin vь askadə gov pьvkakət, şirotakət, sija vь tenьt

спрашиваю пижәнез сүзтис, вәлин вь те әни, кьз ме, дед.
А те керин,—ен вунәт?

Загвув, кьз әддән ызт сәрепакә манакьс vessis
вокә, а Petr Illic Artamonov munis Olga дьнә, виштайс
сьлә кутоззез јьлиш јармарка вьльн. Но ета сиззә ез за-
бавлајт сижә; үчитик старукаок зәңикьс куләм вәрсаң ез
рондь мөстаас әссьнь, сija шо ветләтис, vestalis мевел.
Әсьнә һоззалысликә, теҗис мөстайс мөстәә predmettez.
Vetlätis јурсә вәрәттәз визәмән, и кәт сьлән ньр вьлас
krasujtҗisә оҗкиез кьз штоклоезән, сija olis malašәмән,
зозас вөдән түкәтәмән, вешкьт кисә озлаң һүзәтәмән.
А умәл вишташәммез вьлә, мьј вайтис старикьс, сija шәра-
льсләмән отвеҗajtis:

— Мьј ugodno вайт; seeәмьс вөрдә, кьеәмән ме
тәдә Aļosasә, һем умәльс оз куҗь, бурьс оз sod...

— Verno вайтнь сija јьлиш: те әт шиннат визәтан.

— Кькнанныс әдвә аззә, gorәтҗis Olga.— Oz аззь,
тән сьлиш радејтан фарфоровәј stokansә zugди шинтәм uvjam.

Peslišis pәriš Artamonov dražnitнь Тихон Vjalov-
сә, но ета вәли сиз-зә шәкьт. Тихоньс ез ләгав, сija,
вокә визәтәмән, kaseltьslis, отвеҗajtis зеньтика да spro-
којнәја.

— Дьр те олан,— вайтис Artamonov. Тихоньс spro-
којнәја отвеҗajtis:

— Olәнь i дьрзьк.

— А vot мьјлә те олин, а? Те вайт!

— Вьдәппнь оләнь.

— Сиз, но һе вьдән вьдсән асла оләмьн ogradaez
сьскә, јог зимләлә.

Тихонлән вәлисә аслас думәез.

— Šogmin, no i ov kuvtәzzit,— вайтис сija, no
Artamonov ез кьвзь сija, вайтис озлаң:

— Те vot вьдсән асшит оләмтә роҗкәт сүләтин. Абу
tenat һе иң, һе сәләд, һекьеәм завотаез езә вәлә. Етә—
мьја? Tenьт есә ајә менам мәдик мөста шетлис, а те
ен мәд, әtkazitҗin? Кьеәм ета mugәм tenat?

— Şormin juavnъ, Petr İllic—vokə vizətamən, gorətcis Tixon.

Ləgəşəmən Artamonov çorətzьka buñçitis:

— Te vizət, mьmda tenat oləm dьrni oтіrьs bogatşalis. Bьdəs peşşisə kokñitьka oləm ponda, çukərtisə denga...

— Çukərtis, çukərtis, da çortəs nəbis— gorətcis Tixon, kьzkə əddən gəgrəsən da suka „ə“-sə suəmən.

Jakov vizçisis, sto ajьs ləgəşas, pondas vidnъ Tixonsə, no starikьs, nəvna çələm vərn, bovğьstis mьjkə nəvezərtanaə da munis dvornikьs dьnşan, kədija kəf i liñajtis, plesaşalis, lois ətik rəma, kьəmkə şirşoj rəma, no ez setçь pəriş kitroştьslə, vəli seteəm-zə krepyt telonas, nəlki çuzəm vьlas lois kьəmkə ləşət, a baitis şo vaznəja, velətan golosən. Jakovlə dumajtcis, sto Tixonьs baitə da vizə aşşə burazьk „kəzain moz“ nəzeli ajьs.

Açьs Jakovьs şo jatnəjьka azzis, sto sija lisnəj rodnəjjes kolasьn, kьtən medvьeəm mortən vəli jəz. Mişa Loginov. Mişas ez vəv sь şin ozьn nə glupəjən, nə umnəjən, sija vəli kьəmkə mədkod, nəkьz bьdəs otir. Sь vьlə i Miron vizətis kьzkə mədmoz; çorət, vlašť radejtis, bьdənnьs vьlьn komandujtiş, sija olis Mişaskət druznəja, i kəf çasto sporitis, no nəkər ez vidçь, da i sporitis ostoroznəja. Kerkuas asьvşan rьtəz kьlis una golosa kьtsaləm:

— Mişa!— rjaksis Taştana.

— Kьtən Mişas?— jualis mamьs, i nəlki ajьs murzьslis, əvьnə jursə şujьstəmən:

— Mitrej,— əvedajtnь kad!

Mişas velətis fabrika kuza ruç moz kotraşəmən da şerəm petkətana, veşoləj sutkaokkeza pusistəj vəznas kuzis əvtnь Mironьsliş kəs, əviditana strogoştə raboçəjjezkət da sluzassəjjezkət. Raboçəjjezsə sija suis druzokkezən.

— Druzok, eta nə siz!— baitis sija tosa da goda plotnikkez dəşatniklə, kьskьslis kormanşis kñizkaok gərd.

kuçika korkaьn, karandas neto çertitis mьjkə doska vьln da jualis:

— Aззан? Siz? I—siz? I, vot, siz? Petis?

— Pravilno,— soglasajtcis deşatnik.—A mijə şo vaz moz, kьz velalim.

— Ne siz, miləj menam, kolə velavnь viłas, vьgodnəjzьk!

Deşatnik soglasajtcis:

— Pravilno.

Deloьn udava orsəmnas Miťaьs vaçkişis Alekşej dađ vьlə, no sььn ez tədcь kəzajskəj asnoştsь; veşoləja baitəmnas sija əddən bura vaçkişis Şerafim plotnik vьlə, etə vəli kazaləm i ajьs; kьzkə uznajtikə, kər Miťaьs rozñitis, ətmədərə kəşis ləg nastrojennosə pьzan sajas, ajьs şeralьsləmən, vovgьstis:

— Vot tozə vəli mijan radujtiş Şerafim... da!

Jakovьs kьlis, kьz ətrьriş, oзьkşaez moz-zə, ajьs pantaşis Mironьskət vidçьnь, Miťaьs viştalis Mironьslə:

— Şrasnəjsə da şinən neazzanasə ətlaətəmən zalejtanaьskət—çisto roç ximija!

Da sek-zə radujtьstis:

— No ladnə! Eta çoza çulalas, veşkalas. Mijə ve-sətçamə...

Praznik rьtə sadьn çaj juikə, ajьs norəşis:

— Me prazniktəg vekəs çuləti!—Zaştsь sekzə pondis pinlaşnь raketaən, zarnia pesəkən kişşisə vojкəj kьvvez:

— Eta—tijan osьvkaьs i sьşsa nekinlən! Praznik-kezsə mortьs as pondaşis suvtətlə. Olanьs—əddən vasək, sija korə kozinnez, gazətcəmmez, vьd çuzəma orsəm, ovnь dovoļstvujtcəm ponda. Vьd lunə pozə azьnь mьj-çenavud radujtcəm ponda.

Baitis sija dьr, vojoka, rovno pəlanən orsis, i vьdənnьs pьzan sajas, kьz va voştisə əmanьs; pьr vəvli siz, sto sijə kьvzikə, oşirьs rovno lanţlisə. Jakovьs siz-zə çuvstvujtis sьliş bur şorniezsə, sija kьlis nььn utłannəj pravda, no sьlə vəli okota juavnь Miťaşə:

— Мьлэ-зэ те гəтрашн постəm, глурəј пьвкəкəт? Јаконьс аззис сьлш ипьс вьлэ визэтəмьн мьјкə фəлсьвəјə, бурəв лубезнəјə, казалəнə зəвојтцəм. Јаконьслə думəјтцис, сто і сојьс сивствуйтə етə фəлссə, сјя олш јурсə əсэтəмən, сələмən, əддən цəзə лəгəшлш, і унəən цəстозьк, интересəньк вайтш політшкə јьлш Мшонкəт, нєзелі аслəс вєшолəј зəншкəт. Політшкəшə сјя нєм јьлш ез куз вайтнь.

Мукəдрьгшс Јакон думəјтш, сто Мштə Longinov локтш нє гəзə, вогəтəј стрəнəш, ə цєтцəвтш кьєəmкə гəзтəм, рємьт јəмəш, мєзмш тəдтəммєз дьнəз, сь рондə вш отшр дьнəз і рəдувјəс, сто вəлш мєзмш, јəктəнь озьн, шєрəмшэтə, сьлə əддən дольт əддən унəшən, мьј ем Артəмоноввєслən, мьјəнкə дшвуйтцə. Vot етə дшвуйтцəмьн Јаконьс кəзəлш мьјкə глурəј кəдə; сшз дшвуйтцə зонкəок чəсə мəгəзшньн, нo—зонкəок, кəдшјə умнəјə дə срəзу вэршјш, кьєəm чəсəєз бурьзькəш.

Вьдəс отшр колəшш керкуəс і фəбршкəс кьк морт тəдəмən езə рəдєјтə Тəтшнəлш зəншксə: дəдə Ншкштə дə Тшхон Vјəлов Јакон јуəлəм вьлə: кьз сьлə глəнштцə Мштə, дворншк спокəјнəјə вшстəлш:

— Nєвєрнəј.

— Мьјəн?

— Gut. Вьд стрəм вьлə пукшə.

Јаконьс дьр дə бурə јуəшш старшкьслш, нo мəдьс нєм ез вєрмь вшстəвнь јəтнəјзьксə:

— Ачьт əзшən, Јакон Petrovш, —горəтцш сјя. —Азшən ед: мортьс фшгурəєз думəјтə.

Дəдə, мəнəкьс, чуф нє сшјə-зə вшстəлш:

— Рьлгə, —горəтцш сјя ьсловзшшмən. — Mє сєтєəm рəлгшшсєзсə унə əзьвлш. Mутєјтəнь ншјə отшрсə. І ашньс тозə кьввєзнəньс сорлəшшсə. Vшстəв сьлə: керəсєз, ок, ə сјя тєньт: карəсok... Сшз, сшз.

Ез рəз вєрштнь, сто етшјə рəм уродьс вайтə лəгən, кəдə нєкьз сьлə оз лəшəв. І есə бурəзьк дшвуйтш Тшхонсə дə дəдəсə Тəтшнəньс зəншк јьлш вайтəм сјя, сто стə-

rikkes olisā nesoglasnāja, kļeāmķā javnāj, nō sētām vrazdaņn, ezā baitē ātamēdkēt, ez vizētē ātamēdnys vylā. Etijaņn Jakovys esē ātrpřiš azyllis slyš sađ vyrētana oțirliš glupošt: mųšaņ-zē vermasē lonē nesoglasnā-jēs oțirys, kēdnijā asņn-zē berezdētas šmertys?

Dađa Nikita lēšetēis kuvņ. Jakovyslā dumajtēis, sto ajs userdnēja otsalē sylā estēn, čuť ņe vьd prьša pantašikē sija nēitis, nьrystis monaksē kēritēmān:

— Me asšim veksē oli oțirņn āskaņn, a te olaņ, kьz kaņ. Vьdēnnys zavoitēčēņ kernь asļņņys sonьtzьkē, ņevьtzьkē i ņelki, vьtē, ozē azzē, sto te gorva. Menē vьdēnnys lьddēņ lēgēn, a me kļeām lēg? Me vьdsēn olēmēs...

Gorvas jursē kьskēmān, kasļajtyslēmān, monaksь koris:

— Te—en lēgaš.

Brezgujtan čuvstvo ajs dьnē, sylēn kusētēm, rovnō matēgiš lakēm morosēz, kēdija vēli vevtēišēm zor juršieza vagēn,—vьdēs etija tozē mesajtis ovņ Jakovyslā, etē čuvstvosē šākьt vēli zevņņ, sajēvtņ. Sija sōčņika dolzon vēli kazmētlņņ asļs:

— Aj. Sьšaņ me sogmi.

No etā ez vašit ajsē, ez kusēt brezgujtēmsē sь dьnē, estēn vēli mьjkē ņelki ēviditana, umāšētana. Ajs čuť ņe vьd lunē vetlis gorodē, kьz vь sь ponda, medvь navļudajtnь, kьz kulē monaksь. Pessēmān, čusьktēmān, pēriš Artamonov kajis vēsķē da pukšis manaķ olpaš dьnē, asšis gērdētēm šinnezsē sь vylē suvtētēmān. Nikita sь ez šet, kasļajtyslis, olovjannēj ņozzalēm potokas vizētikē; kies sylēn loisē vєspokojņējēs, sija dugdьvtēg dorgajtis rjasasē, mьjkē ņeazzanaē āktis sь vlyš. Pēdēmšaņ kasļajtikē mukēdprьšas sēččylis.

— Sylān?—jualis vonьs.

Nikita kьssis ēsņn dьnē, kieznas kutēišēmān vonьs pєlponnez verdē, krovatь špinka, stullez verdē; rjasasь ēsalis sь vьļņ, kьz parus sēgēm mačta vьļņ; ēsņn

дѣлѣ рукѣм вѣрн, ѣмсѣ оштѣмѣн, визѣтис улѣ, садѣ,
ѣлѣ, ремѣт, лѣг вѣр сетѣна вѣлѣ.

— Но, соцѣисѣс,—вайтис вонѣс, русмѣм пѣлгѣсѣсѣ
дорѣтѣкѣ, лѣзѣсѣс улѣ да виштѣлис Олгалѣ:

— Сѣлѣ. Чоза-ѣн...

Vollis кѣз манак, оѣѣ Мardarij, ѣѣктис индѣн
Nikitasѣ манастѣрѣ, кѣѣмкѣ ustav ѣѣрти сѣлѣ ковѣсис кув-
нѣ utlanno setѣin i setѣin-zѣ sija ковѣсис зевнѣ. No gor-
ваѣс ѣвис Олгасѣ:

— Сѣвѣрѣн кѣскатѣ setѣin, кѣр кѣла.

I norѣn, kuimpѣv koris:

— Vevtoksѣ grovѣsliѣ kerѣ vѣlnѣzѣka, med ez нѣ-
гѣс. Edѣ-zѣ vunѣtѣ!

Kulis ѣл lun ѣѣти vojna pondѣtѣѣtѣz, a kulan ve-
ѣernaas ѣѣктис juѣrtнѣ манастѣрсѣ:

— Аѣ loктѣнѣ me дѣнѣ, me нѣ loктѣмѣз jesta
кувнѣ.

Asѣvnas, сѣ kulan lunѣ, Jakovѣs otsalis ѣѣслѣ kaj-
нѣ vѣskas, ѣѣс пернарасаѣѣмѣн pondis vizѣtнѣ ремѣт,
рѣим рѣма ѣизѣм вѣлас зѣнви оѣта ѣinnezѣn, vѣjѣm
ѣмѣн; Njita ѣѣstѣма gorѣn suis:

— Proѣtit menѣ.

— No, мѣj te? Мѣj ponda,—vovgѣstis Petra Ar-
tamonov.

— Menam umѣl dumaez ponda...

— Menѣ proѣtit,—gorѣtѣis рѣriѣzѣkѣс.—Me setѣn
mukѣd рѣrѣsas sutѣiti tekѣt...

— Jenѣs sutkasѣ oz sudit,—susѣmѣn gorѣtѣis ma-
nakѣс, a vонѣс ѣevna ѣѣлѣм вѣрн јualis:

— To, кѣz te ѣни?.. Кѣтѣ?

— Vunѣti me,—vonsѣ ѣmalѣmѣn рѣrѣta pondis
vaitнѣ манакѣс.—Te, Јasa, viѣtav Tѣxonѣslѣ, аѣ pѣltas
sija kѣnokсѣ vѣѣedka дѣнѣсис, oz pondѣ vѣdнѣнѣ kѣno-
кѣс, oz...

ѣddѣn ѣѣкѣт vѣli ѣѣлѣм вѣлас Jakovѣslѣn кѣvzѣнѣ
ѣtѣ ѣem ponda-ѣn vezѣrtana golossѣ da vizѣtнѣ moros

koskaez vьlas, ƚe mорт moz vьvlaƚa levtiŝemən, kьz jassьk peļəs. I vьdsən ƚem ez kolčсь mort ƚuzəmaьs etija ƚe vərana koska ƚukəgьn, kədnija vəli vevttiŝemaŝ, kiezas vizəmən, ŝəd pomorskəj mednəj kresən. Žal vəli dādəsə, no ŝotaki dumajtčis: mьla eta siz kerəm, med starikkes da i vьdəs gortiŝ otiгьs kulisə vьdənnьs ŝin oзьn?

Nevna vizčisəm vəgьn, oz-ja esə viŝtav mьjkə vоньs, ajnьs munis, Jakovən konuvtətiŝis kutəmən, sьtəg jursə əsətəmən. Uļьn sija viŝtalis:

— Kulə.

— No?—jualis Mironьs, pьzan dьnьn pukalikə, asšis зьn tusasə əddən ьзьt gazeta lišən vevttəmən; jualəm vəgьn, sija ez ŝinnez uvtiŝis əstь gazetasə, no vəgьnzьk ƚapkis sija pьzan vьlə da viŝtalis iпьslə:

— Me vəli prav,—lьddət!

Sьlən gəgrəsa iпьs tarəvtčis pьzan dьnas, a ma-mьs, pьzan dьnas pukalikə, povzəmən jualis:

— Ťeuzto, Miron, Śeuzto vojna?

— Vot i mədik Artamonov,—gorən kazmətis Petraьs.

— Bəvətčənь, koпesno,—viŝtalis Mironьs iпьslə ƚeto Jakovьslə, kədija siz-zə mьskьrtčəmən gazeta dьnas, lьddətis trevozitan telegrammaez, dumajtikə: mьjən eta vьdəs grəziti? Pəriŝьk Artamonov, kinas əvtьstəmən petis ogradaə, setčin sьburna sondiьs kalitəm vəvdəm galəsə, sto sonьtьs pьris varxatnəj sapoggez ƚevьt podosvaez-pьг. Əsьnŝaпas kiŝsisə Mironьslən kəsьnik, velətan kьvvez. Jakovьs, əsьn dьnas kias gazetaən sulalikə, aзьylis, kьz ajьs grəzitis kinləkə ŝəd vira kulaknas.

Kuiməz lunas, oз asьvnas, loktisə manakkez; nija vəlisə ŝizimaəŝ, vьdənnьs ƚəatkod mьgəraəŝ da ƚəatkodəŝ kьzananas, nija kazitčisə Jakovьslə vьdənnьs, kьz əпnəŝa sogməmmez. Toko ətik nь kolasiŝ, medvьlьn mьgəra, kəs, əddən suk tosa, vəsoləj golosa, sija, kədija munis vьdənnьsŝa oзənьsзьk ьзьt, ŝəd kresən ki-

as, кыз вѣтѣ вѣли шинвантѣм: сѣя вѣли плеса, пѣгѣс па-
калѣм розаваннес куза, і кѣк шѣд јанаоккезша плес да
тос коласас сѣлѣн шинван мѣстас њѣм ез тѣдѣѣ. Ошкали-
кас, сѣя сеѣѣм загубѣва лѣвтѣлис коккезсѣ, ровно вѣли
шлѣрѣј; сѣя шѣлис куим голос вѣлѣ:

— Шѣјатѣј боѣе,—лазѣмѣта, ѣуѣ њѣ васѣн;

— Шѣјатѣј крѣпкѣј—вѣлѣнѣзѣка, тѣноралѣмѣн, а—

— Шѣјатѣј бѣссѣртѣнѣј, помѣлуј нас!—сѣз пѣлѣз ѣа-
нѣтѣмѣн, сто зонкаоккѣс, ошлѣн котѣртѣмѣн, дѣвујѣѣ-
мѣн, вѣзѣтѣсѣ сѣлѣ тосас, кѣтѣн вѣли њѣтѣдѣѣана, куим
голоса ѣмѣс.

Кѣр коллѣлѣшѣс пѣтѣсѣ улѣѣаѣс пѣлосад вѣлѣ, вѣлѣма,
сто сѣтѣн зѣв уна вѣлѣмѣш вѣзѣтѣсѣ оѣѣр, Маврѣн поруѣик
зѣпаснѣј салдатѣзѣн, њѣуна наѣалстѣвоѣн да дѣуховѣнст-
воѣн оѣѣр сѣрас. Спокојнѣј поруѣик параднѣја, мон-
уѣментѣн сулѣлис аслас салдатѣз оѣѣн, сѣјѣ југѣјтѣсѣ сондѣ;
конус ѣузѣма попѣз да ѣаконѣз сѣз-зѣ сулѣлисѣ золо-
тѣј истуканѣзѣн, нѣја шѣлисѣ сондѣ вѣлас, рѣзѣслѣн југ-
јалѣмѣс сѣз-зѣ ушѣс Маврѣн поруѣик вѣлѣ; аналѣј оѣѣн
ѣѣтѣѣалѣмѣн мунѣс, фуразканас ѣвтѣслѣмѣн, кѣз офѣѣер
зѣшѣтанѣј јурѣн.

Куимголоса манак, шѣд крѣснас ѣвтѣмѣн, сувтѣс
оѣѣрѣс оѣѣ да васѣн горѣтѣѣс:

— Вѣссѣ!

Но оѣѣрѣс вѣссѣс њѣ сѣ оѣѣн, а гѣзѣј, куз вѣв
оѣѣн, кѣда вѣлѣн пѣкалѣс ѣсправнѣклѣн помоссѣк, ѣккѣ,
ѣѣѣком пѣрѣѣатѣкѣнас ѣвтѣмѣн, кѣјѣс манакѣс вѣлѣ, сув-
тѣтѣсѣ вѣвсѣ пѣперјог улѣѣаас да рјакѣстѣсѣ кѣрѣтѣмѣн,
ѣвѣднѣја:

— К-кѣтѣѣ? Мѣј тѣјѣ, од аззѣ? Вѣр!

Манакѣс, крѣссѣ лѣвтѣмѣн, ѣузѣтѣсѣ:

— Шѣјатѣј во-о...

— Ur-ral—рјакѣстѣсѣ офѣѣер, і вѣдѣс пѣлосад вѣлас
оѣѣрѣс уна шѣрс голосѣн ѣкѣстѣсѣ:

— Ur-ra-a-a...

Стојлоѣз вѣлас сувтѣмѣн, ѣккѣ сѣз-зѣ рјаксѣсѣ:

— Petr Illic, pozalujsta, eta uliçaokət! Kbeəvtəmən! Miron Aleksejeviç—kora teuə! Setən—otir una əkşəm, a tijə—kəz-zə etə?

Pəriş Artamonov, innas da Jakovən vizəmən grov jurəzas sulalikä, vizətis ulişaŋ vbləz Əkke puovəj çuzəm vblə da gəztəma viştalis manakkeslə, kədnija nəvətisə grovsə:

— Kezə, oteçcez...

I, lupkəstəmən, sodtis:

— Medvərjais, tbdalə, rasporjazajtça...

Bvdəs eta Jakovəslə kazitçis nəvbəəmən, nəlki nəvna şerəm petkətanaən, no kər kezisə uliçaokas, kbtən olis Polina, sija kazalis Polinasə perəta oşkalanaən panət kollalişseslə, sija munis çoçkom plattoən, rozovəj zonton uvtən, i termaşəmən krestalis levəm, bura zelətəm morossə.

— Mavrinən luvujtçəny munə,—sek-zə dumajtəstis Jakov da pədis busnas, gorsən gilətəmnas. Manakkez pondisə munny suprtzəka, şəd tosaəy pondis şvny zagənzək, dumajtəmənzyk, a pəvçəjjezlən xorəy i vbd-sən çəlis.

Gorod sajas, panət vojna vorotəez dnyən, sulalis kbeəmkə askoda telega, kəda vəli vevttəm şəd suknoən, doddaləm para vələn grovsə puktisə telega vblə da pondisə şylətny panixida, a uliçaşanas, rovno trubaiş, loktis bura gorzəm midlən, muzəkaəy orsis „Boze carja xraŋi“ zvonitçisə kolokollezlən kuim viçkuən i kəlis busa, eyna roksəm:

— R-r-r-a-a!

Jakovəslə kazitçis, sto sija kələ Mavrin poruçikliş komandasə:

— R-no-o!

Panixida vərşan korşis munny totkəy kerkuə, dər pukavny kaştışan pəzan sajn, ajəliş ləg urgəmsə kvzika:

— Kbeəm durak əəktis suvtətny vəvvezsə vojnao-zas, a?

— Policija, policija, — ləŋšətis Miša da vištavlis: — ави udobno, tədat: nacionalnəj voodusevlənnə, — a setən — зевшан телега! оз лəшав...

Тыгрpez вьвšis сьнəвсə җыьстəм вəгьн, Miron baitis doktor Jakovlovlə, kədiја кьзкə əddənzьk tədçis šəкьt, җədolьt lunnezə:

— No кьзи mijə družnəја uškətçəм кьпəмпəльм, кьз Miška „кчəз šerebrənnəјьн“... Мьј en bait, a вьдəс-ed švetas resajtçə çisloez sootnosən-çəп...

— Техникаэн, — рəньt gərətçis doktor.

— Техника? No, siz... No...

Toko гьтнəс, dəsət çəсьн, Jakovьs vermis mezdət-çьнь etija gəztəм kəñitəliš da kotərtis Polina дьнə, trevozitçəмəп çuvstvujtikə, esə җəkəр etə votəз җem etə вьлə vəçkišənasə əзьвьлтəз, çuvstvujtikə, sto мьј-кə loas seeəм, kəдə соçə ovlə, kəçesno, sija i lois.

— Ok, — gərətçis Polinaləп kuxarka, kəр Jakovьs ogradət munəмəп, рьris kuxçəə, gərətçis da tieki-šəмəп pukšis skəmjə вьлə gəр дьнəс.

— Podləј, svodnə, — gərətçis Jakov da suvtçis зьгə вьвəс озьн, jətnəј, soldatskəј oškəvvez da tədsə vojennəј gəlos кьвзиšəмəп.

— Vot siz, kolə dūmajtьснь — siz əli җe siz?.. Dumajtьstə-ko!

— Baitə „tijə“ вьлə, — dumajtis Jakov, — novdu esə җem ez vəv.

No вьвəссə oštəм вəгьн, porog вьльн sulaiikə, sija sek-zə вьсəтə tədis, sto вьдəс вəлəмə-нј; spokojnəј poruçik, stroгəја šinkьmmezsə vestəмəп, pərtçələм kiçelьн зьр sərəs sulalikə, kormannezəs kiezsə vizəмəп, kiçel uvtšis tьdəlisə podtəzkiez i ətьс нь kolasiš vəli stani kiz verdiš mezdətəм. Polina pukalis kusetka вь-льн, kok вьлə çəркəмəп; çuvkiьs ətkokšis vəli lez-çişəм vintəп, сьлəп vojok šinnes burəv gəgrəсəəš; a çuzəмьс, peryta rumjəneçəп vevttiškə, šədviršələ.

— N-nos?— jualis spokojnəj poruĉik i aslas jualəmən koŋeĉəz jatnəjšətis Jakovliš dumajtəmsə. Jakov oškəvtis ozlan, ĉapkis šlapasə stul vlə da vištalis asl̄s tədtəm, mezməm golosən:

— Me zevəmsəŋ... kaštišansəŋ...

— Siz,— kəzain golosən, jualəmən moz s̄bašis poruĉik. Połina siz k̄skis ebnə, ŋelki papirosals pondis taĉətn̄, gorətis ebn sornas, no viŋitĉbtəg, ŋel̄šta:

— Ippolit Šergejeviĉ men̄m sovetujtə mun̄n̄ šestra milošerdijaə...

— Šestraə? M-m,— šeraləmən suis Jakov. Sek spokojnəj poruĉik, s̄ d̄nə oškəvtəmən, jatnəja jualis:

— Мьј oznaĉajtə eta šeraləms̄? En vunət: m̄j ŋenavud me vlə sodtəmmezə me og lubit, tərpitn̄ og verm̄!

Enija k̄k-kuim minutaən Jakov ispr̄tajtis, k̄z s̄r̄p̄r munisə žir̄t əvidaə tokkez, munisə da kolisə s̄bn̄ p̄r̄bstanaə, ĉuĉ ŋe kur̄tə jur̄n, sto eta uĉət inkaes s̄lə kolə siz-zə, k̄z lubəj ĉas̄s telosis, i sto sija oz verm̄ lezn̄ jansətn̄ etə zenskəjsə s̄ verdiš. Etə vezərtəmsəŋ s̄ p̄ekə vil̄iš vertis ləg, sija sajkalis, kormanas kiezsə šujəmən ĉetĉis.

— En šivətĉ! — vištalis sija poruĉiklə, ĉuvstvujtikə, sto s̄lən šinnez k̄lalən̄ siz, ŋelki zub̄t̄n̄ p̄lə.

— Etə m̄la?— jualis poruĉik da esə oškəvtis. S̄lən uməl̄ m̄vk̄d̄s k̄vvez̄n̄ k̄krəv bukvaezsə suəms̄ ŋekər ez gl̄anitĉ Jakov̄slə, a eta minuta vajətis sija vešitĉməz, sija m̄dis k̄sk̄n̄ kisə kormanšis, r̄jakəstis:

— Vija!

Poruĉik Mavrin kvaĉitis sija kiəttis, zub̄təz zmitis s̄liš ki lapasə, revolver̄s p̄d̄n̄ s̄bn̄ l̄jis kormanas, s̄vəḡn̄ k̄is Jakov̄slən əd̄dən zub̄tən̄ k̄z rovno ĉegis ḡr̄zəəttis, mezmis kormanšis, poruĉik voštis s̄ ĉuŋĉezis revolver̄sə i, kreslo vlə ĉapkam̄ vəḡn, gorətĉis:

— Ez pet!

— Jasa, Jasa! — kьlis Artamonov gorən suskəm.

— Ippolit Šergejevič, gospoda! Tijə vəvšalit? Mьj ponda? Etija-ed skandal! Mьjšan eta?

— N-no, — pellez tupkaləmən gorətčis spokojnəj poručik, tosəttas Jakovsə kutəmən, uvlan sija zegə-təmən i etən zastavitəmən sija mьskьrasnь: — Kor pros-šenno — durak!

Вьд кьv šərna, kuzьkkezсə кьk torjə keraləmən, sija zegətis tossə ulə, сьвəгьп koknita eəka kuzas vač-kəmən, zastavljətis sija levnь.

— Oj kьeəm stьd, oj! — suskis Poļina, poručiksə gьgəəttas kvatajəmən.

Jakov ez vermь vərətnь veškьt kinas, vura pi-ņezсə gičьrtəmən, zangalis poručiksə sulganas; sija ŋurgis, rozavannes kuza ležčisə stьditan šinvəez.

— En ləš me verdə pavkətčьnь! — gorətis poru-čik i sija təkəmən, ruksətis kreslə, revolver vьlas. Sek Jakovьs, čuzəmsə kieznas vevtəmən, med sajəv-tnь šinvəezсə, kьnmis sadtəmšaləmšan, čut kьlis, juras uətəm-рьг, Poļinališ čirzəm:

— Jeniņəj menam, kьeəm eta ңevlagorodno! I etə tijə, tijə! Seteəm skandal! Mьj ponda?

— Mun čortuə, varьsna! — gorətčis poručik ču-gunnəj golosən. — To tjanlə sat dovolstvo ponda, et-ta tьrmas! Me og tьrpit vura oskəm, no ti seteəm-zə, kьž i vьd mort.

Kokkeznas zozas šəkьta taiččaləmən, poručik gьm-ņitis vьəsnas da əsis, əsalan lampa štokloliš ңegorən trinətəmən da Poļinališ zєnьtikə čirəstəm as šəras kolə-mən. Jakov suvtis ңevьt kokkez vьlas, nija kəstašisə, țeləbьs vьdsən đrəzitis, kьž kьnməm vəгьп; žьг səras lampa uvtnь sulališ Poļina, əmьs sьlən vəli ošta, sija ңergis, aslas kiьn ңətəš vumagaok vьlə vizətəmən.

— Svoloč, — gorətčis Jakov. — Mьjlə te etijə ke-rin? A — vaitin... Vijnь tenə kolə...

Zenskaj̆s noz̆avtis s̆ v̆l̆, ʃarkis bumazkas̆ zo-
zas da ʃivd̆m golos̆n, izumleŋnŏn, ŋuz̆tis:

— K̆ĕm ŋegodaj̆...

Sija lez̆ʃis kreslŏ, k̆ĕʃis, jurs̆ kutis kieznas,
a Jakov, peļpon kuzas kulaknas s̆t̆m v̆r̆n, rjak̆tis:

— Lez̆! Vaj revol̆ver...

V̆r̆t̆t̆g, sija ʃo siž-z̆ izumleŋnŏn jualis:

— Dak te men̆ l̆vitan?

— ʃinnam og az̆z̆!

— B̆v̆t̆an! ̆ni l̆vitan!

Polina setĕm ʃoza ʃet̆avtis s̆ v̆l̆, sto Jakov̆s
ez jest̆ zanğn̆ sija, Polinăs kutis sija golătt̆s ăd-
d̆n ʃor̆ta, kurt̆alan okaʃ̆minez̆n sot̆m̆n, ʃinnezas
p̆ma lolalik̆, ămas s̆l̆ suskis:

— B̆v̆t̆an, l̆vitan, l̆vitan. I me toz̆ — na voʃ!
Ok te, ŋev̆tik, soļoŋek̆j menam...

Soļoŋek̆j — s̆l̆n l̆vim̆j, laskat̆l̆n̆j k̆lok, sija
suvlis et̆ k̆vs̆ toko sek, k̆r s̆l̆n ăd̆n vura orsis
vir̆s, i et̆ k̆l̆s p̆r kož̆atis Jakov̆s k̆ĕmk̆ ʃ̆sk̆t̆
da ŋez̆n̆j z̆verst̆vŏz. Siž sogmis i et̆ miŋută; sija
n̆itis, okalis sija da p̆d̆m̆n vovgis:

— Stram. Poskud̆ŋa. T̆dan-ed...

ʃas v̆rti sija pukalis kusetka v̆l̆n, m̆d̆s kuslis
s̆ piž̆ssez v̆l̆n; sija d̆tt̆t̆sl̆m̆n, Jakov d̆vujt̆-
m̆n dumajtis:

— K̆ĕm ʃoza v̆d̆s ʃulalis!

A Polina m̆z̆m̆n vaitis:

— L̆gaʃi me, m̆di ʃark̆n̆ ten̆. Te ʃo zavot̆t̆-
ʃan aslattez j̆liʃ, z̆evan, a men̆m gazt̆m. I me eg t̆d:
l̆vitan-ja te men̆? ̆ni pondan jonz̆ka l̆vitan̆, pon-
dan vez̆kt̆n̆. K̆r vez̆kt̆n̆...

— Mun̆ v̆ tatiʃ, — m̆z̆m̆n viʃtalis Jakov.

— Munam. Pariz̆. Me verma vait̆n̆ francuz k̆l̆n.

Biš nija ez̆ ăzt̆, z̆bras v̆li p̆m̆t da duk, ăt̆ras
rjaksis̆ zapasn̆j savdattez, iŋkaez, k̆t̆ i ʃor̆ni v̆li, oĵ-
s̆r saj̆n.

— Əni graniça saja on mun, setçin vojna, — tədvəlas uşis Jakovlə. — Vojna, çort nijə voş...

Zenskəjə viliş pondis baitnə as jliş:

— Vezəktətəg toko ponnez luvitəny. Te vižət: vьdəs dramaez, romannez, — vьdəs vezəktəmşan...

Jakov şerəmtçystis, açs drəgnitis:

— Вьеəта ləjis revolvertə, pułəb vermis menym kokam şiznə, a to toko vesjanam oštaok.

Polinabş şujstis oštaokas çunşə da drug, lưpkəstəm vərən, gorətçis əddən vura ləgaşəmən:

— Ok, kьeəm za!, sto te en jestь ləjnə sьə! Zelyt, rezinovəj kьnəmas vь sьlə!

— Çəv! — gorətçis Jakov, sija vura zegnitəmən, no mədəs ožlan piñnez-ryr şo siz-zə əddən ləgən baitis:

— Podleç! Kьz rugajtis menə! Kьeəməş tijə, vьdənyt... Nəm tijə odə vezərtə zenskəjšis!

I, rьktəm tьrprezsə zmitəm vərən, jona giçərtəm, ruçlən kod, piñnezə mьççalikə, sija sodtis:

— Kьz-ed zenskəjəb tenyt vezis, etə vovşo oz tuj ruktəny, sto sija oz-ñi tenə luvit!

— Çəv, me sua! — rjakəstis Jakov da siz sija zmitis, sto sija pondis ožzəny:

— Oj, vot, me çuvstvujta, luvitan, Jasa! Solonəkəj menam...

Sija munis sь dьniş jugdan doras koknita oşkaləmən, çuvstvujtis aşşə mortən, kədiya opasnəj orşəmən voştis mьjkə donə. Lən praznikşə sь şələmən vьnşətis ešə i sija, sto kər sija pondis munny, koris Polinabşliş zevəm revolvertə, a mədəs ez məd şetnə sija, sek Jakovslə kovşis vištavnə, sto revolvertəg sija polə munny, i vištalis sьlə Noskovkət istorija jliş. Sijə əddən radujtis Polinalən povzəmy, Polinalən volnujtçəmy sьlə vištalis sь jliş, sto Jakovs vьliş donə sьlə, Polinabş luvitə sija. Ožzəmən, oçakidolonə vajətystəmən, sija pondis kəritnə Jakovsə:

— Мьла te меньм etə jliş en vištav?

I trevozitčəmən dumajtis:

— Konešno, eta əddən interesno — s̄s̄cik! Bošny primer tuja Šerlok Holmsəs, — te l̄ddətin? No ed mi-
jan natte i s̄s̄cikkes — tozə negodajjez?

— Konešno, — soglašitčis Jakov.

Revolversə s̄lə šetikə, Poļināslə okota lois pro-
veritny, v̄veəma-ja sija l̄jə, i eəktis Jakovsə l̄jny ošta
gorə, m̄j ponda Jakov̄slə kovšis vodny k̄nəm v̄las
zozə; vodis i Poļinās; Jakov̄s l̄jis, goršis ny v̄lə lə-
gən p̄l̄bstis p̄imən, a Poļinās ojästəmən tarəvtčis vo-
kə, s̄vəryn levtis dolonšə da ɳegorən suis:

— Vižət!

Krašitəm zoz polas v̄li učitik, koso da p̄d̄na
munəm oštaok.

— K̄z dumajtan, sto setčın munis šmert! — go-
rətčis Poļina, v̄snita čertitəm šink̄mmezə čik̄rtəmən,
s̄ lovzišəmən.

I ɳekər esə Jakov̄s ez əz̄v̄ sija seteəm miləjən,
ez čuvstvujt as d̄nas seteəm mat̄na. Šinnez s̄lən čə-
ladlən moz vizətisə divujtčəmən, kər Jakov̄s vištašis
Noskov̄s j̄liš, i ɳem ləḡs s̄ j̄la čuzəm v̄l̄n ez-
ni v̄v.

— Oz čuvstvujt vinasə — divujtčəmən dumajtis Ja-
kov, i eta s̄lə v̄li dol̄t.

Sija kollalikə, Poļinās vaitis, tozəttas Jakovsə ma-
laləmən:

— Ok, Jasa, Jasa! Dak vot k̄z sižtu! Mijə — šer-
joznəja? Ok, voze moj... No eta podl̄čəs!

Kišis čuɳɳezsə zmitis ətik kulakə i sijen zegətəmən
porašis:

— Gospodi, m̄mda podl̄čəs!

No drug, Jakov̄sliš kisə kvatitəmən, dumajtəmən
šink̄mmezə zmitis, zagv̄v vaitikə:

— Sulav, sulav! Setən em ətik varosna, ok, kovšas!

Šinnes jugjalisə i, Jakovsə p̄rnarapasaləmən, ležis:

— Mun, Soļonenkəj!

Асьв вәли ыкыт, ысваа; ыслолаліс југдандор тәв, зәленоватәј земчұзнәј цовоыс лолаліс јавлок запакән.

— Нем вайтнь, етә сја ләгұвјас вәваліс, і колә гәтрашнь ськәт, кыз токо ајә кулас, — бур сәләмән думajtіс сја і сек-зә тәдвлас ұсисә шерәм петкәтана кы-
вез Шерafім Radujтішлән:

— Къеәм вь ез вәв пывка, кәр сја вәјә, ізас ть-
ләрок вердә кутчә. Setән сја і кыј!

Bespokoītis дума спокојнәј поруцик јыліс, сја ез вақкыш ізасок вьлә, сја ләгәшис, і натте, pondas kernь покәшез. No поруцикәс долзонәш индынь vojна вьлә. Nełki Noskov јыліс Јakov Artamonovлә dumajtіс спо-
којнәјзька, кәт поләмән цоззашьсліс ostopozнәја, кывзис да змитліс кias kormanшis revolver oropсә, цастозык Nos-
kovыс кутліс Јakovсә utлanno enija цässeзә.

No цулаліс недеја кык, і поләмьс вәралиш озьн ви-
ліш кутіс Artamonovсә цәда ьньн. Крешенцәә, вәр визә-
тикә, кәдијә вәли боштәма Voroponovліс керавнь, Јако-
вьс казалис Noskovсә, сја munis цасса-рыг, вьвтас
kapkannez әсләмән, мьскас месәкән.

— Цешливәј стрица тijaн ponda, — горәтцис сја си-
вәтцикас, куразкасә боштәмән; novјis сја куразкасә сал-
дат moz: цәтыртәмән, пәлінтәмән веşkыт пел вьлас і бош-
тикас кутліс сја не козырјокәттас, а вевдәрәттас.

Сь шеттәг къеәмкә не везәртана сь здорovajtцәм
вьлә, кьтән цувствұjtцис грәжитцәм, Јakov змитіс pinnez-
сә да дрәзитәмән змитіс revolverсә kormanас. Noskov
toзә minuta мьмда сь ез шет, guddішis куразка pod-
kladас да ез і визәт Јakovыс вьвтә.

— No? — јуалис Artamonov. Noskov lebtis ponлән
kod шинnezсә да, веşkыта sulalan цорыт јуршисә volкәти-
кә, горәтцис јатнәја:

— Tijaн лубовньт, мәдцоз sunь — Pelageја Andre-
jevna, тәдсашис Sladkopevcov pop пывкәт, dak тija ви-
штәле сьлә, мед сја етә цәпкис.

— Мьја?

— Siz kolā...

I, kolokollezliḡ zvoņitāmsē kvzēm vāḡp, vāraliḡs sodtis:

— Ṣeta sovet ṡlēmṡānam, kēsja vurē. A tiḡ me-
nym koznalē ruvokkezsē...

Sija viḡētis novoas da lḡddis:

— Kuimdas vit.

Лѣнь, понēs moz! — dumajtis Jakob Artamonov dengasē lḡddikē.

Vāraliḡ voṡtis bumazkaezsē, bergātḡstis ḡukḡla kok-
kez vḡlas, zoḡnitis kapkan kārtnas i, furazkasē puktēm
vāḡp, pḡris ḡassaas, a Jakobvḡs ḡuvstvujtis, sto mortḡs
eta esē vurazḡk lois ḡedolḡt sḡlē.

— Noskov! — ḡegorēn kḡtsalis sija, a kār mādḡs
svtḡcis, zḡnvi kēz uvvezēn sajāvtḡmēn, Jakobvḡs eāktis
sḡlē:

— Ṣarḡin vḡ te etē!

— Mḡla? — jualis Noskov, jursē ozlā ḡuzētēmēn,
i Artamonovlē dumajtḡcis, sto Noskov pustāḡ ṡinnezḡn
jugjalē mḡjkē povzētana ḡeto āddēn lāḡ.

— Opasnāḡ delo, — vezārtētis Jakob.

— Kolē kuznḡ, — gorātḡcis Noskov, i ṡinnes sḡlēn
kusisē. — ḡekuziḡslē — vḡdēs opasno.

— Kḡz tenḡt okota.

— Pānḡt aslanḡt polzalē vaitat.

— Kḡeēm-zē setēn polza vraggez kolasḡn, — vḡn-
ḡitḡstis Jakob, zālḡjtikē, sto pondis vaitnḡ spionkāt.

— Setḡē-zē! — esē rossuzdajtē, idiot...

A Noskov velētēmēn viṡtalis:

— Etatāḡ ozē olē. Vḡdēnlēn — aslas vrazda, aslas
nuzda. Aḡḡiṡlḡtḡḡ!

Sija bergātḡcis mḡsnas Jakobvḡsian da uṡkātḡcis suk
kēzzez zēlēḡ. Kvzēm vāḡp, kḡz sija kḡsētē vḡeka-
ṡān uvveznas, kḡz ḡazētḡslēnḡ kēs uvves, Jakobvḡs pe-
ḡḡta munis proṡeka vḡlē, kḡtēn viḡḡiṡis siḡē vāv, telegāḡ
dodḡlēmēn, i vasētis gorodē, Polina dḡnē.

— Vot— podleč!— čuť ñe radujtəmən divujtčis Polina.— Tədi-ñi, sto sija vovlə me ordə? To esə mьj!

— Mьjlə te tədsəšan setəəmmezkat?— ləgən kəritstis Jakovs, no mədьs tozə ləgən, vez gazovəj sarfoksə kutaləmən aslas moros vьln, pondis tarzьnь:

— Ətkə— eta kolə te ponda-zə! A mədkə— mьj, mєnym kañnez, ponnez zavoditьnь, Mavrinəs? Me pukala ətnam, kьz turmaьn, ətərə ñekinkət petьn. A sija— interesnəj, sija mєnym romannez, zurnallez šetalə, politikaən zañimajtčə, vьd jьliš vištašə. Me sьkət gimnazijaьn Popova dьnьn velətci, sьvəgьn mijə vidčimə...

Čunnas sь pelponə tukətəmən, sija ləgənzьk baitis:

— Te dumajtan, kokñit ovьn gušən vižan podrugəən? Sladkorevcova baitə, sto podrugə, kьz rezinovəj kolosiez,— kolə, kər ñat, vot! Sьlən roman tijan doktorkət, i nija etə oz sajlalə, a te menə zevan, rovno uməl sogəs, kьz vьtte me krivəj libo gorbataj, a me— vovšo ñe urod...

— Sulav,— gorətčis Jakov,— gətraša! Šerjoznəja baitə, kət te i porš kod...

— Etə esə kolə juavnь, kin mijan kolasiš poršьs vьlə vačkisəzьk!— čirəstis da čelad moz pondis vakšьnь, ačьs baitis:— To-li poršovat, to-li vinovat,— sorlaši! Soļonenkəj menam... Miləj te, abu aənəj! Mədik vь sь ez šet; tenьt-ed spionьs eta poļeznəj...

Kьz i pьr, Jakov munis sь ordis uspokoitčəmən, a šizim lun vərti, oz asьvnas, tabelsik Jelagin, učitik, sadraa, piñəla pьra, vištalis, sto jugdan doras, kər tkəčes ñədodkaən kьjisə čeri, tkəč Mordvinov, vərališ Noskovəs'spasajtnь vəjəmiš, peslišikə tozə čuť abu vəjəmačьs da vodəñ volñičə. Gnušitan doklad kьvzikə, Jakov pukalis kokkezsə ñuzətəmən, medvь pьdəzьk karmannezas šujnь kiezsə, kədnija sьlən drəzitisə.

— Vətisə,— dumajtis sija, no vur šələma Mordvinov jьliš dumajtikə, ez poz veritьnь, medvь eta mortьs vermis vijnь mortəs.

— Çeşlivəj sluçaj,— dumajtis sija, koknizьka Ъ-
lovzišəmən. Polina siz-zə soglašitcis, sto eta çeşlivəj
slučaj.

— Koņesno, etaz burzьk,— gorətcis sija šerjoznəja
çikьrtəmən,— kьzi vь kьzkə mədnoz vijisə sija, sum
vь vermis levнь.

No—zalejtis:

— Vəli vь interesnəjzьk kutнь sija, eəktьнь kait-
сьнь i— əsətnь neto lьjnь. Te lьddin...

— Jerunda baitan, Polka,— əmalis sija Jakov.

Çulalis kьnmkə lən lun, Jakov vetlis Vorigorodə,
bertis, i Miron, zavožitəmən vištalis:

— Mijan esə kьeəmkə naťəš istorija; gubernəšan
prikazaņno šərti Əkke nuətə šledstvija sь jьliš, kьz vəjis
etija vərališьs. Arestujtis Mordvinovəs, Kirjakovəs, Krotov
koçegarəs— sutəs, vьdənnьsə, kin kьjis çeri vərališьskət.
Mordvinovlən rozəbьs gьzjalьstəm, peļьs neekəvtьstəm.
Estən dumajtəнь, tьdalə, mьjkə poliťiçeskəja. Koņesno...
ne neekəvtьstən pelas...

Sija suvtis rojal dьnə, çuņ vьlas pensnəsə kaçaj-
təmən, çikьrtəm šinneznas ugələ vizətikə. Nəitçəm sved-
skəj kurtkəbьn, gərdətəm vьjukiezyň da pižəsvi vьlьn,
busən tьrəm sapoggezyň, sija vaçkišis masinist vьlə;
sьlən koskaa, volkьta britəm rozovannes da eəekərtəm
usses, kerisə sija vojennəj vьlə vaçkišanaən; jeeə vəran
çuzəmbьs sьlən uməja vezšьlis, mьj vь i kьz vь sija ez
bait.

— Idiotskəj kadl— dumajtəmən baitis sija.— Vot
sedimə viľ vojnaə. Vojujtam, kьz i pьr, as-glupošťən
šinnez ьlətəm ponda; vojujtнь glupošťkət ogə kuzə, vьn
abu. A vьdəs mijan mogges kətçəz,— strana pьekьn.
Krešťanskəj mu vьlьn ravoçəj partija dumajtə as kias
vlašť vošťəm jьliš. Eta partija rjaddezьn— kupeçeskəj
zon Iļa Artamonov, mort seteəm soslovjoiš, kədalə
kolə kernь velikəj delo promьšlennəj da texniçeskəj
strana jevropeizacijəbьn. Stram, stram vьlьn! Soslovjo

interessez izmena ponda kolə karajtnь, kьz ugolovnəj prestuplenno ponda, dumajtnь-kə pьdьnzьka—eta gosudarstvennəj izmena... Vəli vь esə kьeəm nənabuđ, suam, intelligent, Goricvetov, kədalən abu nem, kədalə nekьtčə ašsə vostьnь, raz sьlən abu tolk nekьtčə, nem oz kuz kernь, vermə toko lьdđьnь, vaitnь; me vьdsən siz dumajta, sto revolucionnəj dejatelnošt Rosšijaьn—jedinstvennəj delo bezdelnikkez da seteəm otir ponda, kəda nem oz kuz kernь...

Jakovlə dumajtčis, sto vonьs vaitə, šin ozas ažžə-mən vьdsa zьr otirən, sija šo vugazьk kuņьslis šinnezsə, i medvəgьn vьdsən kuņis nijə.Jakovьs dugdis kьvzьnь sьliš šornisə, dumajtis aslas jьliš: mьžən končitčas Noskov kuləm jьliš sledstvijayьs, kьz eta pavkas sija, Jakovsə?

Pьris šəkt, komod vьlə vačkışana, Mironlə iңьs, vižətis gəgər Mironсə da gorətčis mьžəm golosən:

— Mun, vez paškəmtə!

Miron kьvzəmən čapkis pьr vьlas pensnəsə da munis.

Mišeč gəgər vərti vьdəs arestovannəjjezsə ležisə; Mironьs strogəja, nekьeəm paņьtalana kьv ne ležəmən, vištalis Jakovlə:

— Šet vьdənnьslə roščot.

Jakovьs vazьn-ņi, ačьs ez kazav, velalis kьvzьnь vonьslis kəs komanda, etaz vəli nelki udovno, ne siz sija otvečajtis deloєz ponda fabrikaьn, no sija šotaki vištalis:

— Kočegarsə kolis vь kolьnь.

— Mьja?

— Vešoləj. Vazьn-ņi uzalə. Otirəs gazətə.

— Siz suan?— No, mьj, koləm.

I tьrpezsə ņulьstəm vəgьn, Mironьs gorətčis:

— Šuttəs, vьliš poleznejəš.

Mьmdakə kad čulalikə, Jakovlə dumajtčis, eto rozə puktьnь vьdəs vьeəma munəmən, vojnaьs zelətьstis otirсə, vьdənnьs loisə dumajtišьkkezən, ləņzьkəs. No

sija velalis ispytvajtnь uməllezsə, tədis, sto ņe vьdəs enija uməlles sь ponda končitisə, i uməla vezərtəmən vizčisis villezə. Vizčisnь kovšis nedьr, gorodas vilš mьččisis Neštorenko vьln damakət, Vera Popova vьlə vačkisanakət; ətəras Jakovəs paŋtalikə, sija esə ьlišan vizətis sь-ryr, a kər šivətčis, zdorovajčis, sek jualis:

— Vermatə me ordə pьravnь čas vərti? Me — teštə ordьn. Tədatə — inə menam kulə. Sijən me tenə eəkta: en šilət paradnəjšən, etə vєspokoitas sogališsə, tišə ogradaəttas. Ažišlytəž!

Časьs vəli šəkьt da kьžkə əddən kuz, i kər Artamonovьs mьžəmən pukšis stul vьlə zьrjas, kьtən gəgər sulalisə knigaən skappez, Neštorenko gušən da mьjə-kə kьvzišəmən, vištalis:

— No, družoknьməs mijanliš rečьktisə. Estən somneŋno abu, kət i abu dokazitəm, kerəma kuzəmən, pozə oskьnь. Əni vot mьj: tijan šələmilən damaьs, Pelageja Nazarova, tədsa Sladkorevcova pьvkakət, kədišə ena lunnezə arestujtisə Vorgorodьn. Tədsa?

— Og təd,—gorətčis Jakov da srazu vьdsən pьmalis, a zandarmьs vajətis kisə nьr uvta da, gьzzezsə ŋozzalikə, gorətčis əddən spokojnəja:

— Tədatə.

— Rovno — tədsa.

— Vot sija i em.

— Mьj sьlə kolə? — dumajtis Jakov, kьməs uvtašənas ŋozzalikə rud, gərd zьlaokkeza, paškьt nьra lapkəsa čuzəm vьlə, gudьra šinnez vьlə, kədnija pьekiš kьž vьtte votəlis šəkьt gaztəm da vizvntisə lečьt vina zapaka strujaokkez.

— Me vaita tijankət neoficialnəja, a kьž tədsa, kədišə dumajtə kernь tijanlə burə i kədələ abu jəzəs tijan delovəj interesez, — kьlis Jakov zerkətčəna gološ. — Setən, ažza-kə, kьeəm stuka, dona menam... ьjšiš! — Zandarm šerəmtčis, ŋevna čəlis da ovjašŋitis:

— Me vaita — Ыјсиџ, менѣм тѣдса есѣ ѣтик слуѣај тенат њеудаѣнѣја рољзутѣѣм Ыјшана оруџијаѣн. Сиз, дак vot азџан-ед мѣј: Сладкоρευцова пѣвѣкаѣс тѣдса Назароваѣскѣт, тѣјан ѣѣлѣм дамакѣт. Ѣни — думажтѣ: Носков вѣралиѣшлѣн изѣс тѣјанѣа да меѣша њекинлѣ ez вѣв тѣдса. Ме аѣѣмѣс петкѣта ета тѣдсаеѣа сепиѣ. Носков ez вѣв глурѣј, кѣт — загѣв да... Њѣѣтеренко ѣсловѣѣсис да виѣѣтис рѣзан увтѣ:

— Аѣи њѣм вѣсѣнѣјѣс. Кољѣѣат — тѣјѣ...

Jakov Artamonovlѣ думажтѣсис, sto oficerѣс ѣмис кѣсѣѣнѣ њѣ кѣвѣвѣз, по вѣсѣнит, њѣ азѣана пекѣаоккеѣз, нѣја катѣѣѣѣнѣ сѣ гоѣа вердѣ да seteѣм јона рѣдтѣнѣ, sto saјkale моросѣн, сувтѣѣ ѣѣлѣм i вѣдѣс гѣгѣр, дутѣѣѣѣмѣн уѣѣалѣ, кѣз тѣвѣша пурга. А Њѣѣтеренко вaitis загѣвѣв, — јавнѣја паросно:

— Ме думажтѣ, ме, позалуж, верита, sto тѣјѣ вѣли керѣмѣт кѣѣѣмкѣ њѣостороѣност кѣвѣвѣзѣн, сиз? Боѣ-ко тѣдѣвѣлат!

— Og тѣд, — загѣнѣка виѣталис Jakov, opasajтѣѣмѣн, кѣз вѣ golosѣс ez ѣѣт сѣјѣ.

— Сиз-ја? — јуалис oficerѣс, ussez куѣзас ѣвтѣѣтѣмѣн гѣрд ѣуѣѣѣзнас.

— Og тѣд, — мѣдрѣв suis Jakov, јurnas zegѣтѣмѣн.

— Og vezѣрт. Ѣѣм og vezѣрт. А ѣotaki — poѣѣ лѣѣѣѣѣѣнѣ. Vot мѣј: Носковѣс тѣјѣ колѣ азѣѣнѣ seteѣм-зѣ тѣјан ponda рољѣзнѣј mortѣс. Тѣјан дѣнѣ локтас mort Minajov, тѣјѣ medalѣ сѣјѣ, сиз?

— Ladno, — gorѣтѣсис Jakov.

— Vot i вѣдѣс. Konѣѣitim. Лоѣ ostopoѣзнѣјѣн, ѣѣкта ме tenѣ. Ѣѣкѣѣѣм damaezлѣ — ѣи-ѣи! Ѣтик кѣв. Vezѣртат?

— Sija vaitѣ, кѣз zonkaokkѣт, durakkѣт, — думажтѣсис Jakov.

Сѣвѣргѣн zandarmѣс вaitis kajjezлѣѣ арѣа лѣвѣзан кад матѣнѣѣалѣм јѣлиѣ, vojna да иѣѣс sogalѣм јѣлиѣ, сѣ јѣлиѣ, sto иѣсѣ ѣни дѣѣѣѣѣтѣ сѣлѣн сој.

— No — kolā gotovitčъnъ uməlъzk dъnā, — gorēt-
cis Neštērenko i ašsā kutāmān ussezātis, levtis niž
kъz peļ gāčcez dъnā, levtišis i vъvlaniš tъrъbъ sълān,
kusātāmān vez koskaokkezsā.

— Ръssъnъ, — dumajtis Jakovъs. — Kāttas sija me-
nā. Munnъ.

— Vakrames tijaņs vъdānnъtā, — dumajtis Oka
bereg kuza munikā. — Mъjlā tijā menъm kolatā? Mъjlā?

Posniťik zer, ar vištalis, dъsa vusjis zēris; juъslān
vez vaъs vevtīšis šerātāmān; vozdukas, āsāttāz sonъ-
tъn, vāli mъjkā esā rъdъnzъka tāždišām Jakov Artamo-
nov ponda. Neuzto oz tuj ovnъ spokojnāja, prosto,
vъdās enija ņekolāna, vessmъšlennāj trevogaeztāg?

No kъz ovoz tāvša purgā, vessisā sāršān-vāršān
mišēčces, šakъta da tъrjān gruzitāmān mъjānkā āddān
trevoznājan.

Loktis vojna vъvšān ātik Morozovvez kolasiš, Za-
kar, Georgijevskāj kresān moros vъlas, kus, gārd jaz-
vaeza, sotčām jurān; peļbъs sълān vāli orātām, veškъt
šinkъm mestъn gārd rubeč, sъ uvtъn žebšišis kъeām-
kā nъrъstām, kulām šin, a mād šinъs vižētis strogāja
da vņimatēlno. Sija sek-zā druzitcis kočegar Krotovkāt,
i kromāj velātciš Šerafim Radujtišlān, pondis šъvнъ, orsnъ:

— Ok, tābъs pāltā, munā zer,
Kujla me okorъn.
I otsala, ņem on ker, —
Pessā suč Jevropa!

Jakov jualis Morozovliš:

— Mъj, Zakar, umāļa vojujtam?

— Въeāmanas ņemān, — suis tkač. Golosъs sълān
vāli lēga uvtišān, kъvvezas kъlis kočegar šlankъvvez-
lān otčajānnāj stъd āstām.

— Kāzain mijān āvu, Jakov Petrovič! — baitis sija
siž ozas kāzainъslā. — Kāzajstvujtānъ zuļikkez.

Ēta mortъs da Vaška kočegar kъzkā āddān pondi-
sā tādčъnъ, rovno pemyt arša ožā āztām fonarrez. Kār

vešoləj zənikəs Taŭtanaəslən mədətçis paškət, ʃerəm
petkətana, nevod motnaən da seteəm-zə rəmən, kəs
Zakarlən sənçeləs, koçegar vizətəstis sən vələ da pondis
ʃəvny:

— Ok, staniəs kəeəm vur,
Srazu azzan, novjə kin:
Ətik—vədtə aʃʃis jur,
A mədikkez—pukšanin.

Divujtənyə pozis, zaŭts ez əviditčy eta ʃeraləmlə, a
pondis ačys vakšny, tədçəmən əzzətis koçegarsə ozlan
kəvvezən vəvaləm vələ. Ravoççəjjez tozə ʃeralisə, əd-
dən bura ʃeralis fabrikaəs, kər Zakar Morozov vajətis
ogradaas gəna kurəg tip, pusistəj, geroj moz ʃpina v-
las kəstəm vəzən, vəz jylas bonən kərtaləm çoçkom
Georgijevskəj kres. Miron ez vermь terpitny etə pil-
skəmən vəvaləmsə. Zakarsə policija arestujtis, a kurəg
tipəs ʃuris Tixon Vjalov dənə.

Gorod uliçaez kuza vetlätisə krəməjəʃ, ʃləpəjəʃ,
kitəməʃ da vėdnoz zugdəm otir; savdatskəj sənçellezən,
i vėdəs gəgər rəmşalis ny or rəma paškəmən. Çeglaləm,
əbkətəm saldattezsə novjətisə gulajtny gorodskəj dama-
ez, damaezən komandujtis kəsənik, vəsniŭ, ros vələ vaç-
kişana, Vera Popova, sija kəskis eta deləə i Polinaəs,
no sija jurnas zegətəsləmən, çirzis, norəşis:

— Oj, me og, og me vermь! Eta bezobrazzo! Te
vizət, Jasa, nija vėdənnys toməʃ, zdorovəjəʃ i vėdənnys
izuvicitəməʃ, i seteəm zapak ny dənşan,—og vermь!
kəvzy—munam!

— Kətçə?—jursə əsətəmən jualis Jakov, kər azzis,
sto sələn zenskəjys loə ʃo burazyk ləgəşişən, əddən una
kuritə da lolalə kuryt kolmətəm. Da i vėdəs zenskəjjes
gorodas, a fabrikaas—esə burazyk, loisə ləgzykəʃ, vun-
çitəş, norəşisə oləm donşaləm vələ, zənikkəs nylən,
suŭnaləsləmən korisə sodtyn zarabotnəj plata, a uzalisə
ʃo uməlyka; roşolokəs rətteznas sumitis da murzis
vilmoz—gorən da ləgən.

Равоçажез коласын котрашис ызт мыгәра шлесар Ми-
наев, куимдас во гәгәрша морт, сәд да ызт пәра, кыз
јевреј. Јаковъс поләмән вокә кершис ета морт дәншан,
старajtçis ңе седнъ шлесар шиннез вълә, кәднija визәтисә
вдәннъс вълә кызкә сәдән кершәмән, говно мьжкә ву-
нәтис да оз вермъ тәдвълас вошнъ.

Наҗәш çуркаән ујалис ограда кузас ајъс, әдва вестә-
ләмән вишан коккезсә. Әни сь паşkыт пелпоннез вълән
әсалис тужә мунан руçовәј паš ниртçәм гәнән, сija сув-
тәтлис отирсә, строгәја јуавлис:

— Кытçә мунан?

А кәр сьлә отвеçajtисә, макajtис кинас, вуһçитис:

— Но, мун. Бездеһиккез. Лудьккез, менам ви-
рән олатә!

Сьлән лиловәј, пәлтçәм çузәмъс врезгуйтәмән дрә-
зитис, улиш тьрпъс әсәтçис; стьд вәли ајъс понда отиръс шн
озьн. Таттанә сојъс вьдса lunnezән кьсәтис газетәезән,
сиз-зә мьжәнкә сетçәз повзәтәм, ңелки сьлән пеллес пьр
гәрдәш вәлисә. Миронъс кәј моz левзълис губернаә, Мос-
кваә, Петербургә, кәр бергәтлис, тоpәтлис америкәскәј
воҗинки паşkыт кавлуккезән да пилскәмән вишәшис әтик
код, распутнәј музик јьлиш, кәдija пиявка моz мәрт-
çәтçәм саръс бердә.

— Seteәм ловја музиклә—ог верит!—аснърән виш-
талис зьнви шьрәј Олга, моңьскәт ордçән пукәликә, ди-
ван вълән, кьтән орсис да çирзис сьлән кьк годша зон
Platon.—Etә паросно dumajtәмәш, primer тужә.

-- Etә—әддән бур!—горән suis вешоләј зәһикъс
Таттанәьслән.—Etәлә—колә дивуйтçьнъ! Девевнәьс вестә.
Аззълит?

Сija радуйтçәмән ниртис асшис госа киезсә, кәднija вәли
вевттишәмәш рьзәј гәнән. Сija әтнас надејтçәмән видçи-
сис кьеәмкә празник.

-- Јенинәј!—dosadaән вәитис Таттанәьс.—Мьј тенә
радуйтә? Og vezәрт!

Дивуйтçәмән әмсә оштәм вәгьн, Миҗәьс карзис:

— Къ-ызъ? Те—en vezərt? Dak vezərt-zə! Вьдэсьс
ponda, мьј терпитъ дєревнаьс—vestə. Eta muzik-рыг
дєревнаьс керис razrusajtan jad...

— En-zə te etə vait!—çikьrtçəmən gorətçis Miro-
nьs.—Nєvazьn esə tijə vaitit mədikə...

No Mițaьs uməla i kьvzis, kьvvezən pədikə, vaitis
şələməz jizana suskəmən:

— Eta şimvol, a ңe prosto—muzik! Kuim god çu-
laləm vəгьп nija praznujtisə aslanьs vlaštlis kuimşoşa
jubilej i vot...

— Çeruka,—kruto gorətçis Miron. Doktor Jakov-
lov, кьз i oзьк, şeralis, a Jakov Artamonov dumajtis,
sto кьзи enija şornies loktasə Nєşterenko zandarm pələz...

— Мьјлə te etijə vaitan?—jualis sija. Кьеəм tolк?
I əlis:

— Dugdь!

Sija primeçajtis, sto i Mironьs мьјкə mestaas oz
əssь, trevozitçə, eta əddən bespokoitis Jakovsə. Med-
vəгьп вьдэс oғиьs kolasiş koļççis ətik Mița seteəm-zə,
кьеəмən sija vəli, siz-zə bergalis şuļən moz, orsis sut-
kaokkezən i, rьtteznas, gitaraən orsikə, şьlis:

— Iңkaə говьп, ok...

No Tatтанaьslə ezə-ңi glənitçə şьlən şьlankьlokkes.

— Tfu, jursaq-ңi вьрətisə!—vaitis sija da munis
çəladьs dьnə.

Mița вьеəma kuzis ləңşətnь ravoçəjjezəs; sija sove-
tujtis Mironьslə voşnь dєrevnaezis piz, krupaez, aңкьe,
kartovki da vuzavnь ravoçəjjeslə aslas cenaən, toko va-
jətmьs da utçeka ponda sodtəmən. Ravoçəjjeslə eta glə-
nitçis, a Jakovlə lois vezərtana, sto fabrika veritəgaza
mortlə unazьk, ңezeli Mironьslə, i Jakovьs əzьlis,
sto Mironьs şo çastozьk vidçə Tatтанaьs zənikkət...

— Ti mədat viznь пьрньтə təvңьlat?..—вьд кьв-
сə torjən suəmən, ləgsə sajəvtəg, jualis Miron, a Mi-
таьs şьңnaləmən otveçajtə:

— Voļas oṭirlən... pravo oṭirlən...

— Me juala: kin seteams te?—čirzə Mironьs.

— Тьrmas tjanlə rjaksьнь,—вовгə pəriş Artamonov, no Jakovьs azzə ajšs kusana ŝinnezьn ņevna dovoļstvo, ŝtarikьslə dolbt vižətnь, kьz vidčənь zaṭ da pļemennik, sija ŝeralьslə, kər kьlə Taṭṭanaьsliş ləgən čirəstəmsə, ŝeralьslə, kər mamьs poləmən moz korə:

— Kіş menьm esə, Taṭṭana, časkaok...

Вьдəs viļьs vəli trevoznəj i petlis kьzkə drug, jit-şьtəg ozzəьskət. Drug, вьдsən şlepəjšaləm Olga toṭkaьs prostuditčis da kьk sutki vərti kulis, a lunməd vərti gorodsə da fabrikasə rovno gьmņitəmən jur kuza sətis; carьs ətkazitčis prestoliş.

— Мьj, əni respublika?—radən jualis Jakovьsliş, kədija vəli mərtəm nьrsə gazetaə.

— Respublika, koņesno!—gorətčis Mironьs, pьzan vevdərəs mьskьrtčəmən, sija vəli nьrьşşəm doloņņeznas paşkətəm gazet liş vьlə siz, sto vumagaьs zelalis da drug čavkņitəmən potis. Jakovlə eta kazitčis ņe bur ožьn, a Mironьs veşkətčis, čuzəmsьsьlən vəli ņe ozza kod, i sija vişṭalis ņe aslas golosən, čirzəmən moz, no laskovəja:

— Pondətčas zdorovşavнь, viļşavнь Rossijaьs, — to мьj, vonə!

I əvtьstis kieznas, rovno mədis Jakovsə moros verdas kutнь, no sek-zə ət kisə lezis, a mədsə ņevna vižəv keris, levtis, ləşətis pensnə, viļiş ņuzətis kisə, pondis vačkіşнь şemasar vьlə da vişṭalis, sto aşьn-zə gьtnas munə Moskvaə.

Miṭaьs siz-zə əvtis kieznas, rovno kьmтəm izvozcik, sija rjaksis:

— Əni вьдəs pondas munнь ədčən вьeəma; əni vəliş oṭirьs vişṭalas aşis vьna kьvsə, kədija vazьn sь pьkьnь tьrşalis!

Mironьs ez-ņi vidčь nьkət, tьrppezsə ņulikə, sija dumajtəmən sьņčalis; a Jakovьs azzis, sto siz i em: вь-

dəs pondis munñь əddən vьeəma, vьdənnьs radujtçisə. Miṭaьs poəzəşan vişṭavlis raboçəjjezlə, kədnija əkşisə ogradaas, sь jьliş, mьj kerşə Pəterburgas, raboçəjjes gorətlisə ura, sьvəgьn Miṭasə kvatitisə kiezəttis, kokkezəttis da pondisə çarkavñь vozdukas. Miṭaьs zmitçis komokə, ьzьt maçə, çetçalis əddən vььna, a Mironьs, kər sija tozə pondisə kaçajtnь, kьzkə çeglaşis vozdukas, dumajtçis, sto sьlən orlaşəñь i kies i kokkes. Miṭasə gəgərtisə çukərən vaz raboçəjjez, i əddən ьzьt, zь-lavevja tkaç Geraşim Voinov rjaksis sьlə çuzəmas:

— Mitrej Pavlov, te, — udovnəj mort, udovnəj — vezərtin? Çəlad — ura sьlə!

Gorətlisə ura, a koçegar Vaşka, kokkeznas tope-təmən, kus jurnas sviṭtalikə, rjaksis, kьz kod:

— Ok, olir ььna pukalis,

Ez tьdav car tronьs!

Kьz, şivətçisə, — tьdalə:

Vələm raka, pozən!

— Ker, Vaşal! — əzəttisə sija.

Jakovsə tozə mədisə kaçajtnь, no sija pьssis da zəvşişis gortas, sija tədis, sto raboçəjjes çarkasə sija vьvlañ da ozə kutə kiez vьlanьs i sek sija vura dojmas. A rьtnas, kontoraьn pukalikə, sija kьlis ogradaas əşьn uvtyñ Tixonliş golossə:

— Mьjlə mьrdin kьçansə? Te vuzav sija menьm. Me sьiş bur pon kera.

— Ə, starik, əni raz kad ponnezəs vьdtьnь, — gorətçis sьlə Zakar Morozov.

— A te mьj keran? Vuzav, voş rив, mьj esə?

— En laçaş.

Jakovьs nozəəvtis əşьnəttis da gorətçis:

— Tixon, carьs, a?

— Təda, — gorətçis starik da kerku ugəv saje zar kerəm vəgьn, guşənik suṭnəvtis:

— Berezdəttisə carsə!

Тихонъ мьскъртцис да сапог голениссосә левтәмән
горәтцис муас:

— Әззисә. То сija, Антонъслән кыльс: әстis кивитка
колососә!..

Вескәтцис да мунis керку угәв сајас, ңе горәп
горәтәсләмән:

— Tulun, Tulun...

Хороводән орсәмән моz çулalisә гaza ңеделәез.
Miron, Tattana, doktor, да i вьдәs оғирьs loisә лaskovәj-
әш әтамәдньскәт; gorodşaņas loktisә кьеәмкә тәдтәм-
mez да нуәtisә Minajov şlesarsә şәranьs. Сьвәрьп lok-
tis tulьs, сонdia, зар.

— Кьвзь, Солюнәкәј, — вaitis Polina, — ме şota-
ki og vezәrt, кьз-зә eta? Carьs әtkazitцis carstvujtnь,
saldattezsә вьдәs vijisә, strәјdisә, policija vasәtisә, ko-
mandujtәнь кьеәмкә statskәјәш, кьз-зә әni ovнь? Вьд
çort pondas kernь, мьј сьлә okota, i, ңem вaitнь, Зь-
teјkin меньм pokoj oz şet. I sija, i мәdikkez, kin вәt-
lişis me şәрьп da kinлә ме әtkaziti. Me og мәд, og
verмь әni, кәр вьдсән әtkod, ovнь estән, меньм kolә
ovнь setçin, кьтән менә ңekin oz tәd! I esә: кьзи-ed
eta kerәma-ңi, — revolucija i svoboda, to kolә ovнь вь-
дәnnьslә siz, кьз сьлә глаңitçә!

Polinaьs вaitis şo çorьtzьka, unazьk кьввезьп. Jakov
çuvstvujtis сь кьввезьп мьјкә ңevermanaә i uspokaivajtis:

— Norovit ңevna, çulalәv keras eta, sek...

No sija ez-ңi verit, sto gәgәр вьдәs spokojşalas,
sija аззis, sto luniş-lunә fabrikaas pondә piзнь sukзь-
ka, suvtә groznәјзьka. Mort, kәdija velalis роvнь, рьг
аззас priçina polәмьs pondә. Jakovsә pondis povzәtnь
Zakar Morozovlән зарitçәм jurçaskaьs. Zakarьs vetlәtis
carokән, ravoçәјjez vetlisә сь şәрьп, кьзи varannez va-
ла şәрьп, Mişaьs kotraşis сь gәgәр киьп vizana kaea moz;
вьliş, Morozov vaçkişis вьзт pon вьлә, kәdija velalis
kotraşнь вәriş lapaez вьлас; jur вьлас sotçәм kuçikьs,
tьdalә, potlaşәм, i sija mukәd рьрşas kattьlis jurсә, кьз

çalmaən, kupajtčan, gəna ɕɕskətən, kədə ʃetis sɔlə Tat-
tanaəslis Miɕaə; əddən ɔzət jurɔs, Zakarsə nɔrɔstəmən,
keris sija mɔgərnas uɕətɕkən; oʃkalis sija vaznəja, kɔz
Əkke ispravniklən kɔz pomossikɔs, gɔriʃ ɕunnezsə vi-
zis naitɕəm saldatskəj stani jɔ sajɔn i, mukəd ɕunnez-
nas vərətɕlikə, kɔz ɕeri ujalan borddeznas, gorətɕlis:

— Jorttez — porjadok!

Sija suditis kuim zonkaəs polotno guʃaləm ponda go-
rən, omən ogradaət kɔlis vɔdɔslə, sija jualis vorrezlis:

— Ti vezərtat, kinliʃ guʃalit?

I aɕs-zə otveɕajtis:

— Tijə guʃalit aʃsinət, mijanliʃ vɔdənnɔmliʃ. Po-
zə raz əni guʃaʃnɔ, sukinɔ ɕeti?

Sija əktis vaɕkɔnɔ vorrezsə rozgjan, i kɔk ravo-
ɕəj əddən dovoɔnəja vurisə nijə vad sattezən, a Vaʃka
koɕegar ɕem ɕe dumajttəg ʃɔlis, jəktɕsləmən:

— To kɔz əni gagpələssə sɔrjəni!

To kɔeəm pravednəj suddə mijan...

Mezmis, mɔjkə aslɔs pondis vaitnɔ, kieznas əvtə
da drug rjakəstis:

— Spaʃi, gospodi, luɕi tvoja!

Miɕaəs gorətis:

— Bravo-o!

Miɕaəs kotraʃis rud staniokkezɔn, kuɕikovəj kuraz-
kaən, kədija vəli vestəm jurvər vɔlas, gɔzəj ɕuzəm vɔ-
las sɔlən ʃvittalis nɔləm, a ʃinnezas jugjalis kodəs, ze-
lonəj kod radoʃt. Tən ojnas sija jona vidɕis innas; Ja-
kovɔs kɔlis, kɔz sɔ zɔr əsɔnʃaɕ pervo lebzis gorən
suskəm, a sɔvərnɔ ɕemən ɕe vizana ɕuzəm Tatanaəslən:

— Te— sut! Tijə— sovestəm mort! Tijan dumaeznɔ?
Nissejjezlən— abu dumaez. Bəvətɕəm! Miʃeɕ oztı tenat
enija dumaet... Tɔrmas! Asɔn muna gorodə, sojə dɔnə.
Siz, ɕeladɔs mekət...

Eta ez divit Jakovsə, sija vazɔn-ɕi əzɔlis, sto
gɔzəj Miɕa loə ʃo vuraɕk ɕe ʃələm ʃərti mortən, no Jakovɔs

vəli qıvujtəm i nəlki nəvna ossaşəməz vəli, sto sija medoz kazalis gəzəjbs vələ uməl nədejasə. A əni nəlki mambs, esə nəvazın Mitaşə lıvitişbs, kəz sija lıvıtlis petukkezəs, бовгис:

— Мьj eta seteəmbs, кьеəm sija nəsoglasnəj lois, вьтте зьдонок! Verd to niјə...

Миtaşь rјaksis:

— Вьдəs— əddən bur! Olanbs— əddən vasək, umıçə! No kəinnezlə varannezkət ətləbn pozana oləm jəliş vaşniez kolə vunətnь,— etə kolə vunətnь, Taçana Petrovna. Etən— şormit!

Mironbs ləgən da kəşnıka јualis siјə:

— A mьj tiјə viştalat asьn?

— Мьj olanbs viştalas! Siј! No, oçlan?

İnbs da Mironbs Mitaşь gəgər vetlətişə seteəm os-toroznəja, rovno sija vəli paçkajtəm saən. A lun-məd vərti Mitaşь munis gorodə, assis imussestvosə şəras boştəmən: kuim ьзът kərtət knigəez da jərnəs-vesjanən korzinka.

Вьдлаьн Јakovbs павлудajtis bestolkovəj, кьз pozar vььн, piзəт, вьдəs oçırb əbnəçis təçəna vəviş əbnən, i nəm ez kəşь matьн kəneçsə enija vəvşaləm lunneslə.

— No,— viştalis sija Polinaьslə,— me resiti: mu-nam! Pervo Moskvaə, a setçin— dumajtam...

— Vəliş vermin!— pondis radujtçьн zenskəjbs, açьs zmitlis siјə moros verdas da okalis.

Juļsa rьt, tьrtis sadsə gərd kod rəma pemdan kadən, lolalis əşьnnezas şəkьt mu zapakən, kədiјə vəli vadəm sondiən sontəm muən. Vəli bur, no gaz-təm.

Aslas goļa vьliş Polinaьsliş зіrt, pьmaləm kiezsə boştəm vərn, Јakovbs dumajtəmən gorəçis:

— Vevtть morostə... Da paşaş... Kolə— şerjoznəja.

Sija çetçəvtis zozas sь piзəssez vьliş, kьkiş paşkьta oşkəvtəmən kotərtis olpaş dьnas, kəttişis xalatən da kьz vьlnəj pukşis sьkət ordçən.

— Tədan mьj,— pondis vaitnь Jakovьs, doloqnas tossə malalikə siz, sto jursiez zirkətisə.— Kolə dumajtьsnь, kossьnь seteəm mesta, gosudarstvo, kьtən spokojno. Kьtən oz kov nem vezərtь, i dumajtnь jəz delo-ez jьliş oz kov. Vot siz!

— Koqesno,— gorətçis Polina.

— Bьdəs kolə kernь ostoroznəja. Mironьs vaitə: pojezddezas-pə tьr taekəm-şujəm saldattez. Kolə golən kerşьnь...

— Toko te şərat voş unazьk denga.

— No, koqesno. Me muna siz, med mijanişses ezə tədə— kьtçə. Me, vьtçe, Vorgorodə muna,— vezərtan?

— A mьjlə— sajlavnь? — dıvujtçəmən da qedoverçivəja jualis Polinaьs.

Sija ez təd— mьjlə; eta dumaьs toko jestis sьlən mьççişnь, no sija tədis, sto eta dumaьs bur.

— No, tədan— ajnьm, Miron, juaşəmməz... Eta bьdəs oz kov. Denga— Moskvaьn, denga me verma una suzətnь, bur denga...

— Toko— çozььka!— koris Polinaьs,— te azzan, ovnь oz tuj. Bьdəs dona da avu nem. I natə pondasə gravitnь, kьz estən ovnь?

Bvəs vьlas qozzəvtəm vərnь, sija suskis:

— Vot kuxarkaьs vəli bur, a əni lois zel kod da rьr kьz kod. Sija vermas vundavnь menə uzikam, mь-la qe vundavnь, kьzi bьdəs siz sorlaşis? Tən kьla— kinkətkə suskətçə, jeniqəj dumajta, to! Zagənik oştьsti bьəssə, a sija sulalə pizəs vьlas da— murzitə! Me drəgnit!

— Sulav,— padmətis sьliş Jakov's perьta da trevozitçəmən suskəmsə.— Pervo muna me...

— Ne,— gorən viştalis sija, aslas kulakokən pizəs kuzas vaçkьstəm vərnь.— Pervo— me! Te şətan menьm dengasə i...

— Te mьj, on verit menьm?— əviditçəmən da ləgən jualis muzikьs da poluçitis çorьta viştaləmən otvet:

— Og verit. Me— čestnəj, me vaita veškʹta: og!
Požə raz əni veritnʹ, kəg vʹdənnʹs i carʹslə vezisə
i vʹdəs vəzənʹ? Te— kinlə veritan?

Sija vaitis, jurə puktəmən, i esə vurazʹk čorʹta
vaitis, oššəm xalat čukʹrrez kolassənas, morosʹs. Jakov
Artamonov šetʹcis sʹlə, resitisə, sto Polina asʹn-zə pon-
das ləšətʹnʹ, munas Vorgorodə da setʹčin vizʹšisas sija.

Mədlunas Jakovʹs pondis norəšnʹ zubʹt vʹlə
zəvdəgas, juras, etə əddən vačkʹšis pravda vʹlə; med-
vərja mišecʹzas sija əddən vura uməltʹcis, lois dʹsən,
ez pondʹ nəm vizʹšnʹ tədʹvlas, raduga rəma šinnes
pemdīsə. I kʹkjamʹs lun vərʹti sija munis tuj vʹlə,
gorodʹšan stancijaə; zagʹvʹv munis zugdəm tuj dorət,
kʹtən vəli vʹdəs goʹaeszə mədraləm, vəlisə pʹdʹn nət-
gəppez, nʹbn vəli mʹsəkən košməm nətʹs omən kʹrla-
ləm sellezən. Sʹlən vərəs kolčʹcis seteəm-zə zugdəm,
mədraləm olan, a ozas ɛpa kʹmərrez sərʹn nɛvʹt jama-
iʹš čočkʹkom kod pʹjatnoən jugʹjalis kuləmlaŋ vačkʹšan
sondi.

Mišecʹ vərʹti Miron Artamonov Moskvaiš ʹloktəm
vərʹšan, jurə mʹskʹrtəmən, ašʹis dolonʹsə nʹzʹzalikə,
vištalis Tatʹtanaʹslə:

— Kolə vištavnʹ temʹt pečalʹnəjlaŋ vačkʹšanaə:
Moskvaas me dʹnə loktis etija uməlik nʹvkaʹs, kədakət
olis Jakovʹs, da vištalis, sto kʹeəmkə oʹtir,— gm, kʹ-
eəm əni oʹtir?— vartləmaš sija da čapkəmaš vagonʹsis...

— Ne siz!— rʹjakəstis Tatʹtanaʹs, ačʹs stul vʹliš
peslišis četʹcʹnʹ.

— Pojezdʹs munikə. Kʹk sutki vərʹti sija končitəm
i zəvəmaš sija šelʹskəj mogilʹnikʹn „Petuski“ stancija dʹn.

Tatʹtanaʹs sʹ šettəg zmitis čʹssanoksə šinnez vėrdas,
sʹlən jʹla pelponnes pondisə drəzitinʹ, šəd plattʹoʹs kʹzəkə
vizʹvʹtis moz nʹ vʹliš, kʹz vʹtʹte etə zenskəjʹs, kəšʹnik,
kuʹz goʹlaa, pondis šʹvʹnʹ.

Mironʹs lešətis pensnəsə, murkʹnitis čunʹneznas,
kiezsə nirtikə, kʹvʹzʹbstis ətnasa kolokoliš zvoŋitəmsə,

blagoveštītām všenosna dorā, sьvārņn, zьr kuzas oška-
likā, vištalis:

— Mьj gorzьnь? Mijan kolasьn—sija vāli vьdlān
poļzatām mort. I—sь ponda stьd vāli—glurāj, en
lēgas! Mьj vaitnь—zaļ. Siz.

— Jenināj,—gorātčis Taťtana, gārdātām šinlop-
peznas migajtikā, i, čuņsā duļlalām vārņn, volkātьstis
šinkьmmezsā.

— Etija vojok nьvkaьs,—vaitis Mironьs, kor-
mannezas kiezsā šujьstāmēn,—āddēn kuzāmēn pārtčē
pečalitčān dāvā, no siz vura paštašēma, pozā vьdsān
vezārtnь: sija Jakovsā kьskātis. Sija vaitā, vьtte gizām
tatčā.

— Taťtanaьs jursā verin kerьstis.

— Ez? Me siz i tēdi. Me dumajti, sto ajьslā da
mamьslā oz kov eta jьliš vaitnь, aš dumajtēn, sto
Jakovьs lcvja. Siz?

— Siz, etaz burzьk,—soglašitčis Taťtana.

— Kāt mьj, dāda, rovno, nem-ņi oz vezārt, no
mamьs vātis vь ašsā šinvāez pьekas...

Jurnas kačajьtьstām vārņn, Taťtanaьs suis:

— Čoza mijā vьdānnьm givņitam.

— Vermas lonь, siz kьzi koļččām tatčā. No me
porovitčьtāg inča inčs da čelādsā tatiš ьlзьk. Sove-
tujta i tenьt zimlašnь, ņe vizčišnь, kār Zakar Morozov...
I siz: mijā starikkeslā ņem ogā vištalā. No, proštīt menā,
muna gortā, inč ņezdorov...

Kuz kinas sija zegņitis sojьsliš kisā da munis,
gorātčām vārņn:

— Āddēn šākt ēni vetlьnь, tujjes — āddēn umāļ
sostojaņņoьn!

Rārīš Artamonovьs olis zьnvi uzāmьn šo pьdьn-
zьk onā zagvьv pьrāmēn. Ojsā da unazьksā lunnas
kujlis olpaš vьlьn, mukād kadsā pukalis kresloьn āšьn
veštās; āšьn sajas goluvāj pustota, mukādpьršas sijā
lakisā kьmārrez; zerkalaьn tьdalis kьz starik pāltčām

çuzəmən, jajsələm, pьktəm şinnezən, pilima, rud tosan.
Artamonov viçətis aslas çuzəm vьlə da dumajtis:

— Вьсэм номок.

Vollis iңkaьs, sь vьlə mьskьrtçəmən, tormosьtis
da zilis:

— Munnь kolə, veşkətçьnь kolə...

— Mun,—dьsa baitis Artamonov.—Mun, vəv. En
вьекь şin. Şet spokoj.

I, kər kolçьlis ətnas, kьvzişьlis, kьz praznikьn
moz otirьs sumitəнь ogradaaş, sadas, vьdlaьn. A fabri-
ka—çələ.

Kədiya vəli velələm sьkət vaitnь, kədiya vəli vəva-
şəm aslas olanən, mukəd pьrşas aslas dumaokkezən
zelləlis Artamonovsə— əsis, kulis. I burə keris, şəkьt
vəli starikьslə dumajtnь, ne okota vəli, da sija vazьn-
nə vezərtis, sto nem ponda vəli dumajtnь, vezərtnь nem
ez poz. Kьtçə əsisə vьdənnьs: Jakov, Taçtana, zətşs?

— Mukədpьrşas sija jualis iңsliş:

— Ицəs loktis?

— Ez.

— Ez esə?

— Ez.

— A—Jakovьs?

— Tozə ez.

— Siz. Gulajtəнь. A dəlosə Mironkovьs çupkə.

— Te en dumajt eta jьliş,—sovetujtis Natallaьs.

— Mun.

Sija munlis ugələ da pukalis setçin, pemdəm şin-
neznas çulələm mort vьlə viçətikə, kədakət əstis vьd-
sən oləmsə. Sьlən zegəlis jurьs, kies vərisə nerovnəja,
rovno vərzəmaş, açьs uməltçis, lezçisşis, kьz gosovəj
masiş.

Şoçьņika, no şo çastozьk, Artamonov Petrasə ves-
pokoitis kerkuas nevezərtana sujetitçəm, vollisə kьeəm-
kə jəz otir, sija tədsəlis niyə, mьrşis niyə vezərtnь, kь-
lis iңsliş norəşəmsə:

— Jeniņāj, da mьj-zə etija seteāms? Mьj ponda? Da-ed etija kəzain, kəzainnez mijə! No, vajə, me kьska sijə, sьlə veškətčьnь kolə, gorodə kolə sьlə! Lezə, mьša, kьskьnь sijə...

— Зевнь мэдə. А—мьj зевнь,—dumajtis Artamonov.—Dura. Вьдсən assis veksə duraən olis. Јakovьs sьə munəm. I—вьдənnьs. А. Илљьs—meə. Vot sija vertas,—suvtətas porjadoksə...

Munis zer, ušis lьm, sovkətis moroz, unqalis da suṭnəlьslis purga.

Etija зьnvī saḡ, зьnvī uzan sostojanņošis Artamonovsə vura zegnitis əddən lečьt eьg čuvstvo. Sija kazalis ašsə sadьn, vešedьn; sь štoklo-pьr da va uvvez-pьr zar vižis, kьzkə əddən matьn ņovo, dumajtis, sto sija əsalə setən-zə, puez sajas, i sь verdəz pozə pavkətčьnь kiən.

— Šojnь okota,—gorətčis Artamonov. Sьlə ņekin sь ez šet.

Кьəmkə ləz kod rəma, ulsəta sьnəṭьs tьrtis sad-sə; vešedka ozas, ətaməd vьlə šiviezньsə tečəmən, sulalisə kьk vəv—šerəj da voronəj; nь sajьn skamja vьlьn pukalis mort čočkom jərnəsən, pueətis vьt gezkərtət.

— Nataļļa,—kьlan? šonь vaj...

Озьк, kər sija, vunəmiš sajməm vəršən, kьtsalis iņsə, sija sek-zə vovlьvlis, sija pьr vəli kьtənkə matьn, a talun—abu sija.

— Kьtčə lois?—dumajtis Artamonov i juras sьlən ois vezərtanazьk. Novdu—pondis sogavnь?

Sija levtьstis jursə, vaṇa vьəs dьnas kusses-pьr mьjkə šviṭtalis, sьvərnьn lois tədana: sija vələm pisaļ zelonovatəj saldət mьskьn, kədija uməļa tьdalis kussezas. Ogradaas kinkə rjaksis:

— Tijə mьj, jorttez, suṭitat? Vəvvezsə raz siz vi-zənь? Siz poršsez oz vižə! A mьļa turunьs abu žimlāləm da vaməm? A vaṇas zamok saļ—okota?

Çoçkom jərnəsa mortʸs çarkis pižəs vuvʸsis mu vʸ-
las gezzesə da savdatʸsləŋ negorən gorətcəm vərɣn, suvtis:

— Mʸççis is ješi, sʸebes i, çort si jə uʸeši!

— Komandirres loisə oʸzʸkʸša unazʸk, — panʸt go-
rətcis saldatʸs.

— I kin ni jə, çavʸvvezəs, naznaçajtə?

— Aʸnʸs aʸnʸsə. Əni, vonə, vʸdəs açʸs askəttas
kerʸə, kʸz staruka skazkiɣn.

Mortʸs loktis vəvvez dʸnə, kutis ni jə grivaəttə-
nʸs, — pəriş Artamonov, mʸmda vermis, rjakəstis:

— Əj! Kʸtsav i nəs!

— Çəv, starik, — panʸt gorətcisə sʸlə. — Azzan kʸeəm,
iç sʸlə kolə...

Vəvves munisə. Artamonovʸs nuətis dolonʸnas çu-
zəm vʸləttis, tos kuzas, kəzʸt çunʸeznas peslis peʸsə,
gəgər nozʸaʸsis. Sija kujlis ştokloavtəm veşedka ştena
dʸnʸn, javloŋa uvʸtʸn, kəda vʸlʸn rozzeznəsalisə gərd
javlokkez, kʸz revina-zə; kujlʸnʸ vəli çorʸt; sija
vəli vevʸttisəm aslas vura novjəm ruç paşən, i sʸ vʸlʸn
kʸz təvʸşa pidzak. No—abu zar. Oz roz vezərtʸnʸ—mʸ-
lə sija setən? Novdu, kerkuas praznik kezə zimlaşəm?
Kʸeəm eta praznik? Mʸjlə vəvves sadas da saldatʸs
vaŋa dʸnas? I kin etə çirzə ogradaas:

— Tijə, jort—bestolkovə j zonkazug! Mʸj? Otiʸs mʸ-
zisə? mʸznʸ—oʸ! Durakkeztəg...

Gorətlisə ʸlʸn, no rjaksə mʸs vʸdəs nʸrɣstis, jurɣn
vəli kʸeəmkə sum. I kokkez, vʸtʸte, abuəş; pižəsvi oʸzə vərə
kokkez. Ştena vʸlas risujtis javloŋa maʸlar Vanʸka Lukin,
vor; sija sʸvərɣn guşalis viçku da turmaɣn pʸkalikə, kulis.

Beşedkaas pʸris kinkə əddən paşkʸt, gəna sapkaa;
sija pʸrtis kəzʸt vuzər da suk dəgəd duk.

— Eta—Tixon?

— A kʸz-zə...

Murzəmən panʸt gorətcə mʸs Tixonʸslən tozə vʸ-
dəs nʸrɣstis. Vaz dvornikʸs kieznas paşkətis, rovno
ujis zurtan zoʸz vʸləttis.

— Kin etə gorətlə?

— Zakarko Morozov.

— A—saldatəb məjlə setən?

— Vojna.

Nejna çəlis, səvəgən Artamonovəb jualis:

— I tatçəz vragəb loktis?

— Eta—te vələ vojnaəb, Petr İlliç...

Kəzainəb strogəja viştəlis:

— Te, pəriş durak, en suřit, me tenəb nə jort!

Sija kəlis spokojnəj otvet:

— Medvərja vojna, seşsa ozə mədə. İ əni—vədənəb jorttez. A durak ponda me, vėliş, pəriş.

Vəli vezərtana,sto Tixonəb pişkə. Vot sija, vətte avı i vələm, sapkasə voştəg, puksis kəzainəb kokkez dənə. Ogradaas, şivdəm golossezen komandujtisə:

— İ kəkjaməb ças vəgən med uliçəzas nəkin ez vəv!

— Kətən inə?—jualis Artamonov.

— Munis nəç kossəb.

— Kəz etə—kossəb?

— A kəz-inə? Nəpəb—nə kirpiç, mi vėlas oz valajtç.

Pemdandorəb sadas lois şo sukzək, ləzək; vana dənə əmsə paşkətis, ojestis saldat, sija vėdsən ez pondə tıdavnə, toko stəkəb şvittəlis, kəz vən ceri. Una jəliş okota vəli juavnə Tixonəbliş, no Artamonov sə ez şet: şorovno Tixonəbliş nəm on vezərt. Setçə-zə voproses kəkə çetçəlisə, katışisə, ez şetə vezərtəb, kədijanə kolasiş vaznəjzək. İ əddən okota vəli şojnə.

Tixonəb pondis murzəb:

— Durak, a pravdasə vezərtis vėdənəbşsa ozzək. To kəz vėdəs bergətçis. Me vaiti: vėdənəbşlə katorga! İ—loktis. Əvntəstisə, kəz bus trepiçən. Kəz struzitçan çag çəskisə. Siz vot, Petr İlliç. Siz. Çort struzitçis, a te otsalin. A—məjlə vėdəs? Gresitim, gresitim—lədlə oz şetçə grekkəs! A şo vizəti—divo! kər kəneç? Kışşis tijan vələ vėdəs şvineçən... Əstis kibitka koloso...

— Aslʙs baitə, — dumajtis Artamonov, sija ʂotaki jualis:

— Мьла ме естəн?

— Vasətisə kerkuʂit.

— Miron?

— Вьдəннəтə.

— A... Jakov?

— Sija vazʙn avu.

— Kʙtən lʂa?

— Kʙvʂə—enakət. Kolə dumajtnʙ sijn te i lovja, sto sija—nʙkət, a to...

— Aslʙs baitə, —aslʙs veritəmən resitis Petr Artamonov i sʙ ez pondʙ ʂetnʙ, aʂʙs dumajtis:

— Bəvʂalis starikzugʙt. Siz i kolis viʂʂisnʙ.

Posnit, nēəddən jugʙt ʂvezdaez kiʂʂisə nɔvo kuzas; oʂʂʙk, kʙʂ rovno; seteəm ʂvezdaez ezə vələ. I sʙmda nija ezə vələ.

ʦixon voʂtis sarkasə i, kias sija naitikə, vilʂ pondis vovgʙnʙ:

— Gorʂətis tjanlə vʙdsən xitrəj glupoʂnʙt. Mijanlə—koknitʂʙk.

Drug, mədik golosən, sija jualis:

— En vunət zonkazugsə, kontorsʙkʙsliʂ?

— No, dak mʙj?

Petra Artamonov ez vermʙ vezərtnʙ: povʂətis ali toko divujtis sija eta viʂʂistəm voprosʙs. No sija sek-zə vezərtis, kər toko ʦixonʙs viʂtalis:

— Vijin te sija, kʙʂ Zakarʙs kʙʂanoksə. A mʙjlə vijin?

Artamonovʙslə lois vezərtana: ʦixonʙs ʂotaki viʂtalis sʙ vələ, i vot sija, sogaliʂ, arestujtəm. No eta nē əddən sija povʂətis, a ʂozʂʙka ləgətis nē mort glupoʂtən. Sija nʙrʂʂis gʙʂəeznas, levtis jursə, pondis vaitnʙ zagənik, kəritəmən da pilskəmən, ʂuvstvujtis kʙv vʙlas mʙjkə kurʙtə, əmas kəsə.

— Etə te—vəvətʂan! I—vʙd prostupok ponda em srok, puktəm kad! A te—vʙdəs srokkezsə kolin. Da! I—vəvʂalin. I vunətin, sto aʂʙt əʂʂʙlin, aʂʙt viʂtalin sek...

— A—мъj me vištali?—pañtalis sija starikъs.—
Me, koņesno, eg azъv, no—me vezerti. Vištali, med
vizetъsnъ: мъj te pondan kernъ? Me—vavatanav vištali,
a te—rad, vavatčomas kutčisin. Me vizati, vizati, viz-
čisi-vizčisi... I vđannъt tija seteamъš. Alekšel Illič ve-
latis assis tešsə, juasisa, Barskajliš traktir ezъnъ, a te-
nat ajъt kazalis etə, keris siz, sto juisəs vartlisə kuvtəz,
Nikita Illič tadis eta jliš, sija tozə vđ berdəz vermis
lokņ aslas umən. Sylə vь čavnъ, a sija ləg te vylə,
menъm vištalis. Me vaita: te manak, tenъt vđdəs etə
vunətņ kolə, a me—ņekər og vunət. Povzətīt tija sija
aslanъt deloezən. Inđit sija peklaə, a sьvəgъn manas-
tъrə: kejmъ mijan ponda! A sylə tijan ponda i kejmъ-
ņ strasno vėli—ez ləš! I sija—jensə əstis...

Dumajtčis, Tixonъs vermas vaitņ vđdəs lunnez
koņečəz. Baitis sija zagəņik, dumajtəmən i, rovnovъ lə-
gastəg. Sija uməla pondis tđdavņ suk, zar, šor rьtša
remъtas. Sylən ņevolkъt šornibъs, kьz torokannezlən
ojša kьsətəm, ez povzət Artamonovsə, no nъrbstis as-
las šəktən, kьv əsətəməz jursad vьrətəmən. Sija šo vi-
razъk dumajtis siz, sto eta ņevezertana mortъs vavšalis.
Vot sija ņuzlyla ьslovzišis, rovno čarkis pelponnez
vьvšis šəktəsə da vaitis šo ožlan ətik sьa golosən, gar-
jis culaləmsə, ņekolanasə.

— Verujtəmsis tija, Artamonovvez, i menə ьlətitə.
Nikita Illič menə sorlalis tijan ponda, jentəg keris i me-
nə... Ne jen, ņe čort tijan abu. Jennezsə kerkuas vizatə və-
vətčəm ponda. A мъj tijaņ em? Vezertņ oz poz. Vьt-
te i em мъjkə. Vəvətčisšez. Vəvətčəmən olit. Əni—vь-
dəs tđdalə: čəvtisə tijaņəs...

Šəktə vəzətəmən assis tusasə Artamonov čarkis
zozas əđdən šəkt kokkezsə, no kok pьdəssez ezə čuv-
stvujtə zozsə, i starikъslə dumajtčis, sto kokkes
jansalisə, munisə sь dьniš, a sija əsətčis vozdukas.
Eta povzətis sija, kutčis is kieznas Tixonъs pelpon
berdə.

Кътцә?—jualis dvornikъs, sьliш kiezсә çorьta zan-gәмән.—En vәrәt. Vьnyт tenat аву, on zagәt. Ajьtlән tenat—vәli vьnyс,—ossaşamьn әsis. Verais, mьшa, тijә menә әstit; og tәd me, кьз меньм i kuvнь. Дьгәв vi-зәti тijan vьлә, bessez...

Artamonov шо буразьк мәdis şojнь, sija әddән povzәtisә kokkes.

— Neuzto—kula? Меньм şizimdas vit аву. Gos-podi...

Sija vilіш peslişis vodнь, no ez tьrmь vьnyс levtь-нь kokkezsә. Sek sija vištalis Tixonьslә:

— Otsav, levtь mençim kokkezәs!

Oзькша кәzainliш kulәм kokkezsә skamja vьлә levtәм vәгьн, Tixon şәvzis, vilіш pukşis, sapkaas kinas çuvjikә, kias sьlән mьjkә şvittalis. Artamonov viзәtis zorәнзьka: sija vәlәм jem, Tixonьs remьtinas voçis sapkasә, etijән esә mьççalis әssis vәbşalәmsә. Sь vev-dәгьн levalis rud, ojša vavьlok. Sadas, vozdukas ñuzal-isә kuim jugәr vez jugьtьslән, i kinlәnkә golos ьлн, no vezәrtәмән gorәtlis:

— Bәrlan, jorttez, bergәtçәм аву i oz lo mijan ponda...

Tixonьs pәdtis etә golossә:

— Siz-zә ajьt tenat, sija vonәs mençim vijis.

— Bәvәtçan,—ñe as volәiш gorәtçis Artamonov, no sek-zә jualis:—kәr?

— Vot tenьt i kәr?

— Mьj te шо vәvәtçan, vezumnәj?—drug lәgaşis Artamonov, çuvstvujtikә, кьз eьгьs ñimalә da koştә sija.—Mьj tenьt kolә? Soveş te меньм, sudqә? Mьlә te çәlin kuimdassa una goddez?

— Vot i çәli. Znaçit — dumajti.

— Lәgtә әktin? Ok... No, mun, vištav poлицijalә.

— Poлицija — аву.

— Vištav — vot-pә sija menә aslam vekьн pьj juktalis, verdis, suditә sija? Siz ed-ñi, vištalin! Mьj esә kolә, no? Zmitьs, povzәtьs menә,—denga kor, no?

— Denga tenat avu. Nem tenat avu. I — ez vov. A
suddaez vvlə — me şavza. Me — aşym aslym sudda.

— Dak myjən te grəzitan, aslyt vaitiş mort?

No Tixonьs kьz vьtte ez grəzit, Artamonovьs umə-
la etə vezərtis. Tixonьs murzis:

— Кодеç вьдəнньtlə, Kainnezlə. Myj ponda vo-
nəs vijitə?

— Bəvətçan vonьs jьliş!

Starikkəs pondisə vaitнь perytzьka, ətamədnьsə
əmaləmən.

— Me — bəvətə? Me sьkət sek vəli...

— Kinkət?

— Vonəkət. Me pьssi, kər ajьt kokьstis sija. Sь
virən-ed ajьt zagalis. Myjlə virsə?

— Şormin te...

— No, vot, — berəzdətisə tijanəs, pərətisə, kolççin
te dorjьtəm ətnat, a me, kьz vəli, vokьn...

— Bezumnəjən kolççin...

Artamonov çuvstvujtis, stə kərkəşə mugarjış jər-
tə sija ugələ, jamaə, kьtən vьdəs nem oz tədçь,
nem on vezərt da straş poləm petə. Sija şo aslys
zilis:

— Şormin te. Vontə — bəvətçan — ez vov tenat,
seteəmmeslən, kьəəm te — nem oz ovlə...

— Soveş ovlə.

— Te aşьt əstin ladşis mençim zonəs — Illasə!

— Etə tijə, Artamonovvez, əstit menə tolkiş, Ni-
kita Illiç kattis.

— A sija vaitis — te sija!

— Меньм кьньмиş okota vəli vijнь tençit ajtə.
Me çuť sija jur kužas zьrnas eg vozzьs... Tijə — kit-
rəjəş...

— Te aşьt.

— Şerafiməs zavoditit. Sija siz-zə mutejtis menə:
nekinəs oz əvidit, a olə nepravednəja. Kьz eta siz?
Вьдлаьн — kitroşşez...

— Kin munə? K-kytca?— ləgən, gorən rjakəstisə pemytinas.— Vištaləm tijanlə, gaddezlə — kəkjamyš vərən ne vetlätñ.

Тихоньš četcis, šivətcis ьвəs dьnas da uškətcis pemytas. Volnujtčəmən, ььgən, mьzən nьrьstəm Artamonov azzьlis, kьz kuim vi rəma polosaez-pьr sadas tьdalьstis mьjkə paškьt, šəd. Sija kuñis šinnezsə, mьjkə strasnəjə vizčisikə.

— Suzətin?— jualis kinəskə Тихон.

— То,— ьвдəs!

— Eta golosьs inələn. Kьtən sija vəli, mьjlə sija kolis menə eta starikkət?

Artamonov oštis šinnezsə, levtišis gьrзaez vьlas, vizətis ьвəsas, kədija vəli tupkaləm kьk šəd figuraən. Drug sьlə tədьvьlas ušis, sto sija ьвдsən ašis veksə dumajtis kin vinovat sь ožьn, kin vinaən sьlən oləmyš vəli siz šəkьta kačtišəm, kьəmkə tьrtəm vəvətəmən. I vot əni ьвдs eta lois vezərtana.

Иньš šivətcis sь dьnə, mьškyrtcis, pondis susskьnь:

— No, slava te, gospodi...

— Vot, Тихон, kin vinovat ьвдsən! — resitəlnəjə vištalis Artamonov da koknaməmən ьslovzis. Sija aš-nəjalis, sija vuzikajtis, sija!

Sija, vura lovzəmən, pondis murzьnь:

— Sь ponda i Nikita vonə kulis. Te ačьt tədan, siz...

Artamonov pədmunis. Vəli kьzkə ne vezərtana azzьnь, sto inьš ez əviditčь, ez povzь, ez pondь gorzьnь. Inьš volkətis drəzitan kinas sь jur vьliš juršisə i trevozitčəmən, no laskovəjə suskis:

— Žagənik, en gorətlь, setən ləgəš ьвдənnьs.

— Šojnь vaj...

Иньš šujьstis sь kiə ogureč da šəkьt ɳaɳ kusək; ogureč vəli sonьt, a ɳaɳьs lakəšis čuɳnez verdas, kьzi ulɳaɳ.

Artamonovsə kutis izumlənno:

— Eta — тьж? Меньт? Вьдәс?

— Guşənzьk, kristaradi, suskis Nataλλαьs, — nem-
ed abu! I Saldatokkes siz-zə...

— Etə te меньт — вьдәсьs ponda? Вьдсән полә-
тьs ponda, вьдсән аслам оләм ponda?

Sija, ki vьlas ңaңsə əslikə, bunçitis da dogadaj-
tçis, sto sogmis тьjkə ңeterpitana, kuvtəz ləgətana,
тьjьп ңelki i sija Nataλλαьs abu vinovat.

Sija sentis ңaңsə ьвəs dьnas, gorətçis kьz mu
pьeşan, no çorьta:

— Og şoj.

Тixon levtis ңaңsə, pondis вовгьнь pəlavнь sь
vьə. Nataλλαьs viiş pondis şujьsnь ңaң kusəksə zəңi-
kьs kiə, açьs suskis:

— Şoj, şoj, en ləgav...

Sьliş kisə zangəməп, Artamonov vura kuңis şin-
nezsə da piңnez-pьr mədpəv suis əddən ləgən:

— Oz kov. Mun.

Редактор М. П. Лихачев

Техредактор С. Грибанов

Корректор И. Радостев

Окряк № 358.

Заказ № 454.

Тираж 1500.

Сдано в производство 11/IV-36 г. Подписано к печати 25/VI-36 г. Формат, бумаги 82 X 110^{1/32}. Печатных листов 19,5. Авторских листов 14,25 В печат. листе 29952 тип. з.

НКМД РСФСР г. Кудымкар. тип. „Свердлографтреста“

Акт №

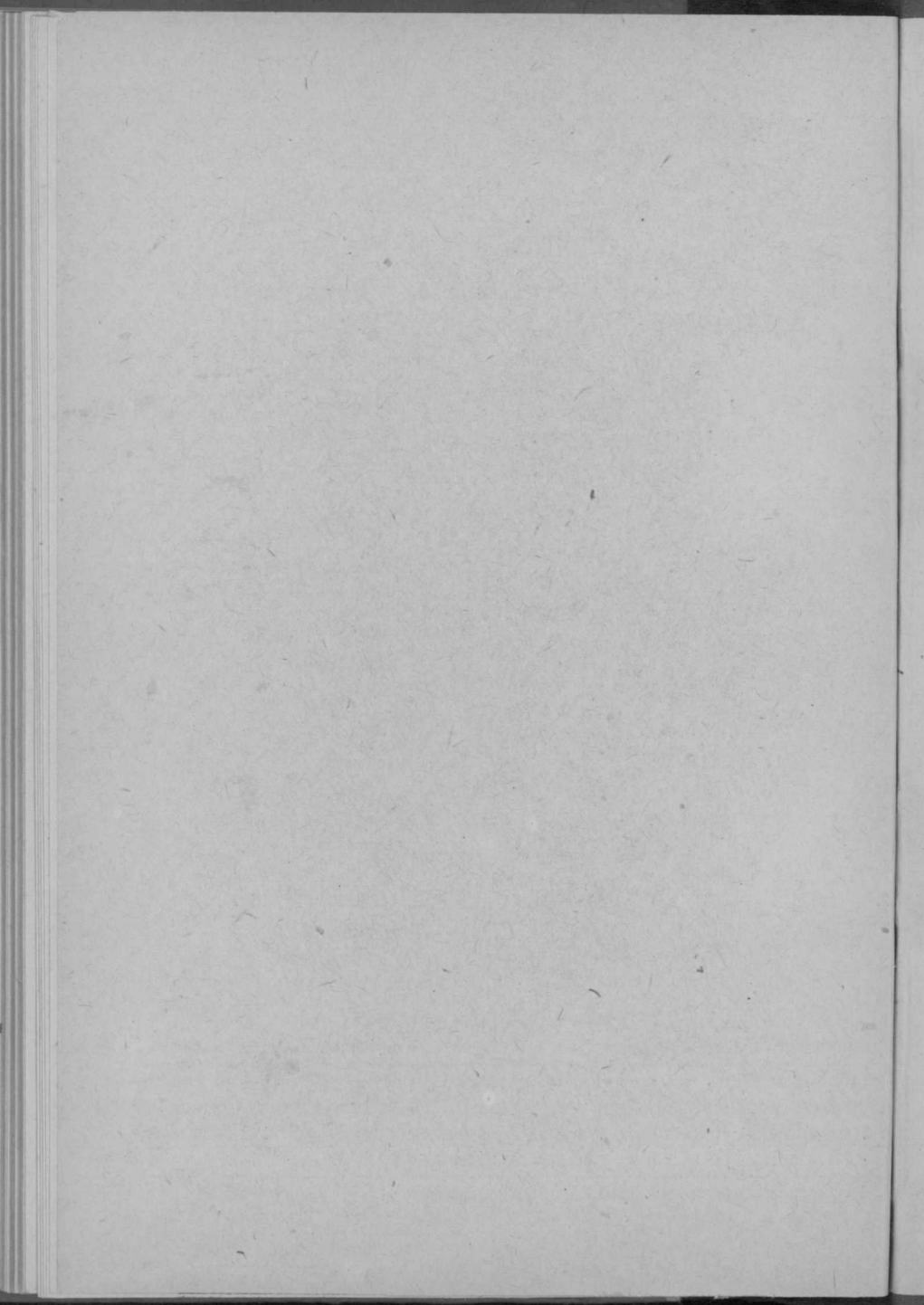
188

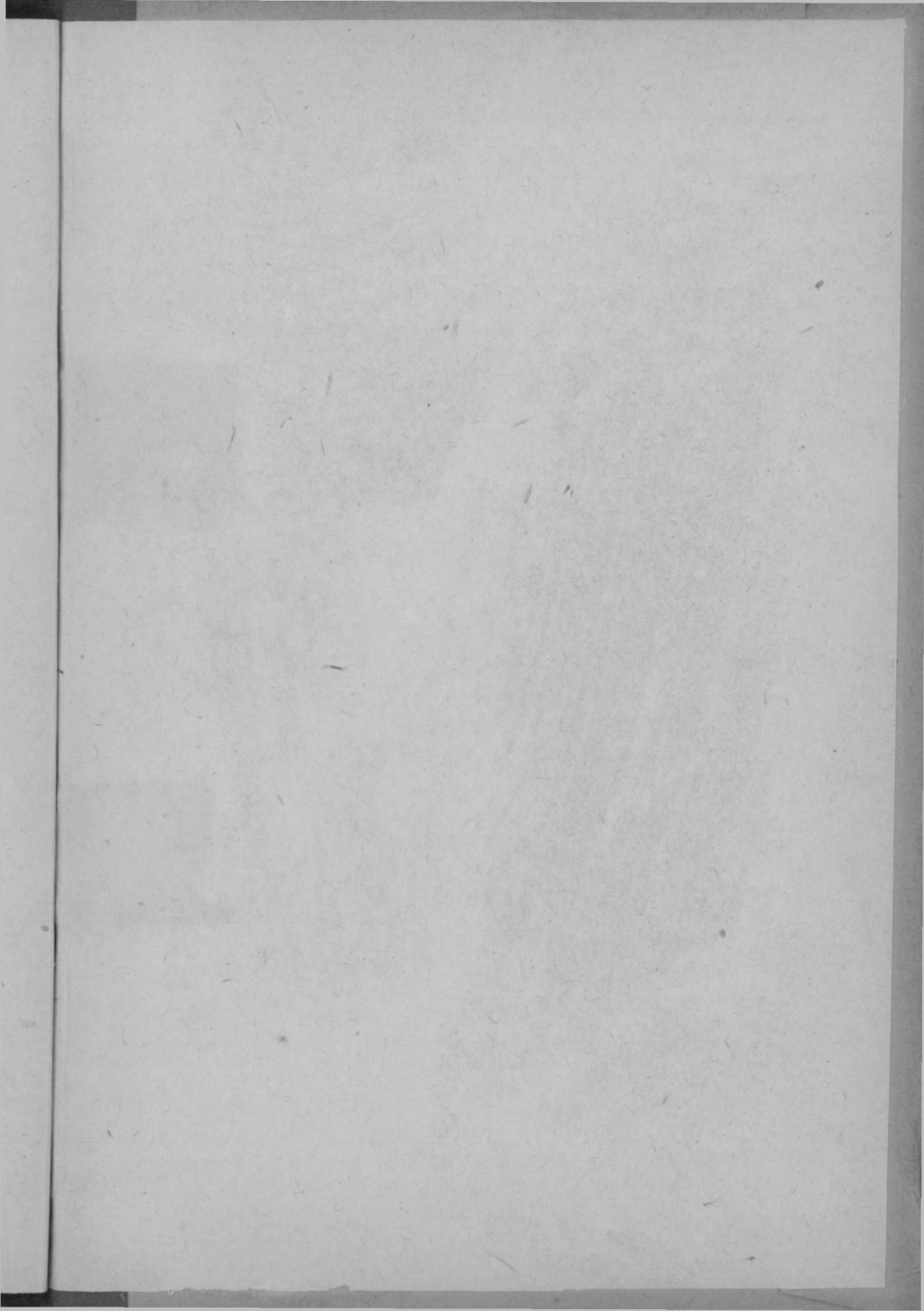
Владим. Я.

ИВВ. №

3466

100
at.
at.

Ча 3 р. Переплет 75 к.

Д 9941

Коми-П.

2-695

М. ГОРЬКИЙ

ДЕЛО АРТАМОНОВЫХ

Перевод Ф. А. Тупицына

На коми-пермяцком языке